

**Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo**

Stephanie Škrila

Ohranjanje avtonomije stanovalcev Doma upokojencev Ptuj, enota Kidričevo

Diplomsko delo

Ljubljana, 2021

**Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo**

Stephanie Škrila

Ohranjanje avtonomije stanovalcev Doma upokojencev Ptuj, enota Kidričevo

Diplomsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Jana Mali

Ljubljana, 2021

ZAHVALA

Iz srca se zahvaljujem svoji mentorici, izr. prof. dr. Jani Mali za vso strokovno pomoč, svetovanje in podporo pri pisanju diplomskega dela.

Zahvaljujem se stanovalcem in zaposlenim Doma upokojencev Ptuj, enote Kidričevo za sodelovanje in vso podporo tekom pisanja diplomskega dela.

Še posebej se želim zahvaliti svoji družini, ki me je tekom študija in v času pisanja diplomskega dela podpirala in mi bila v oporo. Izredno hvaležna sem za posebno motivacijo in pozitivno energijo, ki sta jo vame vlivali zlati nečakinji Sofia in Sia.

Iz srca hvala tudi fantu Renatu za vso podporo in potrpežljivost tekom celotnega študija in v času pisanja diplomskega dela.

»Ta svet je lep, če nekemu nekaj daš.

Ta svet je lep, če nekoga rad imaš,

če stisneš roko nekemu, ki ga kaj boli.

Ta svet je lep, če si človek do ljudi.«

(Tone Pavček)

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in Priimek: Stephanie Škrila

Naslov: Ohranjanje avtonomije stanovalcev Doma upokojencev Ptuj, enota Kidričevo

Mentorica:izr. prof. dr. Jana Mali

Kraj: Ljubljana

Leto: 2021

Število strani: 136

Število tabel: 1

Število prilog: 2

Ključne besede: dolgotrajna oskrba, institucionalna oskrba, avtonomija, stari ljudje, socialno delo s starimi ljudmi

Povzetek: V diplomskem delu sem raziskovala ohranjanje avtonomije stanovalcev v Domu upokojencev Ptuj, enoti Kidričevo. V teoretičnem delu sem predstavila dolgotrajno oskrbo in institucionalno varstvo starejših ljudi. Osredotočila sem se tudi na predstavitev pomena avtonomije v starosti, in zagotavljanje avtonomije stanovalcev v institucionalnem varstvu. Prav tako pa sem predstavila socialno delo s starejšimi ljudmi in socialno delo v domu za starejše ljudi, ki imata svoje specifične lastnosti. Glavni namen je bil raziskati ohranjanje avtonomije stanovalcev v institucionalnem varstvu. V raziskavo sem vključila stanovalce in zaposlene Doma upokojencev Ptuj, enote Kidričevo. Raziskovala sem, kako zaposleni v domu ohranjajo in upoštevajo avtonomijo stanovalcev, kakšne oblike in načine pomoči uporabljajo zaposleni za spodbujanje stanovalcev k ohranjanju avtonomije, kako stanovalci sami skrbijo za ohranjanje lastne avtonomije, ter kakšne so prakse spodbujanja avtonomije stanovalcev. S pomočjo kvalitativnega raziskovanja, kjer sem opravila intervjuje s stanovalci in zaposlenimi sem dobila rezultate, da se avtonomija stanovalcev ohranja, s tem ko zaposleni spodbujajo stanovalce k samostojnemu opravljanju vsakodnevnih opravil, k sodelovanju pri pomoči, k vključevanju v delovanje doma, k izražanju svojih želja, pripomb, interesov. Prav tako se stanovalci tudi sami trudijo za ohranjanje lastne avtonomije. Zaposleni se zavedajo, da je pomembno spodbujati stanovalce k ohranjanju samostojnosti, saj je to eden ključnih dejavnikov za zadovoljstvo stanovalcev. Predlagam, da bi v Domu upokojencev Ptuj, enoti Kidričevo zaposlili še več negovalnega osebja, saj bi tako imeli pri izvajanju nege več časa in bi se lahko še bolj individualno osredotočili na ohranjanje avtonomije stanovalcev. Predlagam tudi, da bi zaposleni imeli izobraževanje na temo krepitev moči stanovalcev in bi tako spoznali ali okrepili svoje znanje o načinu spodbujanja stanovalcev k ohranjanju avtonomije ter s tem še bolj ozavestili pomembnost ohranjanja avtonomije stanovalcev v institucionalnem varstvu. Socialni delavci so v institucionalnem varstvu ključni strokovnjaki, saj krepijo moči stanovalcev, so jim v podporo in pomoč pri ohranjanju avtonomije, ter se v domovih za starejše ljudi srečujejo z mnogimi izzivi, mnogimi povezanimi prav z ohranjanjem avtonomije stanovalcev.

Title: Preserving the autonomy of residents of the Home for Older People Ptuj, Kidričevo Unit

Keywords: long-term care, institutional care, autonomy, older people, social work with older people

Abstract: In my diploma thesis, I had researched the preservation of the autonomy of residents in the Home for Older People Ptuj, Kidričevo unit. In the theoretical part, I presented long-term care and institutional care for older people. I also focused on the presentation of the importance of autonomy in old age and ensuring the autonomy of residents in institutional care. In addition, I presented social work with the older people and social work in a home for the older people, which have their specific characteristics. The main purpose was to explore the preservation of the autonomy of residents in institutional care. The residents and employees of the Home for Older People Ptuj, Kidričevo Unit were included in the research. I researched how employees in the home preserve and respect the autonomy of residents, what forms and methods of assistance are used by employees to encourage residents to maintain autonomy, how residents take care of maintaining their autonomy, and what are the practices for encouraging residents' autonomy. By qualitative research, where I conducted interviews with residents and employees, I obtained results that the autonomy of residents is being preserved by employees encouraging the residents to perform everyday tasks independently, to participate in assisting, to become involved in the Home's operation, to express their wishes, comments, interests. Likewise, the residents themselves also strive to preserve their own autonomy. Employees are aware of the importance of encouraging residents to preserve independence, as it is one of the key factors for residents' satisfaction. I propose that more nursing staff be employed in the Home for Older People Ptuj, Kidričevo Unit, as this would give them more time to provide care and they could focus even more individually on preserving the autonomy of residents. I also propose that employees should have training on the topic of empowering residents and would thus recognise or strengthen their knowledge on how to encourage residents to preserve the autonomy, and thereby further raise awareness of the importance of preserving the autonomy of residents in institutional care. Social workers are key experts in institutional care, as they empower the residents, support, and help them to preserve their autonomy, and face many challenges in homes for the older people, many of which are precisely related to preserving the autonomy of its residents.

Kazalo vsebine

1	Teoretični uvod.....	1
1.1	Dolgotrajna oskrba	1
1.2	Institucionalno varstvo starih ljudi.....	2
1.3	Pomen avtonomije v starosti	4
1.4	Zagotavljanje avtonomije stanovalcev v institucionalnem varstvu	6
1.5	Socialno delo s starimi ljudmi.....	8
1.6	Socialno delo v domu za stare ljudi	11
2	Problem.....	14
3	Metodologija	16
3.1	Vrsta raziskave	16
3.2	Metoda zbiranja podatkov.....	16
3.3	Merski instrument	16
3.4	Populacija in vzorčenje	16
3.5	Zbiranje podatkov oz. empiričnega gradiva.....	17
3.6	Obdelava in analiza gradiva	17
3.7	Definiranje pojmov	19
4	Rezultati.....	22
4.1	Stanovalci.....	22
4.1.1	Ohranjanje avtonomije	22
4.1.2	Upoštevanje avtonomije	24
4.1.3	Vloga zaposlenih pri ohranjanju avtonomije.....	26
4.1.4	Vloga stanovalcev pri ohranjanju lastne avtonomije.....	28
4.1.5	Oblike in načini spodbujanja k ohranjanju avtonomije	28
4.1.6	Skrb stanovalcev pri ohranjanju lastne avtonomije	29

4.1.7	Pomoč pri ohranjanju avtonomije	29
4.1.8	Prakse spodbujanja k ohranjanju avtonomije	30
4.2	Rezultati zaposlenih	32
4.2.1	Ohranjanje avtonomije	32
4.2.2	Upoštevanje avtonomije	34
4.2.3	Vloga zaposlenih pri ohranjanju avtonomije	39
4.2.4	Vloga stanovalcev pri ohranjanju lastne avtonomije	40
4.2.5	Oblike in načini spodbujanja k ohranjanju avtonomije	41
4.2.6	Skrb stanovalcev za ohranjanje lastne avtonomije	42
4.2.7	Pomoč pri ohranjanju avtonomije	42
4.2.8	Prakse spodbujanja k ohranjanju avtonomije	43
5	Razprava	47
6	Sklepi	53
7	Predlogi	55
8	Uporabljena literatura	56
9	Priloge	59
9.1	Vprašalnik	59
9.1.1	Vprašalnik za stanovalce doma	59
9.1.2	Vprašalnik za zaposlene v domu	61
9.2	Zapisi intervjujev	64
9.2.1	Zapis intervjujev s stanovalci	64
9.2.2	Zapis intervjujev z zaposlenimi	85
9.3	Oсно kodiranje	107
9.3.1	Oсно kodiranje intervjujev s stanovalci	107
9.3.2	Oсно kodiranje intervjujev z zaposlenimi	119

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 Dolgotrajna oskrba

V preteklosti je za starejše ljudi in za druge s telesnimi ali duševnimi ovirami skrbela družina, dokler so različne generacije živele skupaj. Danes je struktura družin in vloga družinskih članov drugačna in tudi način življenja se je spremenil. Zato je v zadnjih letih je pomembna družbena tema dolgotrajna oskrba, ki je neposredno povezana s pojavom t. i. dolgožive družbe, to pomeni, da se demografska razmerja v družbi spreminjajo. Kot vemo, narašča delež starejšega prebivalstva, saj se podaljšuje življenjska doba ljudi ter naraščajo potrebe po dolgotrajni oskrbi (Nagode, Zver, Marn, Jacović in Dominkuš, 2014, str. 3). S spremembami v družbi se pojavljajo nove potrebe, ki jih prej nismo poznali. Nastale so potrebe po novem stebru socialne varnosti in po drugačnem organiziranju odgovorov na potrebe ljudi (Flaker, Mali, Kodele, Grebenc, Škerjanc in Urek, 2008, str. 19).

Mednarodne institucije kot so OECD, WHO, EUROSTAT, dolgotrajno oskrbo opredeljujejo kot niz storitev, ki jih potrebujejo ljudje z zmanjšano stopnjo funkcionalne zmožnosti (fizične ali kognitivne), in ki so posledično v daljšem časovnem obdobju odvisni od pomoči pri izvajanju temeljnih in/ali podpornih dnevnih opravil (Kavšek in Bogataj, 2017, str. 49). Torej dolgotrajna oskrba ni namenjena le starejšim ljudem, kot bi se sprva zdelo, ampak tudi vsem ljudem, ki zaradi telesnih ali duševnih ovir potrebujejo pomoč ali oporo pri dnevnih opravilih. Kakovostna dolgotrajna oskrba je tista, kjer je oskrba učinkovita in varna, da je posameznik v središču pozornosti pri oskrbi, da so skrbniki odzivni na njegove potrebe (Kavšek in Bogataj, 2017, str. 23).

Oblik dolgotrajne oskrbe je lahko več – lahko je formalna oskrba ali neformalna oskrba. Za formalno oskrbo gre, ko oseba, ki je potrebna pomoči druge osebe, obravnavana v za to usmerjenem zavodu. Neformalna oskrba je, ko jo zagotavljajo sorodniki, prostovoljci ali tudi strokovnjaki na domu oskrbovanca. Ali bo oseba, ki potrebuje pomoč, deležna pomoči na domu ali v socialnem zavodu, je odvisno od ocene potreb in možnosti njihovega zadovoljevanja (Toth, 2017, str. 34).

Dolgotrajna oskrba se v Sloveniji komaj dobro razvija in še ni sistemsko urejena, vendar se zagotavlja v okviru različnih zakonodaj. Tako v Sloveniji kot v drugih evropskih državah je

dolgotrajna oskrba ena izmed novejših institucij, ki zaradi kompleksnosti zahteva poglobljeno analizo in formaliziran sistemski pristop (Kavšek in Bogataj, 2017, str. 19).

Flaker, Mali, Kodele, Grebenc, Škerjanc in Urek (2008, str. 21) opredeljujejo dolgotrajno oskrbo kot fenomen, ki prinaša veliko novosti na ravni zagotavljanja socialne varnosti, ki presega stare obrazce organiziranja oskrbe, načinov pristopa k človeški stiski, statusa upravnikov in bistva procesa pomoči. Izziv je, kako vzpostaviti mehanizme socialne varnosti in novih organizacijskih struktur ter novih načinov zagotavljanja storitev pomoči in podpore, ki bi presegle stare delitve, paradokse in krivice posameznikov in skupin (Flaker, Mali, Kodele, Grebenc, Škerjanc in Urek, 2008, str. 22). Pri dolgotrajni oskrbi ima socialno delo pomembno vlogo, saj je mnogokrat stroka, ki se povezuje z ostalimi strokami in skuša poiskati skupno pot, kar je pri dolgotrajni oskrbi zelo pomembno, saj se morajo storitve na novo organizirati in prilagoditi uporabnikom.

1.2 Institucionalno varstvo starih ljudi

Mnogi menijo, da imamo ljudje dva domova: dom svojega otroštva in dom, v katerem si ustvarimo družino, a mnogim se v starosti lahko zgodi, da si morajo zaradi svojih ovir, nezmožnosti poiskati še tretji dom – dom za stare ljudi (Hojnik Zupanc, 1997, str. 127). Prihod v institucijo prinese veliko novosti za starega človeka, s katerimi se mora spoprijeti. Institucija pa lahko s svojim načinom dela posega v avtonomijo starega človeka. Wilson (2000, str. 155) ugotavlja, da je zaradi večje stopnje institucionaliziranosti, izguba avtonomije in nadzora nad lastnim življenjem v pozni starosti neizbežna. V nadaljevanju bom predstavila zgodovinski razvoj institucij ter glavne značilnosti institucij, saj bo tako lažje razumeti, da je zagotavljanje avtonomije starega človeka v instituciji izrednega pomena.

V našem prostoru je danes skrb za stare ljudi izrazito institucionalno usmerjena, kar je odraz že uveljavljene tradicije institucionalne skrbi za stare ljudi. Skrb za starejše ljudi je v Sloveniji vezana na institucije že vse od 14.stoletja. Ne gre zgolj za nadaljevanje pretekle prakse zapiranja starih ljudi, ampak je tradicija institucionalnega varstva starih ljudi povezana z nastankom totalne ustanove (Mali, 2008, str. 16).

V svetu obstaja specializirana delitev domov za stare na npr. negovalne, oskrbovalne, na domove za ljudi z demenco in domove za samostojne stare ljudi. V Sloveniji nimamo takšne

specializirane delitve, ampak poznalo splošne domove, ki zagotavljajo oskrbo starim ljudem (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018, str. 7).

Skupnost socialnih zavodov Slovenije (2010, 16.3.2021) navaja, da je osnovno poslanstvo domov izvajanje institucionalnega varstva za starejše, ki je namenjeno odpravljanju osebnih stisk in težav starejših od 65 let ter drugih oseb, ki zaradi bolezni, starosti ali drugih razlogov ne morejo živeti v primarnem domu. Namen institucije je, da maksimalno zadovolji potrebe, ki jih posamezniki sami ne zmorejo več. Torej je funkcija domskega varstva, da starim ljudem, ki so zaradi bolezni ali splošne fizične oviranosti kronično funkcionalno ovirani, zagotavlja osnovne življenjske potrebe in nudi osnovno zdravstveno oskrbo (Hojnik Zupanc, 1994, str. 2).

Dom za stare ljudi je družbena institucija, je prostor, kjer se srečujejo ljudje, ki so si tuji, a vendarle si morajo deliti skupne prostore, osebje, čas. V takšni institucije je težko tudi zagotoviti domačo okolje, saj je vsaka institucija organiziran sistem (Hojnik Zupanc, 1999, str. 96).

Vsaka institucija deluje na svojih napisanih in nenapisanih pravilih. Domovi za stare ljudi imajo svoje pravilnike o delovanju, imajo zapisane hišne rede... Kot navaja Hojnik Zupanc (1999, str. 97), je vsaka institucija organiziran sistem napisanih in nenapisanih pravil dnevnega bivanja. Ta pravila pa določajo maksimalno prostorsko povezanost in minimalno stopnjo zasebnosti in samostojnosti (Hojnik Zupanc, 1999, str. 97).

Dom za stare ljudi, kot institucija, ljudem ne more omogočiti »pravega doma«, saj življenje v njem zahteva nenehne kompromise, posameznik je le del celotne institucije. Prevladujejo potrebe skupine in interesi organizacije, zato ni mogoče doseči občutka po pravem, prvotnem domu (Mali, 2006, str. 20). Tudi Goriup (2016, str. 26) piše o tem, da dom za stare ljudi ne more biti »pravi dom«, saj starim ljudem ne more nuditi zatočišča, prostora, zaposlitve in identitete.

Dnevni ritem je prilagojen oz. usmerjen v fiziološke potrebe, medtem pa imajo tudi »prosti« čas, ki je namenjen samostojnemu zadovoljevanju ostalih potreb (Hojnik Zupanc, 1999, str. 96). Star človek lažje sprejme trajni dnevni ritem, ki ga določi zunanje okolje in je prilagojen

njihovim potrebam, kot nepričakovane spremembe, ki so lahko dejavniki frustracij v starosti (Hojnik Zupanc, 1999, str. 97).

Skozi zgodovino so se domovi za stare ljudi tudi spreminjali v svojem delovanju. Ključno sprememb vidimo v tem, da so prešli iz medicinsko usmerjene institucije k socialno usmerjeni instituciji. S spremembo modelov oz. usmeritve institucije se je spremenil tudi model socialnega dela, predvsem pa se je spreminjal tudi položaj njihovih uporabnikov. S spremembo usmerjenosti delovanja domov za stare ljudi se niso definirala le posamezna področja socialnega dela, ampak tudi področja institucionalnega varstva (Mali, 2010, str. 546).

V domu za starejše ljudi so zelo pomembni socialni delavci, ki so ključni pri socialnem modelu, kateri se bistveno razlikuje od medicinskega modela. V socialno usmerjenih domovih socialni delavec nastopa drugače, kot v medicinskem modelu, v vseh fazah bivanja stanovalcev v domu (Mali, 2008, str. 236).

Zavedati se moramo, da se za odhod v dom za stare nemalokrat odločijo drugi, oz. sorodniki. Pogosto se starejši za preselitev v dom odločijo takrat, ko sami niso več sposobni dovolj skrbeti zase in jim preostane le možnost namestitve v domu (Cafuta, 1997, str. 143). Zato imajo socialni delavci v domovih za stare ljudi ključno vlogo na različnih področjih dela s stanovalci, svojci in osebjem (Mali, 2008, str. 236).

1.3 Pomen avtonomije v starosti

Kaj sploh je avtonomija? Definicij, kaj je avtonomija, je več. Izraz avtonomija izvira iz grščine, ki je sestavljen iz »*autos*« (lasten) in »*nomos*« (pravilo). Ta izraz opisuje človekovo spodobnost, da določi svoja pravila v življenju in da samostojno sprejema odločitve (Gumbis, Bacianskaite in Randakeviciute, b.d.).

Kot navajajo Mali, Flaker, Urek in Rafaelič (2018, str. 60), odločanje o sebi lahko s starostjo postane zapleteno. V družboslovju se največkrat pojavlja izraz avtonomija, kar pa pravzaprav pomeni samostojnost. Kot sopomenki za izraz avtonomije sta v slovarju slovenskega knjižnega jezika zapisana izraza neodvisnost in samostojnost (Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša, b. d.).

Prevladujoči vrednoti današnjega časa sta avtonomija in neodvisnost. Mali, Flaker, Urek in Rafaelič (2018, str. 59) pojem avtonomije opredeljujejo kot »nadzor posameznika nad sprejemanjem odločitev«.

Kakovostno življenje je v vseh življenjskih obdobjih odvisno od dobrega razmerja med osebno samostojnostjo in ustrezno vpetostjo v medčloveške povezave. V tretjem življenjskem obdobju je človek še posebej občutljiv za njemu primerno ravnotežje med tem, da je neodvisen in samostojen, ter tem, da je sprejet pri svojcih, drugih ljudeh in ustanovah. Eden od glavnih dejavnikov življenjskega zadovoljstva sodobnega človeka je njegova samostojnost ali avtonomnost (Ramovš, 2003).

Pogosto delamo napako, ko govorimo o odvisnosti v starosti, saj jo posplošujemo in tako postavljamo neposredno zvezo med starostjo in odvisnostjo. Med kronološko starostjo in odvisnostjo obstaja premo sorazmerje, česar se moramo zavedati, saj pri tem moramo upoštevati starost, spol in institucionalizacijo (Hojnik Zupanc, 1999, str. 36).

Pomembno je razumeti, da odvisnost starega človeka ni le nekaj negativnega v starosti. Kot navaja Hojnik Zupanc (1999, str. 24), lahko odvisnost na enem področju življenja poveča samostojnost na drugem področju življenja. Na eni strani je lahko star človek odvisen od drugih, da se počuti bolj varnega, hkrati pa s tem poveča njegovo avtonomijo (Hojnik Zupanc, 1999, str. 24).

Po Welford, Murphy, Rodgers in Frauenlob (2012, str. 68) je ohranjanje avtonomije eden ključnih pogojev za to, da star človek lahko ohrani dostojanstvo tudi ob pešanju telesnih in intelektualnih sposobnosti. Potreba po avtonomiji je temeljna potreba človeka, ki zajema zadovoljitev lastnih potreb, zagotavljanje lastnih interesov, osebni razvoj v skladu z lastnimi potenciali in željami, pomeni biti neodvisen – svoboden v odgovornosti zase, biti zadovoljen s seboj in s svojo aktivnostjo (Mali, Mešl in Rihter, 2011, str. 86). Največja ovira pri ohranjanju avtonomije in nadzora nad lastnim življenjem ni zdravstveno stanje posameznika, ampak prepričanje okolice, kdaj je lahko sposoben avtonomnih odločitev in nadzora nad lastnim življenjem (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018, str. 67).

Družbeni vidiki (ne)samostojnosti v starosti vključujejo na eni strani družbene spremembe na sistemski ravni, na drugi strani pa oblikovanje in implementacijo družbenih politik (Hojnik

Zupanc, 1999, str. 91). Podoba starih ljudi v družbi določa avtonomijo. V družbi so prisotni stereotipi in predsodki o starih ljudeh in o starosti sami, kar pa enostransko stigmatizirajo starega človeka in tudi vpliva na njegovo doživljanje in vedenje (Mali, 2008, str. 182). Torej avtonomija v starosti je pogosto imaginaren pojem, ki ga tako strokovnjaki kot stari ljudje ne prepoznavajo kot ključnega za kakovostno življenje (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018, str. 89).

Za vsakega človeka je pomembno, da lahko poskrbi zase. Za starega človeka pa je še toliko bolj pomembno, da lahko poskrbi zase. Pomemben vidik kakovostne starosti je samostojnost pri opravljanju vsakodnevnih življenjskih opravil. Stari ljudje so večinoma še sposobni samostojno poskrbet za osnovna vsakodnevna opravila (npr. osebna higiena, oblačenje, hranjenje,...), vendar se težave začnejo pojavljati pri opravljanju opravil, kjer potrebujejo kompleksne spretnosti in znanja (npr. gospodinjska opravila, kuhanje, upravljanje z denarjem, jemanje predpisanih zdravil...), pri teh opravilih prej potrebujejo pomoč (Rant, 2012, str. 34-35).

1.4 Zagotavljanje avtonomije stanovalcev v institucionalnem varstvu

»Vprašanje avtonomije, nadzora nad lastnim življenjem in samostojnostjo se pogosto zdijo nepomembna iz perspektive starih ljudi samih, zaradi negativnega vrednotenja starosti v družbi. Prav tako pa lahko postanejo nepomembna z institucionalnega vidika, saj institucionalni sistem lažje deluje brez njih« (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018, str. 61). Menim, da stari ljudje v domu čutijo podrejenost sistemu, saj so v domu za stare ljudi v nekem novem okolju in se čutijo nemočne, kar pa institucijam odgovarja, saj lahko tako delujejo »po svoje« in jih pri tem ne ovirajo stari ljudje, kar pa ni v korist stanovalcev. Avtonomija v vsaki instituciji se zdi nemogoča, v domovih za stare pa je celo imaginarna. Dvom o zagotavljanju avtonomije v domovih se poraja zaradi družbenega statusa starih ljudi in institucionalnih značilnosti domov (Mali, 2008, str. 182). Kljub temu, da se zdi avtonomija stanovalcev v instituciji navidezna, mora institucija usmeriti pozornost v ohranjanje avtonomije, saj tako bodo lahko stanovalci ohranili svojo identiteto in nadzor na svojim življenjem.

Mali, Flaker, Urek in Rafaelič (2018, str. 228) opredelijo avtonomijo stanovalcev kot nadzor nad življenjem v domu, ki zagotavlja, da stanovalci sami vplivajo na potek življenja in samostojno odločajo o vseh vprašanih vsakdanjega življenja. Z avtonomijo sta neposredno povezani tudi participacija stanovalcev in oskrba po osebni meri, ki poleg individualnih posebnosti posameznika omogočajo tudi kolektivno zadovoljevanje potreb (Mali, Flaker, Urek

in Rafaelič, 2018, str. 229). Samostojno sprejemanje odločitev, ki je bilo staremu človeku dolga leta samoumevno, pa lahko prihod v dom še dodatno zaplete (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018, str. 60). V domu za stare ljudi je zelo težko, da bi stanovalci samostojno odločali in vplivali na potek življenja v domu, saj imajo v domovih po navadi časovni okvir obrokov, dejavnosti, izvajanja nege ipd.

Stanovalcem mora biti zagotovljena moč in slišnost, saj s tem ne bodo izgubljali svoje avtonomije. Najhujša oblika izgube avtonomije je v primerih, ko osebje ne upošteva želja in interesov stanovalcev, ker presodi, da bi njihova uresničitev stanovalcem škodila. Ne gre za to, da stanovalci niso sposobni izražati svojih potreb, interesov in želj. Problem je v tem, da je njihov glas tako nemočen in šibek, da potrebujejo podporo druge osebe, ki je dovolj močna, da lahko odločno nastopi proti institucionalnim zahtevam (Mali, 2008, str. 203).

»Avtonomija je nujno povezana s samostojno izbiro. Koncept izbire je sicer potrošniški družbi precej protisloven, saj nam pogosto preveč izbire omejuje svobodo izbire in izbira postane le navidezna (Salecl, 2011) (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018, str. 107).« V instituciji lahko taka percepcija zamegli pomen izbire, ki temelji na svobodnem odločanju posameznikov in krepí njihovo samostojnost. Dokler domovi z različnimi institucionalnimi omejitvami krojijo življenjsko usodo stanovalcev, so omejitve potrošniške izbire tako daleč, da nanje niti ne pomislimo. V institucijah moramo biti torej vedno pozorni na navidezne izbire (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018, str. 107). Kot navaja Milošević Arnold (2005, str. 61) mora socialna institucija upoštevati posameznikove pravice do izbire, ki omogočajo kontrolo nad lastnim življenjem, tudi do majhnih ali vsakodnevnih izbir (npr. kdaj in kaj bo jedel, kaj bo oblekel, s kom se bo družil).

V socialno usmerjenih institucijah so strokovnjaki na ravni medosebnih odnosov pozorni na poseganje v avtonomijo stanovalcev in na preprečevanje posegov v stanovalčevo avtonomijo. Gre za ustvarjanje razmer za zagotavljanje avtonomije, kar pa je v nasprotju z medicinsko usmeritvijo institucij. O socialni usmerjenosti institucije lahko govorimo takrat, kadar delo v instituciji temelji na prepričanju, da imajo uporabniki pravico do čim bolj normalnega življenja. Socialna usmerjenost institucije se zavzema za premik od skrbi za uporabnike in odvisnosti uporabnikov k oskrbi, ki poudarja pravice, sodelovanje in medsebojno odvisnost življenjskih svetov v instituciji (Mali, 2008, str. 162).

Socialne delavke so s prihodom v dom veliko pripomogle k boljšemu položaju stanovalcev. Tekom razvoja domov skozi zgodovino so se uveljavile številne pravice stanovalcev, kar pa je vodilo k večji avtonomnosti stanovalcev. Danes v domovih za starejše ljudi še vedno zasledimo pravice, ki podpirajo avtonomijo stanovalcev ter pravice, ki onemogočajo avtonomno ravnanje (Mali, 2008, str. 204).

Toliko bolj je pomembo, da so domovi za stare ljudi socialno usmerjene institucije, saj tako omogočajo uporabnikom institucij avtonomno ravnanje. Institucije, ki so medicinsko usmerjene, ne potrebujejo avtonomnih posameznikov, saj bi jim ti porušili sistem delovanja. V socialno usmerjenih institucijah so strokovnjaki oz. zaposleni pozorni na poseganje v avtonomijo uporabnikov. Tukaj je pomembno, da strokovnjaki v socialno usmerjenih institucijah svoje oz. institucionalne moči ne uporabljajo, da bi zmanjšali avtonomijo uporabnikov, temveč za zagotavljanje razmer, ki zagotavljajo avtonomijo (Mali, 2008, str. 230).

1.5 Socialno delo s starimi ljudmi

Socialno delo s starimi ljudmi ima svojo specifičnost, ki izhaja iz sodobnega razumevanja fenomena staranja kot kombinacije bioloških, psiholoških in družbenih procesov, ki prinašajo določene življenjske spremembe, zaradi katerih potrebujejo stari ljudje pomoč. Zato socialni delavci za delo s starejšimi ljudmi potrebujejo znanje o procesu staranja, socialni politiki do starih ljudi, o različnih praktičnih pristopih in metodah. Pomembne so tudi različne strokovne spretnosti (npr. sposobnost komuniciranja, presojanja), sposobnost sodelovanja v multidisciplinarnih timih, povezovanje različnih generacij (Mali, 2013, str. 62).

Socialno delo s starimi ljudmi je neločljivo povezano z gerontologijo, to je veda, ki se vsestransko ukvarja s fenomenom staranja (Accetto, 1968, str. 11). Mnogi uporabljajo izraz gerontološko socialno delo, kar si lahko razlagamo na dva načina. Prvi način je, da je tovrstno socialno delo specifično področje gerontologije ali drugi način, da je specifično področje socialnega dela z elementi gerontologije.

Ne glede na okolje, socialno delo s starimi ljudmi, s svojim specifičnim znanjem in vedenjem o pomoči starim ljudem, deluje na mikroravni (ravni posameznika), na mezoravni (na ravni skupnosti in institucij) ter na makroravni (na družbeni ravni) (Mali, 2013, str. 62-63). Pomembno se mi zdi, da socialni delavec deluje na vseh ravneh, saj lahko na ta način

učinkovito pomaga starim ljudem. Delo na različnih ravneh je pomembno tudi zato, da socialni delavci starim ljudem omogočijo več možnosti pri soustvarjanju rešitev.

Za socialno delo na mikroravni je pomembno spoznanje, da so stari ljudje izrazito heterogena skupina posameznikov, ki se srečujejo z različnimi situacijami (npr. osamljenost, demenca, alkoholizem, stres v starosti, medgeneracijski odnosi) (Mali, 2013, str. 62). Kako lahko v skupnosti krepimo medgeneracijsko povezovanje, je pomembno za socialno delo s starimi ljudmi na mezoravni (Mali, 2013, str. 62). Socialni delavec pomaga staremu človeku in njegovi družini pridobiti pomoč različnih služb, ki so na voljo v danem okolju. Socialni delavci lahko vplivajo na izboljšanje interakcije med starimi ljudmi in drugimi ljudmi v družini in širšem okolju. Socialni delavci si prizadevajo odpraviti diskriminatorski odnos do starih ljudi in okrepiti stare ljudi za pridobitev socialnih, ekonomskih in političnih pravic (Mali, 2008, str. 65).

Za socialno delo s starejšimi ljudmi na makroravni govorimo o povezanosti ukrepov države z mikroravni in mezoravni. Socialni delavci pomagajo pri oblikovanju takšnih političnih struktur, ki bodo na lokalni in nacionalni ravni temeljile na potrebah starejših ljudi. Prav tako si socialni delavci prizadevajo za odpravljanje diskriminatornega odnosa do starejših ljudi (Mali, 2013, str. 63).

Na področju socialnega dela s starimi ljudmi je eden ključnih konceptov perspektiva moči, ki nas usmerja k iskanju virov in moči starih ljudi. Z uporabo perspektive moči lahko mobiliziramo uporabnikovo moč, da bi z njimi dosegel svoje cilje in bi tako imel bolj kvalitetno življenje, ki bo v skladu z njegovimi konceptom kakovosti (Mali, 2007).

Pri socialnem delu s starimi ljudmi so tudi pomembna naslednja načela socialnega dela s starimi ljudmi, to so (Mali, 2008, str. 71):

Partnerstvo: v socialnem delu pomeni partnerski odnos to, da uporabnik in socialni delavec enakopravno sodelujeta pri definiranju in reševanju problemov, da strokovnjak verjame v sposobnosti uporabnika ter kompetentnost za prevzemanje odgovornosti in kontrole nad lastnim življenjem. Prav to partnerstvo ima velik vpliv pri ohranjanju avtonomije starih ljudi, saj ravno s tem ko enakopravno sodelujemo, verjamemo v njihove zmožnosti odgovornosti in nadzora nad lastnim življenjem krepimo njihovo avtonomijo.

Perspektiva moči: usmerjeni smo k iskanju virov in moči uporabnikov. S tem, ko krepimo moči naših uporabnikov, jih istočasno spodbujamo k ohranjanju in zagotavljanju avtonomije.

Zagovorništvo: namen zagovorništva je, da povečamo občutek moči posameznika. S tem mu pomagamo pridobiti več samozaupanja, več izbire v svojem življenju, boljšo kakovost življenja, kar pomeni, da uporabniki lahko ohranijo in povečajo lastno avtonomijo.

Antidiskriminacijska usmeritev: socialno delo je usmerjeno proti predsodkom, negativnemu odnosu in neustrezni obravnavi ljudi. Tudi z antidiskriminacijskimi praksami pomagamo uporabnikom ohranjati njihovo avtonomijo.

Skupine za samopomoč: so skupine, v kateri se zberejo ljudje zaradi skupne potrebe ali stiske. Poznamo različne skupine za samopomoč starih ljudi. Pomembno je, da se stari ljudje medsebojno poslušajo in pomagajo ter tako krepijo drug drugega, kar lahko pomaga pri ohranjanju avtonomije starih ljudi.

Socialne mreže: povezava posameznika z drugimi ljudmi v življenjskem okolju je pomembna za vsakega od nas. Na socialne mreže ima velik vpliv staranje in tudi obratno. Star človek, ki biva v domu za stare, potrebuje socialno mrežo ljudi, od katerih lahko črpa socialno oporo, tako da se z njimi poveže in ohranja stike. Zaposleni v domu so pomembni del socialne mreže starega človeka v domu, čeprav z njimi niso v intimnem in poglobljenem odnosu.

Skupnostna skrb: je kolektivno zasnovana in njen cilj je povečanje kvalitete življenja v skupnosti. Pri tem je pomembno, da se načrtovalci skupnostne oskrbe opirajo na potrebe posameznika, saj tako omogočajo njihovo ohranjanje avtonomije.

Kot vemo je socialno delo s starejšimi ljudmi specifično, in na tem področju potrebujemo posebna znanja za ravnanje z njimi. Socialni delavci pri delu s starimi ljudi potrebujejo tudi različna znanja, saj za učinkovito delo s svoji uporabniku delujejo na več ravneh. Pomembno je, da so starejši ljudje slišani, da so jim socialni delavci v podporo in pomoč. Mnogi se v svoji starosti morda prvič znajdejo v resnih težavah in sami ne vedo ali ne zmorejo na svoji poti. Pomembno je, da si socialni delavec pomaga s koncepti in načeli socialnega dela, saj tako bosta z uporabnikom v delovnem odnosu, v katerem bosta soustvarjala željene cilje. Kot socialni delavci smo ključni pri ohranjanju avtonomije starejših ljudi. Menim, da je krepitev moči naših

uporabnikov ključni koncept socialne dela, še posebej pomembna je krepitev moči starejših ljudi, ki se v starosti srečujejo z mnogimi težavami, tako zdravstvenimi kot tudi z izgubljanjem avtonomije in nadzora nad lastnim življenjem. Kot navajata Crawford in Walker (2009, str. 168), je spodbujanje avtonomije in neodvisnosti starejših ljudi pomemben cilj socialnega dela, v vseh delovnih procesih s starejšimi ljudmi.

1.6 Socialno delo v domu za stare ljudi

Milošević Arnold (2005, str. 65) poudarja, da je v vsakem domu za stare ljudi pomembna socialna delavka. Socialni delavci v domu za stare ljudi potrebujejo specifična znanja in spretnosti, saj se v svojem delovnem okolju srečujejo z različnimi vlogami in tudi nalogami dela.

Kot na vseh področjih socialnega dela, je tudi v domu za stare ljudi pomembno, da delo socialne delavke temelji na vzpostavitvi delovnega odnosa in osebnega stika, ki ga vzpostavi s svoji uporabniki, saj delovni odnos definira uporabnike in socialnega delavca kot sodelavce v skupnem projektu (Čačinovič Vogrinčič, Koba, Mešl in Možina, 2011, str. 9).

Socialni delavci so starim ljudem lahko v pomoč pri prepoznavanju svojih stisk, pri posredovanju vseh potrebnih informacij o obstoječih pomočeh in storitvah, ki so mu na voljo. Socialni delavec s svojim delom poskuša staremu človeku premagati predsodke o sprejemanju pomoči in mu razjasni, da ima možnosti izbire (Milošević Arnold, 2000, str. 259).

Socialni delavec v domu za stare ljudi se srečuje z različnimi vlogami in nalogami dela, ki so odvisne od tega, v kateri fazi stika se star človek sreča z institucijo. Določene naloge socialni delavec izvaja še preden uporabnik dejansko prebiva v domu, med bivanjem in ko zapusti dom za stare ljudi (Mali, 2010, str. 549).

»Socialni delavec ima posebno vlogo in nalogo pred prihodom stanovalca v dom. Ima osrednjo vlogo pri prvem stiku z bodočim stanovalcem in pri namestitvi stanovalca v dom, saj se skozi začetno fazo socialni delavec seznanja z življenjskim svetom uporabnika. Socialno delo je pred samim sprejemom uporabnikov razdeljeno na več funkcij, ki so nepogrešljive. Pomembno je sodelovanje z bodočim stanovalcem in njegovimi sorodniki, pri tem je pomemben prvi stik, na katerem temelji poznejši delovni odnos. Socialni delavec mora sodelovati tudi z drugimi strokovnjaki, ki prihajajo v stik z bodočim stanovalcem, saj od njih pridobiva informacije o

življenjskem svetu bodočega stanovalca. Sodelovanje s svojci je pomembno, saj tako socialni delavci ugotavljajo razloge za odločitev institucionalnega varstva starih ljudi. Pri tem socialni delavci ugotovijo ali je osebna odločitev bodočega stanovalca ali ne. Velikokrat je odločitev za odhod v dom za starejše odločitev sorodnikov, kot neka rešitev iz stiske za sorodnike, in ne za starejše ljudi. Pomembna funkcija socialnega dela je tudi informiranje. Socialni delavec vsem bodočim stanovalcem že pred samim prihodom poda čim več informacij, ki jih potrebujejo za lažjo in boljšo prilagoditev na novo življenjsko okolje. Socialni delavci v času bivanja stanovalca v domu poskušajo zagotavljati pogoje, ki bodo vsakemu stanovalcu pomagali, da se čim bolje vživi v novo življenjsko okolje, a da kljub temu ohranja stike s primarnim okoljem. Socialni delavec s svojim znanjem ustrezno reagira ob slabem počutju ali nezadovoljstvu stanovalcev. Naloge socialnega delavca so predvsem to, da stanovalca podpira pri procesu prilagajanja na življenje v domu, da podpira svojce ter jih angažira za sodelovanje pri dejavnostih doma, posreduje v konfliktnih situacijah, razvijanje prostovoljnega dela, sodelovanje pri organizaciji različnih interesnih dejavnosti in prireditev. Zelo pomembne naloge ima socialni delavec tudi takrat, ko stanovalci zapustijo dom zaradi različnih razlogov. Socialni delavec pomaga uporabniku urediti vse potrebno v zvezi s prenehanjem bivanja v domu. Naloge socialnega delavca so, da pripravi odpust stanovalca (v domače okolje, drugo institucijo), obravnava predlog za premestitev stanovalca v drugo institucijo ali pa ureja prenehanje bivanja stanovalca zaradi smrti« (Mali, 2008, str. 84 – 87).

Socialni delavec v domu za starejše ljudi je neposredno vpet v življenje uporabnikov. Lahko bi rekli, da je oseba, ki stanovalce doma dobro pozna, saj jih ves čas spremlja. Kot navajata Svensson, Bergh in Jakobsson (2011, str. 160), ima socialni delavec težko, a hkrati ključno vlogo pri oblikovanju ocene potreb stanovalca. Delo socialnega delavca v domu za starejše ljudi pomembno vpliva na kakovost življenja stanovalcev, saj skuša zaznavati potrebe in želje stanovalcev in jim zagotavlja pomoč. Socialni delavec ima pomembno nalogo tudi pri povezovanju stanovalcev z vsemi viri, ki jim zagotavljajo podporo in pomoč (Milošević Arnold, 2005, str. 65).

Kot navaja Mali (2013, str. 62), si socialni delavci prizadevajo poiskati in mobilizirati moči in vire starih ljudi in niso usmerjeni zgolj v njihovo šibkost. Bukovec (2015, str. 24) opozarja, da mora socialni delavec čimbolj spoštovati perspektivo uporabnika. Pomembno je tudi, da socialni delavec v središče postavi potrebe stanovalcev in ne institucije, saj tako lahko omogoči stanovalcu avtonomno odločanje o svojem življenju (Mali, 2008, str. 94). Za uspešno

sodelovanje je bistvenega pomena, da upoštevamo stare ljudi kot posameznike s posebnimi potrebami in izkušnjami, ki so jih pridobili v življenju (Lynch, 2014, str. 56).

Socialnega delavca v domu za stare ljudi lahko vidimo tudi kot povezovalca med različnimi sistemi, da bi uporabnikom zagotovil kakovostno bivanje v instituciji. Nathanson in Tirrito (1998) opozarjata, da je »dom za stare izrazito medicinska ustanova, zato je ključno interdisciplinarno znanje socialnega delavca, ki mu omogoča sodelovanje z različnimi strokovnjaki – od zdravnikov, psihologov, medicinskih sester do delovnih terapevtov in fizioterapevtov. Socialni delavec pa s svojim specifičnim znanjem o stanovalcu prispeva k celovitemu razumevanju stanovalčeve situacije in oblikovanju njegovega življenja v instituciji« (Mali, 2008, str. 95).

Naloga socialnega delavca je tudi ta, da mora komunicirati s posamezniki in njihovim okoljem, saj so stari ljudje pogosto odvisni od pomoči, ki so jo dobivali v svojem družbenem okolju bodisi na neformalni ravni (npr. pomoč svojcev) ali formalni ravni (bolnišnica, CSD) (Mali, 2010, str. 548). Pri delu s starim človekom so zato zelo pomembne komunikacijske sposobnosti socialnega delavca, ki jih potrebuje ne le za komuniciranje z okoljem, ampak tudi za uspešno prenašanje in tudi prejemanje informacij med seboj in starim človekom, s katerim dela (Crawford in Walker, 2009, str. 93).

Pomembna naloga socialnega delavca v domu za stare ljudi je, da zagotavlja dobro klimo v domu. To torej pomeni, da socialni delavci zagotavljajo dobre odnose med vsemi v domu, ki se medsebojno srečujejo in povezujejo – to so stanovalci, svojci ter zaposleni (Mali, 2008, str. 88).

Socialni delavci v domu za stare ljudi se pri svojem delu srečujejo z različnimi nalogami in vlogami, ki jih srečujemo tudi na drugih področjih socialnega dela. Pomembno je, da si s svojim teoretičnim znanjem, spretnostmi in iznajdljivostjo pomagajo pri svojem delu. Vsekakor so za dobro delo potrebne mnoge izkušnje, ki jih socialni delavci dobijo tekom svojega dela. Starejšemu človeku mora socialni delavec dati občutek, da je vreden in da ima kljub svojim šibkostim možnost izbire in avtonomnega odločanja.

2 PROBLEM

S starostjo nastanejo določene potrebe, ki so bile celotno življenje samoumevne. Mnogi izgubijo pravico do avtonomnega odločanja, pravico do nadzora nad lastnim življenjem, zato se mora veliko starejših ljudi boriti za ohranjanje svoje lastne avtonomije.

V študijskem letu 2019/2020 sem opravljala prakso v Domu upokojencev Ptuj, enota Kidričevo, kjer sem tudi dobila idejo za temo, ki sem jo raziskovala. V domu sem opazila, da so stanovalci s svojim življenjem v domu dokaj zadovoljni, vendar me je tekom prakse začelo zanimati, kako stanovalci ohranjajo svojo avtonomijo znotraj institucije. Včasih se zdi, da je avtonomija stanovalec le navidezna. Velikokrat sem opazila, da so želje in odločitve stanovalec s strani zaposlenih spregledane in preslišane. Zdi se mi pomembno, da stanovalci, kljub temu da so bivajo v instituciji, da imajo ovire, pomanjkljivosti, težave pri vsakodnevnem življenju, da ohranjajo svojo avtonomijo nad lastnim življenjem. Tekom prakse sem veliko opazovala, zanimal me je pristop zaposlenih do stanovalec in odnos med zaposlenimi in stanovalci. Sama menim, da imajo zaposleni veliko vlogo pri ohranjanju avtonomije stanovalec, saj so z njimi vsak dan v stiku in so jim v pomoč.

Glavni namen mojega raziskovanja je bil raziskati ohranjanje avtonomije stanovalec doma za stare. Moj prispevek k socialnemu delu vidim predvsem v tem, da bom opozorila na to, da je ohranjanje avtonomije zelo pomembno tudi v tretjem življenjskem obdobju.

V raziskavi želim pokazati in raziskati, kako stanovalci ohranjajo avtonomijo, kako se trudijo oz. si pridobijo svoj glas in imajo kljub institucionalnim pravilom še vedno nadzor nad lastnim življenjem. Želim tudi raziskati, kako zaposleni pomagajo, oz. kakšen je njihova vloga pri ohranjanju avtonomije stanovalec. Zanima me, kako in na kakšen način se zaposleni in stanovalci sami trudijo pri ohranjanju avtonomije in pri zagotavljanju čim večje možnosti izbir avtonomnega odločanja v Domu upokojencev Ptuj, enota Kidričevo.

Z raziskavo sem želela odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kako zaposleni v domu ohranjajo in upoštevajo avtonomijo stanovalec?
- Kakšne oblike in načine pomoči uporabljajo zaposleni za spodbujanje stanovalec k ohranjanju avtonomije?
- Kako stanovalci sami skrbijo za ohranjanje lastne avtonomije?

-
- Kakšni so prakse spodbujanja avtonomije stanovalecev?

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava, ki sem jo izvedla, je kvalitativna in empirična. Raziskava je kvalitativna, saj gre za raziskavo, pri kateri sem zbirala besedne opise, ki se nanašajo na raziskovalni pojav (Mesec, Rape Žiberna in Rihter, 2009, str. 85). Raziskava je tudi empirična, saj sem zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo (Mesec, Rape Žiberna in Rihter, 2009, str. 84). To gradivo sem pridobila s pomočjo intervjujev s stanovalci Doma upokojencev Ptuj, enote Kidričevo in zaposlenimi v omenjenem domu.

3.2 Metoda zbiranja podatkov

Empirično gradivo sem zbirala z metodo spraševanja. Gradivo sem zbirala z metodo delno standardiziranega intervjuja, ki sem ga opravila individualno s stanovalci ter z zaposlenimi po telefonu ali video klicu. Postavila sem si smernice oz. glavna vprašanja na podlagi raziskovalnih vprašanj, a sem po potrebi postavila dodatna vprašanja.

3.3 Merski instrument

Za merski instrument sem izbrala smernice za delno standardiziran intervju, ki sem jih oblikovala tako, da sem jih prilagodila vzorcema (torej stanovalcem in zaposlenim). Vsa vprašanja so odprtega tipa, saj sem tako lažje dobila besedne obiske, ki jih potrebujem za svojo kvalitativno raziskavo. Vprašalnik se nahaja v prilogi 9.1..

3.4 Populacija in vzorčenje

Populacijo moje raziskave predstavljajo stanovalci in zaposleni Doma upokojencev Ptuj. Prvo stvarno populacijo predstavljajo stanovalci Doma upokojencev Ptuj, enota Kidričevo, ki so v času mojega raziskovanja (od 1.7.2020 do 1.6.2021) živeli v omenjenem domu, ki so imeli tam prijavljeno začasno ali stalno prebivališče v času opravljanja raziskave in so stanovalci omenjenega doma, ki so tam stanovali 24ur na dan. Drugo stvarno populacijo predstavljajo zaposleni Doma upokojencev Ptuj, enote Kidričevo, ki so bili v času moje raziskave (od 1.7.2020 do 1.6.2021) v domu v delovnem razmerju in so v času opravljanja raziskave prisotni v omenjenem domu.

Tako sem torej za potrebe raziskave imela dva vzorca, ki sta bila neslučajnostni in priročeni, saj sem raziskavo izvedla z ljudmi, ki so mi bili najbolj dostopni (Mesec, 2009, str. 153). Z obema vzorcema sem sama navezala stik brez posredovanja socialne delavke.

Prvi vzorec je obsegal 5 stanovalcev, ki so bili stari med 65 in 95 let. Vzorec predstavljajo tri ženske in dva moška. V vzorec sem vključila stanovalce Doma upokoencev Ptuj, enote Kidričevo, ki v domu živijo vsaj eno leto, in ki spadajo v različne kategorije oskrbe. V drugem vzorcu je vključenih 5 zaposlenih Doma upokoencev Ptuj, enote Kidričevo, ki so v delovnem razmerju v domu vsaj eno leto. Vzorec predstavljajo zaposleni stari med 25 in 60 let. V vzorec so vključene štiri ženske in en moški, ki so različnih profilov. V vzorec sta bili vključeni dve negovalki, ena medicinska sestra, en zdravstveni tehnik in ena socialna delavka.

3.5 Zbiranje podatkov oz. empiričnega gradiva

Podatke sem zbirala od 1.7.2020 do 15.4.2021 v Domu upokoencev Ptuj. Intervjuje sem opravila s petimi stanovalci in petimi zaposlenimi. Vsak intervju je trajal približno uro in pol. S stanovalci sem intervjuje opravila osebno v njihovih sobah, kot so sami želeli. Pogovor s stanovalci sem ob njihovi privolitvi tudi snemala in ga doma zapisala na računalnik. Intervjuje z zaposlenimi sem izvedla po telefonu ali preko video klica, saj zaradi Covid razmer ni bilo mogoče opraviti intervjujev osebno. Pogovor z zaposlenimi sem ob njihovi privolitvi tudi snemala in ga kasneje zapisala na računalnik. Vsakemu intervjuvancu posebej sem se po potrebi prilagodila in mu postavila dodatno vprašanje.

3.6 Obdelava in analiza gradiva

Vsak intervju sem snemala in ga nato zapisala na računalnik. Vsi zapisi intervjujev so priloženi v prilogi. Zbrano gradivo sem analizirala po metodi kvalitativne analize. Najprej sem določila enote kodiranja tako, da sem besedilo, ki sem ga analizirala, razčlenila na sestavne dele, da sem dobila enote kodiranja (Mesec, 2007, str. 29). Po določitvi enot kodiranja sem se lotila odprtega kodiranja, kjer sem oblikovala pojme iz empiričnih opisov, enot besedila. Z odprtim kodiranjem sem kategorizirala in razvrščala podatke, v katerem posameznem delu besedila pripisujem pojem (Mesec, 2007, str. 28). Nato sem naredila izbor in definiranje relevantnih pojmov, torej sem osno kodirala.

Intervjuje stanovalcev sem označila s črkami od A do D, intervjuje zaposlenih sem označila s črkami od E do I (Npr. Intervju A).

Primer obdelave gradiva:

a) Izpis relativnih pojmov

Najprej sem vsakemu intervjuju določila relevantne dele besedila, ki so se navezovala na zastavljena vprašanja.

Primer: Intervju C

Kje potrebujete največ pomoči?

/Največ pomoči potrebujem pri kopanju/ (C64) in /pri tem mi pomagajo negovalke./ (C65)

b) Izpis enot kodiranja v tabelo in odprto kodiranje

Po določitvi relevantnih delov besedila je sledilo odprto kodiranje, kjer sem označene dele, torej izjave prepisala v tabelo in jim določila pojem, kategorijo in temo raziskovanja. Zaradi obsežnosti odprtega kodiranja, ga ne prilagam v prilogah ter ga hranim v lastnem arhivu.

Primer: Preglednica odprtega kodiranja intervjuja B

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
B1	<i>Zbudim se ob pol šestih zjutraj.</i>	Zbujanje	Vsakodnevno življenje	Ohranjanje avtonomije
B2	<i>Potem se do 6.ure uredim in naredim tisto, kar moram.</i>	Urejanje	Vsakodnevno življenje	Ohranjaje avtonomije
B3	<i>Ob 6. uri zjutraj začnem delati v kuhinji.</i>	Delo v kuhinji	Vsakodnevno življenje	Ohranjanje avtonomije
B4	<i>Najprej skuham kavo in čaj za kuhinjo.</i>	Kuhanje kave, čaja	Vsakodnevno življenje	Ohranjanje avtonomije

c) osno kodiranje

Po dokončanem odprtem kodiranju je sledilo osno kodiranje, kjer sem vse odprto skodirane intervjuje združila. Za stanovalce in za zaposlene sem posebej osno kodirala.

Primer: Osno kodiranje zaposlenih

SKRB STANOVALCEV ZA OHRANJANJE LASTNE AVTONOMIJE

- **občutek samostojnosti**
 - pohvala zaposlenih, ko stanovalec sam naredi stvari (E102)
 - opazovanje drugih stanovalcev, ki so še bolj odvisni od pomoči zaposlenih (E103)
 - ...
- **ohranjanje samostojnosti**
 - samostojno urejanje (E96)
 - samostojna skrb za osebno higieno (E97)
 - udeleževanje telovadbe in aktivnosti (E98)
 - skrb zase (F79)
 -

3.7 Definiranje pojmov

Za lažje in boljše razumevanje pridobljenih rezultatov, sem definirala pojme, ki so razdeljeni v osem sklopov.

- **Ohranjanje avtonomije**

Zanimalo me je, kako se v domu za stare ljudi ohranja avtonomija stanovalcev. Zanimalo me je, kako preko vsakdanjega življenja ohranjajo svojo avtonomijo. Torej me je zanimalo, kako zgleda njihov vsakdan, s kakšnimi aktivnostmi ohranjajo svoj avtonomijo, kako poteka bujenje, oblačenje in izbira oblačil, osebna higiena, skrb zase, kako zgleda samostojna skrb za čistočo in urejenost sobe, kako ohranjajo stike (preko telefona ali z obiski) ter kako samostojno ohranjajo stike.

- **Upoštevanje avtonomije:**

Prav tako kot me je zanimalo, kako v domu za stare ljudi ohranjajo stanovalci avtonomijo, me je zanimalo, kako se upošteva avtonomijo stanovalcev. Raziskovala sem, kako upošteva avtonomijo stanovalcev v vsakdanjem življenju, pri aktivnostih, pri bujenju, pri oblačenju ter oblačilih, kako pomagajo pri osebni higieni. Zanimale so me možnosti izbire glede časa obrokov in izbire hrane, saj tudi pri tem je potrebno upoštevati avtonomije stanovalcev. Raziskovala sem, kakšen vpliv imajo na izbiro sobe in ureditev sobe. V tem delu me je zanimalo tudi, kako zaposleni vstopajo v sobe stanovalcev in s kakšnimi razlogi vstopajo. Raziskovala

sem tudi kakšne možnosti imajo stanovalci in kdaj primerjajo primarni dom z domom za stare ljudi ter kako se skozi to upošteva njihova avtonomija. Zanimalo me je, kako zaposleni upoštevajo avtonomijo stanovalcev, kadar so jim v pomoč oz. jim nudijo pomoč in ko izvajajo določene naloge. Zanimalo me je tudi, kako zaposleni spodbujajo stanovalce k ohranjanju stikov.

- Vloga zaposlenih pri ohranjanju avtonomije

Zanimalo me je, kakšno vlogo imajo zaposleni pri ohranjanju avtonomije stanovalcev. Predvsem me je zanimalo, kako spodbujajo stanovalce k samostojnosti, kako nagovarjajo oz. spodbujajo stanovalce k ohranjanju samostojnosti. Zanimal me je pristop zaposlenih do stanovalcev pri ohranjanju avtonomije. Raziskovala sem tudi, kaj vse zaposleni naredijo namesto stanovalcev in tako prevzamejo odgovornost za določene stvari. Zanimalo me je tudi, kako zaposleni omogočijo stanovalcem, da so vključeni v delovanje doma.

- Vloga stanovalcev pri ohranjanju lastne avtonomije

Prav gotovo pa imajo stanovalci pomembno vlogo pri ohranjanju lastne avtonomije. Tukaj me je predvsem zanimalo, kako se stanovalci sami vključujejo v delovanje doma in s tem ohranjajo svoj lastno avtonomijo ter kako prevzemajo odgovornost.

- Oblike in načini spodbujanja k ohranjanju avtonomije

Zanimal me je odnos zaposlenih do stanovalcev pri spodbujanju k ohranjanju avtonomije. Prav tako me je zanimalo, kako so upoštevane želje stanovalcev ter na kakšen način stanovalci izražajo svoje želje.

- Skrb stanovalcev pri ohranjanju lastne avtonomije

V tem delu me je zanimalo, kako stanovalci sami ohranjajo svojo samostojnost. Zanimalo me je tudi, kdaj se stanovalci počutijo najbolj samostojne in kaj takrat občutijo.

- Pomoč pri ohranjanju avtonomije

Zanimalo me je predvsem medsebojno spodbujanje sstanovalecev ter medsebojna pomoč sstanovalecev. Tukaj me je zanimalo, na kakšen način se stanovalci medsebojno spodbujajo k ohranjanju samostojnosti. Zanimalo me je tudi, kako si stanovalci medsebojno pomagajo ter kdaj in kje si največkrat pomagajo. V tem delu pa me je tudi zanimalo, na koga se stanovalci obrnejo, oz. pri kom iščejo pomoč.

- Prakse spodbujanja k ohranjanju avtonomije

V tem delu me je zanimala komunikacija zaposlenih, kakšne besede uporabljajo pri spodbujanju sstanovalecev k samostojnosti ter kako krepijo sstanovalce k samostojnosti. Raziskovala sem tudi pomen domskih aktivnosti, kaj sstanovalecem pomenijo aktivnosti v domu. Prav tako me je zanimalo, kako preko aktivnosti spodbudijo sstanovalce h kazanju njihovih spretnosti, talentov in znanja, ki ga imajo. Zanimalo me je, ali sstanovalci sami prosijo zaposlene za pomoč, ko jo potrebujejo ali jo zaposleni ponudijo sstanovalecem. Zanimalo me je ohranjanje socialnih mrež sstanovalecev, tukaj sem raziskovala s kom so v stiku, in če te stike samostojno ohranjajo ali jim pri tem pomagajo zaposleni. V tem delu me je tudi zanimalo, kakšen imajo sstanovalci vpliv na organizacijo obiskov, torej kako potekajo obiski in če si sstanovalci lahko samostojno organizirajo obiske.

4 REZULTATI

V nadaljevanju bom predstavila rezultate, pridobljene z analizo intervjujev s stanovalci doma Upokojencev Ptuj, enote Kidričevo. Nato pa bom predstavila še pridobljene rezultate z analizo intervjujev z zaposlenimi doma Upokojencev Ptuj, enote Kidričevo. Rezultate bom predstavila po posameznih temah, ki sem jih določila pri analizi podatkov in so ključne teme raziskovalnih vprašanj.

4.1 Stanovalci

4.1.1 Ohranjanje avtonomije

- Vsakodnevno življenje

Stanovalci so svoj običajen dan opisali tako, da se zjutraj zbudijo, se uredijo, nato imajo skupen zajtrk. Po zajtrku sledi telovadba, katere se udeleži veliko število stanovalcev. Po telovadbi se nekateri udeležijo še kakšnih aktivnosti, prireditev, praznovanj ali čas do kosila preživijo v sobi. Okrog 12. ure imajo skupno kosilo in po kosilu gre veliko stanovalcev k počitku. Popoldan se stanovalci udeležijo kakšnih aktivnosti, se medsebojno družijo, imajo obiske ipd. Okrog 18. ure imajo stanovalci večerjo in po večerji sledi priprava na nočni počitek.

- Bujenje

Stanovalci doma so povedali, da svoj dan pričnejo, ko se zbudijo in se pripravijo na zajtrk. Večina stanovalcev se samostojno zbudi (»*Zjutraj se sama zbudim...*« (A20)) in jih ni potrebno zbuditi (»*Zaposlene me ne zbudijo*« (D35)), ne glede na njihovo kategorijo oskrbe. Stanovalci se zbujejo različno, nekateri že ob 5.30 uri, nekateri šele okrog 7. ure zjutraj. Nato se stanovalci sami ali s pomočjo negovalk uredijo in pripravijo na zajtrk, ki je ob 8. uri. Okrog 12. ure imajo stanovalci kosilo. Ena od intervjuvanih stanovalk je zelo aktivna in veliko pomaga v kuhinji.

- Oblačenje in osebna higiena

Pri ohranjanju avtonomije stanovalca je pomembno tudi, kako poteka oblačenje, izbira oblačil, skrb za osebno higieno. Dve stanovalki se v celoti lahko uredita, umijeta in oblečeta sami, saj sta dovolj samostojni. Stanovalki se samostojno oblečeta (»*sama se oblečem.*« (A25)) Trije stanovalci potrebujejo pomoč negovalk. Eden od teh se lahko, kljub uporabi invalidskega

vozička, samostojno obleče (*»Kljub temu, da sem na vozičku, se še lahko malo vstanem in si sam oblečem hlače.«* (C33)), a potrebuje pomoč pri osebni higieni. Nekateri stanovalci potrebujejo pomoč pri oblačenju ter pri skrbi za osebno higieno, a kljub temu svojo avtonomijo ohranjajo tako, da si samostojno umijejo obraz (*»Nekaj lahko sama, to da si umijem obraz«* (D44)), zobe, si samostojno počesajo lase. Stanovalci se zavedajo skrbi zase in svoje samostojnosti.

- Skrb zase

Stanovalki, ki sta zelo samostojni, tudi samostojno skrbita zase in ne potreujeta pomoči (*»..do zdaj sem hvala bogu še dovolj samostojna in ne potrebujem dosti pomoči.«* (A61)). En stanovalec še v veliki meri zmore poskrbeti zase in dva stanovalca ne zmoreta več samostojno poskrbeti zase, oz. sta odvisna od pomoči drugih (*»Čutim, da sem odvisna od drugih.«* (D78)).

- Aktivnosti

Stanovalci ohranjajo svojo avtonomijo tudi pri različnih aktivnosti. Telovadba je najbolj obiskana, seveda pa ni to edina aktivnost, ki jo v domu izvajajo. Po zajtrku sledi telovadba, katere se udeležijo vsi intervjuvani stanovalci (*»Ob 10. uri grem na telovadbo«* (C10)). Po telovadbi se stanovalci sami odločijo, kako bodo preživeli čas do kosila. Nekateri stanovalci se vrnejo v svoje sobe ali ostanejo v skupnem prostoru, kjer se odvijajo razne aktivnosti ali se medsebojno družijo. Imajo vsakodnevne aktivnosti (npr. telovadba), tematske aktivnosti ter popoldanske aktivnosti (npr. tombola). Stanovalci se v svojem prostem času družijo, berejo, gredo na sprehod, igrajo družabne igre, rešujejo križanke, pomagajo v kuhinji, se ukvarjajo z nordijsko hojo, torej počnejo kar jih veseli.

- Skrb za čistočo in urejenost sobe

Stanovalci se trudijo ohranjati avtonomijo tudi pri skrbi za čistočo in urejenost sobe. Tudi se vzdrževati čistočo sobe (*»Sama pa pazim, da je soba čista«* (D87)), zračijo sobo ter nekateri samostojno pospravijo posteljo.

- Ohranjanje stikov

Stanovalci samostojno ohranjajo stike s svojimi bližnjimi (sinovi, hčerami, vnuki, prijatelji, sorodniki). Stike ohranjajo preko telefona ali z obiski. K ohranjanju stikov jih ni potrebno spodbujati, nekaterim so najbližji sorodniki v pomoč pri ohranjanju stikov z drugimi ljudmi.

4.1.2 Upoštevanje avtonomije

Podobno kot pri ohranjanju avtonomije, je tudi z upoštevanjem avtonomije. V vsakdanjem življenju stanovalcev je pomembno da upoštevamo njihov način življenja.

- Vsakodnevno življenje

Vsak dan stanovalca v domu za starejše je različen, saj ga različno preživljajo (*»Kaj počnem kateri dan, je čisto odvisno od dneva in od tega, kako se počutim.«* (Č9)). Nekateri stanovalci potrebujejo že pri vsakodnevnih opravilih pomoč negovalk, največkrat potrebujejo pomoč pri oblačenju in skrbi za osebno higieno. Najpogosteje potrebujejo stanovalci doma za starejše pomoč pri kopanju. Stanovalci so povedali, da se zaposleni pri pomoči za osebno higieno prilagajajo glede na njihove želje, ki jih sami izrazijo. Nekateri stanovalci gredo po zajtrku in/ali po kosilu počivati in pri tem zaposleni upoštevajo njihovo avtonomijo.

- Bujenje

Večina stanovalcev se samostojno zbudi. Stanovalci se navadno zbujejo tako, kot bi se doma. Stanovalcem je omogočeno spanje dlje. En od intervjuvancev se je z zaposlenimi dogovoril, da ga zjutraj zbudijo, da se pravočasno zbudi in pripravi na zajtrk.

- Oblačenje

Vsi stanovalci imajo svoja osebna oblačila, ki so si jih prinesli od doma. Trije stanovalci potrebujejo pomoč pri oblačenju. Stanovalci, kljub temu, da potrebujejo pomoč pri oblačenju, izražajo želje glede oblačil in so tudi zadovoljni z upoštevanjem njihovih želja (*»mi je v redu, da si lahko sama izberem.«* (D44)).

- Skrb za oblačila

Skrb za oblačila (čiščenje, krpanje, likanje, ipd.) poteka v pralnici Doma upokojencev Ptuj, enota Kidričevo (*»Sama ne perem in likam, vse dam v pralnico.«* (B30)). Umazana oblačila stanovančev odnesejo zaposleni v pralnico. Stanovalcem pri skrbi za oblačila pomagajo zaposleni, saj sami tega ne zmorejo ali ne znajo. Dve stanovalki sami skrbita za občutljiva oblačila (*»kakšno oblačilo, ki je bolj občutljivo, pa si sama na roke operem in potem obesim, da se posuši.«* (A29)).

- Prehrana

Stanovalci so v večini s hrano zadovoljni, le en stanovalec je izrazil nezadovoljstvo s hrano (*»S hrano nisem najbolj zadovoljen.«* (C46)).

- Čas obrokov

Obroki so ob določenih urah, ki so vsak dan za vse stanovalce enake. Stanovalci so se prilagodili časovnemu okvirju obrokov in ne čutijo potrebe po spreminjanju časovnega razporeda obrokov. Stanovalcem pa je omogočeno prilagajanje časovnega okvirja obrokov, vendar morajo o tem obvestiti zaposlene (*»Če bi nekdo jedel bolj pozno, mora povedati, zato da damo v kuhinji na stran, da potem ne bi zmanjkalo.«* (B40)).

- Izbira hrane

Stanovalci imajo možnost izbire hrane pri obrokih (*»Vedno imamo kaj drugega na izbiro, če kaj ne jemo.«* (D53)).

- Izbira sobe, vpliv na izbiro sobe, ureditev sobe

Stanovalcem doma za stare je ob sprejemu največkrat dodeljena prosta soba (*»Ko sem prišla v dom sem dobila tisto sobo, ki je bila prazna.«* (B42)). Pred samim sprejemom si stanovalci ogledajo sobo. Tekom bivanja je stanovalcem omogočena premestitev, če izrazijo željo po tem. Sobo so si stanovalci uredili z osebnimi stvarmi, z dodatno omarico, uro, koledarjem, rožami.

- Vstop zaposlenih v sobo

Zaposleni pred vstopom v sobo potrkajo (*»Navadno potrkajo«* (D70)) ali pozvonijo in lepo pozdravijo. Zaposleni izvajajo dnevne in nočne obhode v sobe. Zaposleni vstopajo v sobe stanovalcev, kadar jih stanovalci potrebujejo, ob slabem počutju stanovalca. K stanovalcem, ki so samostojni, vstopajo redkeje kot k stanovalcem, ki so manj samostojni.

- Možnost izbire in primerjava primarnega doma z domom za stare ljudi

Stanovalcem je tudi omogočeno sodelovanje v kuhinji, izposoja knjig v knjižnici, izposoja časopisa. Stanovalci svoje bivanje v domu primerjajo z primarnim domom in si želijo domačega občutka.

- Pomoč zaposlenih

Stanovalci sami poiščejo pomoč pri negovalkah (*»Včasih se obrnem tudi na negovalke za pomoč.«* (A60)), medicinskih sestrah in tudi pri socialni delavki, včasih jim tudi negovalke same ponudijo pomoč. Največkrat se obrnejo po pomoč pri uresničevanju želja, kopanju, zapenjanju gumbov, osebni higieni, oblačenju. Stanovalci poiščejo pomoč zaposlenih zaradi nesamostojnosti, odvisnosti od pomoči drugih.

- Naloga zaposlenih

Kljub temu, da stanovalci vzdržujejo čistočo sob, jim čistilka čisti sobe. Pri tehničnih stvareh stanovalcem pomaga hišnik.

- Spodbujanje k ohranjanju stikov

Stanovalci so povedali, da jih negovalke nagovorijo k ohranjanju stikov, da jih tudi opomnijo na obisk (*»... me spomnijo, da pride na obisk.«* (C85)).

4.1.3 Vloga zaposlenih pri ohranjanju avtonomije

- Spodbujanje stanovalcev

Stanovalci so povedali, da jih zaposleni spodbujajo k čim večji samostojnosti. Stanovalki, ki sta samostojni in je njuno zdravstveno stanje dobro, sta povedali, da zaposlenim ni potrebno, da bi ju spodbujali k samostojnosti. Stanovalce največkrat spodbujajo k samostojnosti negovalke in medicinske sestre. Stanovalci povedo, da jih spodbujajo s pohvalami, kar jih motivira (*»Prijazno mi tudi rečejo, da naj poskušam sam obleči jopico.«* (Č73)), nagovarjajo stanovalce k samostojnosti, spodbujajo jih preko vprašanj, če zmorejo stvari sami narediti. Zaposleni stanovalce spodbujajo k sodelovanju pri tuširanju in oblačenju (npr. stanovalcu dajo na roke milo in ga spodbudijo, da se sam skuša namiliti (*»...mi reče naj se probam malo sam namilit.«* (C88))). Zaposleni opomnijo stanovalce na aktivnosti, na katerih krepijo svojo samostojnost. Stanovalcem pa zaposleni nudijo pomoč.

- Vključevanje v delovanje doma

Zaposleni vključujejo stanovalce v delovanje doma preko aktivnosti kot so npr. pomoč v kuhinji. Stanovalcem je omogočeno tudi, da sodelujejo pri sestavi jedilnika (*»...zaposleni so me vključili v delovanje doma tako, da sodelujem na sestankih za jedilnik.«* (B91)), da svoje želje izražajo pri aktivnostih. Stanovalci se čutijo vključene v delovanje doma tudi tako, da zaposleni upoštevajo predloge predstavnika stanovalcev, da lahko sodelujejo z zaposlenimi oz. nadrejenimi ter da jih zaposleni obveščajo o dogajanju v domu. Stanovalci menijo, da zaposleni predstavnika stanovalcev dojemajo kot nasprotnika, ter da med predstavnikom stanovalcev (*»Včasih ga mogoče zaposleni vidijo kot nekega nasprotnika.«* (Č91)) in zaposlenimi nastajajo konflikti, saj zastopajo različne strani.

Le en od stanovalcev je povedal, da je onemogočeno vplivanje na delovanje doma (*» Mislim, da ne morem vplivat na delovanje doma.«* (C102)), saj ima dom svoja pravila in red delovanja ter ga zato ne zanima delovanje doma.

- Prevzemanje odgovornosti

Zaposleni marsikdaj naredijo kakšne stvari (npr. prinesejo vodo, oblečejo kos oblačila) namesto stanovalcev, kljub temu, da bi jih stanovalci lahko naredili sami. Stanovalci dojemajo to kot pomoč zaposlenih.

4.1.4 Vloga stanovalcev pri ohranjanju lastne avtonomije

- Vključenje v delovanje doma

Stanovalci imajo s samoiniciativnim vključevanjem v delovanje doma pomembno vlogo pri ohranjanju lastne avtonomije. Stanovalci se udeležujejo različnih aktivnosti, kot so pomoč v kuhinji, telovadba. Eden od stanovalcev se vključuje v aktivnosti, vendar ga delovanje doma ne zanima.

Stanovalci dojemajo svet stanovalcev in predstavnika stanovalcev, da zastopajo stanovalce in rešujejo probleme (*»Mislím, da svet stanovalcev zastopa naše želje, interese...«* (Č88)). Zdi se jim, da ima predstavnik stanovalcev pomembno vlogo, saj mu stanovalci zaupajo, menijo, da zastopa interese stanovalcev doma in da je na strani stanovalcev. Stanovalci menijo, da je zastopanje predstavnika stanovalcev odvisno od stvari, ki jih mora zagovarjati.

- Prevzemanje odgovornosti

Stanovalki, ki sta samostojni, lahko sami naredita stvari in zaposlenim ni potrebno početi stvari namesto njiju. Tudi ostali stanovalci se trudijo k samostojnosti in so vztrajni ter poskušajo stvari narediti sami, vendar tudi kdaj kaj negovalke naredijo namesto njih.

4.1.5 Oblike in načini spodbujanja k ohranjanju avtonomije

- Odnos zaposleni

Stanovalci opisujejo, da so zaposleni prijazni, vztrajni, potrpežljivi. Zaposleni uporabljajo prijazne besede (*»... so negovalke bile zelo prijazne...«* (A84)), s katerimi motivirajo stanovalce k ohranjanju lastne avtonomije. Stanovalci prejmejo pohvale od zaposlenih. Stanovalci opisujejo zaposlene kot odprte osebe, s katerimi se je mogoče dogovarjati, ter kot razumevajoče ob slabem počutju stanovalca. Zaposleni tudi nudijo pomoč stanovalcem (*»Ponudijo pa mi tudi pomoč.«* (C90)) in ne pritiskajo na stanovalce, velikokrat vprašajo

stanovalce, če bi lahko naredili kakšno stvar sami. Opazi se zadovoljstvo zaposlenih, ko stanovalci naredijo nekaj sami.

Stanovalci so povedali, da se zgodi, da zaposleni včasih komunicirajo na neprijazen način, da so nekateri slabe volje in to tudi pokažejo (»... odvisno kakšne volje so zaposlene.« (Č79)).

- Upoštevanje želj

Stanovalci izražajo svoje želje, največkrat svoje želje neposredno izražajo (» Če imam kakšno željo, to povem.« (C95)). Zaposleni prisluhnejo željam stanovalcem in jim skušajo omogočiti uresničevanje želj, tako da so stanovalci slišani (» res prisluhnejo nam stanovalcem.« (A95)). Stanovalca povesta, da ni omogočeno neposredno izražanje želj oz. ni nobenih »knjig želja« . Stanovalci največkrat svoje želje izražajo negovalkam ali medicinskim sestram. Socialna delavka stanovalcem pomaga pri uresničevanju.

4.1.6 Skrb stanovalcev pri ohranjanju lastne avtonomije

- Občutek samostojnosti

Stanovalci se najbolj samostojne počutijo, kadar sami naredijo stvari (»Najbolj samostojnega se počutim, ko si sam naredim neko stvar.« (Č105)), ko jih pohvalijo in ko jim namenijo lepe besede. Samostojne se počutijo tudi ko opazujejo druge stanovalce, ki so manj samostojni in potrebujejo več pomoči zaposlenih.

- Ohranjanje samostojnosti

Svojo samostojnost stanovalci ohranjajo tako, da so čimbolj aktivni, da poskušajo stvari narediti sami, da krepijo svoje telo s telovadbo, sprehajanjem, razgibavanjem prstov, da se udeležujejo in vključujejo v aktivnosti znotraj doma (pomoč v kuhinji, pomoč pri urejanju domače okolice). Samostojnost ohranjajo tudi tako, da skušajo poskrbeti zase, se samostojno oblečejo, da se samostojno zbujejo ter da sodelujejo pri skrbi za osebno higieno.

4.1.7 Pomoč pri ohranjanju avtonomije

- Medsebojno spodbujanje stanovalcev

Stanovalci se medsebojno spodbujajo s spodbudnimi besedami (*»sostanovalcem namenim kakšne spodbudne besede.«* (A113)), s pohvalami, spodbujajo se tudi preko vprašanj ali da kdo koga na kaj opomni oz. spomni. Nekateri stanovalci dojemajo medsebojno spodbujanje k ohranjanju avtonomije kot ukazovanje in zato ne spodbujajo sostanovalcev.

- Medsebojna pomoč sostanovalcev

Stanovalci si med seboj pomagajo pri različnih stvareh. Največkrat si pomagajo stanovalci, ki so med seboj povezani, oz. so navezani en na drugega (npr. prijatelj, »cimer«, partner) (*»Z možem pa si zagotovo največ medsebojno pomagava.«* (D147)). Največkrat samostojni stanovalci pomagajo, tistim stanovalcem, ki so manj samostojni in ki več ne zmorejo toliko stvari sami narediti. Pomagajo si v kuhinji, pri vsakodnevni opravih, pri vožnji z vozičkom, pri kosilu, pri aktivnostih.

- Iskanje pomoči

Stanovalci največkrat poiščejo pomoč pri negovalkah in medicinskih sestrah, saj so v vsakodnevni stiki. Pomoč poiščejo pri zaposlenih ob neuspehih, kadar sami česa ne zmorejo. Po pomoč se obračajo tudi na socialno delavko (*»...ko pa ne vem na koga bi se obrnil na pomoč, pa vprašam socialno delavko in mi potem ona dalje pomaga.«* (Č113)). Negovalke nudijo stanovalcem pomoč tudi pri iskanju druge pomoči, kadar jim same ne morejo ali ne znajo pomagati.

4.1.8 Prakse spodbujanja k ohranjanju avtonomije

- Komunikacija zaposlenih

Stanovalci opisujejo, da zaposleni uporabljajo lepe, spodbudne besede, da dajejo komplimente in pohvale. Komunikacija zaposlenih je usmerjena v motiviranje stanovalcev (*»... mi rečejo, saj to zmorete sami.«* (D153)). Zaposleni so vljudni, saj stanovalce naslavljajo z gospa/gospod, potrpežljivi, vztrajni, saj večkrat na lep in miren način ponovijo stvari.

- Spodbujanje stanovalcev h kazanju svojega znanja, spretnosti, talentov

Stanovalci trdijo, da imajo veliko možnosti, da pokažejo svoje znanje, spretnosti, talente pri različnih aktivnostih (*»... pri različnih aktivnostih.«* (A134)) kot so telovadba, vaje za krepitev spomina, pri praktičnih aktivnostih (npr. kuhanje, šivanje), svoje znanje pa lahko pokažejo tudi skozi pogovor s sostanovalci.

- Pomen domskih aktivnosti

Stanovalci se z veseljem udeležujejo vsakodnevne telovadbe, tombole, tematskih aktivnosti ter drugih aktivnosti, saj si tako krajšajo čas (*»... da si krajšam čas, ...«* (A142)), se medsebojno družijo, se učijo novih stvari ter tako ohranjajo svojo aktivnost. Stanovalki, ki sta najbolj samostojni sta povedali, da ju ni potrebno spodbujati k aktivnostim, saj se z veseljem udeležujeta aktivnosti.

- Pomoč zaposlenih

Stanovalci sami poiščejo pomoč pri zaposlenih, prav tako pa zaposleni ponudijo pomoč stanovalcev. Stanovalci dojemajo kot pomoč zaposlenih tudi to, da jih zaposleni opomnijo na aktivnost, da jih opomnijo na dogajanje v domu ter da jih obveščajo o aktivnostih.

- Ohranjanje socialne mreže

Stanovalci imajo samostojno skrb za ohranjanje stikov (*»Zaposleni se ne vmešavajo v to s kom imava stike.«* (D175)) in zaposlenim ni potrebno spodbujati stanovalce k ohranjanju stikov. Stanovalci so v vsakodnevnem stiku s sostanovalci, zaposlenimi in sorodniki. Stanovalci se sami organizirajo za medsebojno druženje (npr. dogovor za igranje družabnih iger). Stike ohranjajo preko telefona ali z obiski.

- Vpliv na organizacijo obiskov

Stanovalci so povedali, da lahko samostojno odločajo o obiskih (*»Sama lahko odločam, kdaj bom mela obisk.«* (B134)), torej samostojno so si organizirali obiske, ki niso bili časovno omejeni in obiski so lahko bili kadarkoli, torej so obiski zmeraj dobrodošli. Stanovalci so povedali, da so obiski »osebna stvar«. Sami so lahko izbirali prostor, kjer je obisk potekal, samostojno so si pripravili prigrizke in pijačo. Obiski so lahko potekali znotraj doma ali zunaj

doma upokoјencev Ptuj, enote Kidričevo, torej so stanovalci lahko odšli z obiski v svojo sobo, balkon, sončni hram ali so odšli na sprehod, v bližnjo gostilno, trgovino.

4.2 Rezultati zaposlenih

4.2.1 Ohranjanje avtonomije

- Vsakodnevno življenje

Podobno kot stanovalci, so tudi zaposleni povedali, da stanovalci doma upokoјencev Ptuj, enote Kidričevo, svojo avtonomijo večinoma ohranjajo pri vsakodnevnikih opravilih. Vsi intervjuvani zaposleni so običajen dan stanovalca opisali zelo podobno. Dan stanovalca se začne, ko se zbudi. Nato sledi urejanje in priprava na zajtrk. Okrog 8. ure imajo stanovalci zajtrk. Po zajtrku sledi pitje kavice, urejanje, počitek. Nato imajo stanovalci telovadbo. Okrog 12. ure imajo kosilo. V popoldanskem času se stanovalci zadržujejo v sobah, se družijo, imajo obiske. Okrog 18. ure imajo skupno večerjo in po večerji sledi priprava na nočni počitek.

- Bujenje

Zaposleni so povedali, da zbujajo stanovalce med 7. in 8. uro, vendar je večina stanovalcev že samostojno zbujenih, še posebej v poletnem času. Stanovalci, ki so samostojni, se zbujajo sami in jih zaposleni ne zbujajo.

- Oblačenje in oblačila

Zaposleni spodbujajo stanovalce k samostojnemu oblačenju. Tiste stanovalce, ki se ne zmorejo samostojno obleči, spodbujajo k sodelovanju pri oblačenju (*» Ko stanovalca oblačim, ga spodbudim, da mi pri tem pomaga, recimo rečem mu: dvignite roko ali dajte majico čez glavo.«* (I28)). Samostojno gibljivi stanovalci se oblačijo sami in zaposleni so jim le v pomoč, če česa ne zmorejo sami. Stanovalci, ki so v kategoriji oskrbe I., se samostojno odločajo, kaj si oblečejo. Stanovalcem, ki zaposleni pomagajo pri oblačenju, samostojno izražajo želje glede oblačenja in tudi sodelujejo pri izbiri oblačil.

- Osebna higiena

Zaposleni so povedali, da stanovalci, ki so v kategoriji oskrbe I., samostojno skrbijo za osebno higieno. Nekateri stanovalci delno skrbijo za osebno higieno, to pomeni, da si lahko sami umijejo obraz, zobe in pri drugih stvareh glede osebne higiene potrebujejo pomoč. Zaposlenim je pomembno, da stanovalci naredijo nekatere stvari sami za svojo osebno higieno (*»Zelo pomembno nam je, da vsaj nekaj stanovalec naredi sam.«* (G27)) in da sodelujejo pri skrbi za osebno higieno. Zaposleni spodbujajo stanovalce k samostojnemu umivanju in oblačenju, samostojnemu umivanju rok in obraza ter jih spodbujajo k umivanju zob ali zobnih protez. Tudi samostojne stanovalce zaposleni spodbujajo k skrbi za osebno higieno (*»Pri pokretnih stanovalcih, tistih ki zmorejo sami poskrbeti zase, in pri tistih, ki potrebujejo našo delno pomoč, jih zaposleni spodbujamo pri skrbi za osebno higieno, da česa ne pozabijo...«* (F26)). Prav tako spodbujajo nesamostojno gibljive stanovalce k skrbi za osebno higieno. Eden od zaposlenih je izpostavil, da je pomembno, da stanovalce usmerjajo pri skrbi za osebno higieno, ter da je pomembna razlaga dela ob pomoči pri osebni higieni, saj to stanovalca spodbudi k sodelovanju (*»... tako tudi spodbudim stanovalca, da pomaga in skuša sam nekaj naredit.«* (I34)).

- Aktivnosti

Zaposleni so povedali, da stanovalci preko aktivnosti ohranjajo svojo avtonomijo. Telovadba je aktivnost, katere se udeleži veliko stanovalcev, tako samostojno gibljivih kot tudi nesamostojno gibljivih (*»Telovadbe se udeležijo pokretni kot tudi nepokretni stanovalci,...«* (E11)). Znotraj doma imajo različne aktivnosti, ki stanovalce spomnijo na dom, takšne aktivnosti so na primer šivanje, pomoč v kuhinji, pomoč v parku. Imajo tudi različne tematske aktivnosti in aktivnosti, ki so povezane s starimi običaji (*»V domu prirejamo različne aktivnosti, ki so navezane na stare običaje (npr. luščenje koruze, trebljenje buč...)...«* (I67)), tako da s takšnimi aktivnostmi stanovalce spomnijo na njihovo otroštvo in mladost. Stanovalci imajo tudi popoldanske aktivnosti, ki so lahko individualne ali skupinske (npr. družabne igre, sprehod). V popoldanskem času se stanovalci medsebojno družijo. Skozi aktivnosti zaposleni spoznavajo stanovalca ter mu lahko tako nudijo oz. omogočijo aktivnosti, ki bi ga veselile. V domu se odvijajo različne prireditve in praznovanja.

- Samostojnost stanovalcev

Samostojnost stanovalcev najprej opazijo na podlagi vloge za sprejem, zdravniškega mnenja, nato komisija za sprejem poda oceno o samostojnosti stanovalca. Stanovalčeva samostojnost se oceni tudi na podlagi kategorije oskrbe (*»Najprej stanovalčevo samostojnost ocenim po tem, v katero kategorijo oskrbe spada stanovalec.«* (I62)). Zaposleni so povedali, da stanovalci že ob sprejemu sami izrazijo svojo samostojnost. Tekom bivanja zaposleni spoznavajo stanovalca in njegovo samostojnost opazujejo tako, da aktivno sodeluje pri aktivnosti, ne potrebuje dodatne razlage, pomoči, ga ni potrebno spodbujati pri prehrani, samostojno izvaja aktivnosti, se samostojno obleče, umije, hrani. Zaposleni menijo, da je samostojnost stanovalcev odvisna od zdravstvenega stanja stanovalcev, Upad samostojnosti stanovalcev se najprej opazi tako, da potrebujejo pomoč pri tuširanju.

4.2.2 Upoštevanje avtonomije

- Vsakodnevno življenj

Podobno kot pri ohranjanju avtonomije je tudi pri upoštevanju avtonomije. Zaposleni najbolj upoštevajo avtonomijo stanovalcev v vsakodnevnem življenju.

Zaposleni opisujejo, da avtonomije stanovalcev upoštevajo kadar pomagajo stanovalcem. V domu upokojencev Ptuj, enota Kidričevo, je veliko število stanovalcev, ki potrebujejo pomoč pri negi (jutranji in večerni negi). Stanovalcem pomagajo, da se pripravijo na dan oz. na nočni počitek (*»Nepokretnim in tistim, ki potrebujejo pomoč naredimo negovalci nego, jih umijemo, oblečemo.«* (F3)). Zaposleni imajo narejen časovni okvir nege, a se skušajo stanovalcem prilagajati, zato je tudi možno prilagajanje časovnega okvirja. Nekaterim stanovalcem nudijo zaposleni občasno pomoč.

Zaposleni tudi upoštevajo stanovalce, kadar gredo počivati, največ stanovalcev gre k počitku po kosilu. Upoštevajo tudi voljo stanovalcev tako, da če stanovalec želi gledati televizijo mu to omogočijo, skratka da popoldan preživijo, kakor želijo (*»Preostanek popoldneva stanovalci običajno preživijo kot ga želijo sami preživeti.«* (H11)).

- Bujenje

Zaposleni zbujajo stanovalce zaradi skupnega zajtrka. Nekateri stanovalci so že samostojno zbujeni. Večina zaposlenih je na vprašanje ali omogočijo stanovalcem, da spijo dlje časa odgovorila, da jim to omogočajo (*»Če je res kdo zelo zaspan, ga pustimo spati malo dlje.«* (F21)) in da jim obrok zaradi daljšega spanja prihranijo. Zaposleni tudi upoštevajo želje glede bujenja.

Dva od intervjuvanih sta povedala, da stanovalcem ne omogočajo spanja dlje (*»Stanovalcem, katerim delamo jutranjo nego, žal ne pustimo spati dlje, ...«* (E21)), zaradi jutranje nege, ki jo je potrebno opraviti pri velikem številu stanovalcev in so zaradi tega tudi v časovni stiki. Stanovalcem na varovanem oddelku je omogočeno spanje dlje, saj zaradi manjšega števila stanovalcev niso v takšni časovni stiski, ko opravljajo jutranjo nego.

- Oblačenje in oblačila

Zaposleni pomagajo stanovalcem pri oblačenju. Zaposleni spodbujajo stanovalce k izražanju želj glede oblačil in jih skušajo tudi upoštevati (*»Upoštevajo se želje stanovalcev glede oblačil in oblačenja.«* (I27)). Če stanovalec sam ne zna oz. ne zmore sam izraziti želja glede oblačil, jim svojci pomagajo pri izražanju želja. Stanovalcem so zaposleni tudi v pomoč pri izbiranju oblačil. Še vedno se pa zgodi, da zaposleni sami po lastni presoji izberejo oblačila, ki jih oblečejo stanovalcu (*»Stanovalce, ki jih mi urejamo, jim oblečemo oblačila po naši izbiri.«* (E28)).

- Osebna higiena

Zaposleni vsakodnevno pomagajo stanovalcem pri osebni higieni. Pri skrbi za osebno higieno pomagajo zaposleni večini stanovalcem (*»Večini stanovalcev mi pomagamo pri osebni higieni.«* (I30)). Največkrat jim pomagajo pri stvareh, ki jih sami ne zmorejo več, to je največkrat pomoč pri kopanju. Zaposleni imajo narejen okvirni urnik opravljanja pomoči pri osebni higieni. Stanovalcem se prilagajajo in tudi okvirni urnik se prilagaja glede na želje in potrebe stanovalcev. Nekaterim stanovalcem ponudijo pripomočke za nego in jim tudi demonstrirajo uporabo pripomočkov (*»če ne vedo oz. ne znajo, kaj je potrebno narediti, jim zaposleni pokažemo, demonstriramo.«* (H31)). Zaposlen pove, da je pomembna razlaga dela ob sami pomoči, ko jo izvaja stanovalcu.

- Prehrana

Jedilnik je vnaprej določen, vendar je le okvir, to pomeni, da je možno prilagajanje jedilnika. V domu imajo sestavljeno komisijo za jedilnik (*»Pri nas imamo komisijo, katera je sestavljena iz predstavnikov stanovalcev in zaposlenih v kuhinji.«* (G35)), katera pregleda in spremeni jedilnik, saj se upoštevajo želje in pripombe stanovalcev, ki se izrazijo na pogovornih urah.

- Čas obrokov

Obroki so v domu ob določenih urah, torej imajo časovni okvir obrokov (*»V domu imamo časovni okvir obrokov.«* (G28)), kar pomeni, da so obroki vsak dan ob istih urah. Zaposleni menijo, da so se stanovalci navadili na čase obrokov. Stanovalcem je omogočeno obedovanje ob drugi uri, vendar morajo o tem biti obveščeni v kuhinji, da prihranijo obrok, torej stanovalcem je omogočeno dogovarjanje glede časa obroka.

- Izbira hrane

Glede možnosti izbire hrane si zaposleni niso enotni. Nekateri menijo, da ni veliko možnosti za izbiro hrane, saj se kuha po jedilniku, drugi menijo, da imajo stanovalci veliko možnosti izbire hrane (*»vedno je na voljo kruh, namazi, sadje, jogurti, čaj ali mleko.«* (I39), (*»Stanovalcem se omogoča izbira hrane.«* (F29)), saj jim to omogoča gospodinjski sistem. Mnenja so, da je pri zajtrku več možnosti za zamenjavo hrane, saj so v hladilniku zmeraj različni namazi. Strinjajo pa se, da je izbira hrane pri kosilu omejena (*»Pri kosilu je najmanj možnosti glede izbire hrane, saj imamo že vnaprej določen jedilnik.«* (I43)). Trudijo se prilagajati stanovalcem, ponudijo drugo opcijo (*»Če česa ne jé, mu ponudimo drugo opcijo.«* (H36)), če je to mogoče. Kljub temu, da se prilagajajo stanovalcem in želijo ustreči željam stanovalcev glede hrane, to vedno ni mogoče. Stanovalci imajo tudi hladilnik, ki je namenjen le njim. Vsem stanovalcem, ki imajo diete, omogočajo dietno hrano.

- Aktivnosti

Na vseh aktivnostih je udeležba prostovoljna. Pri aktivnosti se zaposleni veliko pogovarjajo s stanovalci, saj tako stanovalci izrazijo, kaj bi radi počeli. Zaposleni organizirajo takšne aktivnosti, kot so jih počeli doma (*»Preko pogovora s stanovalci izvemo, kaj so radi počeli doma in jim skušamo to omogočiti.«* (I64)) in ki so jim v veselje.

- Izbira sobe

Z izbiro sob se ukvarja socialna delavka (*»Glede izbire sob težko kaj rečem, ker ima to preko socialna delavka.«* (E51)). Na samo izbiro sobe imajo malo vpliva (*»Stanovalci žal res nimajo dosti izbire oz. vpliva na izbiro sobe.«* (G39)), saj jim je dodeljena prosta soba. Stanovalci imajo pred vselitvijo v dom možnost ogleda sobe in spoznavanje sostanovalca, na podlagi ogleda se morda stanovalci lahko lažje odločijo za vselitev. Če stanovalec izrazi željo po premestitvi zaradi nezadovoljstva, nelagodnega počutja v sobi, se mu omogoči premestitev (*»Če se stanovalec v sobi ne počuti dobro, npr. če se ne razume s sostanovalcem, se mu omogoči premestitev.«* (F33)). Pri premestitvi stanovalca pomaga socialna delavka.

- Ureditev sobe

Zaposleni so povedali, da si stanovalci lahko uredijo sobo po želji (*»Stanovalcem povemo, da si lahko sobo uredi kakor želijo.«* (H40)). Največkrat si sobo popestrijo z osebnimi stvarmi, prinesejo si tudi kakšno omarico, komodo, a to je le redko. Če so stanovalci dovolj samostojni, si lahko v sobo namestijo tudi osebno posteljo, če si to želijo. Zaposleni stanovalce spodbujajo k temu, da si prinesejo osebne stvari. Stanovalcem pri ureditvi sobe pomagajo zaposleni (*»Stanovalcem pri ureditvi sobe pomagamo tako, da jim osebne stvari postavimo na vidno mesto.«* (I54)) in ob tem upoštevajo njihove želje glede ureditve sobe, tudi želje glede postavitve pohištva. Eden od zaposlenih je izpostavil, da imajo stanovalci v enoposteljnih sobah več možnosti za ureditev sobe kot tisti v dvoposteljnih sobah. Čeprav so zaposleni v večini izpostavili, da imajo stanovalci možnosti urejanja sobe po lastni želji, ena izmed intervjuvanih meni, da stanovalci nimajo veliko možnosti za urejanje sobe.

- Vstop zaposlenih v sobo

Preden zaposleni vstopijo v sobo, potrkajo ali pozvonijo (*»V sobo stanovalcev vstopamo, da potrkamo in nato vstopimo.«* (E56)). V sobe stanovalcev zaposleni vstopajo večkrat na dan in ob vsakem vstopu vedno potrkajo. S tem ko potrkajo ali pozvonijo se najavijo pred samim vstopom. Ob samem vstopu v sobo tudi pozdravijo stanovalca. Nekateri zaposleni vprašajo za dovoljenje za vstop, a navadno ne čakajo na dovoljenje stanovalcev. Ob nočnih obhodih vstopajo v sobe tiho, brez trkanja ali zvonjenja, saj ne želijo zbuditi stanovalce (*»Ob nočnih obhodih ne trkam, da ne zbudim stanovalcev.«* (I61)). Stanovalcem želijo zaposleni omogočiti zasebnost (*»Stanovalcem želimo omogočiti zasebnost.«* (G53)), saj je soba njihov osebni prostor.

Zaposleni v sobe vstopajo iz različnih razlogov (*»Do njih gremo čisto različno, k enim več, k drugim manj.«* (E57)). V sobo vstopajo, ko stanovalec potrebuje zaposlene (npr. zvonjenje stanovalca za pomoč), ko zaposleni potrebujejo stanovalca ali ko zaposleni preverijo, kako je stanovalec. Ob slabem počutju stanovalca ga zaposleni večkrat obiščejo (*»Večkrat grem v sobo stanovalca, ko se stanovalec slabo počuti.«* (I59)). Zaposleni vstopajo v sobe čez dan in ponoči.

- Pomoč stanovalcem

Zaposleni opisujejo, da je veliko stanovalcev, ki so odvisni od pomoči (*»Večina stanovalcev potrebuje našo pomoč.«* (F46)). Zaposleni izpostavijo, da so le redki stanovalci popolnoma samostojni. Tudi samostojnim stanovalcem zaposleni občasno nudijo pomoč (*»še ti potrebujejo kdaj pa kdaj našo pomoč.«* (E62)). Zaposleni največkrat stanovalcem pomagajo pri osebni higieni (pomoč pri kopanju), oblačenju, hoji, prehranjevanju. Spremembe v samostojnosti stanovalcev ne opazijo le zaposleni, ampak tudi stanovalci sami in takrat tudi sami prosijo za pomoč.

- Način dela z nesamostojno gibljivimi stanovalci

Nesamostojno gibljive stanovalce zaposleni vključujejo v vsakodnevno življenje, s tem jim omogočajo udeleževanje na aktivnostih. Zaposleni nesamostojno gibljive stanovalce dajejo na invalidske vozičke ali počivalnike in jim tako omogočijo vključevanje in sodelovanje na aktivnostih. Nesamostojno gibljive stanovalce zaposleni spodbujajo in jih skušajo motivirati, da kakšno stvar sami naredijo, saj so mnenja, da je bolje da stanovalec sam naredi nekaj, če tudi je narobe in morajo zaposleni potem popraviti za njim, kot da samo čaka na zaposlene, da bodo

vse uredili namesto njega. S pomočjo delovne terapije in fizioterapije se trudijo, da bi stanovalci ohranili fizične giblivosti. Stanovalcem, ki niso samostojno giblivi se tudi prilagodi okolje ali pripomočki (*»S prilagoditvijo okolja ali pripomočkov skušamo ohraniti njihovo avtonomijo.«* (G79)), tako jim omogočijo, da ohranjajo svoje sposobnosti. Eden od zaposlenih je poudaril, da je pomembno upoštevati želje, počutje in zdravstveno stanje stanovalca, ki ni samostojno gibliv (*»upoštevamo njihovo željo, počutje in njihovo zdravstveno stanje.«* (I72)).

4.2.3 Vloga zaposlenih pri ohranjanju avtonomije

- Vključevanje v delovanje doma

Zaposleni omogočajo vključevanje stanovalcev v delovanje doma tako, da jih spodbujajo k vključevanju v različne aktivnosti (npr. pomoč v kuhinji, pomoč na vrtu in parku). Enkrat letno izvajajo v domu tudi ankete zadovoljstva (*»Stanovalce vključujemo v delovanje doma tako, da imamo enkrat letno ankete zadovoljstva.«* (G116)), s tem ugotavljajo potrebe, želje, predloge in pripombe stanovalcev. Zaposleni omogočajo stanovalcem, da se v delovanje doma vključujejo tudi tako, da sodelujejo pri oblikovanju jedilnika. Zaposleni doma upokojujencev Ptuj, enote Kidričevo, stanovalce doma vključujejo v svoje delovanje tako, da jim omogočajo, da imajo svet stanovalcev in predstavnika stanovalcev. Dve od intervjuvank ne poznata sveta stanovalcev in predstavnika stanovalcev (*»Sama ne poznam ravno vlog sveta stanovalcev in predstavnika stanovalcev.«* (H73)) ter nista prepričani, da to sploh imajo v domu. Ostali zaposleni vidijo predstavnika stanovalcev kot partnerja in da skupaj z njim, v sodelovanju rešujejo probleme (*»povedati probleme, ki jih skušamo skupaj rešiti.«* (G123)) .

- Prevzemanje odgovornosti

Zaposleni so povedali, da namesto stanovalcev naredijo veliko stvari (*»Namesto stanovalcev naredimo veliko stvari.«* (I79)). Namesto stanovalcev počnejo stvari, ker so v časovnih stiskah, saj je hitreje, če zaposlen naredi kot stanovalec. Zaposleni delajo stvari namesto stanovalcev, ker stanovalci tako želijo ali ker stanovalci to zahtevajo. V primeru ko stanovalci zahtevajo, da zaposleni počnejo stvari namesto njih, čeprav bi jih sami bili zmožni narediti, se zaposleni pogovorijo s stanovalcem in njegovimi svojci, saj jim skušajo pojasniti, kaj je v korist stanovalcu in kaj ni (*»takrat skušamo skupaj z delovno terapevtko skozi pogovor pojasniti stanovalcu in njegovim svojcem, da to ni v njihovo korist.«* (G99)).

-
- Spodbujanje stanovalcev

Zaposlenim je pomembno, da čim več spodbujajo stanovalce k samostojnosti (*»Pomembno je, da stanovalce spodbujamo k samostojnosti.«* (G88)). Pri spodbujanju stanovalcev je potreben čas. Stanovalce besedno spodbujajo, jih nagovarjajo. Zaposlenim se zdi pomembno, da so ob stanovalcu, da ga spodbujajo z nakazovanjem, da ga opomnijo ali pokažejo kako se izvaja določene stvari. Stanovalec je potrebno pokazati način ali jih naučiti, kako dosegati cilje. V spodbujanje stanovalcev se zelo vključuje delovna terapija. Stanovalce spodbujajo k skrbi za osebno higieno, pri oblačenju... Zaposleni spodbujajo stanovalce, da ob pomoči sodelujejo pri negi (*»Stanovalci, ki so delno odvisni od naše pomoči, jih spodbujamo, da se skušajo sami oblečejo, umiti.«* (E82)). Stanovalec pomagajo pri stvareh, ki jih sami ne zmorejo ali jih ne znajo.

4.2.4 Vloga stanovalcev pri ohranjanju lastne avtonomije

- Vključevanje v delovanje doma

Zaposleni so povedali, da se stanovalci v delovanje doma vključujejo tako, da sami izberejo predstavnika stanovalcev in tako izrazijo svojo voljo. Po mnenju zaposlenih je predstavnik stanovalcev tisti, ki dela v dobrobit stanovalcev in vseh v domu, ki zastopa in zagovarja interese in želje stanovalcev (*»si to tudi stanovalci želijo, da jih v njihovo korist predstavnik stanovalcev zastopa.«* (H76)). Predstavnik stanovalcev si prizadeva za pravice in dolžnosti stanovalcev ter je tisti, ki mu stanovalci zaupajo. Zaposlenim se zdi pomembna vloga predstavnika stanovalcev in sveta stanovalcev, ki sta glas stanovalcev (*»Stanovalci si želijo, da bi bil predstavnik stanovalcev njihov glas, da bi povedal, kaj si stanovalci želijo, s čim se stanovalci srečujejo.«* (G126)).

- Prevezemanje odgovornosti

Stanovalci, ki so v I. kategoriji oskrbe, prevzemajo odgovornosti in večina stvari naredijo sami, to pomeni, da se samostojno oblečejo, umijejo, samostojno opravljajo vsakodnevna opravila ipd. (*»Stanovalci oskrbe I se navadno lahko sami oblečejo, umijejo.«* (E80)).

4.2.5 Oblike in načini spodbujanja k ohranjanju avtonomije

- Odnosi zaposlenih

Zaposleni do stanovalcev pristopajo na lep, prijazen in spoštljiv način. Stanovalce lepo nagovarjajo, velikokrat jih nagovorijo z vprašanjem. Stanovalce nagovarjajo tako, da jih zaposleni prosijo, da sami poskušajo narediti stvari, da jih zaposleni prosijo za pomoč (*»Rečem jim tudi velikokrat: pomagajte mi malo, da nama bo lažje šlo se umiti ali obleči.«* (I77)). Zaposleni opisujejo, da uporabljajo miren glas, nežne besede, da so do stanovalcev prijazno in pozitivno naravnani. Stanovalce spodbujajo na umirjen način, jim dajejo pohvale. Stanovalce spodbujajo tako, da jim dajo občutek, da so zmožni narediti stvari sami. V odnosu s stanovalci si je potrebno vzeti čas (*»ne smemo hiteti, saj vsako delo potrebuje svoj čas...«* (G91)), svoj govor opisujejo kot razločen, umirjen, počasen ter predvsem naravnan tako, da daje motivacijo stanovalcem.

- Upoštevanje želj

Zaposleni so povedali, da stanovalci neposredno izražajo svoje želje. Največkrat svoje želje povedo negovalkam in medicinskim sestram (*»Stanovalci najpogosteje neposredno izražajo želje tistim, ki jim zaupajo, npr. negovalkam, medicinskim sestram,«* (G108)) ter tudi socialni delavki, kamor jih zaposleni tudi sami usmerijo, kadar ne vedo, kako bi pomagali stanovalcu. Če stanovalci niso zmožni ali sami ne izrazijo svojih želj, jim pri tem pomagajo sorodniki (*»Tisti stanovalci, ki sami ne zmorejo izražati želja, kaj želijo pa nam pri tem pomagajo njihovi svojci in oni namesto njih skušajo izraziti želje.«* (G103)). Sorodniki pomagajo stanovalcem tudi pri izražanju njihovih navad. Stanovalci svoje želje izrazijo že ob samem sprejemu v dom. Imajo tudi možnost, da svoje želje posredno izrazijo, saj imajo v domu knjigo pohval in pritožb ter skrinjice pripomb, želja, predlogov. Vendar so te skrinjice navadno prazne, zaradi neposrednega izražanja stanovalcev. Stanovalci izražajo želje glede oblačenja, oblačil, želje glede prehrane. Zaposleni se prilagajajo in dogovarjajo s stanovalci, saj jim želijo pomagati pri uresničevanju želja. Skupaj s stanovalci zaposleni strmijo k soustvarjanju rešitev (*»skupaj z njimi soustvarjamo najboljše možne rešitve.«* (G111)), saj spoštujejo želje stanovalcev.

Zaposleni tudi sproti preverjajo in poizvedujejo po željah stanovalcev, z anketami zadovoljstva in tudi s pomočjo sorodnikov, ki so jim v pomoč pri uresničevanju želj stanovalcev. Stanovalcem želijo v domu omogočiti udobno počutje, zato jim je omogočena samostojna priprava hrane, uporaba pralnega stroja, likalnika.

4.2.6 Skrb stanovalcev za ohranjanje lastne avtonomije

- Občutek samostojnosti

Zaposleni menijo, da se stanovalci najbolj samostojne počutijo takrat, ko opazujejo druge stanovalce, ki so še bolj odvisni od pomoči zaposlenih (*»se mogoče počutijo samostojne takrat, ko vidijo, da so nekateri stanovalci še bolj odvisni od pomoči zaposlenih.«* (E103)). Samostojne se po mnenju zaposlenih počutijo takrat, kadar prejmejo pohvalo zaposlenih, ko sami nekaj naredijo. Zaposleni opažajo tudi zadovoljstvo stanovalcev ob tem, ko sami nekaj naredijo, ko si sami krajšajo čas, ob skrbi zase, kadar dosegajo svoje želje, kadar se upoštevajo njihove želje. Stanovalci se počutijo samostojne tudi takrat, ko svojci in zaposleni izrazijo svoje mnenje o njihovem napredovanju oz. o opažanju, da se trudijo biti samostojni.

- Ohranjanje samostojnosti

Zaposleni opisujejo, da stanovalci svojo samostojnost ohranjajo tako, da samostojno skrbijo zase, da se samostojno uredijo, da samostojno skrbijo za osebno higieno. Svojo samostojnost krepijo stanovalci tudi s vključevanjem v aktivnosti, npr. telovadba, miselne vaje, križanje, vključevanje v gospodinske dejavnosti (*»Svojo samostojnost ohranjajo s telovadbo, miselnimi vajami, križankami, z druženjem, z vključevanje v aktivnosti (gospodinske in ostale, ki se dogajajo v domu), s socialnimi stiki.«* (G128)). Stanovalci ohranjajo svojo samostojnost tudi tako, da pomagajo zaposlenim, da se vključujejo v delovanje doma ter da se ukvarjajo s stvarmi, ki jih veselijo (*»Stanovalci ohranjajo svojo samostojnost tako, da se ukvarjajo s stvarmi, ki jih veselijo.«* (I99)).

4.2.7 Pomoč pri ohranjanju avtonomije

- Medsebojno spodbujanje sostanovalcev

Zaposleni opažajo, da se stanovalci veliko medsebojno spodbujajo. Medsebojno se spodbujajo na podoben način kot jih spodbujajo zaposleni. Stanovalci se besedno spodbujajo z dajanjem nasvetov en drugemu (*»Predvsem z nakazovanjem se spodbujajo«* (I102), *»Velikokrat slišim, da stanovalci besedno spodbudijo sostanovalca, npr. oblecite si jopico in greva na sprehod.«* (I104), *»Stanovalci si med seboj veliko svetujejo, kakšne narediti stvari, da jim je lažje.«* (I105)). Zaposleni opisujejo, da se stanovalci spodbujajo pri obrokih (npr. da sostanovalec spodbuja stanovalca, da čim več poje), pri druženjih na aktivnostih, pri igranju družabnih iger. Največkrat aktivni stanovalci spodbujajo tiste stanovalce, ki so manj aktivni (*»Bolj aktivni stanovalci spodbujajo tiste stanovalce, ki so manj aktivne.«* (G130)). Stanovalci se medsebojno spodbujajo na način, da en drugega povabijo na sprehod, na aktivnosti, na telovadbo. Veliko je zaznati tudi medsebojnega spodbujanja pri stanovalcih, ki so v skupnih sobah, torej *»cimrov«* (*»Spodbujajo se večinoma stanovalci, ki so skupaj v sobah.«* (H79)).

- Medsebojna pomoč sostanovalcev

Prav tako kot zaposleni opažajo medsebojno spodbujanje stanovalec, opažajo tudi medsebojno pomoč med stanovalci. Zaposleni opažajo, da si stanovalci pomagajo pri aktivnostih, pri hoji (npr. nudijo oporo pri hoji), pri hranjenju. Največkrat pomagajo samostojni stanovalci nepokretnim stanovalcem. Medsebojno pomoč si nudijo stanovalci, ki so skupaj v sobah ravno tako kot pri medsebojnem spodbujanju (*»Največ si pomagajo stanovalci, ki so skupaj v sobah, torej »cimri««* (H83)). Kadar si sostanovalca dejansko ne morata medsebojno pomagati, si pomagata pri iskanju pomoči.

- Iskanje pomoči

Zaposleni so povedali, da stanovalci največkrat poiščejo pomoč pri negovalkah in medicinskih sestrah (*»Na pomoč se največkrat obrnejo na negovalke in na medicinske sestre.«* (E104)). Zakaj poiščejo pomoč pri zaposlenih, je odvisno od problema, ki ga želijo rešiti, navadno je to pri stvareh, ki jih sami ne zmorejo opraviti. Na pomoč se obračajo tudi k socialni delavki in k sorodnikom (*»Veliko stanovalcev se na pomoč obrne tudi na svojce.«* (G143)).

4.2.8 Prakse spodbujanja k ohranjanju avtonomije

- Komunikacija zaposlenih

Zaposleni pristopajo in nagovarjajo stanovalce na prijazen način (*»Prijazno nagovorim stanovalca, da naj naredi nekaj sam.«* (E106)). Zaposleni se trudijo govoriti razločno, »normalno« in ne ukazovalno, stanovalce skušajo razločno spodbujati in ob tem biti potrpežljivi ter vztrajni. V pogovoru s stanovalci uporabljajo zaposleni pozitivno naravnane besede (*»Uporabljamo pozitivno naravnane besede.«* (I112)) in humor. Preko pogovora poskušajo zaposleni ustvariti občutek zaupanja. Zaposleni uporabljajo spodbudne besede, saj želijo stanovalcem dati občutek, da verjamejo v njihove sposobnosti (*»Uporabljati moramo spodbudne besede tako, da jim dajo občutek, da verjamemo v njihove sposobnosti.«* (H92)) ter skušajo stanovalcem nakazati, da so sposobni sami narediti stvari. Zaposleni uporabljajo besede »vem, da zmorete«, »saj bo šlo«, »vem, da vam gre dobro od rok«, »bova skupaj poskusila narediti«. Včasih zaposleni tudi stanovalce prosijo, da sami naredijo stvari z besedami »prosim, poskusite sami«. Stanovalce nagovarjajo k pomoči in jih tudi usmerjajo z navodili. En od zaposlenih je izpostavil, da uporablja tudi prisposodbo in pregovore (*»Spodbujam jih tudi z nekimi prisposodobami ali pregovori npr. ko pomagam komu pri hranjenju mu rečem malo še vam je ostalo, pa boste zlata ptička.«* (I117)).

- Spodbujanje stanovalcev h kazanju svojega znanja, spretnosti, talentov

Zaposleni menijo, da imajo stanovalci možnosti pokazati svoje znanje, spretnosti in talente pri različnih aktivnostih (*»Imamo veliko različnih aktivnosti, kjer lahko stanovalci pokažejo svoje talente.«* (H93)). Svoje znanje, spretnosti, talente lahko stanovalci pokažejo pri pomoči v kuhinji, na vrtu, v parku, med druženjem, telovadbo, na praznovanjih rojstnih dni, pri opravljanju vsakodnevnih opravil, pri reševanju križank. Svoje spretnosti, znanje, talente lahko navedejo tudi ob izpolnjevanju vprašalnika »moja življenjska zgodba«. Zaposleni spodbujajo stanovalce k kazanju svojih talentov, spretnosti in znanja ter k ohranjanju svojih navad.

- Pomen domskih aktivnosti

Aktivnosti imajo po mnenju zaposlenih velik pomen in bi bilo potrebnih več aktivnosti, kljub temu, da jih imajo veliko ter veliko možnosti za ohranjanje samostojnosti (*»Mislim, da imamo veliko aktivnosti in veliko možnosti, da ohranjajo svojo samostojnost.«* (G155)). Nekatere stanovalce je težko spodbuditi k udeleževanju na aktivnosti (E108: *»Včasih je stanovalce težko spodbuditi k aktivnostim.«*). Zaposleni spodbujajo stanovalce k ohranjanju samostojnosti ter zaposleni menijo, da stanovalci z udeleževanjem na aktivnosti krepijo svojo samostojnost. Ena

od zaposlenih je tudi izpostavila, da trenutne Covid razmere omejujejo izvajanje aktivnosti, kar omejuje tudi krepitev samostojnosti stanovalcev (*»Trenutno smo zaradi Covid razmer zelo omejeni z izvajanjem različnih aktivnostmi.«* (G156)).

- Spodbujanje k aktivnostim v lokalnem okolju

Zaposleni spodbujajo stanovalce k vključevanju k aktivnostim v lokalnem okolju, torej jih spodbujajo k aktivnostim znotraj društva upokojencev, dogodkov za starejše ljudi (npr. pustovanje za starejše). Prav tako si Dom upokojencev Ptuj, enota Kidričevo, prizadeva za vključevanje starejših ljudi iz lokalnega okolja v domske aktivnosti (*»Tudi starejši iz lokalnega okolja so se brezplačno vključevali v naše domske aktivnosti.«* (G158)). Stanovalce spodbujajo tudi k neformalnemu druženju v lokalnem okolju.

- Pomoč zaposlenih

Zaposleni so povedali, da stanovalci sami poiščejo pomoč (*»Stanovalci včasih sami prosijo za pomoč.«* (G160)) ali jim zaposleni ponudijo pomoč. Iskanje in nudenje pomoči je odvisno od nastale situacije. Zaposleni z veseljem pomagajo, a stanovalcem ne ponudijo vedno rešitve takoj, saj jih skušajo spodbuditi in motivirati k samostojnemu iskanju možnih rešitev. Zaposleni se trudijo, da skupaj s stanovalcem rešujejo težave. Zaposleni se s stanovalcem pogovorijo o težavah (*»S stanovalci se pogovorimo o težavi.«* (H100)), se skušajo vživeti v vlogo stanovalca in mu na nevtralen način nakazati pot do rešitve.

- Ohranjanje socialne mreže

Stanovalci so v vsakodnevnem stiku z zaposlenimi, sostanovalci ter sorodniki. Izmed zaposlenih imajo največ stika z negovalkami in medicinskimi sestrami (*»največ so v stiku z negovalkami in medicinskimi sestrami.«* (H103)), torej negovalnim osebjem. Stanovalci so medsebojno zelo povezani in se veliko medsebojno družijo. Zaposlenim ni potrebno spodbujati stanovalcev k ohranjanju stikov, saj zato samostojno skrbijo (*»se tudi sami trudijo za ohranjanje stikov.«* (G171)). Včasih zaposleni le pomagajo stanovalcem pri ohranjanju stikov tako, da jim omogočijo dostop do stacionarnega telefona, da jim pomagajo pri telefoniranju. Socialna delavka pa včasih priskoči na pomoč, kateremu stanovalcu tudi pri ohranjanju stikov

(»Velikokrat kot socialna delavka pokličem svojce in jih skušam spodbuditi, da pridejo na obisk.« (G175)).

- Vpliv na organizacijo obiskov

Zaposleni menijo, da imajo stanovalci veliko vpliva na organizacijo obiskov, saj si obiske samostojno organizirajo. Stanovalci si lahko sami izberejo prostor obiska (*»Stanovalci ali svojci lahko sami odločajo, kje bodo imeli obisk (znotraj ali zunaj doma).« (E119)*), to pomeni, da so stanovalci lahko skupaj z obiski v sončnem hramu, sobi, gredo na sprehod, trgovino, gostilno. Zaposleni načeloma ne nudijo pijače in prigrizkov na obisku, saj si to stanovalci samostojno pripravijo. Za pripravo pijače in prigrizkov je stanovalcem omogočena uporaba kuhinje. Prigrizke in pijačo ponudijo le svojcem umirajočega stanovalca in ob posebnih dogodkih. Zaposleni opisujejo, da glede obiskov ni prihajajo do težav, saj so obiski zmeraj dobrodošli (*»Obiski so lahko prišli neomejeno, torej kdaj so želeli, tudi med obroki, če so svojce hranili, tudi zvečer.« (I136)*). Obiski se lahko udeležijo prireditev, delavnic. Zaposleni menijo, da imajo stanovalci samostojen vpliv na potek obiskov (*»Sami se lahko odločijo, kjer bodo v času obiska, kako dolgo bo obisk trajal in kaj bodo počeli.« (H107)*). Včasih so zaposleni tudi v pomoč pri organiziranju obiskov ob kakšnih praznikih in takrat se s svojci dogovorijo glede pomoči pri organizaciji obiska. Zaposleni so izpostavili tudi, da so bili obiski zaradi Covid razmer nekaj časa omejeni (*»Sedaj so obiski zelo omejeni in stanovalci nanje skoraj ne morajo vplivati zaradi trenutnih covid razmer.« (I134)*) in si želijo, da bi se stanje čimprej normaliziralo, saj želijo stanovalcem omogočiti popoln vpliv na organizacijo obiskov.

5 RAZPRAVA

Pomemben vidik kakovostne starosti je samostojnost pri opravljanju vsakodnevnih življenjskih opravil (Rant, 2012, str. 34-35). Avtonomijo stanovalcev doma Upokojencev Ptuj, enote Kidričevo se ohranja in upošteva na različnih področjih, a najbolj jo stanovalci ohranjajo in upoštevajo v vsakodnevem življenju z opravljanjem osnovnih življenjskih potreb. S tem ko se ohranja avtonomija stanovalcev, se hkrati tudi upošteva njihova avtonomija. Pomembno je, da se upošteva način življenja stanovalcev.

Namen institucije je, da maksimalno zagotavlja potrebe, ki jih posamezniki sami ne zmorejo več (Hojnik Zupanc, 1994, str.2). Zaposleni spodbujajo stanovalce, da čim več vsakodnevnih opravil skušajo opraviti sami. V domu upokojencev Ptuj, enoti Kiričevo, je malo število stanovalcev, ki popolnoma samostojno poskrbijo zase. Večina stanovalcev potrebuje pomoč tudi pri opravljanju vsakodnevnih opravil, vendar jih zaposleni spodbujajo k sodelovanju. Stanovalci se trudijo samostojno zbudati, kljub temu, da imajo možnost, da jih zbudajo zaposleni. Zaposleni skušajo ohranjati in upoštevati avtonomijo stanovalcev na način, da upoštevajo njihove želje glede bujenja, izbire oblačil, skrbi za oblačila, osebne higiene. Stanovalci skušajo svojo avtonomijo ohranjati tako, da se trudijo vzdrževati čistočo in urejenost sobe. Stanovalci sami ohranjajo stike s svojimi bližnjimi preko telefona ali stikov.

Avtonomija stanovalcev se ohranja in upošteva z različnimi aktivnostmi, ki se izvajajo v domu. Najpogosteje se stanovalci udeležujejo telovadbe, ki v domu poteka vsak dan. Avtonomija stanovalcev se ohranja in upošteva tudi skozi medsebojno druženje, reševanje križank, kadar pomagajo v kuhinji, lahko bi rekli, da se avtonomija stanovalcev ohranja pri aktivnostih, s katerimi se stanovalci radi in z veseljem ukvarjajo. Zaposleni skušajo v domu organizirati takšne dejavnosti, ki bi stanovalce spomnile na dom, otroštvo in mladost. Aktivnosti se ne udeležujejo le samostojno gibljivi stanovalci, ampak zaposleni omogočijo udeleževanje na aktivnosti tudi nesamostojno gibljivim stanovalcem.

Kot navaja Hojnik Zupanc (1999, str. 97) je vsaka institucija organiziran sistem napisanih in nenapisanih pravil dnevnega bivanja. Tako imajo v domu upokojencev Ptuj, enoti Kidričevo nenapisan časovni okvir, to pomeni, da imajo vsak dan ob enakih urah obroke, ki so jih določili zaposleni. Star človek lažje sprejme trajni dnevni ritem, ki ga določi znanje okolje in je prilagojen njihovim potrebam kot nepričakovane spremembe (Hojnik Zupanc, 1999, str. 97). Stanovalci ne čutijo potrebe, da bi imeli obroke ob drugih urah, kot jih imajo sicer in so se

prilagodili na ta časovni okvir, to pomeni, da so se prilagodili trajnemu dnevnu ritmu, ki so ga določili zaposleni v domu. Stanovalcem je omogočena velika izbire hrane. Stanovalci imajo tudi vpliv na oblikovanje jedilnika, saj imajo v domu komisijo za jedilnik, ki je sestavljena iz prisotnosti zaposlenih in stanovalcev.

Avtonomija stanovalcev se zelo malo upošteva ob vselitvi v dom, saj stanovalci ne morejo izbirati svoje sobe ob prihodu v dom, vendar imajo pred samim sprejemom v dom možnost ogleda sobe in se na podlagi ogleda lahko odločijo ali bodo sprejeli sobo ali ne. Stanovalcem je tekom bivanja omogočena premestitev v drugo sobo, zaradi različnih razlogov. Omogočeno je stanovalcem tudi to, da si sobo uredijo po lastnih željah. Stanovalci ne vedo, kakšne možnosti vse imajo pri urejanju sobe. Pri urejanju sobe stanovalcem priskočijo na pomoč tudi zaposleni.

Mali (2006, str. 25) navaja, da je zasebnost stanovalcev motena tudi z vstopom v sobo, saj mnogokrat zaposleni vstopijo v sobe, brez da bi potrkali. V Domu upokojencev Ptuj, enoti Kidričevo avtonomijo stanovalcev zaposleni upoštevajo ob vstopu v sobe stanovalcev, saj pred vstopom v sobo potrkajo ali pozvonijo. Zaposleni želijo stanovalcem omogočiti zasebnost, saj je soba njihov osebni prostor. Zaposleni izvajajo dnevne in nočne obhode. V sobe stanovalcev vstopajo iz različnih razlogov, najpogosteje zaradi tega, ker jih stanovalec potrebuje ali zaposleni potrebujejo stanovalce. Vstopi zaposlenih so tudi pogostejši ob slabem počutju stanovalcev.

Kakovostno življenje je v vseh življenjskih obdobjih odvisno od dobrega razmerja med osebno samostojnostjo in ustrežno vpetostjo v medčloveške povezave (Ramovš, 2003). Stanovalcem zaposleni pomagajo pri stvareh, ki jih sami ne zmorejo ali ne znajo več. Stanovalcem največkrat pomagajo negovalke ali medicinske sestre. Včasih se stanovalci obrnejo po pomoč k socialni delavki. Pomoči ne potrebujejo le stanovalci, ki niso samostojni, ampak včasih potrebujejo pomoč tudi stanovalci, ki so popolnoma samostojni.

Zaposleni upoštevajo in ohranjajo avtonomijo nesamostojno gibljivih stanovalcev na način, da jih vključujejo v vsakodnevno življenje, aktivnosti. S tem, ko zaposleni nesamostojno gibljive stanovalce dajejo na počivalnike ali invalidske vozičke, jim omogočijo udeleževanja na aktivnosti in vpetost v vsakodnevno življenje v domu. S pomočjo delovne terapije in fizioterapije spodbujajo in skušajo motivirati nesamostojno gibljive stanovalce k ohranjanju še

tako majhnih fizičnih gibljivosti. Pomembno je, da upoštevajo počutje, zdravstveno stanje in želje nesamostojno gibljivih stanovalcev.

Po Welford, Murphy, Rodgers in Frauenlob (2012, str. 68) je ohranjanje avtonomije eden ključnih pogojev za to, da star človek lahko ohrani dostojanstvo tudi ob pešanju telesnih in intelektualnih sposobnosti. Zaposleni v domu se zavedajo, da je stanovalce potrebno spodbujati k ohranjanju samostojnosti. Stanovalce spodbujajo na način, da jih opomnijo na stvari ali jim pokažejo, kako se določene dejavnosti izvajajo, jih skušajo naučiti, kako dosegati cilje, torej zaposleni spodbujajo stanovalce z nakazovanjem. Največkrat stanovalce spodbujajo negovalke in medicinske sestre, saj so največ v stiku z njimi. Stanovalce zaposleni spodbujajo k samostojnosti tudi tako, da jih vprašajo, prosijo, da naredijo nekaj sami. Zaposlene se trudijo na prijazen način spodbujati stanovalce, namenijo jim tudi pohvale, kar stanovalce spodbudi in motivira k samostojnosti.

Samostojnost stanovalcev zaposleni skušajo ohranjati tako, da jih vključujejo v delovanje doma. Stanovalcem je omogočeno, da se vključujejo v delovanje doma preko različnih aktivnosti, preko anket zadovoljstva, da lahko sodelujejo pri oblikovanju jedilnika. Zaposleni stanovalcem tudi omogočajo vključevanje v delovanje doma preko sveta stanovalcev in predstavnika stanovalcev, tukaj pa je pomembna vloga samih stanovalcev, saj je od stanovalcev odvisno, v kolikšni meri bodo to možnost izkoristili. Predstavnika stanovalcev zaposleni in stanovalci dojemajo kot osebo, ki je glas stanovalcev, ki zastopa interese, želje in potrebe stanovalcev. Vlogo predstavnika stanovalcev zaposleni in stanovalci dojemajo kot pomembno, saj mu stanovalci zaupajo. Stanovalci so mnenja, da zaposleni predstavnika stanovalcev dojemajo kot nasprotnika in med njim ter zaposlenimi prihaja do konfliktov. Vendar zaposleni predstavnika stanovalcev dojemajo kot partnerja, s katerim sodelujejo pri reševanju problemov. Po Mali (2008, str. 203) bi lahko predstavnika stanovalcev opisali tudi kot osebo, ki je stanovalcev v podporo, ki je dovolj močna, da lahko odločno nastopi proti institucionalnim zahtevam.

Zaposleni mnogokrat zaradi časovne stike, zaradi tega ker bodo oni bolje naredili kot stanovalci, naredijo stvari namesto stanovalcev, kljub temu, da bi jih bili zmožni sami. Prevzemanje odgovornosti zaposlenih mnogokrat ni v korist stanovalcev, tudi če se v dani situaciji tako zdi. Pomembno je, da so zaposleni usmerjeni k iskanju virov in moči uporabnikov, saj ko krepijo njihove moči, jih istočasno spodbujajo k ohranjanju in zagotavljanju avtonomije.

Prav tako morajo zaposleni kot strokovnjaki verjeti v sposobnosti uporabnikov in kompetentnost za prevzemanje odgovornosti in kontrole nad lastnim življenjem (Mali, 2008, str. 71).

Zaposleni so do stanovalcev prijazni, v odnosu z njimi so potrpežljivi in vztrajni, skušajo biti pozitivno naravnani. Stanovalci so zaposlene opisali kot odprte osebe, saj se z njimi da dogovarjati. V socialno usmerjeni institucijah je pomembno, da zaposleni svoje oz. institucionalne moči ne uporabljajo, da bi zmanjšali avtonomijo uporabnikov, temveč za zagotavljanje razmer, ki zagotavljajo avtonomijo (Mali, 2008, str. 230). Pomembno je, da so zaposleni do stanovalcev prijazni, da jih spodbujajo in jih motivirajo k samostojnosti.

Najhujša oblika izgube avtonomije je v primerih, ko zaposleni ne upoštevajo želj in interesov stanovalcev, ker presodijo, da bi njihova uresničitev škodila. Zato je pomembno, da je stanovalcem zagotovljena moč in slišnost (Mali, 2008, str. 203). Stanovalci doma upokojujencev Ptuj, enote Kidričevo izražajo svoje želje neposredno zaposlenim, ki jim prisluhnejo in poskušajo omogočiti uresničevanje želja. Svoje želje največkrat izražajo negovalkam in medicinskim sestram, pri uresničevanju jim pa največkrat pomaga socialna delavka. Kot navaja Milošević Arnold (2005, str. 65), delo socialne delavke v domu za stare ljudi pomembno vpliva na kakovost življenja stanovalcev, saj skuša zaznavati potrebe in želje stanovalcev in jim zagotavlja pomoč. Pri izražanju in uresničevanju želj stanovalcev so pomembni tudi sorodniki. V domu imajo stanovalci možnost posrednega izražanja želja, predlogov, pripomb, tako da imajo na voljo knjigo pohval in pritožb ter skrinjico želja, pripomb in predlogov, vendar se stanovalci tega na poslužujejo, najverjetneje zato, ker ne vedo za to možnost izražanja. Zaposleni se prilagajajo in dogovarjajo s stanovalci, saj jim želijo pomagati pri uresničevanju želja.

Za vsakega človeka je pomembno, da lahko poskrbi zase. Za starejšega pa še toliko bolj velja, da mu je pomembno, da lahko poskrbi zase. Stanovalci se najbolj samostojne počutijo, kadar sami naredijo stvari, ko jih zaposleni pohvalijo in jim namenijo lepe besede. Samostojne se počutijo ob opazovanju drugih stanovalcev, ki potrebujejo še več pomoči od njih. Stanovalci se počutijo samostojne tudi takrat, ko zaposleni in njihovi sorodniki izrazijo svoje mnenje o njihovem napredovanju oz. o opažanju, da se trudijo biti samostojni. Stanovalci svojo samostojnost ohranjajo, tako da so čimbolj aktivni, da poskušajo stvari narediti sami, da krepijo svoje telo s telovadbo, sprehajanjem, da se vključujejo v aktivnosti in v delovanje doma. Svojo

samostojnost ohranjajo tudi v vsakodnevem življenju, tako da se oblečejo, skrbijo za osebno higieno, da se samostojno zbudijo, da pomagajo zaposlenim (npr. pomoč v kuhinji). Najbolj ohranjajo svojo samostojnost tako, da se ukvarjajo s stvarmi ki jih veselijo. Stanovalci svojo avtonomijo ohranjajo tudi s pomočjo drugih. Velikega pomena za ohranjaje avtonomije ima medsebojno spodbujanje stanovalcev. Medsebojno se spodbujajo na podoben način kot jih spodbujajo zaposleni, torej največ se spodbujajo s spodbudnimi besedami, pohvalami, nakazovanjem, da opomnijo oz. spomnijo en drugega na določene stvari, si med seboj dajejo tudi nasvete. Stanovalci menijo, da bi sostanovalci dojemali spodbujanje kot ukazovanje in so mnenja, da jih ne spodbujajo, a zaposleni opažajo, da se medsebojno spodbujajo pri obrokih, pri druženjih, na aktivnostih. Največkrat spodbujajo aktivni, samostojni stanovalci tiste stanovalce, ki so manj aktivni ter medsebojno se najbolj spodbujajo stanovalci, ki so bolj povezani in so navadno skupaj v sobah. Spodbujajo se tudi na način, da en drugega povabijo na sprehod, na aktivnosti, na druženje. Pomembno je, da dom za starejše ljudi kot socialno usmerjena institucija zavzema za premik od skrbi za uporabnike in odvisnosti uporabnikov k oskrbi, ki poudarja pravice, sodelovanje in medsebojno odvisnost življenjskih svetov v instituciji (Mali, 2008, str. 162). Zato je pomembna medsebojna pomoč stanovalcev. Največkrat si pomagajo samostojni stanovalci tistim stanovalcem, ki so manj samostojni. Stanovalci si ne le medsebojno pomagajo, ampak poiščejo tudi pomoč pri zaposlenih, največkrat iščejo pomoč pri negovalkah in medicinskih sestrah ter tudi pri socialni delavki in pri sorodnikih. Zaposleni tudi sami ponudijo pomoč stanovalcem. Pomembno je, da ne le socialni delavec, ampak tudi ostali zaposleni postavijo v središče potrebe stanovalcev in ne institucije (Mali, 2008, str. 94). Zaposleni se trudijo stanovalce spodbuditi, motivirati in usmeriti k samostojnemu iskanju rešitev in jim rešitev ne ponudijo takoj.

Za dober odnos, za spodbujanje stanovalcev, je pomembna tudi komunikacija zaposlenih. Stanovalci opisujejo, da zaposleni uporabljajo prijazne, nežne, spodbudne, pozitivno naravnane besede, miren glas. Zaposleni govorijo razločno, umirjeno, počasi, »normalno« in ne ukazovalno. Komunikacija zaposlenih je usmerjena v motiviranje stanovalcev. Zaposleni uporabljajo spodbudne besede, saj želijo stanovalcem dati občutek, da verjamejo v njihove sposobnosti. Pomembno je, da so zaposleni usmerjeni k perspektivi moči, saj z njeno uporabo lahko mobiliziramo uporabnikovo moč, da bi dosegal svoje cilje in bi tako imel bolj kvalitetno življenje (Mali, 2007). Uporaba perspektive moči se opaža tudi pri spodbujanju stanovalcev h kazanju svojega znanja, spretnosti in talentov, ki jih lahko pokažejo pri različnih dejavnosti.

Stanovalcem veliko pomenijo tudi domače aktivnosti, saj si z njimi krajšajo čas, se učijo novih stvari, ohranjajo in krepijo samostojnost. Nekaterih stanovalcev ni težko spodbuditi k aktivnostim, saj se jih samoiniciativno udeležujejo, nekatere stanovalce pa je zelo težko spodbuditi k vključevanju v aktivnosti. Stanovalce zaposleni spodbujajo k vključevanju v aktivnosti v lokalnem okolju ter predvsem želijo lokalno okolje spodbuditi k vključevanju v domače aktivnosti. Stanovalce spodbujajo tudi k neformalnemu druženju v lokalnem okolju. Zaposleni so izpostavili, da so bili glede izvajanja aktivnosti v trenutnih Covid razmerah zelo omejeni in je to na nekatere stanovalce negativno vplivalo.

Star človek, ki biva v domu za stare ljudi, potrebuje socialno mrežo ljudi, od katerih lahko črpa socialno oporo, tako da se z njimi poveže in ohranja stike. Zaposleni v domu so pomemben del socialne mreže starega človeka v domu, čeprav z njim niso v intimnem in poglobljenem odnosu (Mali, 2008, str. 71). Stanovalci Doma upokojencev Ptuj, enote Kidričevo so v vsakodnevnih stikih s sostanovalci in zaposlenimi, v stikih so tudi s svojimi sorodniki, prijatelji, znanci. Stanovalci v veliki meri samostojno skrbijo za ohranjanje stikov in pri tem zaposlenim ni potrebno spodbujati stanovalcev. Zaposleni včasih pomagajo stanovalcem pri ohranjanju stikov, tako da jim pomagajo pri telefoniranju, da jim namestijo stacionarni telefon v sobo. Največkrat pri ohranjanju stikov priskoči na pomoč socialna delavka.

Stanovalci Doma upokojencev Ptuj, enote Kidričevo imajo popolni vpliv na organizacijo obiskov. Glede obiskov se stanovalci lahko samostojno odločajo kje, kdaj, koliko časa bodo potekali obiski. Pri organizaciji obiskov jih zaposleni ne omejujejo. Samostojno si lahko pripravijo prigrizke in pijačo, ki si jih lahko pripravijo v kuhinji. Le ob posebnih dogodkih pri organizaciji obiskov pomagajo zaposleni, a takrat se skupaj s stanovalcem in sorodniki dogovorijo o poteku obiska. Obiski so v domu zmeraj dobrodošli. Izpostavili so le, da so v trenutnih Covid razmerah glede obiskov omejeni in da imajo stanovalci trenutno zelo malo vpliva na organizacijo obiskov.

V Domu upokojencev Ptuj, enoti Kidričevo se zavedajo, da je ena od glavnih dejavnikov življenjskega zadovoljstva sodobnega človeka njegova samostojnost ali avtonomnost.

6 SKLEPI

- Stanovalcem je omogočeno ohranjanje in upoštevanje avtonomije skozi vsakodnevno življenje.
- Zaposleni skušajo stanovalce čim bolj spodbuditi, da samostojno opravijo stvari, ki so jih še zmožni narediti.
- Z vključevanjem v različne domske aktivnosti stanovalci ohranjajo svojo avtonomijo ter se hkrati pri sodelovanju na aktivnostih upošteva njihova avtonomija.
- Stanovalci Doma upokoencev Ptuj, enote Kidričevo imajo najmanj vpliva na izbiro sobe, saj jim je dodeljena trenutno prosta soba.
- Zaposleni želijo stanovalcem omogočiti zasebnost in spoštujejo, da je soba stanovalcev njihov prostor, zato vedno naznanijo svoj vstop v sobo s trkanjem ali zvonjenjem.
- V Domu upokoencev Ptuj, enoti Kidričevo je veliko stanovalcev, ki potrebujejo pomoč zaposlenih. Nanje se obrnejo sami ali jim pomoč ponudijo zaposleni.
- Zaposlenim je pomembno, da upoštevajo in ohranjajo avtonomijo nesamostojno gibljivih stanovalcev, zato jih vključujejo v vsakodnevno življenje, aktivnosti ter jih tudi spodbujajo k ohranjanju fizičnih gibljivosti, ki so jih še sposobni.
- Zaposleni stanovalce spodbujajo k ohranjanju samostojnosti na način, da jim nakažejo izvajanje dejavnosti, da jih opomnijo na stvari ali da jih priučijo novega oz. lažjega načina izvajanja stvari.
- Zaposleni stanovalcem omogočajo vključevanje v delovanje doma preko vključevanja v različne aktivnosti, preko predstavnika stanovalcev in sveta stanovalcev.
- Stanovalci svojo možnost za vključevanje v delovanje doma v veliki meri izkoristijo. Sami so mnenja, da predstavnik stanovalcev dela v dobro stanovalcev in zastopa njihove interese in želje.
- Zaposleni mnogokrat zaradi časovne stiske naredijo stvari namesto stanovalcev, kljub temu, da bi jih bili sami zmožni.
- Odnos zaposlenih stanovalci opisujejo kot lep, prijazen, potrpežljiv, vztrajen. Zaposlene vidijo kot odprte osebe, s katerimi se lahko dogovarjajo.
- Stanovalci izražajo svoje želje neposredno zaposlenim, največkrat negovalkam in medicinskim sestram. Zaposleni se trudijo prisluhniti stanovalcem in jim pomagati pri uresničevanju želja. Pomembno vlogo pri uresničevanju želja ima socialna delavka, saj pomaga stanovalcem, da bi dosegli, kar si želijo.

-
- Stanovalci se počutijo samostojne ob opazovanju drugih stanovalcev, ki potrebujejo še več pomoči kot oni sami. Samostojne se počutijo tudi takrat, kadar samostojno naredijo določene stvari.
 - Stanovalci se trudijo ohranjati svojo samostojnost v vsakodnevem življenju, da se vključujejo v aktivnosti. Najbolj ohranjajo svojo samostojnost, tako da se ukvarjajo s stvarmi in aktivnostmi, ki jih veselijo.
 - Stanovalci se medsebojno spodbujajo k samostojnosti. Spodbujajo se besedno, z nakazovanjem, z dajanjem nasvetov, s povabilom sostanovalcev k aktivnostim, na sprehodih.
 - Medsebojne pomoči je v Domu upokojencev Ptuj, enoti Kidričevo veliko zaznati med stanovalci. Največkrat pomagajo samostojni stanovalci, tistim, ki niso več tako samostojni in ne zmorejo samostojno opraviti oz. narediti stvari.
 - Komunikacija zaposlenih je zelo pomembna pri spodbujanju stanovalcev. Zaposleni uporabljajo prijazne, spodbudne, pozitivno naravnane besede. S stanovalci se zaposleni pogovarjajo razločno, umirjeno, počasi. Zaposleni stanovalcem želijo dati občutek, da verjamejo v njihove spodobnosti in da so zmožni samostojno narediti določene stvari.
 - Velikega pomena pri ohranjanju in upoštevanju avtonomije stanovalcev imajo tudi domače aktivnosti, s katerimi si stanovalci krajšajo čas, se družijo, učijo novih stvari in krepijo svojo samostojnost.
 - Stanovalci samostojno skrbijo za ohranjanje svoje socialne mreže. Stike ohranjajo preko telefona in z obiski. Velik del socialne mreže stanovalcev predstavljajo zaposleni in sostanovalci, saj so z njimi v vsakodnevem stiku.
 - Stanovalci Doma upokojencev Ptuj, enote Kidričevo imajo popolni vpliv na organizacijo obiskov, to pomeni, da lahko sami odločajo kje bo obisk potekal, koliko časa bo potekal, kaj bodo počeli na obisku, samostojno si organizirajo prigrizke in pijačo. Zaposleni včasih (npr. ob kakšnih praznikih) pomagajo pri organizaciji obiskov.

7 PREDLOGI

- Predlagam, da bi v domu zaposlili več kadra (več negovalnega osebja), saj bi se tako še bolj lahko osredotočili na spodbujanje in ohranjanje avtonomije stanovalcev. S povečanjem kadra bi lahko omogočili bolj individualno ohranjanje avtonomije, kot jo omogočajo sedaj.
- Stanovalci Doma upokojencev Ptuj, enote Kidričevo poznajo vlogo predstavnika stanovalcev, vendar dejansko ne vedo, kdo je ta oseba. Prav tako nekateri intervjuvani zaposleni ne poznajo predstavnika stanovalcev. Zato predlagam, da bi socialna delavka v domu bolj jasno izpostavila predstavnika stanovalcev in njegovo vlogo. To bi lahko storila z ozaveščanjem o vlogi predstavnika stanovalcev ter kdo v domu ima to vlogo. Ozaveščali bi lahko pri raznih aktivnostih ali bi na vidnih mestih izobesili ime ter vlogo predstavnika stanovalcev, saj bi tako stanovalci lažje vedeli na koga se v težavah lahko obrnejo.
- Zaposleni se trudijo k spodbujanju stanovalcev k samostojnosti, vendar kljub temu menim, da še obstajajo različni načini spodbujanja, zato predlagam, da bi zaposleni imeli izobraževanja glede krepitev moči stanovalcev inbi tako spoznali ali okrepili svoje znanje o načinu spodbujanja. S tem bi zaposlene ozavestili o pomembnosti ohranjanja avtonomije stanovalcev v institucionalnem varstvu.
- Zaposleni marsikdaj naredijo stvari namesto stanovalcev, kljub temu da bi jih sami bili zmožni narediti. Predlagam, da zaposleni skušajo stanovalce bolj usmerjati, oz. jim nakazati pot do doseganja ciljev, ne pa da samo delajo stvari namesto njih.

Predlogi za nadaljnja raziskovanja:

- Predlagam, da bi ohranjanje in upoštevanje avtonomije raziskovali z opazovanjem, saj bi tako dobili še boljše rezultate o dejanskem ohranjanju in upoštevanju avtonomije.
- V raziskovanje ohranjanja in upoštevanje avtonomije stanovalcev bi lahko vključili še sorodnike stanovalcev, tako bi lahko videli še njihov vidik o tem, kako se ohranja in upošteva avtonomija stanovalcev v domu za stare ljudi.
- Zanimivo bi bilo raziskati, kako so stanovalcem omogočali ohranjanje in upoštevanje avtonomije v izrednih razmerah (covid razmerah), saj so bili stanovalci v epidemiji zelo omejeni glede izvajanja aktivnosti, medsebojnega druženja, omejeni so bili tudi obiski in stanovalci nanje niso imeli samostojnega vpliva.

8 UPORABLJENA LITERATURA

- Accetto, B. (1968). *Staranje, starost in starostno varstvo*. Ljubljana: Republiški odbor Rdečega križa.
- Bukovec, M. (2015). Ugotavljanje vpliva stanovalcev na kakovost storitev v domu starejših občanov. *Socialno delo*, 54(1), 21- 30.
- Cafuta, J., (1997). Starost in starostniki v domovih za stare. *Socialno delo*, 36(2), 141- 146.
- Crawford, K. & Walker, J. (2009). *Social Work with Older People*. Exter: Learning Matters.
- Čačinovič Vogrinčič, G., Kopal, L., Mešl, N., & Možina, M. (2011). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., & Urek, M. (2008). *Dolgotrajna oskrba- očrt potreb in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Gumbis, J., Bacianskaite, V., & Randakeviciute, J. (b.d.). *Do Human Rights Guarantee Autonomy?*. Pridobljeno 27.1.2021 s <https://www.corteidh.or.cr/tablas/r26750.pdf>
- Goriup, J. (2016). Starostniki, njihova avtonomija in družbeni status. *Revija za zdravstvene vede*, 3(2), 18-36.
- Hojnik Zupanc, I. (1994). *Institucionalno bivanje starih ljudi*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Hojnik Zupanc, I. (1997). *Dodajmo življenje letom*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Hojnik Zupanc, I. (1999). *Samostojnost starega človeka v družbeno-prostorskem kontekstu*. Ljubljana: Znanstvena knjižnica FDV.
- Hlebec, V., & Mali, J. (2013). Tipologija razvoja institucionalne oskrbe starejših ljudi v Sloveniji. *Socialno delo*, 52 (1), 29 – 39.
- Kavšek, M., & Bogataj, D. (2017). *Celostna obravnava dolgotrajne oskrbe v Sloveniji*. Novo mesto: Fakulteta za organizacijske študije.
- Lynch, R. (2014). *Social work practice with older people (a positive person-centred approach)*. Los Angeles: Sage.

-
- Mali, J. (2006). Koncept totalne ustanove in domovi za stare. *Socialno delo*, 45(1/2), 17-27.
 - Mali, J. (2007), *Socialno delo s starimi ljudmi (izbrana poglavja doktorata Vlog in pomen socialnega dela v razvoju institucionalnega varstva ljudi v Sloveniji)*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
 - Mali, J. (2008). *Od hiralnic do domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
 - Mali, J. (2010). Social work in the development of institutional care for older people in Slovenia, *European journal of social work*, 13(4), 545–559.
 - Mali, J. (2013). Socialno delo s starimi ljudmi kot specializacija stroke. *Socialno delo*, 52(1), 57- 67.
 - Mali, J., Flaker, V., Urek, M. , & Rafaelič, A. (2018). *Inovacije v dolgotrajni oskrbi: Primer domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
 - Mali, J., Mešl, N., & Rihter, L. (2011). *Socialno delo z osebo z demenco: Raziskovanje potreb oseb z demenco in odgovor nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
 - Mesec, B. (2007). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II. : Kvalitativne raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
 - Mesec, B., Rape Žiberna, T., & Rihter, L. (ur.). (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I: Načrtovanje raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
 - Milošević Arnold, V.(2000). Profesionalne vloge socialnih delavcev pri delu s starimi ljudmi. *Socialno delo*, 39(4/5), 253-262.
 - Milošević Arnold, V.(2005). Kakovost bivanja v domovih za stare ljudi. V M. Muršec. (ur.), *Ali smo pripravljeni na starost jutrišnjega dne?* (str. 54-67) Maribor: Splošna bolnišnica.
 - Nagode, M., Zver, E. Marn, S., Jacović, A., & Dominkuš, D. (2014). *Dolgotrajna oskrba – uporaba mednarodne definicije v Sloveniji*. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
 - Ramovš, J., (2003). *Kakovostna starost: socialna gerontologija in gerontagogika*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
 - Rant, M., (2012). Samostojnost in pomoč starim ljudem pri vsakodnevni opravilih. *Kakovostna starost*, 15(3), 33-42.

-
- Skupnost socialnih zavodov Slovenije. (2010). Splošno o domovih za starejše. Pridobljeno 16.3.2021 s <http://www.ssz-slo.si/splosno-o-domovih-in-posebni-h-zavodih/>
 - Slovarji Inštituta za slovenski jezik Fana Ramovša ZRC SAZU. (b. d.). Avtonomija. Pridobljeno 27.1.2021 s <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=avtonomija>
 - Svensson, A., Bergh, I. & Jakobsson, E. (2011). Older Peoples' Description of Becoming and Being Respite Care Recipients. *Journal of housing for the elderly*, 25(2), 159-174.
 - Toth, M. (2017). Dolgotrajna oskrba kot nova in posebna veja socialne varnosti. *Kakovostna starost*, 20(4), 33-37.
 - Welford, C., Murphy, K., Roders, V., & Frauenlob, T. (2012). Autonomy for older people in residential care: a selective literature review. *International Journal of Older People Nursing*, 7(1), 65- 69.
 - Wilson, G. (2000). *Understanding Old Age*. London: Sage Publications.

9 PRILOGE

9.1 Vprašalnik

9.1.1 Vprašalnik za stanovalce doma

1. Splošni podatki

1.1. Starost:

1.2. Spol:

1.3. Kategorija oskrbe:

1.4. Čas bivanja v domu:

2. Kako zaposleni v domu ohranjajo in upoštevajo avtonomijo stanovalcev?

2.1. Prosim opišite, kako poteka vaš dan?

2.2. Bujenje: Kdaj zjutraj vstanete? Kako ste v domu dosegli, da lahko spite zjutraj kakor dolgo želite? Kako vas zbudijo zaposleni? Kdaj vas zbudijo? Kako to ustreza/neustreza vašim željam?

2.3. Oblačila: Kako poteka skrb za oblačenje (se sami oblečete in izberete kaj boste oblekli)? Katera oblačila uporabljate (osebna/domska)? Si sami perete in likate oblačila? Kdo vam pri tem pomaga? Kako lahko vplivate na oblačenje in skrb za oblačila?

2.4. Osebna higiena: Prosim, opišite, kako poteka skrb za osebno higieno? Kdo vam pomaga pri skrbi za osebno higieno? Kako upošteva vaše želje, kadar vam pomaga?

2.5. Prehrana: Kako vam omogočajo, da se sami odločite, kaj in kdaj boste jedli za zajtrk, kosilo, večerjo?

2.6. Soba: Ste si lahko sami izbrali sobo? Kako ste lahko vplivali na izbiro sobe? Kako ste lahko vplivali na ureditev sobe? Kako ste dosegli, lahko uredili svojo sobo, da se v njej počutite dobro?

2.7. Vstop zaposlenih v sobo: Kako vstopajo zaposleni v vašo sobo (pozvonijo/potrkaajo)? Kako zgleda to, ko vstopijo? Pridejo kdaj v sobo samo pogledati ali pridejo samo takrat ko potrebujete pomoč? Pridejo v sobo sami od sebe ali jih vi pokličete?

2.8. Skrb zase: Bi lahko rekli, da samostojno poskrbite zase? Pri kakšnih stvareh vam pomagajo negovalke, drugi zaposleni? Kje potrebujete največ pomoči?

2.9. Čiščenje: Kako ste dosegli, da sodelujete pri čiščenju in vzdrževanju sobe?

2.10. Aktivnosti: Katere stvari še zmeraj počnete (tukaj), ki ste jih radi počeli doma? Kako vam zaposleni omogočijo, da počnete tisto kar imate radi?

2.11. Stiki: Kako ohranjate stike s sorodniki, prijatelji, znanci? Kako vam pri ohranjanju stikov z okoljem pomagajo zaposleni?

3. Kakšne oblike in načine uporabljajo zaposleni za spodbujanje stanovalcev k ohranjanju avtonomije?

3.1. Kako vas zaposleni spodbujajo, da se sami oblečete, umijete oz. poskrbite za osebno higieno, da sami jeste, čeprav bi zmogli tudi sami? Prosim opišite, kakšen primer.

3.2. Kako vam rečejo, da nekaj naredite sami, kakšen je njihov pristop, kakšne besede uporabijo in kakšen je njihov način govora? Ko vam zaposleni rečejo, da se skušate sami obleči, da sami skušate poskrbeti za osebno higieno, da se sami skušate prehranjevati, kaj vam pri tem da največ motivacije, da to storite?

3.3. Če imate kakšno željo glede oblačenja, umivanja, hrane (npr. da bi si sami prali oblačila, jedli zajtrk bolj pozno kot ostali) na kakšen način vam zaposleni prisluhnejo in kako vam poskušajo te želje uresničiti? Kje lahko izrazite te želje? Na kakšen način lahko dosežete uresničenje vaših želja?

3.4. Katere stvari naredijo zaposleni namesto vas, čeprav bi jo vi bili zmožni narediti sami?

3.5. Kako vas zaposleni vključujejo v delovanje doma oz. da imate vpliv na delovanje doma? Kaj menite, da je vloga sveta stanovalcev in predstavnika stanovalcev? Kako si želite, da vas predstavnika stanovalcev v svetu doma zastopa? Kako mislite, da zaposleni razumejo predstavnika stanovalcev?

4. Kako stanovalci sami skrbijo za ohranjanje lastne avtonomije?

4.1. Kako sami ohranjate samostojnost?

4.2. Kako spodbujate tudi ostale stanovalce, da kakšne stvari naredijo sami? Na kakšen način? Kako jim rečete naj nekaj naredijo sami (npr. se sami oblečejo, se sami umijejo, da sami poskušajo jesti, da sami sodelujejo pri aktivnostih)? Prosim opišite takšno situacijo.

4.3. Kako si z ostalimi stanovalci pomagata? Pri katerih dejavnostih, stvareh si največkrat pomagata med seboj in s kom?

4.4. Kdaj se počutite najbolj samostojne? Kaj takrat počnete, s kom in kdaj to počnete?

4.5. Na koga se v domu največkrat obrnete po pomoč?

5. Kakšni so prakse spodbujanja avtonomije stanovalcev?

5.1. Kakšne besede, način govora uporabijo zaposleni, kako vas naslavljajo, ko vas spodbudijo, da bi bili čim bolj samostojni?

5.2. Kakšne imate možnosti v domu, da pokažete svoje znanje, talente, spretnosti? S kakšnimi aktivnostmi se v domu ukvarjate? Kaj vam pomenijo te aktivnosti? Kako vas zaposleni spodbudijo k aktivnostim v domu? Kako vas spodbujajo k aktivnostim, ki so v lokalnem okolju zunaj doma?

5.3. Ko potrebujete pomoč zaposlenih, kako jih sami prosite za pomoč oz. kako vam jo zaposleni sami ponudijo?

5.4. S kom ste v stiku? Kako vas zaposleni spodbujajo, da imate stike s temi ljudmi?

5.5. Kako lahko vplivate na potek obiskov na mesto srečanja, pripravo prigrizkov, pijače, aktivnosti ipd.?

9.1.2 Vprašalnik za zaposlene v domu

1. Splošni podatki

1.1. Starost:

1.2. Spol:

1.3. Izobrazba:

1.4. Delovno mesto:

1.5. Čas zaposlitve v domu:

2. Kako zaposleni v domu ohranjajo in upoštevajo avtonomijo stanovalcev?

2.1. Prosim opišite, kako po vašem mnenju poteka običajen dan stanovalca v domu?

2.2. Kako stanovalcem dovolite, da zjutraj spijo, kakor dolgo želijo? Jih vi budite? Na kakšen način storite to?

2.3. Kako poteka skrb za oblačenje? Spodbudite stanovalce da se sami oblečejo in da si sami izberejo oblačila? Prosim opišite, kako jih spodbudite k temu? Kako jim vi pri tem pomagate in kako upoštevate njihove želje pri tem?

2.4. Skrb za osebno higieno: Kako jim pomagate pri osebni higieni in kako pri tem upoštevate njihove želje? Kako jih sami spodbujate k skrbi za osebno higieno?

2.5. Kako je z obroki? Kako jim dovolite oz. omogočite, da jedo hrano po izbiri, da jedo ob drugi uri kot navadno? Kakšne so prakse?

2.6. Kako stanovalcem omogočite, da si sobo izberejo sami? Kako omogočite stanovalcu vpliv na izbiro sobe? Če se v sobi ne počutijo dobro, kako jim pomagate pri tem? Kako jih spodbujate k razvijanju dobrih odnosov? Na kakšen način jim omogočite, da si uredijo sobo? Jim pri tem pomagate? Kako jim pomagate, da bi se počutili domače v domu?

2.7. Kako vstopate v sobe stanovalcev? Pozvonite/potrkate? Kdaj navadno vstopate v sobo? Počakate na njihovo privolitev ali da vam odprejo sobo ali greste kar v sobo? Vstopite v sobo sami od sebe ali zato ker vas je uporabnik klical?

2.8. Na podlagi česa menite, da so stanovalci v domu samostojni? Kako opazite njihovo samostojnost? Pri katerih stvareh jim največkrat pomagate?

2.9. Kako jim omogočite, da se ukvarjajo s stvarmi, s katerimi so se doma? Kako in na kakšen način jim to omogočate?

2.10. Na kakšen način upoštevate in ohranjate avtonomijo stanovalcev, ki niso samostojno gibljivi?

3. Kakšne oblike in načine uporabljajo zaposleni za spodbujanje stanovalcev k ohranjanju avtonomije?

3.1. Kako spodbujate stanovalce, da se sami oblečejo, da se sami umijejo oz. poskrbijo za osebno higieno, da sami jedo, da sami hodijo? Prosim opišite, kakšen primer.

3.2. Kako nagovorite stanovalce, da so čimbolj samostojni? Kako jim rečete, da nekaj naredijo sami npr. se sami oblečejo.? Kakšen je vaš pristop do stanovalcev? Kakšne besede uporabite, ko želite nekoga spodbuditi k samostojnosti? Kakšen je vaš način govora pri spodbujanju stanovalcev k samostojnosti?

3.3. Kakšne stvari naredite namesto stanovalca (npr. jih oblečete), čeprav bi še sami zmogli?

3.4. Če imajo stanovalci kakšne želje glede oblačenja ali oblačil, umivanja, hrane (npr. da bi si sami prali oblačila, jedli zajtrk bolj pozno kot ostali), na kakšen način jim prisluhnete in kako jim skušate izpolniti želje ali pa jim priti nasproti? Kje lahko izrazijo svoje želje? Na kakšen način lahko dosežejo uresničenje svoje želje?

3.5. Kako zaposleni vključujete stanovalce v delovanje doma oz. da imajo vpliv na delovanje doma? Kaj menite, da je vloga sveta stanovalcev in predstavnika stanovalcev? Kaj menite, kako bi si stanovalci želeli, da jih predstavnik stanovalcev zastopa v svetu doma? Kako vi razumete predstavnika stanovalcev?

4. Kako stanovalci sami skrbijo za ohranjanje lastne avtonomije?

4.1. Kako vi opazite, da stanovalci sami ohranjajo samostojnost?

4.2. Kako vi opazite, da se stanovalci med seboj spodbujajo k temu, da bi bili čim bolj samostojni? Na kakšen način se spodbujajo? Prosim opišite takšno situacijo.

4.3. Kako si stanovalci med seboj pomagajo? Kdaj in kje si največkrat medsebojno pomagajo?

4.4. Kdaj menite, da se počutijo najbolj samostojne? Kako to opazite? Kaj takrat počnejo?

4.5. Na koga se največkrat obrnejo po pomoč?

5. Kakšni so prakse spodbujanja avtonomije stanovalcev?

5.1. Kakšne besede uporabljate, ko stanovalce spodbujate, da bi bili čim bolj samostojni? Kako krepite, spodbujate stanovalce, da sami delajo tisto, česar so še zmožni?

5.2. Kakšne možnosti imajo stanovalci, da v domu pokažejo svoje znanje, talente, spretnosti? Kakšne aktivnosti jih v domu spodbujajo k samostojnosti? Menite, da bi bilo potrebnih več takšnih aktivnosti? Kako jih spodbujate k aktivnostim, ki so v lokalnem okolju zunaj doma?

5.3. Ko stanovalci potrebujejo pomoč, lahko sami pristopijo do vas ali jim vi ponudite pomoč? Ko jim pomagate, kako jih skušate motivirati, da sami iščejo možne rešitve, oz. da bi skušali sami narediti stvar, za katero so potrebovali pomoč?

5.4. S kom so stanovalci največkrat v stiku? Kako jih k stikom s temi ljudmi spodbujate?

5.5. Kako omogočite stanovalcem, da lahko vplivajo na potek obiskov, na mesto srečanja, pripravo prigrizkov, pijače, aktivnosti ipd.?

9.2 Zapisi intervjujev

9.2.1 Zapis intervjujev s stanovalci

9.2.1.1 Intervju A

1. Splošni podatki

1.1. Starost: 72 let

1.2. Spol: Ž

1.3. Kategorija oskrbe: I. kategorija

1.4. Čas bivanja v domu: 2 in pol leti

2. Kako zaposleni v domu ohranjajo in upoštevajo avtonomijo stanovalcev?

2.1. Prosim opišite, kako poteka vaš dan?

/Zjutraj se med 6. in 7. uro vstanem/(A1) in si /najprej vklopim radio./ (A2) /Nato se počasi oblečem, umijem, tako da sem pripravljena na zajtrk./ (A3) /Ob 8. uri imamo zajtrk/(A4) in /potem včasih kaj pomagam v kuhinji, če potrebujejo kakšno pomoč (npr. lupljenje krompirja)./ (A5) Potem/ grem na telovadbo/(A6) in dopoldan mine./ Okrog 12. ure imamo kosilo./ (A7) Ker imam probleme s hrbtenico grem /vsak dan po kosilu ven v naš park, kjer se ukvarjam z nordijsko hojo./ (A8) Če so /popoldan kakšne aktivnosti, se jih udeležim./ (A9) Tudi če je treba komu kaj pomagat, /zelo rada pomagam./ (A10) /Popoldan je v glavnem tudi zelo aktivno in le redko se zgodi, da grem počivati./ (A11) /Velikokrat se popoldan tudi družimo v skupnih prostorih./ (A12) /Včasih greva kam tudi s prijateljico./ (A13) ki sva se spoznali tukaj v domu. /Večerjo imamo ob 18 .uri./ (A14) /Po večerji grem v sobo/(A15) in /včasih kaj berem/ (A16) ali pa /gledam nadaljevanke./ (A17) /Kdaj pa grem spat, je pa čisto odvisno od dneva./ (A18) Če je /kaj zanimivega po televiziji, grem tudi bolj pozno spat (npr. ob polnoči), včasih pa grem že dokaj hitro spat./ (A19)

2.2. Bujenje: Kdaj zjutraj vstanete? Kako ste v domu dosegli, da lahko spite zjutraj kakor dolgo želite? Kako vas zbudijo zaposleni? Kdaj vas zbudijo? Kako to ustreza/neustreza vašim željam?

/Zjutraj se sama zbudim/ (A20) tam med 6. in 7. uro zjutraj. /Tako sem se bila navajena zbuditi tudi doma. / (A21) Ob 7.15 /se vstanem iz postelje in se počasi uredim za zajtrk./ (A22) Do zdaj /se še nikoli ni zgodilo, da bi spala bolj dolgo./ (A23) /mislim pa da ne bi bil problem, če bi kateri dan želela dlje spat./ (A24)

2.3. Oblačila: Kako poteka skrb za oblačenje (se sami oblečete in izberete kaj boste oblekli)? Katera oblačila uporabljate (osebna/domska)? Si sami perete in likate oblačila? Kdo vam pri tem pomaga? Kako lahko vplivate na oblačenje in skrb za oblačila?

Hvala bogu se lahko /sama oblečem/ (A25) in /si tudi sama izberem, kaj želim imeti oblečeno./ (A26) /Oblačila imam svoja, ki sem si jih prinesla od doma./ (A27) /Večino oblačil dam v pralnico./ (A28) kjer mi jih operejo in zlikajo. Če pa imam /kakšno oblačilo, ki je bolj občutljivo, pa si jo sama na roke operem in potem obesim, da se posuši./ (A29) Včasih pa, če je kaj takega, /dam tudi sinu domov in mi opere in naslednjic prinese./ (A30) /Imam tudi svoj likalnik, če je potrebno kaj popraviti, si to sama naredim. / (A31)

2.4. Osebna higiena: Prosim, opišite, kako poteka skrb za osebno higieno? Kdo vam pomaga pri skrbi za osebno higieno? Kako upošteva vaše želje, kadar vam pomaga?

/Čisto sama skrbim za osebno higieno./ (A32) /Zjutraj, ko se zbudim, grem pod tuš, si umijem obraz in zobe, se namažem s kremo./ (A33) /skušam si tudi urediti frizuro./ (A34) /Kozmetiko za osebno higieno si sama priskrbim/ (A35) ali pa /mi sin prinese kozmetiko, ki mu jo naročim./ (A36) /Rada grem enkrat tedensko k frizerju, / (A37) včasih grem tukaj v domu ali pa na Ptuj k moji frizerki. /Hodim tudi na pedikuro./ (A38) ker si tega ne moreš sam tako v redu urediti, kot to naredi pediker.

2.5. Prehrana: Kako vam omogočajo, da se sami odločite, kaj in kdaj boste jedli zajtrk, kosilo, večerjo?

/Zelo sem zadovoljna s hrano./ (A39) Všeč mi je, da se kuha na oddelkih in da je takšna domača. /Sama sem se navadila na ure, kdaj imamo obroke/ (A40) in /ne čutim potrebe, da bi jedla ob drugačnih urah./ (A41) /Če se kdaj zgodi, da kaj ne jem, pa to je res redko, mi omogočijo, da dobim kaj drugega./ (A42)

2.6. Soba: Ste si lahko sami izbrali sobo? Kako ste lahko vplivali na izbiro sobe? Kako ste lahko vplivali na ureditev sobe? Kako ste dosegli, lahko uredili svojo sobo, da se v njej počutite dobro?

Najprej, /ko sem prišla v dom, sem bila v dvoposteljni sobi na varovanem oddelku./ (A43) saj sem bila po možev i smrti popolnoma odsotna. /V tisti sobi sem se dobro počutila, čeprav si je nisem sama izbrala./ (A44) /Ko se mi je zdravstveno stanje izboljšalo, so me morali iz varovanega oddelka premestiti./ (A45) saj me po zakonu niso smeli več tam zadrževati. /Socialna delavka mi je pokazala novo sobo./ (A46) ki je bila prosta, z mano je bil tudi sin, ker je bil ravno takrat na obisku. /Soba je bila enoposteljna z balkonom./ (A47) /Sama sem si v sobo prinesla rožice, radio, prtiček na mizi. / (A48) /Sem pa zadovoljna in srečna v sobi, kljub temu, da so mi jo dodelili./ (A49)

2.7. Vstop zaposlenih v sobo: Kako vstopajo zaposleni v vašo sobo (pozvonijo/potrka)? Kako izgleda, ko vstopijo? Pridejo kdaj v sobo samo pogledati ali pridejo samo takrat ko potrebujete pomoč? Pridejo v sobo sami od sebe ali jih vi pokličete?

Če kdo /pride nenajavljen, vedno prej, ko vstopi v sobo potrka ali pozvoni./ (A50) Edino /ponoči, ko pridejo na obhod ne trkajo/ (A51) in niti jih ne slišim. /Jaz sem taka bolj »leteča« in me negovalke srečajo na hodniku, tako da niti ne hodijo čez dan gledat v sobo./ (A52) /razen, če se slabo počutim potem pridejo./ (A53) /Da pridejo ponoči pogledat, so me pa vprašali za dovoljenje./ (A54) če lahko pridejo in jim tudi dovolim, saj ni to nič slabega, kvečjemu nekaj dobrega. /Pridejo pa vedno, ko jih prosim za pomoč. / (A55)

2.8. Skrb zase: Bi lahko rekli, da samostojno poskrbite zase? Pri kakšnih stvareh vam pomagajo negovalke, drugi zaposleni? Kje potrebujete največ pomoči?

Trenutno /še lahko poskrbim samostojno poskrbim za sebe./ (A56) /Rada pa grem k frizerki in k pedikerki./ (A57) ampak to mislim, da je tudi /neka skrb zase, saj moramo biti ženske urejene. / (A58) Če je /v sobi kaj tehničnega narobe, se največkrat obrnem na hišnika./ (A59) da pride pogledat in popraviti. /Včasih se obrnem tudi na negovalke za pomoč. / (A60) Moram pa reči, da /do zdaj sem hvala bogu še dovolj samostojna in ne potrebujem dosti pomoči. / (A61)

2.9. Čiščenje: Kako ste dosegli, da sodelujete pri čiščenju in vzdrževanju sobe?

/Sobo in kopalnico mi počisti čistilka./ (A62) /Sama pa se čim bolj trudim, da vzdržujem čistočo./ (A63) /Vsako jutro prezračim sobo/ (A64) in /sama si posteljem posteljo./ (A65) /Sama si tudi preoblečem posteljo./ (A66) čeprav /negovalke rečejo, da mi jo lahko tudi one./ (A67) Tudi /v omaro si sama pospravim oblačila./ (A68) ker /tako najbolj vem, kje imam kaj./ (A69) /Če se mi kaj polije ali pa če imam kakšno smet na tleh, skušam sama počistiti./ (A70)

2.10. Aktivnosti: Katere stvari še zmeraj počnete (tukaj), ki ste jih radi počeli doma? Kako vam zaposleni omogočijo, da počnete tisto kar imate radi?

Še zmeraj /se ukvarjam z nordijsko hojo. / (A71) /Z mozem sva rada kegljala in zdaj se tukaj z sestanovaki dogovorimo za kegljanje./ (A72) Vsak dan grem na nordijsko hojo po parku in sploh ni nobenega problema. / (A73) /Zaposlene me še pohvalijo in mi je to še v neko motivacijo. / (A74)

2.11. Stiki: Kako ohranjate stike z sorodniki, prijatelji, znanci? Kako vam pri ohranjanju stikov z okoljem pomagajo zaposleni?

/Preko telefona večinoma ohranjam stike./ (A75) /Sin pride vsak teden na obisk/ (A76) in tudi od/prijateljev pride kdo včasih na obisk./ (A77) /Z vnukom sva na vezi preko telefona/ (A78) /pride pa tudi na obisk. / (A79)

3. Kakšne oblike in načine uporabljajo zaposleni za spodbujanje stanovalcev k ohranjanju avtonomije?

3.1. Kako vas zaposleni spodbujajo, da se sami oblečete, umijete oz. poskrbite za osebno higieno, da sami jeste, čeprav bi zmogli tudi sami? Prosim opišite, kakšen primer.

Prej /ko sem bila na varovanem oddelku, so me negovalke zelo spodbujale, da sem čim več sama naredila. / (A80) /Prijazno so mi rekla, kaj naj naredim in so mi pri tem tudi pomagale./ (A81) /Sedaj pa me hvala bogu ni potrebno več spodbujati, ker je moje zdravstveno stanje v redu in zmorem vse sama./ (A82) /Trenutno sem popolnoma samostojna in ne potrebujem spodbud./ (A83)

3.2. Kako vam rečejo, da nekaj naredite sami, kakšen je njihov pristop, kakšne besede uporabijo in kakšen je njihov način govora? Ko vam zaposleni rečejo, da se skušate sami obleči, da sami skušate poskrbeti za osebno higieno, da se sami skušate prehranjevati, kaj vam pri tem da največ motivacije, da to storite?

Spomnim se, da /so negovalke bile zelo prijazne/ (A84) in /so uporabljale spodbudne, prijazne besede./ (A85) /Zaposlene so tudi bile zelo vztrajne/ (A86) in /potrpežljive/ (A87) in /niso kar obupale, če mi ni najbolje šlo./ (A88) /Sedaj pa mi ni več potrebno reči, da naj neke stvari naredim sama./ (A89) Me pa /zaposlene zdaj večkrat pohvalijo./ (A90) da sem takrat skušala narediti sama in da sem zdaj tako samostojna.

3.3. Če imate kakšno željo glede oblačenja, umivanja, hrane (npr. da bi si sami prali oblačila, jedli zajtrk bolj pozno kot ostali), na kakšen način vam zaposleni prisluhnejo in kako vam poskušajo te želje uresničiti? Kje lahko izrazite te želje? Na kakšen način lahko dosežete uresničenje vaših želja?

/Če imam kakšno željo, povem negovalki / (A91) in potem /mi pomaga, kako bi uresničila željo./ (A92) Če /mi negovalka ne zna pomagati, me napoti do socialne delavke/ (A93) ali pa koga drugega. /Zaposleni so zelo odprti/ (A94) in /res prisluhnejo nam stanovalcev./ (A95)

3.4. Katere stvari naredijo zaposleni namesto vas, čeprav bi jo vi bili zmožni narediti sami?

To je /res redko, da zaposleni naredijo nekaj namesto mene./ (A96) Recimo zdaj pred časom me je /medicinska sestra naročila pri zdravniku v bolnici/ (A97) in to /bi tudi sama lahko poklicala, ampak je ona to uredila namesto mene. / (A98)

3.5. Kako vas zaposleni vključujejo v delovanje doma oz. da imate vpliv na delovanje doma? Kaj menite, da je vloga sveta stanovalcev in predstavnika stanovalcev? Kako si želite, da vas predstavnik stanovalcev v svetu doma, zastopa? Kako mislite, da zaposleni razumejo predstavnika stanovalcev?

Ne vem. Mogoče tako, da /sodelujem pri različnih aktivnostih./ (A99) /Pomagam tudi v kuhinji in mogoče me tako zaposleni vključujejo v delovanje doma./ (A100) Ne vem, kaj je svet stanovalcev. /Mogoče se svet stanovalcev ukvarja s temami, ki so v korist stanovalcev./ (A101) Po mojem je /vloga predstavnika stanovalcev, da zastopa nas stanovalce./ (A102) Želela bi si, da bi nas /predstavnik stanovalcev zastopal tako, da bi delal v našo korist./ (A103)

4. Kako stanovalci sami skrbijo za ohranjanje lastne avtonomije?

4.1. Kako sami ohranjate samostojnost?

/Trudim se biti čim bolj aktivna/ (A104) in da /skušam vse sama naredit./ (A105) Tudi /s telovadbo in nordijsko hojo krepim svoje telo/ (A106) in /s tem krepim svojo samostojnost./ (A107) /Udeležujem se raznih aktivnosti,/ (A108) /veliko rada berem/ (A109) in /seznanjam se tudi z aktualnimi stvarmi,/ (A110) kaj je novega./Pomagam tudi v kuhinji/ (A111) ali /pomagam pri urejanju domače okolice./ (A112)

4.2. Kako spodbujate tudi ostale stanovalce, da kakšne stvari naredijo sami? Na kakšen način? Kako jim rečete naj naredijo neka sami (npr. se sami oblečejo, se sami umijejo, da sami poskušajo jesti, da sami sodelujejo pri aktivnostih)? Prosim opišite takšno situacijo.

Marsikdaj /sostanovalcem namenim kakšne spodbudne besede/ (A113) ali pa /jim pokažem, kako naj naredijo./ (A114) /Po navadi jim rečem, saj to znate ali pa da to lahko sami naredijo./ (A115) Potem /ko vidim, da so naredili sami, jih pa pohvalim./ (A116) /Ena gospa vedno po telovadbi reče, da ji nekdo pomaga vstati. Že medicinska sestra je gospe zadnjič pokazala, kako se naj vstane, da ji bo čim lažje. Sama sem jo na to spomnila/ (A117) in rekla sem ji, naj si prime bergle in da naj počasi poskuša vstati, tako da bo si pomagala z oporo rok na bergle. Najprej je tamala, da jo vse boli in da ne zmore sama, zato sem ji rekla, da tudi mene boli hrbtenica, ampak moram sama skrbet, da sem tako fit. In /ko se je vstala, sem ji rekla, vidite da ste to super naredili sami./ (A118)

4.3. Kako si z ostalimi stanovalci pomagata? Pri katerih dejavnostih, stvareh si največkrat pomagata med seboj in s kom?

Včasih /si pomagamo v kuhinji./ (A119) /S tistimi, ko se največ družimo in se razumemo, si največ pomagamo, ker s tistim, ko si si v redu, je lažje prositi za pomoč./ (A120)

4.4. Kdaj se počutite najbolj samostojne? Kaj takrat počnete, s kom in kdaj to počnete?

/Vedno se počutim samostojno./ (A121) še posebej takrat, /ko vidim druge, kako so odvisni od zaposlenih./ (A122)

4.5. Na koga se v domu največkrat obrnete po pomoč?

/Medicinske sestre največkrat prosim za pomoč/ (A123) in potem mi one pomagajo naprej. Včasih /se tudi obrnem po pomoč na negovalke./ (A124) Tudi /s prijateljico (sostanovalko) si medsebojno pomagava./ (A125)

5. Kakšni so prakse spodbujanja avtonomije stanovalcev?

5.1. Kakšne besede, način govora uporabijo zaposleni, kako vas naslavljajo, ko vas spodbudijo, da bi bili čim bolj samostojni?

/Mene trenutno ni potrebno spodbujati k ničemur./ (A126) Vidim pa, da se /zaposleni res trudijo in namenjajo prijazne besede./ (A127) /Zelo so potrpežljivi./ (A128) in /imajo dobre živce./ (A129) /Lepo in mirno in večkrat ponovijo./ (A130) oz. /tudi prosijo, da naj nekdo naredi nekaj sam./ (A131) /Velikokrat mi namenijo pohvalo ali kompliment na to, kako sem samostojna./ (A132)

5.2. Kakšne imate možnosti v domu, da pokažete svoje znanje, talente, spretnosti? S kakšnimi aktivnostmi se v domu ukvarjate? Kaj vam pomenijo te aktivnosti? Kako vas zaposleni spodbudijo k aktivnostim v domu? Kako vas spodbujajo k aktivnostim, ki so v lokalnem okolju zunaj doma?

/Možnosti, da pokažeš kar znaš, je veliko./ (A133) predvsem /pri različnih aktivnostih./ (A134) Tudi /pri telovadbi lahko pokažem svoje spretnosti./ (A135) /pri vajah za krepitev spomina lahko pokažem svoje znanje./ (A136) /Vsak

dan hodim na telovadbo/(A137) in /vsak torek imamo tombolo./ (A138) Potem pa so /kakšne tematske aktivnosti (npr. pobiranje lešnikov, šivanje mask, gledanje filma),/ (A139) ki se jih tudi /z veseljem udeležim./ (A140) /Z aktivnostmi ohranjam to, da sem aktivna./ (A141) /da si krajšam čas,/ (A142) /da se družim z ostalimi sstanovalci, / (A143) /da se česa novega naučim./ (A144) Včasih, /če so kake športne igre v drugi enoti doma, me zaposleni malo nagovorijo, če bi želela našo enoto zastopati in da bom lahko še z drugimi po družila./ (A145) /Drugače me pa ni potrebno spodbujati k aktivnostim./ (A146) ker /sama od sebe rada grem na aktivnosti./ (A147)

5.3. Ko potrebujete pomoč zaposlenih, kako jih sami prosite za pomoč oz. kako vam jo zaposleni sami ponudijo?

Če se slučajno zgodi, da /rabim pomoč, sama prosim./ (A148)

5.4. S kom ste v stiku? Kako vas zaposleni spodbujajo, da imate stike s temi ljudmi?

/Vsak dan sem v stiku s sstanovalci./ (A149) ki /smo se spoprijatelji v domu./ (A150) /Vsak dan se zmenimo ali pa se naključno srečamo doli na kavici in poklepetamo./ (A151) /Večkrat pa pride tudi sin na obisk./ (A152) /občasno pride tudi vnuk./ (A153) /Zaposleni nimajo s tem skrbi, s kom se družim./ (A154)

5.5. Kako lahko vplivate na potek obiskov, na mesto srečanja, pripravo prigrizkov, pijače, aktivnosti ipd.?

/Obiski so lahko prišli k meni v sobo/ (A155) in /smo včasih šli na balkon./ (A156) /Največkrat smo šli na pijačo v bližnjo gostilno./ (A157) ker /smo tako imeli svojo zasebnost in je bilo bolj sproščeno./ (A158) Ali /smo šli na sprehod/ (A159) /ali pa smo čisto preprosto spodaj v sončnemhramu, kjer je kavni avtomat, vzeli kavico in si tam usedli in uživali./ (A160) /Obiski so lahko prišli kadarkoli/ (A161) in/ trajal je lahko kakor dolgo smo želeli. / (A162).

9.2.1.2 Intervju B

1. Splošni podatki

1.1. Starost: 76 let

1.2. Spol: Ž

1.3. Kategorija oskrbe: I. kategorija oskrbe

1.4. Čas bivanja v domu: 5 let in pol

2. Kako zaposleni v domu ohranjajo in upoštevajo avtonomijo stanovalcev?

2.1. Prosim opišite, kako poteka vaš dan?

/Zbudim se ob pol šestih zjutraj. / (B1) /Potem se do 6. ure uredim in naredim tisto moje, kaj morem/. (B2) /Ob 6. uri zjutraj začnem delati v kuhinji. (B3) /Najprej skuham kavo in čaj za kuhinjo/ (B4), torej to kaj imamo pri zajtrku in tudi za na oddelek, ko potem razdelijo po sobah. Vmes, ko kuham kavo in čaj, /namažem 6 ali pa 7 kruhov z marmelado / (B5). Ob pol 7. uri pridejo zaposlene v kuhinji in nato določijo, kaj bomo danes v kuhinji delali (npr. lupili krompir, ribali jabolka). Takoj po 7. uri že prihajajo stanovalci na zajtrk. Do pol osmih se zbirajo stanovalci v jedilnici. /Ta čas še jaz operem čajnike in v njih nalijem svež čaj/ (B6). Potem imamo zajtrk in po zajtrku je potrebno pospraviti posodo in še druge stvari je potrebno narediti v kuhinji (mleko mešati, da se ne zažge, lonce pomiti od kave in čaja...). /Dela mam nkeje do pol desetih./ (B7) /Nato si grem v sobo malo odpočit/ (B8) in /ob 10. uri imamo že telovadbo/ (B9). /Po telovadbi ostanem še doli, če so kakšne aktivnosti, če pa ne, grem nazaj v sobo in tam malo berem knjigo ali pa časopis./ (B10) /Ob 12. uri grem zopet v kuhinjo in takrat pospravim malo posodo/ (B11) in počakam do 12.15, ko pride kuharica iz malice in imamo kosilo. / Po kosilu pomagam pospraviti posodo/ (B12), /gledam tudi kdo se je že najedel (npr. je pojedel juho) in pospravim tisti krožnik in ga

nato dam v stroj, da se umije. / (B13) /Ob pol dveh zaključimo v kuhinji, potem pa grem malo ven/(B14) ali pa /se družim s prijateljem./ (B15) Včasih grem jaz k njemu dol na obisk ali pa pride on k meni in /potem igrata karte, se pogovarjava, greva tudi na balkon in sva tam/ (B16). /Če so pa kake aktivnosti tak kot je tombola, pa seveda greva na tisto./ (B17) /Skoraj vsak dan imamo neke aktivnosti./ (B18) Zdaj trenutno /delam podstavke za vročo posodo/ (B19). Najprej razrežem majico na trakce, potem spletem kito, potem pa se te kite šivajo v krog. Meni ni nikoli dolgčas./ jaz si delo takoj najdem./ (B20) /Ob pol šestih grem zopet v kuhinjo, kjer zagrejem čaj in pripravim za večerjo. Nato pospravim posodo in pripravim neke stvari že za drugi dan. / (B21) Ko vidim, da je kuhinja pospravljena in čista, grem v sobo. /Tam okrog pol osmih zvečer pa se stuširam/ (B22) in potem /gledam televizijo/ (B23). /Ob 21.uri ugasnem televizijo in grem spat, ker se moram zjutraj hitro zbuditi in tako mi najbolj ustreza. / (B24)

2.2. Bujenje: Kdaj zjutraj vstanete? Kako ste v domu dosegli, da lahko spite zjutraj kakor dolgo želite? Kako vas zbudijo zaposleni? Kdaj vas zbudijo? Kako to ustreza/neustreza vašim željam?

/Vsak dan se zbudim ob pol šestih zjutraj./ (B25) Včasih se zgodi, da se zbudim že prej, odvisno od tega, kaj je treba v kuhinji pripraviti. Recimo, če imamo za kosilo krompirjevo solato, se zbudim že prej, tako da sem ob petih že v kuhinji, da operem krompir in ga dam kuhati, ker moram imeti do 7. ure kuhan krompir, ker potem moram imeti prostor za čaj, kavo in mleko. /Zbudim se sama/ (B26) , / da pa ne zaspim, imam narejeno budilko./ (B27) /Dokler sem še tako v redu, nikoli ne prosim zaposlenih, da bi me zbudili./ (B28)

2.3. Oblačila: Kako poteka skrb za oblačenje (se sami oblečete in izberete kaj boste oblekli)? Katera oblačila uporabljate (osebna/domska)? Si sami perete in likate oblačila? Kdo vam pri tem pomaga? Kako lahko vplivate na oblačenje in skrb za oblačila?

/Uporabljam svoja oblačila, ki sem si jih prinesla od doma./ (B29) / Sama ne perem in ne likam, to dam vse v pralnico/ (B30), /edino modrice in nogavce si sama operem/(B31), ker ko sem jih dala v pralnico, so se mi kdaj raztegnili in jih zdaj ne dajem več. Cel teden od nedelje do nedelje /dajem v vrečo umazana oblačila in potem jih dam v kopalnico in potem to sestre odnesejo v pralnico./ (B32) /Kar nimam svojega od doma je posteljina, ki je domska. / (B33)

2.4. Osebna higiena: Prosim, opišite, kako poteka skrb za osebno higieno? Kdo vam pomaga pri skrbi za osebno higieno? Kako upošteva vaše želje, kadar vam pomaga?

/Za vse imam sama skrb/ (B34). /Sama se uredim/(B35), /sama se umijem/ (B36) /Sama si tudi priskrbim kozmetiko za osebno higieno/ (B37) in vedno imam nekaj na zalogi. /Pri osebni higieni ne potrebujem nobene pomoči./ (B38)

2.5. Prehrana: Kako vam omogočajo, da se sami odločite, kaj in kdaj boste jedli zajtrk, kosilo, večerjo?

/Je omogočeno, da bi jedla kdaj prej ali pozneje/ (B39), samo prej moraš zaposlenim povedati, da oni vedo za to. /Če bi nekdo jedo bolj pozno, mora povedati, zato da damo v kuhinji na stran, da potem ne bi zmanjkalo. / (B40) Tudi /če nekaj ne jem, lahko rečem da tega ne bom, da bi kaj drugega in se vedno nekaj najde./ (B41)

2.6. Soba: Ste si lahko sami izbrali sobo? Kako ste lahko vplivali na izbiro sobe? Kako ste lahko vplivali na ureditev sobe? Kako ste dosegli, lahko uredili svojo sobo, da se v njej počutite dobro?

/Ko sem prišla v dom, sem dobila tisto sobo, ki je bila prazna./ (B42) /Najprej sem bila v dvoposteljni sobi./ (B43) Nato pa me je /kuharica nagovorila, da sem odšla v svojo enoposteljno sobo/ (B44). Takrat je bila ta soba, kjer sem še zdaj, ravno prazna. /Svojo željo za to sobo sem povedala socialni delavki in potem mi je uredila, da sem prišla v to sobo/ (B45). /Sama sem si tudi uredila sobo z dodatnimi omaricami/ (B46), eno sem si prinesla od doma in drugo sem dobila tukaj v domu. /V svoji sobi se počutim zelo dobro./ (B47)

2.7. Vstop zaposlenih v sobo: Kako vstopajo zaposleni v vašo sobo (pozvonijo/potrkajo)? Kako zgleda to, ko vstopijo? Pridejo kdaj v sobo samo pogledati ali pridejo samo takrat ko potrebujete pomoč? Pridejo v sobo sami od sebe ali jih vi pokličete?

/Zaposleni največkrat potrkajo, včasih tudi pozvonijo./ (B48) /Sami od sebe nikoli ne pridejo./ /vedno prej potrkajo./ (B49) /Zaposleni ne pridejo v sobo samo takrat, ko jih pokličem, ampak pridejo tudi pogledati kar tako, da preverijo če sem dobro./ (B50) /Na primer, če sem bila v kuhinji in mi je bilo slabo, so me napotili v sobo in potem je prišla medicinska sestra, da mi je zmerila pritisk./ (B51)

2.8. Skrb zase: Bi lahko rekli, da samostojno poskrbite zase? Pri kakšnih stvareh vam pomagajo negovalke, drugi zaposleni? Kje potrebujete največ pomoči?

/Za vse poskrbim sama/(B52), tako da /ne rabim nobene pomoči./ (B53) /Razen zdravila mi da medicinska sestra/ (B54), ampak /do pred kratkim sem tudi za zdravila imela sama skrb./ (B55) /Medicinske sestre so želele, da bi one mele nadzor nad mojimi zdravili./ (B56) pa /sem rekla, da je meni tudi tako v redu./ (B57) /Sama ne prosim za pomoč, ker je za zdaj še ne potrebujem, hvala bogu./ (B58)

2.9. Čiščenje: Kako ste dosegli, da sodelujete pri čiščenju in vzdrževanju sobe?

/Enkrat na teden pride čistilka in mi očisti sobo./ (B59) /Sama pazim na to, da imam vedno čisto in pospravljeno sobo./ (B60) /Pri meni mora biti vedno čisto in urejeno./ (B61) /Sama si vsak dan posteljem posteljo./ (B62)

2.10. Aktivnosti: Katere stvari še zmeraj počnete (tukaj), ki ste jih radi počeli doma? Kako vam zaposleni omogočijo, da počnete tisto kar imate radi?

/Doma sem rada kuhala, pekla./ (B63) Veliko časa sem preživela v kuhinji, kar se tudi zdaj vidi, da tudi tukaj /rada pomagam v kuhinji./ (B64) /Zaposleni mi omogočijo, da pomagam v kuhinji/(B65) in zdaj /imamo tudi dogovorjeno, da zjutraj pripravim kavo in čaj./ (B66) Potem pa /pomagam pri pomivanju posode ali pa pri kakšnih pomožnih delih (npr. lupljenju krompirja)./ (B67) /Isto je doma kot tu./ (B68) /Doma si moral imeti čisto in pospravljeno, tako je tudi tu./ (B69)

2.11. Stiki: Kako ohranjate stike z sorodniki, prijatelji, znanci? Kako vam pri ohranjanju stikov z okoljem pomagajo zaposleni?

Moji sorodniki so vsi v Nemčiji, tako da se /s hčerko slišiva preko telefona./ (B70) /Imam nečakinjo, ki je tu za mene odgovorna in tudi z njo se slišiva preko telefona./ (B71) /Nečakinja pride tudi večkrat na obisk in tako ohranja stik./ (B72) /Meni ni bilo potrebno reči, da ohranjam stik, / (B73) /jaz sem sama od sebe šla ven in se družila s prijatelji od prej./ (B74) /Marsikdaj smo šli s kom na kako kavico, včasih na kak sprehod./ (B75) /Pri tem me ni bilo treba spodbujati, naj grem med ljudi./ (B76)

3. Kakšne oblike in načine uporabljajo zaposleni za spodbujanje stanovalecev k ohranjanju avtonomije?

3.1. Kako vas zaposleni spodbujajo, da se sami oblečete, umijete oz. poskrbite za osebno higieno, da sami jeste, čeprav bi zmogli tudi sami? Prosim opišite, kakšen primer.

/Zaposlenim ni potrebno, da bi me spodbujali, ker tako vse sama naredim./ (B77) /Sem dovolj samostojna, me ni treba spodbujati./ (B78) Večkrat opazim, da /morajo zaposlene druge, tiste ki niso tako samostojni kot jaz, spodbujati k samostojnosti./ (B79)

3.2. Kako vam rečejo, da nekaj naredite sami, kakšen je njihov pristop, kakšne besede uporabijo in kakšen je njihov način govora? Ko vam zaposleni rečejo, da se skušate sami obleči, da sami skušate poskrbeti za osebno higieno, da se sami skušate prehranjevati, kaj vam pri tem da največ motivacije, da to storite?

Ne vem. Ko /zaposleni druge spodbujajo k samostojnosti/ (B80) , jim navadno rečejo, da jim bodo pomagali ali pa jih napotijo v sobo, da se ponovno uredijo. Meni se zdi, da na /prijazen način rečejo zaposlene stanovalcem, da naj nekaj skušajo sami naredit/ (B81), da pa če /ne bodo mogli, pa jim bodo prišle pomagat/. (B82)

3.3. Če imate kakšno željo, glede oblačenja, umivanja, hrane (npr. da bi si sami prali oblačila, jedli zajtrk bolj pozno kot ostali), na kakšen način vam zaposleni prisluhnejo in kako vam poskušajo te želje uresničiti? Kje lahko izrazite te želje? Na kakšen način lahko dosežete uresničenje vaših želja?

Če je kaj takega, /jaz povem, kaj si želim./ (B83) npr. če česa ne jem, to povem in mi kuharica ponudi kaj drugega. Če si nekaj želim, povem. /Nimamo nobenih knjig ali pa škatel, kamor bi pisali svoje želje./ (B84)

3.4. Katere stvari naredijo zaposleni namesto vas, čeprav bi jo vi bili zmožni narediti sami?

Ne vem. Mogoče to, da /mi zaposlene vsakih 14 dni preoblečejo posteljo/ (B85), to bi /mogoče lahko tudi sama naredila./ (B86) Včasih jo /jaz zjutraj slečem/ (B87) , /oblečejo pa mi jo zaposlene./ (B88)

3.5. Kako vas zaposleni vključujejo v delovanje doma oz. da imate vpliv na delovanje doma? Kaj menite, da je vloga sveta stanovalcev in predstavnika stanovalcev? Kako si želite, da vas predstavnik stanovalcev v svetu doma, zastopa? Kako mislite, da zaposleni razumejo predstavnika stanovalcev?

/Vključena sem v delovanje doma/ (B89) že s tem, ko /pomagam v kuhinji./ (B90) Prav tako so me /zaposleni vključili v delovanje doma tako, da sodelujem na sestankih za jedilnik/ (B91), kjer s kuharji pregledamo jedilnik in na njem kaj spremenimo. Recimo vsak teden imamo na jedilniku žemljice in ker opažam, da našim stanovalcem to ni všeč, potem /na tem sestanku tudi povem in predlagam spremembe./ (B92) npr. s čim bi zamenjali žemljice. Tudi /glede aktivnosti se stanovalci med seboj dogovorimo in organiziramo, kaj bi počeli in se zmenimo, kdaj bomo (npr. keglanje, balinanje). / (B93) /V svetu stanovalcev sem jaz/ (B94), /tam rešujemo neke probleme, ki se pojavijo znotraj doma./ (B95) Včasih, če je kaj takega, /grem do socialne delavke in ji povem, kaj je problem in potem ona skuša razrešiti problem (npr. da se dva stanovalca spreta)./ (B96)

4. Kako stanovalci sami skrbijo za ohranjanje lastne avtonomije?

4.1. Kako sami ohranjate samostojnost?

Mislím, da k temu, da /sem tako samostojna najbolj pripomore to, da sem še v »glavi v redu«, da sem še pri »pameti«./ (B97) /K moji samostojnosti pripomore veliko stvari./ (B98) tudi to, da sem /aktivna v kuhinji/ (B99), /da grem vsak dan na telovadbo/ (B100) in da sem /aktivna pri drugih aktivnostih./ (B101)

4.2. Kako spodbujate tudi ostale stanovalce, da kakšne stvari naredijo sami? Na kakšen način? Kako jim rečete naj naredijo neka sami (npr. se sami oblečejo, se sami umijejo, da sami poskušajo jesti, da sami sodelujejo pri aktivnostih)? Prosim opišite takšno situacijo.

/Jaz sostanovalcev ne spodbujam, ker to ni moje delo./ (B102) /Zato so negovalke in sestre, da jih spodbujajo/ (B103) Če vidim, da ma kdo kaki problem, /mu rečem naj stopi in prosi negovalke za pomoč./ (B104) Če vidim, da si /nekdo ne more namazati kruha, mu ga jaz namažem, to tako naredim vsako jutro, da tistim, ki ne morejo sami, namažem jaz./ (B105) /Da pa lahko ti sami jejo, jim ta kruh narežem na štiri dele in tudi skorjo odstranim./ (B106)

4.3. Kako si z ostalimi stanovalci pomagata? Pri katerih dejavnostih, stvareh si največkrat pomagata med seboj in s kom?

/Mi, ki smo še v glavi koliko toliko v redu, smo vedno bolj skupaj in se razumemo. / (B107) Nekateri, tisti, ki so tudi /samostojni pomagajo, pri pospravljanju posode po obrokih, pobrišejo mize./ (B108) Pri izdelovanju podstavkov /mi pomaga prijatelj./ (B109) tako da mi te trakce drži, da lažje pletem kito.

4.4. Kdaj se počutite najbolj samostojne? Kaj takrat počnete, s kom in kdaj to počnete?

/Vedno se počutim samostojno./ (B110) ker si /vse sama naredim/(B111) in /skoraj nikoli ne potrebujem pomoči./ (B112) Vsak dan sama sebi rečem, da dobro da sem še tako.

4.5. Na koga se v domu največkrat obrnete po pomoč?

Če kaj potrebujem se /največkrat obrnem po pomoč na negovalke./ (B113) Če je kaj od zdravstva se /obrnem na pomoč na medicinsko sestro./ (B114)

5. Kakšni so prakse spodbujanja avtonomije stanovalcev?

5.1. Kakšne besede, način govora uporabijo zaposleni, kako vas naslavljajo, ko vas spodbudijo, da bi bili čim bolj samostojni?

/Zaposlene me velikokrat pohvalijo/ (B115) in /mi rečejo, hvala bogu da ste še tako in da nam lahko kaj pomagate./ (B116) /Na prijazen način me pohvalijo./ (B117) mogoče /me tudi to spodbudi k temu, da ostajam tako samostojna./ (B118)

5.2. Kakšne imate možnosti v domu, da pokažete svoje znanje, talente, spretnosti? S kakšnimi aktivnostmi se v domu ukvarjate? Kaj vam pomenijo te aktivnosti? Kako vas zaposleni spodbudijo k aktivnostim v domu? Kako vas spodbujajo k aktivnostim, ki so v lokalnem okolju zunaj doma?

/Vedno je nekaj takega, da lahko pokažem svoje znanje./ (B119) /Velikokrat tudi v kuhinji povem, kako smo mi doma kuhali/ (B120) in potem včasih tudi tako naredimo (npr. štuklčevo juho so mi zaposleni povedali, kako so jo kuhali in potem si jo zdaj večkrat naredimo). /Vse kaj se dogaja v domu, povsod sempojeg./ (B121) /Aktivnosti mi pomenijo, da si krajšam čas./ (B122) /da se naučim nekaj novega./ (B123) /Rada delam/ (B124) in /rada si krajšam čas z nekimi stvarmi/ (B125) in /me zato tudi ni težko spodbuditi k aktivnostim./ (B126)

5.3. Ko potrebujete pomoč zaposlenih, kako jih sami prosite za pomoč oz. kako vam jo zaposleni sami ponudijo?

Če je kaj takega, mi /zaposleni tudi sami rečejo, kako naj naredim./ (B127) Če pa /imam jaz osebno nekaj za sebe, pa jih prosim za pomoč. / (B128)

5.4. S kom ste v stiku? Kako vas zaposleni spodbujajo, da imate stike s temi ljudmi?

/V stiku sem s svojo nečakinjo in hčerko./ (B129) večinoma smo v /stiku preko telefona. / (B130) /Vsak dan pa sem v stiku s sostanovalci in zaposlenimi./ (B131) /Mene zaposleni ne spodbujajo k temu, da imam stike z ljudmi./ (B132) ker tako /vejo, da sem povsod zraven in da sama skrbim za to. / (B133)

5.5. Kako lahko vplivate na potek obiskov, na mesto srečanja, pripravo prigrizkov, pijače, aktivnosti ipd.?

/Sama lahko odločam, kje bom imela obisk./ (B134) Navadno, /ko je prišla k meni pokojna sestra z možem, smo bili v sobi./ (B135) /skuhali smo si kapučino./ (B136) /včasih sem dobila iz kuhinje tudi kakšno odvečno pecivo./ (B137) ki sem ga lahko ponudila. /Nobeden ni nikoli nič rekel glede obiskov, to je čisto moja stvar. / (B138)

9.2.1.3 Intervju C

1. Splošni podatki

1.1. Starost: 70 let

1.2. Spol: M

1.3. Kategorija oskrbe: II. kategorija oskrbe

1.4. Čas bivanja v domu: 6 let

2. Kako zaposleni v domu ohranjajo in upoštevajo avtonomijo stanovalcev?

2.1. Prosim opišite, kako poteka vaš dan?

/Zbudim se okrog 6. ure./ (C1) /Najrajši sem, če se sam zbudim./ (C2) Potem /počakam negovalko, da mi prinese vodo, ker si jo sam ne morem, da vzamem tableto/ (C3) in nato /mi povije nogo./ (C4) potem pa /se grem umiti/ (C5) in /se počasi oblečem/ (C6) in se /uredim za zajtrk./ (C7) /Okoli deset do osem grem na zajtrk./ (C8) /potem pa grem malo v sobo./ (C9) /Ob 10. uri grem na telovadbo/ (C10) in /po telovadbi so včasih kakšne aktivnosti in če mi je zanimivo, ostanem/ (C11) ali pa /grem v sobo, kjer preberem časopis/ (C12) ali pa /grem malo počivat do kosila./ (C13) /Okrog 12. ure imamo kosilo/ (C14) in /po kosilu preberem še malo časopis./ (C15) /včasih dobim obiske/ (C16) ali pa /grem v pritličje na kavico/ (C17) in /tam poklepetam s kom./ (C18) če je kdo tam. /Popoldan, ko nimam kaj za delati, se obrijem./ (C19) /Ob 18. uri imamo večerjo/ (C20) in /po večerji se pripravim za spanje./ (C21) /Preden grem spat, še malo pogledam televizijo./ (C22) /Spat hodim okrog 22. ure./ (C23)

2.2. Bujenje: Kdaj zjutraj vstanete? Kako ste v domu dosegli, da lahko spite zjutraj kakor dolgo želite? Kako vas zbudijo zaposleni? Kdaj vas zbudijo? Kako to ustreza/neustreza vašim željam?

/Po navadi se zbudim okrog 6. ure./ (C24) /Z medicinskimi sestrami in negovalkami sem se dogovoril, da me zbudijo./ (C25) ker /se mi je večkrat zgodilo, da sem zaspal/ (C26) in /se nisem uspel pravi čas urediti za zajtrk./ (C27) /Zbudijo me toliko prej, da še lahko malo poležim./ (C28) /Rekel sem jim, da me morajo zbuditi, če še spim./ (C29)

2.3. Oblačila: Kako poteka skrb za oblačenje (se sami oblečete in izberete kaj boste oblekli)? Katera oblačila uporabljate (osebna/domska)? Si sami perete in likate oblačila? Kdo vam pri tem pomaga? Kako lahko vplivate na oblačenje in skrb za oblačila?

/Večinoma se sam oblečem./ (C30) /Negovalke mi morajo pomagati pri zapenjanju gumbov./ (C31) ker /to sam ne morem./ (C32) /Kljub temu, da sem na vozičku, se še lahko malo vstanem in si sam oblečem hlače./ (C33) /Sam si izberem, kaj si bom oblekel./ (C34) /Oblačila imam svoja od doma./ (C35) /Enkrat na teden dam oblačila v pralnico prati in nimam s tem skrbi./ (C36) ker /sam si jih ne znam oprati in zlikati./ (C37) /V omaro mi pomagajo negovalke pospraviti oblačila/ (C38) ali pa /mi pomaga sestra, ko pride na obisk./ (C39)

2.4. Osebna higiena: Prosim, opišite, kako poteka skrb za osebno higieno? Kdo vam pomaga pri skrbi za osebno higieno? Kako upošteva vaše želje, kadar vam pomaga?

/Zjutraj si lahko sam umijem obraz./ (C40) /sam grem na stranišče./ (C41) /zobe si sam umijem./ (C42) /obrijem se sam./ (C43) /Pri osebni higieni mi pomagajo tudi negovalke./ (C44) tako da /mi enkrat na teden (navadno vsak ponedeljek) pomagajo pri kopanju./ (C45)

2.5. Prehrana: Kako vam omogočajo, da se sami odločite, kaj in kdaj boste jedli zajtrk, kosilo, večerjo?

/S hrano nisem najbolj zadovoljen./ (C46) ker to /ni taka hrana kot smo jo jedli doma./ (C47) /Če grem kam k zdravniku, mi omogočijo, da jem prej ali pa mi prihranijo in mi zagrejejo, ko pridem nazaj in takrat pojem./ (C48) /To pa res, nikoli ni bilo problema./ (C49) če nisem mogel kdaj priti pravi čas na zajtrk, kosilo ali večerjo. /Včasih tudi kdaj zamudim na kakšen obrok in mi vedno prihranijo za jesti./ (C50)

2.6. Soba: Ste si lahko sami izbrali sobo? Kako ste lahko vplivali na izbiro sobe? Kako ste lahko vplivali na ureditev sobe? Kako ste dosegli, lahko uredili svojo sobo, da se v njej počutite dobro?

/Najprej, ko sem prišel v dom, sem bil v dvoposteljni sobi./ (C51) ampak ker /sem imel težave s sostanovalci./ (C52) /sem izrazil željo, da bi bil sam v sobi./ (C53) /Da bi bil sam v sobi, sem povedal socialni delavki./ (C54) in potem /je ona to uredila, da sem zdaj v tej sobi./ (C55) Včasih mi manjka družabnost. /V sobo sem si prinesel svoj radio./ (C56) /uro./ (C57) in /vsako leto dam na steno koledar./ (C58)

2.7. Vstop zaposlenih v sobo: Kako vstopajo zaposleni v vašo sobo (pozvonijo/potrkajo)? Kako zgleda to, ko vstopijo? Pridejo kdaj v sobo samo pogledati ali pridejo samo takrat ko potrebujete pomoč? Pridejo v sobo sami od sebe ali jih vi pokličete?

/Vedno potrkajo preden pridejo v sobo./ (C59) /Čez dan pridejo v sobo večkrat pogledat./ (C60) /ne pridejo le takrat ko jih potrebujem./ (C61) /Tudi ponoči pridejo na obhod./ (C62)

2.8. Skrb zase: Bi lahko rekli, da samostojno poskrbite zase? Pri kakšnih stvareh vam pomagajo negovalke, drugi zaposleni? Kje potrebujete največ pomoči?

Lahko bi rekel, da /v veliki meri še zmorem poskrbet za sebe./ (C63) /Največ pomoči potrebujem pri kohanju./ (C64) in /pri tem mi pomagajo negovalke./ (C65) /Pomoč potrebujem tudi pri zapenjanju gumbov./ (C66) pa da /mi na kavnem avtomatu pomagajo stisnit kavico in da mi jo prinesejo do mize./ (C67) /Negovalka mi vsako jutro pomaga tudi pri namestitvi slušnih aparatov v uho./ (C68)

2.9. Čiščenje: Kako ste dosegli, da sodelujete pri čiščenju in vzdrževanju sobe?

/Čistilka pride in počisti sobo./ (C69) /Sam pazim, da ne polijem./ (C70) /če mi kaj pade na tla skušam pobrat./ (C71) /Posteljo si vsak dan sam pospravim./ (C72) in /zjutraj tudi prezračim sobo./ (C73)

2.10. Aktivnosti: Katere stvari še zmeraj počnete (tukaj), ki ste jih radi počeli doma? Kako vam zaposleni omogočijo, da počnete tisto kar imate radi?

Uuuh, ne vem. Doma smo imeli kmetijo in je bilo /več dela doma kot tukaj./ (C74) Recimo od nekdaj sem že /rad bral časopis ali knjige in to lahko počnem tudi tu./ (C75) Doli v pritličju /imamo knjižnico, kjer si lahko sposodimo knjige./ (C76) /enkrat na teden pride časopis Nedeljski./ (C77) in /zaposlene nam ga tam pred jedilnico nastavijo./ (C78) in si ga včasih vzamem in preberem. /Včasih mi tudi sestra prinese časopis./ (C79)

2.11. Stiki: Kako ohranjate stike z sorodniki, prijatelji, znanci? Kako vam pri ohranjanju stikov z okoljem pomagajo zaposleni?

/Po resnici povedano ohranjam malo stikov./ (C80) /Največ sem v stiku s svojo sestro./ (C81) /Ona pride večkrat na obisk./ (C82) in /slišiva se po telefonu./ (C83) /Včasih mi katera negovalka reče, naj pokličem kaj sestro./ (C84) ali pa /me spomni, da pride na obisk./ (C85)

3. Kakšne oblike in načine uporabljajo zaposleni za spodbujanje stanovalcev k ohranjanju avtonomije?

3.1. Kako vas zaposleni spodbujajo, da se sami oblečete, umijete oz. poskrbite za osebno higieno, da sami jeste, čeprav bi zmogli tudi sami? Prosim opišite, kakšen primer.

/Rečejo mi, da se naj probam sam uredit./ (C86) Recimo /pri tuširanju mi da negovalka na roke milo/ (C87) in /mi reče naj se probam malo sam namilit./ (C88) Tudi zjutraj, ko me pridejo v sobo zbuditi, /mi lepo rečejo naj se potem skušam sam obleči in urediti za zajtrk./ (C89) /Ponudijo pa mi tudi pomoč./ (C90)

3.2. Kako vam rečejo, da nekaj naredite sami, kakšen je njihov pristop, kakšne besede uporabijo in kakšen je njihov način govora? Ko vam zaposleni rečejo, da se skušate sami obleči, da sami skušate po skrbeti za osebno higieno, da se sami skušate prehranjevati, kaj vam pri tem da največ motivacije, da to storite?

/Večinoma me na prijazen način motivirajo./ (C91) /nekateri pa tudi na neprijazen način rečejo, da se naj sam oblečem./ (C92)

3.3. Če imate kakšno željo, glede oblačenja, umivanja, hrane (npr. da bi si sami prali oblačila, jedli zajtrk bolj pozno kot ostali), na kakšen način vam zaposleni prisluhnejo in kako vam poskušajo te želje uresničiti? Kje lahko izrazite te želje? Na kakšen način lahko dosežete uresničenje vaših želja?

/Vedno skušajo prisluhniti željam./ (C93) ampak /marsikdaj se ne da uresničiti./ (C94) /Če imam kakšno željo, to povem./ (C95)

3.4. Katere stvari naredijo zaposleni namesto vas, čeprav bi jo vi bili zmožni narediti sami?

/Včasih mi katera negovalka zjutraj pripravi oblačila./ (C96) /pomagajo mi tudi kdaj se obleči./ (C97) /včasih mi pomagajo pri vožnji z vozičkom./ (C98) ker meni gre to malo počasneje.

3.5. Kako vas zaposleni vključujejo v delovanje doma oz. da imate vpliv na delovanje doma? Kaj menite, da je vloga sveta stanovalcev in predstavnika stanovalcev? Kako si želite, da vas predstavnik stanovalcev v svetu doma, zastopa? Kako mislite, da zaposleni razumejo predstavnika stanovalcev?

/Vedno povejo, kaj se dogaja v domu, ko so kakšne aktivnosti./ (C99) ampak /jaz grem na tisto kar me zanima./ (C100) /Vsak dan grem najraje na telovadbo./ (C101) /Mislim, da ne morem vplivat na delovanje doma./ (C102) /ker imajo oni svoja neka pravila in red delovanja./ (C103) /Niti me nikoli ni zanimalo, kako deluje dom in kakšno ima vlogo svet stanovalcev./ (C104) Mislim, da ima /predstavnik stanovalcev pomembno vlogo pri delovanju doma./ (C105) /mislim, da se bi njegovi predlogi mogli bolj upoštevati./ (C106) in /da zastopa nas stanovalce./ (C107) /Kako nas zastopa, je odvisno od stvari, ki jih more zagovarjati./ (C108) /Morda si včasih pridejo zaposleni in predstavnik stanovalcev navzkriž./ (C109)

4. Kako stanovalci sami skrbijo za ohranjanje lastne avtonomije?

4.1. Kako sami ohranjate samostojnost?

/Najprej skušam sam narediti stvari./ (C110) /če mi ne uspe potem prosim za pomoč./ (C111) /Samostojnost krepim tudi s telovadbo in z vztrajnostjo./ (C112) /Sam skrbim za sebe./ (C113) /da sam grem na stranišče./ (C114) /sam se oblečem./ (C115) /sam se iz vozička presedem na stol pri kosilu./ (C116)

4.2. Kako spodbujate tudi ostale stanovalce, da kakšne stvari naredijo sami? Na kakšen način? Kako jim rečete naj naredijo neka sami (npr. se sami oblečejo, se sami umijejo, da sami poskušajo jesti, da sami sodelujejo pri aktivnostih)? Prosim opišite takšno situacijo.

/Sam ne rečem drugim nič, da bi jih spodbujal./ (C117) /Drugih nočem komandirati./ (C118) vsak mora za sebe vedeti, kaj je prav in kaj mora delati. /Včasih mogoče rečem komu, da naj poskuša sam./ (C119) in to /navadno rečem oz. bolj vprašam, zakaj sam ne naredi ali če mu ne bi bilo pretežko, da sam naredi./ (C120)

4.3. Kako si z ostalimi stanovanjci pomagate? Pri katerih dejavnostih, stvareh si največkrat pomagate med seboj in s kom?

/Včasih si pomagamo pri takih vsakodnevnih opravilih./(C121) /Velikokrat prosim za pomoč doli za kavico./(C122) ko imamo kavni avtomat in si sam težko vzamem kavico. /Včasih mi kdo od sstanovalecev pomaga peljati se z vozičkom./ (C123)

4.4. Kdaj se počutite najbolj samostojne? Kaj takrat počnete, s kom in kdaj to počnete?

/Najbolj se počutim samostojnega takrat, ko zmorem narediti stvari sam./ (C124)

4.5. Na koga se v domu največkrat obrnete po pomoč?

/Največkrat se obrnem na negovalke./(C125) /Navadno se obrnem na tiste negovalke, za katere vem, da so pripravljene pomagati./(C126)

5. Kakšni so prakse spodbujanja avtonomije stanovanjcev?

5.1. Kakšne besede, način govora uporabijo zaposleni, kako vas naslavljajo, ko vas spodbudijo, da bi bili čim bolj samostojni?

/Velikokrat mi rečejo, da se naj sam potrudim./(C127) /Znajo me tudi pohvaliti, da veliko sam naredim./ (C128)

5.2. Kakšne imate možnosti v domu, da pokažete svoje znanje, talente, spretnosti? S kakšnimi aktivnostmi se v domu ukvarjate? Kaj vam pomenijo te aktivnosti? Kako vas zaposleni spodbudijo k aktivnostim v domu? Kako vas spodbujajo k aktivnostim, ki so v lokalnem okolju zunaj doma?

/Skozi pogovors sstanovanjci lahko vidijo, kaj vse znam./(C129) /Najraje hodim k telovadbi./(C130) na kateri se razgibam. /Telovadba mi veliko pomeni./(C131) saj tako /se družim z ostalimi sstanovanjci/(C132) in tudi /čas hitreje mine./(C133) /Zelo vesel sem, če me zaposlene spomnijo na telovadbo, ker včasih pozabim./ (C134)

5.3. Ko potrebujete pomoč zaposlenih, kako jih sami prosite za pomoč oz. kako vam jo zaposleni sami ponudijo?

/Navadno jih sam prosim za pomoč./(C135) /včasih pa se tudi zgodi to, da katera od negovalk sama vidi, da potrebujem pomoč./(C136)

5.4. S kom ste v stiku? Kako vas zaposleni spodbujajo, da imate stike s temi ljudmi?

/Za ohranjanje stikov sam skrbim/(C137) in /zaposlenim ni potrebno, da bi nas spodbujali./(C138)

5.5. Kako lahko vplivate na potek obiskov, na mesto srečanja, pripravo prigrizkov, pijače, aktivnosti ipd.?

/Obiski so popolnoma moja stvar./(C139) /Ni problema, kdaj dobim obisk/(C140) in /sam lahko odločam, kje bom imel obisk/(C141) ali /v sobo ali doli pri kavnem avtomatu./(C142) /Lahko gremo tudi kam na sprehod./(C143)

9.2.1.4 Intervju Č

1. Splošni podatki

1.1. Starost: 77 let

1.2. Spol: M

1.3. Kategorija oskrbe: IIIa. Kategorija

1.4. Čas bivanja v domu: 1 leto

2. Kako zaposleni v domu ohranjajo in upoštevajo avtonomijo stanovalcev?

2.1. Prosim opišite, kako poteka vaš dan?

/Zjutraj se vstanem ob 6. uri./ (Č1) /Ko se zbudim, si naredim radio/ (Č2) in ga poslušam, dokle ne pride /negovalka, da me umije in me obleče./ (Č3) /Negovalke pridejo okrog pol 8. ure, da me pomagata pripraviti na zajtrk./ (Č4) odvisno od tega kako imajo čas. /Ko sem zrihtan, grem na zajtrk./ (Č5) /Po zajtrku si grem malo počivat v sobo do telovadbe./ (Č6) /Ob 10. uri imamo telovadbo./ (Č7) /Po telovadbi včasih ostanem malo doli ali pa grem v sobo./ (Č8) /Kaj počnem kateri dan je čist odvisno od dneva in od tega kako se počutim./ (Č9) /Včasih grem počivat./ (Č10) /včasih gledam televizijo./ (Č11) /včasih se doli družimo./ (Č12) /Okrog 12. ure imamo kosilo./ (Č13) in /po kosilu grem kakšno urco počivati./ (Č14) /Po počitku grem v pritličje./ (Č15) /včasih malo na sprehod po parku./ (Č16) /včasih se s kom malo pomenimo./ (Č17) /Včasih sem bolj dolgo doli včasih ne./ (Č18) /odvisno od tega kdo je doli in kaj se dogaja./ (Č19) /Včasih grem prej v sobo pa še malo televizijo pogledam./ (Č20) /Potem pa je že večerja./ (Č21) /Po večerji počakam negovalko, da me zrihta za spanje./ (Č22) /Po poročilih na televiziji to je okrog 20. ure grem spat./ (Č23)

2.2. Bujenje: Kdaj zjutraj vstanete? Kako ste v domu dosegli, da lahko spite zjutraj kakor dolgo želite? Kako vas zbudijo zaposleni? Kdaj vas zbudijo? Kako to ustreza/neustreza vašim željam?

/Zjutraj se sam zbudim ob 6. uri./ (Č24) /tako sem navajen tudi od doma./ (Č25) /Nikoli se ne zgodi, da bi bolj dolgo spal./ (Č26)

2.3. Oblačila: Kako poteka skrb za oblačenje (se sami oblečete in izberete kaj boste oblekli)? Katera oblačila uporabljate (osebna/domska)? Si sami perete in likate oblačila? Kdo vam pri tem pomaga? Kako lahko vplivate na oblačenje in skrb za oblačila?

/Negovalka mi pomaga se obleči./ (Č27) /Imam svoja oblačila od doma./ (Č28) /Ko me zjutraj pomagajo obleči, me vprašajo, kaj želim imeti oblečeno./ (Č29) /Vso skrb za oblačila imajo zaposlene./ (Č30) saj /moja oblačila perejo v pralnici./ (Č31) in /potem mi jih tudi negovalka zloži v omaro, saj si jih sam ne zmorem./ (Č32) /Sam nimam skrbi za oblačila, saj zaradi zdravstvenega stanja tega ne zmorem./ (Č33)

2.4. Osebna higiena: Prosim, opišite, kako poteka skrb za osebno higieno? Kdo vam pomaga pri skrbi za osebno higieno? Kako upošteva vaše želje, kadar vam pomaga?

/Pri osebni higieni mi večinoma pomagajo negovalke./ (Č34) /Zjutraj in zvečer mi negovalke pomagajo, da se umijem./ (Č35) /Tudi zobe mi umijejo in dajo v vodo s tableto./ (Č36) /Enkrat na teden me kopajo./ (Č37) /Če mam kako željo oz. da mi ni kaj v redu, jim povem in se mi skušajo prilagoditi./ (Č38)

2.5. Prehrana: Kako vam omogočajo, da se sami odločite, kaj in kdaj boste jedli zajtrk, kosilo, večerjo?

/Z hrano sem zadovoljen./ (Č39) /Včasih, ko grem k zdravniku ali pa kam drugam, mi omogočijo, da se prej najem./ (Č40) ali /če sem bil pri zdravniku in sem zamudil obrok, mi ga prihranijo in se najem, ko se vrnem./ (Č41) /Ni pa problema, če si od kosila v sobo odnesem sladico ali sadje in to pojem popoldan za malico./ (Č42)

2.6. Soba: Ste si lahko sami izbrali sobo? Kako ste lahko vplivali na izbiro sobe? Kako ste lahko vplivali na ureditev sobe? Kako ste dosegli, lahko uredili svojo sobo, da se v njej počutite dobro?

/Ko sem prišel v dom, so mi pokazale to prosto sobo./ (Č43) /me spoznale s sestanovalec in negovalke so mi pomagale se namestit v sobo./ (Č44) /Zadovoljen sem v tej sobi./ (Č45) tudi /s sestanovalec se dobro razumeva./ (Č46) /Kljub temu, da si nisem mogel izbrati sobe sam, sem zadovoljen z določitvijo sobe./ (Č47) /S seboj sem si prinesel svoj radio./ (Č48) /svojo budilko./ (Č49) /Svojo nočno omarico sem si tako uredil, da mi je všeč./ (Č50)

2.7. Vstop zaposlenih v sobo: Kako vstopajo zaposleni v vašo sobo (pozvonijo/potrkajo)? Kako zgleda to, ko vstopijo? Pridejo kdaj v sobo samo pogledati ali pridejo samo takrat ko potrebujete pomoč? Pridejo v sobo sami od sebe ali jih vi pokličete?

/Zaposlene vedno potrkajo./ (Č51) in /vedno lepo pozdravijo./ (Č52) /Ponoči pridejo dva ali trikrat pogledat, če je vse v redu./ (Č53) /Tudi čez dan pridejo kar tako pogledati, če je vse v redu./ (Č54) /Ne pridejo samo takrat, ko bi jih potreboval./ (Č55) /Včasih pa jih morem tudi sam poklicati, da rabim pomoč./ (Č56)

2.8. Skrb zase: Bi lahko rekli, da samostojno poskrbite zase? Pri kakšnih stvareh vam pomagajo negovalke, drugi zaposleni? Kje potrebujete največ pomoči?

/Ne bi mogel reči, da samostojno poskrbim za sebe./ (Č57) /Negovalke mi največ pomagajo pri oblačilih, oblačenju, osebni higieni./ (Č58) /Pomagajo pa mi tudi medicinske sestre, pri kakšnih zdravstvenih zadevah./ (Č59)

2.9. Čiščenje: Kako ste dosegli, da sodelujete pri čiščenju in vzdrževanju sobe?

/Čistilka pride in nama počisti sobo./ (Č60) /Sam pa vsak dan odprem okno, da se soba prezrači./ (Č61) /skrbim, da je vedno urejeno./ (Č62) /Če mi pade, kakšen papirček, ga skušam pobrat./ (Č63) tudi /če kaj polijem skušam pobrisati./ (Č64) /če pa ne zmorem pa prosim negovalke za pomoč./ (Č65)

2.10. Aktivnosti: Katere stvari še zmeraj počnete (tukaj), ki ste jih radi počeli doma? Kako vam zaposleni omogočijo, da počnete tisto kar imate radi?

Ni nič takega. /Zdaj se bolj ukvarjam, s kakšnimi stvarmi, ki jih nisem počel doma./ (Č66) /recimo telovadim./ (Č67) /igram človek ne jezi se./ (Č68)

2.11. Stiki: Kako ohranjate stike z sorodniki, prijatelji, znanci? Kako vam pri ohranjanju stikov z okoljem pomagajo zaposleni?

/Preko telefona se slišimo s sorodniki, prijatelji./ (Č69) /Včasih pridejo tudi na obisk./ (Č70) /Sam skrbim za to, da sem v stiku s sorodniki, mi pri tem ne rabijo pomagat zaposleni./ (Č71)

3. Kakšne oblike in načine uporabljajo zaposleni za spodbujanje stanovalcev k ohranjanju avtonomije?

3.1. Kako vas zaposleni spodbujajo, da se sami oblečete, umijete oz. poskrbite za osebno higieno, da sami jeste? Prosim opišite, kakšen primer.

/Ko me oblačijo, mi rečejo prosim dvignite roke, da se bova lažje oblekla./ (Č72) /Prijazno mi tudi rečejo, da naj poskušam sam obleči jopico./ (Č73)

3.2. Kako vam rečejo, da nekaj naredite sami, kakšen je njihov pristop, kakšne besede uporabijo in kakšen je njihov način govora? Ko vam zaposleni rečejo, da se skušate sami obleči, da sami skušate poskrbeti za osebno higieno, da se sami skušate prehranjevati, kaj vam pri tem da največ motivacije, da to storite?

/Navadno me vprašajo, če si lahko to naredim sam./ (Č74) /Potem pa jaz povem, če bom lahko sam ali ne./ (Č75)
/Čist odvisno pa je kak me vprašajo./ (Č76) /ker ene so v redi./ (Č77) /druge pa tečne./ (Č78) /odvisno kakš ne volje
so zaposlene./ (Č79)

3.3. Če imate kakšno željo, glede oblačenja, umivanja, hrane (npr. da bi si sami prali oblačila, jedli zajtrk bolj pozno kot ostali...), na kakšen način vam zaposleni prisluhnejo in kako vam poskušajo te želje uresničiti? Kje lahko izrazite te želje? Na kakšen način lahko dosežete uresničenje vaših želja?

/Ko mam kako željo, prošnjo, jo povem negovalki/ (Č80) in /mi skušajo čimbolj prisluhnit./ (Č81) /Nimamo pa nikjer kaj posebnega, kam bi svoje želje pisali./ (Č82) /To kaj hočemo, moremo povedat negovalki ali pa medicinski sestri./ (Č83)

3.4. Katere stvari naredijo zaposleni namesto vas, čeprav bi jo vi bili zmožni narediti sami?

/Recimo, da mi negovalke slečejo srajco, čeprav si bi jo lahko sam./ (Č84) /sej to tudi večkrat tudi sam naredim./ (Č85)

3.5. Kako vas zaposleni vključujejo v delovanje doma oz. da imate vpliv na delovanje doma? Kaj menite, da je vloga sveta stanovalcev in predstavnika stanovalcev? Kako si želite, da vas predstavnik stanovalcev v svetu doma, zastopa? Kako mislite, da zaposleni razumejo predstavnika stanovalcev?

Ne vem. /Mislim, da me preko raznih aktivnosti vključujejo v delovanje doma./ (Č86) ker včasih na /kakšnih aktivnosti so, kakšne teme o tem kaj si želimo, da bi bilo drugače v domu./ (Č87) /Mislim, da svet stanovalcev zastopajo naše želje, interese/ (Č88) in pol/oni to povejo višjim./ (Č89) /Predstavnik stanovalcem mora držat z nami stanovalci./ (Č90) /Včasih ga mogoče zaposleni vidijo kot nekega nasprotnika./ (Č91)

4. Kako stanovalci sami skrbijo za ohranjanje lastne avtonomije?

4.1. Kako sami ohranjate samostojnost?

/Da sem čimbolj aktiven./ (Č92) da /se dosti sprehajam./ (Č93) /da grem vsak dan na telovadbo in s tem krepim svoje telo./ (Č94) /Poskušam stvari narediti tudi sam, ne kličem takoj negovalke za pomoč./ (Č95) /recimo zvečer si sam slečem srajco./ (Č96) /S tem, ko igram človek ne jezi se, razmikam svoje prste, ki mi kar povzročajo težavo./ (Č97)

4.2. Kako spodbujate tudi ostale stanovalce, da kakšne stvari naredijo sami? Na kakšen način? Kako jim reče te naj naredijo neka sami (npr. se sami oblečejo, se sami umijejo, da sami poskušajo jesti, da sami sodelujejo pri aktivnostih)? Prosim opišite takšno situacijo.

/Včasih če vidim, da nekdo recimo ne telovadi mu prijazno skušam povedat, naj vsaj malo proba pomigat/ (Č98) in potem /mu sam pokažem kak jaz delam./ (Č99)

4.3. Kako si z ostalimi stanovalci pomagata? Pri katerih dejavnostih, stvareh si največkrat pomagata med seboj in s kom?

/Sam največkrat pomagam sostanovalcu./ (Č100) saj on ne vidi in /me tudi sam prosi za pomoč./ (Č101) /Recimo mu dam kozarec čaja v roke in mu povem, da naj malo popije, potem pa mu kozarec zopet dam na mizo./ (Č102) /Pri kakšnih aktivnostih si moramo včasih medsebojno pomagati./ (Č103) /Če mi pade kaj iz rok, mi takoj nekdo od sostanovalcev pomaga pobrat./ (Č104)

4.4. Kdaj se počutite najbolj samostojne? Kaj takrat počnete, s kom in kdaj to počnete?

/Najbolj samostojnega se počutim, ko si sam naredim neko stvar./ (Č105) /recimo si slečem srajco./ (Č106) /Ker takrat vidim, da še nekatere stvari lahko sam./ (Č107) in ker /me negovalka tudi pohvali./ (Č108) in /mi reče, da super, da sem to lahko sam naredil./ (Č109) /Samostojnega se počutim pri telovadbi./ (Č110) ker /vse vaje lahko sam naredim./ (Č111)

4.5. Na koga se v domu največkrat obrnete po pomoč?

/Na negovalke se največkrat obrnem po pomoč./ (Č112) Včasih, /ko pa ne vem na koga bi se obrnil na pomoč pa vprašam socialno delavko in mi potem ona dalje pomaga./ (Č113)

5. Kakšni so prakse spodbujanja avtonomije stanovalcev?

5.1. Kakšne besede, način govora uporabijo zaposleni, kako vas naslavlajo, ko vas spodbudijo, da bi bili čim bolj samostojni?

/Rečejo mi to jaz vem, da vi zmorete narediti sami./ (Č114) /Dajo spodbudne, prijazne besede./ (Č115) in tudi /povejo, če ne bom zmožel sam, da mi bodo one pomagale./ (Č116)

5.2. Kakšne imate možnosti v domu, da pokažete svoje znanje, talente, spretnosti? S kakšnimi aktivnostmi se v domu ukvarjate? Kaj vam pomenijo te aktivnosti? Kako vas zaposleni spodbudijo k aktivnostim v domu? Kako vas spodbujajo k aktivnostim, ki so v lokalnem okolju zunaj doma?

/Svoje znanje lahko pokažem, na kakšnih vajah za krepitev spomina./ (Č117) /Spretnosti lahko pokažem pri telovadbi./ (Č118) /Znanje tudi lahko pokažem, ko mam kakšne praktične aktivnosti./ (Č119) npr. pobiranje jabolk in /znanje o tem, kako obrezati jablano, saj to sem počel tudi sam doma./ (Č120) /Najraje grem na telovadbo./ (Č121) /popoldan se rad družim s sostanovalci./ (Č122) /Z aktivnostmi si krajšam dan./ (Č123) /Vedno, ko se kaj dogaja v domu, nas zaposleni spomnijo na to./ (Č124)

5.3. Ko potrebujete pomoč zaposlenih, kako jih sami prosite za pomoč oz. kako vam jo zaposleni sami ponudijo?

Čisto odvisno, kako je. /Če vidijo, pridejo same pomagat./ (Č125) /če pa ne pa jih jaz pokličem in pridejo./ (Č126)

5.4. S kom ste v stiku? Kako vas zaposleni spodbujajo, da imate stike s temi ljudmi?

/Najbolj sem zdaj v stiku s sostanovalci./ (Č127) Se pa to kar /sami dogovorimo, kdaj se dobimo doli./ (Č128) ali /kdaj bomo igrali človek ne jezi se./ (Č129) /Ni treba zaposlenim s tem skrbet, da bi se družili medseboj./ (Č130)

5.5. Kako lahko vplivate na potek obiskov, na mesto srečanja, pripravo prigrizkov, pijače, aktivnosti ipd.?

/Sam sem se odločil, oz. skupaj z obiskom, kje bomo in kaj bomo počeli./ (Č131) /Včasih smo šli na kavo tu v domu./ (Č132) ali pa /kam ven, v kako gostilno./ (Č133) /Ni bilo problema, kdaj so prišli obiski./ (Č134) in /niti kako dolgo so bili./ (Č135) /Obiski so čisto naša stvar./ (Č136)

9.2.1.4.1 Intervju D

1. Splošni podatki

1.1. Starost: 93 let

1.2. Spol: Ž

1.3. Kategorija oskrbe: IIIa Kategorija

1.4. Čas bivanja v domu: 1 leto in 3 meseci

2. Kako zaposleni v domu ohranjajo in upoštevajo avtonomijo stanovalcev?

2.1. Prosim opišite, kako poteka vaš dan?

/Zjutraj se navadno hitro zbudim, ob 7. uri./ (D1) /Potem počakam še v postelji, da pride negovalka./ (D2) da /mi pomaga se umiti./ (D3) da /me preobleče./ (D4) in da /mi zamenja plenice./ (D5) /Tako me pripravi za na voziček./ (D6) Potem se še /sama počešem in namažem po obrazu./ (D7) /Potem sem pa gotova za zajtrk./ (D8) /Ob 8. uri imamo zajtrk./ (D9) /Po zajtrku pa navadno rešujem križanke do telovadbe./ (D10) /Po tem greva z možem na telovadbo, ki je ob 10. uri./ (D11) /Včasih greva na telovadbo že prej, da se nanjo pripraviva./ (D12) ali /če je lepo vreme greva še malo na sprehod po parku./ (D13) /Okrog 11. ure prideva zopet gor v sobo./ (D14) in /do kosila rešujem križanke./ (D15) /Potem pa imamo ob 12. uri kosilo./ (D16) in /po kosilu grem počivat./ (D17) /Počivam kakšno uro ali dve./ (D18) /Po počitku greva malo dol, v park./ (D19) ali /na kavico ali če se s kom dobimo./ (D20) ali pa /če je kje kakšna družba, se tam malo ustaviva in se podružimo./ (D21) /Vsak torek imamo ob 14. uri tombolo./ (D22) in /takrat ne grem počivat./ (D23) /takrat pa tisto eno uro od kosila do tombole pogledam malo televizijo./ (D24) /Ko sva z možem popoldan doli, sva tam do 5. ure že nazaj v sobi./ (D25) in /do 6. ure, ko imamo večerjo, gledava televizijo./ (D26) /Po večerji pa zopet gledava televizijo./ (D27) /dokler ne pride negovalka, da se mi pomaga preobleči za spanje./ (D28) in da /mi pomaga iti na stranišče./ (D29) /Okrog 22. ure po navadi zaspi./ (D30)

2.2. Bujenje: Kdaj zjutraj vstanete? Kako ste v domu dosegli, da lahko spite zjutraj kakor dolgo želite? Kako vas zbudijo zaposleni? Kdaj vas zbudijo? Kako to ustreza/neustreza vašim željam?

/Navadno se zbudim tam okrog 7. ure./ (D31) /Sama se zbudim./ (D32) ker /sem tako navajena že od prej in je to moja ura./ (D33) /Enkrat se je zgodilo, da sem samo kakšnih 10 minut dlje spala kot navadno, ampak ni bilo to nič narobe./ (D34) /Zaposlene me ne zbudijo./ (D35) tudi ko pobirajo čajnike jih navadno sploh ne slišim.

2.3. Oblačila: Kako poteka skrb za oblačenje (se sami oblečete in izberete kaj boste oblekli)? Katera oblačila uporabljate (osebna/domska)? Si sami perete in likate oblačila? Kdo vam pri tem pomaga? Kako lahko vplivate na oblačenje in skrb za oblačila?

/Oblačila imam svoja./ (D36) /Vsa oblačila mi perejo v pralnici./ (D37) /Zaposlene mi pomagajo pri skrbi za oblačila./ (D38) saj /mi tudi zložijo v omaro./ (D39) /Zaposlene mi pomagajo pri oblačenju./ (D40) in /me tudi vprašajo, kaj želim imeti oblečeno (dolge ali kratke rokave)./ (D41) /Pokažejo mi tudi kup majic in potem sama izberem, katero bi rada imela oblečeno./ (D42) To /mi je v redu, da si lahko sama izberem./ (D43)

2.4. Osebna higiena: Prosim, opišite, kako poteka skrb za osebno higieno? Kdo vam pomaga pri skrbi za osebno higieno? Kako upošteva vaše želje, kadar vam pomaga?

/Nekaj lahko sama, to da si umijem obraz./ (D44) in /namažem obraz./ (D45) tudi /počešem se sama./ (D46) /Rabim pa dosti pomoči negovalke./ (D47) /Pomagajo mi pri kopanju, to je navadno 1x na teden./ (D48) Tudi tako /mi pomagajo se umiti in me umijejo./ (D49) /Če imam kako željo, oz. da rabim kako pomoč prosim negovalko./ (D50) in /so še mi zmeraj ustregle./ (D51)

2.5. Prehrana: Kako vam omogočajo, da se sami odločite, kaj in kdaj boste jedli zajtrk, kosilo, večerjo?

/Hrana je v redu./ (D52) /Vedno imamo kaj drugega na izbiro, če kaj ne jemo./ (D53) /Recimo pri zajtrku imamo vedno skoraj 3 ali 4 stvari, med katerimi lahko zbiramo kaj bi jedli./ (D54) /Nisem še imela problemov glede hrane./ (D55) /Sem pa se navadila, da imamo ob določenih urah obroke/ (D56) in pa /tudi doma sva imela približno ob enakih urah obroke/ (D57) /in mi tako ustreza./ (D58)

2.6. Soba: Ste si lahko sami izbrali sobo? Kako ste lahko vplivali na izbiro sobe? Kako ste lahko vplivali na ureditev sobe? Kako ste dosegli, lahko uredili svojo sobo, da se v njej počutite dobro?

/V tej sobi sva z možem zadovoljna./ (D59) /Samo en dan sva bila z možem v različnih sobah/ (D60) potem pa /so nama uredili, da sva dobila skupno sobo./ (D61) /Da bi bila z možem skupaj v sobi, je hči napisala že na prošnjo./ (D62) /Najprej sva bila v drugem nadstropju./ (D63) /potem pa sva se preselila v prvo nadstropje./ (D64) /Sobo, ki je bila prazna, so nama jo prej pokazali./ (D65) /Drugih sob nama niso kazali, ker so verjetno vse zasedene./ (D66) /V tej sobi sva se navadila/ (D67) in /sva tukaj zdaj doma./ (D68) /Imam rožico in tudi na balkonu imama rože./ (D69)

2.7. Vstop zaposlenih v sobo: Kako vstopajo zaposleni v vašo sobo (pozvonijo/potrkaajo)? Kako zgleda to, ko vstopijo? Pridejo kdaj v sobo samo pogledati ali pridejo samo takrat ko potrebujete pomoč? Pridejo v sobo sami od sebe ali jih vi pokličete?

/Navadno potrkaajo./ (D70) /Včasih, kdo počaka, da rečema naprej./ (D71) samo včasih pa tudi ne slišiva. Nisem za to tako »haklik«. /Zaradi mene lahko pride vedno ko kdo kdaj hoče./ (D72) /Ponoči pridejo 2x na obhod, da pogledajo, če je vse v redu./ (D73) /sama jih ne slišim, kdaj pridejo./ (D74) /Včasih, če je kaj takega, da se kateri od naju ne počuti dobro, pridejo negovalke večkrat čez dan pogledat./ (D75) kako sva. /Če pa ni nič posebnega in da sva v redu, pa tudi ne pridejo toliko v sobo./ (D76) /Pridejo pa zelo hitro ko jim pozvonim, da rabim pomoč./ (D77)

2.8. Skrb zase: Bi lahko rekli, da samostojno poskrbite zase? Pri kakšnih stvareh vam pomagajo negovalke, drugi zaposleni? Kje potrebujete največ pomoči?

/Čutim, da sem odvisna od drugih./ (D78) /Sama si ne morem zamenjati plenice./ (D79) in /ko rabiš pri tem pomoč, nisi več samostojen./ (D80) /Največ pomoči rabim pri osebni higieni./ (D81) /Zaposlene mi pomagajo pri kopanju, pri oblačenju./ (D82) /Res težko bi se oblekla sama./ (D83) sploh hlač si ne morem obleči sama. /Če bi si lahko vse sama zrihtala in bi bila samostojna, ne bi bila tu v domu. / (D84)

2.9. Čiščenje: Kako ste dosegli, da sodelujete pri čiščenju in vzdrževanju sobe?

/Čistilka nama počisti sobo./ (D85) /Sama pa paziva, da je soba čista./ (D86) /Če nama pade na tla kakšen papirček, ga skušava pobrati in dati v koš./ (D87) /Meni negovalke tudi posteljejo pospravijo, ker si je sama ne morem več./ (D88)

2.10. Aktivnosti: Katere stvari še zmeraj počnete (tukaj), ki ste jih radi počeli doma? Kako vam zaposleni omogočijo, da počnete tisto kar imate radi?

/Križanske rada rešujem, kar sem pa tudi že doma rada reševala./ (D89) /Ni ravno aktivno, če rešujem križanke, si pa tako krajšam čas./ (D90) /Križanke, ki imajo velike črke, mi priskrbi hčera./ (D91) /Če dobimo v dom kakšne križanke, se zaposlene spomnijo in mi jih tudi ponudijo za reševati./ (D92) /ampak so po navadi takšne, ki imajo male črke in jih ne vidim reševati./ (D93)

2.11. Stiki: Kako ohranjate stike z sorodniki, prijatelji, znanci? Kako vam pri ohranjanju stikov z okoljem pomagajo zaposleni?

/Zdaj najbolj preko telefona ohranja stike s prijatelji, znanci./ (D94) /Največ pa sva v stiku s hčerko in sinom./ (D95) ki /prideta večkrat na obisk./ (D96) /včasih pride na obisk tudi kakšna vnukinja./ (D97) /Tudi preko

hčere ali sina ohranjam stike s sorodniki./ (D98) saj jih /večkrat vprašava po nekom in preko njiju tudi pošiljava lepe pozdrave in druge informacije./ (D99)

3. Kakšne oblike in načine uporabljajo zaposleni za spodbujanje stanovalcev k ohranjanju avtonomije?

3.1. Kako vas zaposleni spodbujajo, da se sami oblečete, umijete oz. poskrbite za osebno higieno, da sami jeste, čeprav bi zmogli tudi sami? Prosim opišite, kakšen primer.

/Včasih mi reče negovalka, to si lahko sami naredite./ (D100) /potem pa vam pridemo pomagat./ (D101) /Največkrat se sama od zgoraj slečem./ (D102) /to kar pač lahko in se tudi oblečem./ (D103) /Recimo zvečer si sama slečem majico in si oblečem pižamo./ (D104) /potem pa mi negovalka pomaga pri spodnjem delu, da me obleče v pižamo./ (D105) /Včasih mi one rečejo, kaj si naj sama probam naredit./ (D106) /včasih pa tudi sama rečem, da si bom naredila, koliko bom lahko./ (D107) /Negovalke so zadovoljne, ko lahko kaj naredim sama./ (D108)

3.2. Kako vam rečejo, da nekaj naredite sami, kakšen je njihov pristop, kakšne besede uporabijo in kakšen je njihov način govora? Ko vam zaposleni rečejo, da se skušate sami obleči, da sami skušate poskrbeti za osebno higieno, da se sami skušate prehranjevati, kaj vam pri tem da največ motivacije, da to storite?

/Najprej me vprašajo, če bi si lahko sama naredila./ (D109) recimo, da bi se sama preoblekla. /Vprašajo zelo prijazno./ (D110) /ni to pod neko silo, da morem naredit./ (D111) /če se kateri dan ne počutim dobro tudi rečem, da ne zmorem sama./ (D112) in /ni nobenega problema, mi negovalke potem pomagajo./ (D113) /Se da pogovorit in zmenit z zaposlenimi./ (D114)

3.3. Če imate kakšno željo, glede oblačenja, umivanja, hrane (npr. da bi si sami prali oblačila, jedli zajtrk bolj pozno kot ostali), na kakšen način vam zaposleni prisluhnejo in kako vam poskušajo te želje uresničiti? Kje lahko izrazite te želje? Na kakšen način lahko dosežete uresničenje vaših želja?

/Vsako jutro, ko me oblečejo, mi negovalka pokaže kup majic in me vpraša, katero želim./ (D115) da oblečeva in potem/jaz pokažem in tako povem svojo željo./ (D116) /Če imam kakšne druge želje, povem./ (D117) in /mi skušajo ugodit./ (D118)

3.4. Katere stvari naredijo zaposleni namesto vas, čeprav bi jo vi bili zmožni narediti sami?

/Včasih mi zaposlene pomagajo pri oblačenju zgornjega dela oblačil./ (D119) /včasih pa si sama oblečem zgornji del./ (D120) /Včasih mi zaposlene prinesejo vodo za pit, to bi si tudi lahko sama nalila./ (D121)

3.5. Kako vas zaposleni vključujejo v delovanje doma oz. da imate vpliv na delovanje doma? Kaj menite, da je vloga sveta stanovalcev in predstavnika stanovalcev? Kako si želite, da vas predstavnik stanovalcev v svetu doma, zastopa? Kako mislite, da zaposleni razumejo predstavnika stanovalcev?

Kaj jaz vem. /Zaposleni nas obveščajo o novostih v domu./ (D122) /vsak dan pred telovadbo pridejo v sobo in povejo, da bo počasi telovadba./ (D123) /Po mojem je vloga sveta stanovalcev to, da se brigajo za nas./ (D124) /Če bi bilo kaj narobe, da bi oni to obravnavali in rešili zadevo./ (D125) /Predstavnik stanovalcev po mojem tudi skrbi, da ne bi bilo kaj narobe, da ne bi bilo kakšnih sporov./ (D126) /Želela bi si, da bi se lahko predstavniku stanovalcev zaupala, če bi se mi dogajale kakšne krivice./ (D127) in /želela bi si tudi, da bi bil na naši strani./ (D128) Mislim, da bi /znali biti kakšni konflikti med predstavnikom stanovalcev in zaposlenimi./ (D129) saj /bi vsak držal na svojo stran./ (D130)

4. Kako stanovalci sami skrbijo za ohranjanje lastne avtonomije?

4.1. Kako sami ohranjate samostojnost?

Da /se potrudim, da tisto kar se da, naredim sama./ (D131) /Trudim se, da se zjutraj sama zbudim/ (D132) in da /pri negi, ko me urejajo negovalke se trudim, čimbolj sodelujem/ (D133) npr. če ležim na postelji, da se skušam sama obrnit.

4.2. Kako spodbujate tudi ostale stanovalce, da kakšne stvari naredijo sami? Na kakšen način? Kako jim rečete naj naredijo neka sami (npr. se sami oblečejo, se sami umijejo, da sami poskušajo jesti, da sami sodelujejo pri aktivnostih)? Prosim opišite takšno situacijo.

/Nočem nikogar komandirati./ (D134) zato /se ne vtikujem v druge, kako in kaj so./ (D135)

4.3. Kako si z ostalimi stanovalci pomagata? Pri katerih dejavnostih, stvareh si največkrat pomagata med seboj in s kom?

/Če kdaj vidim, da kdo kdaj potrebuje pomoč, mu seveda pomagam./ (D136) Ko /vidim, da nekdo potrebuje pomoč in mu ne morem sama pomagat, večkrat rečem možu naj pomaga./ (D137) ker je še bolj samostojen kot jaz. /Pri obrokih sediva z možem za mizo z gospodom, ki ne vidi, njemu največkrat pomagam/ (D138) tako, da /mu dam kronik bližje ali da mu dam v roke vilice ali žlico./ (D139)

4.4. Kdaj se počutite najbolj samostojne? Kaj takrat počnete, s kom in kdaj to počnete?

/Najbolj samostojno se počutim takrat, ko vidim druge, da potrebujejo še več oskrbe kot jaz, / (D140) /recimo, da ne morejo več jesti sami./ (D141) Tudi /ko si sama kaj naredim, da ne potrebujem pomoči negovalke se počutim samostojno./ (D142) /Kljub temu, da rabim pomoč negovalk, še nisem od njih čisto odvisna in se tudi zato še počutim samostojno./ (D143)

4.5. Na koga se v domu največkrat obrnete po pomoč?

/Največkrat se obrnem na negovalke./ (D144) Potem pa /negovalke naprej povedo, če mi one ne morejo pomagati./ (D145) /Recimo, da me glava boli povem negovalki, ona pa to sporoči medicinski sestri./ (D146) /Z možem pa si zagotovo največ medsebojno pomagava./ (D147) saj sva skoraj ves čas skupaj in /včasih mi je lažje njega prositi za pomoč kot pa negovalke./ (D148) /Recimo mož me vedno pelje na telovadbo, sprehod, na obisk, aktivnosti, kavico, ker sama nimam toliko moči v rokah, da bi se sama peljala z vozičkom./ (D149) /Ker me pelje mož, ni potrebno, da bi me negovalke./ (D150)

5. Kakšni so prakse spodbujanja avtonomije stanovalcev?

5.1. Kakšne besede, način govora uporabijo zaposleni, kako vas naslavljajo, ko vas spodbudijo, da bi bili čim bolj samostojni?

/Zaposlene me največkrat prijazno vprašajo, če bi si sama nekaj naredila./ (D151) /Vedno me tudi spodbudijo/ (D152) tako, da /mi rečejo, saj to zmorete sami./ (D153) /Vedno me naslavljajo z gospa./ (D154) pa /sem jim že tolikokrat rekla, da nisem jaz nobena gospa, ampak me tako kličejo iz vljudnosti./ (D155) /Ko naredim kaj sama, me pohvalijo./ (D156)

5.2. Kakšne imate možnosti v domu, da pokažete svoje znanje, talente, spretnosti? S kakšnimi aktivnostmi se v domu ukvarjate? Kaj vam pomenijo te aktivnosti? Kako vas zaposleni spodbudijo k aktivnostim v domu? Kako vas spodbujajo k aktivnostim, ki so v lokalnem okolju zunaj doma?

Včasih imamo po telovadbi, kakšne /igre za krepitev spomina in takrat lahko pokažem, kaj vse znam./ (D157) /Tudi pri kakšnih aktivnostih lahko kdaj kaj pokažem./ (D158) /Recimo, ko smo šivali maske, sem lahko pokazala, da znam šivati./ (D159) /Vsak dan hodiva z možem na telovadbo./ (D160) /enkrat na teden imamo tudi tombolo./ (D161) tudi če /imamo kakšne druge aktivnosti, se jih skušava udeležiti./ (D162) /Fajn so te aktivnosti,

ker čas mine./ (D163) ker /se malo podružimo./ (D164) /Zaposleni so zadovoljni, če gremo malo iz sobe med druge stanovalce./ (D165) /Vsakič, ko je kakšna aktivnost, nas tudi obvestijo o aktivnosti./ (D166)

5.3. Ko potrebujete pomoč zaposlenih, kako jih sami prosite za pomoč oz. kako vam jo zaposleni sami ponudijo?

/Včasih negovalke same vidijo, da rabim pomoč in me tudi vprašajo ko vidijo./ (D167) /Včasih pa jih jaz pokličem, ko rabim pomoč./ (D168)

5.4. S kom ste v stiku? Kako vas zaposleni spodbujajo, da imate stike s temi ljudmi?

/V stiku sem z domačimi./ (D169) /s hčerko./ (D170) in /sinom./ (D171) /Z ostalimi sorodniki smo v stiku preko telefona./ (D172) /Vsak dan sem v stiku z zaposlenimi./ (D173) in /sostanovalci./ (D174) /Zaposleni se ne vmešavajo v to, s kom imava stike./ (D175)

5.5. Kako lahko vplivate na potek obiskov, na mesto srečanja, pripravo prigrizkov, pijače, aktivnosti ipd.?

/Ko sem dobila obisk, so navadno prišli v sobo./ (D176) potem pa /smo včasih šli na sprehod/ (D177) ali pa /na kakšno kavico./ (D178) /Nikoli ni bil problem glede obiskov./ (D179) /lahko so prišli zmeraj/ (D180) in tudi /sami smo se odločili, kje bomo, kam bomo šli, kako dolgo bomo skupaj./ (D181)

9.2.2 Zapis intervjujev z zaposlenimi

9.2.2.1 Intervju E

1. Splošni podatki

1.1. Starost: 33 Let

1.2. Spol: Ž

1.3. Izobrazba: bolničar

1.4. Delovno mesto: bolničar

1.5. Čas zaposlitve v domu: 6,5 let

2. Kako zaposleni v domu ohranjajo in upoštevajo avtonomijo stanovalcev?

2.1. Prosim opišite, kako po vašem mnenju poteka običajen dan stanovalca v domu?

/Običajen dan stanovalca se začne zjutraj, ko se zbudi./ (E1) /Od stanovalca do stanovalca je odvisno, kdaj se zbujejo./ (E2) /Nato za nepokretne stanovalce sledi jutranja nega, / (E3) kjer /ga negovalke preoblečeno, umijemo in naredimo, kar je potrebno./ (E4) /Pokretni stanovalci se sami uredijo./ (E5) /včasih morda kdo potrebuje pomoč pri čem/ (E6) in /mu tudi skušamo pomagati./ (E7) Nato /imajo stanovalci okrog 8. ure zajtrk./ (E8) /Okrog 10. ure imajo v skupnem prostoru telovadbo./ (E9) katere /se udeleži veliko stanovalcev./ (E10) /Telovadbe se udeležijo pokretni kot tudi nepokretni stanovalci./ (E11) saj /jih z vozički ali s počivalniki peljemo na telovadbo./ (E12) /Okrog 12. ure imajo stanovalci kosilo./ (E13) /Po kosilu gre večina stanovalcev počivati./ (E14) ali /se zadržujejo v svoji sobi./ (E15) /Po počitku sledi popoldansko druženje pokretnih stanovalcev./ (E16) /Velikokrat se igrajo kakšne družabne igre kot je človek ne jezi se./ (E17) /Okrog 18. ure imajo stanovalci večerjo./ (E18) /Po večerji se pokretni sami pripravijo na spanje./ (E19) /za nepokretne stanovalce pa sledi večerna nega./ (E20)

2.2. Kako stanovalcem dovolite, da zjutraj spijo, kakor dolgo želijo? Jih vi budite? Na kakšen način storite to?

/Stanovalcem, katerim delamo jutranjo nego, žal ne pustimo spati dlje./ (E21) ker /moramo nego narediti pri veliko stanovalcih./ (E22) ki pa /mora biti narejena do zajtrka./ (E23) /Če kateri stanovalec rad dlje spi, ga skušamo urediti med zadnjimi, da lahko malo dlje časa spi./ (E24) /Stanovanci, ki spadajo v oskrbo 1, to so stanovanci, ki sami skrbijo za sebe, se zjutraj sami zbudijo, tako da jih pustimo spati, kako dolgo želijo./ (E25) in /ko se zbudijo se uredijo in pridejo sami na zajtrk./ (E26)

2.3. Kako poteka skrb za oblačenje? Spodbudite stanovalce, da se sami oblečejo in da si sami izberejo oblačila? Prosim opišite, kako jih spodbudite k temu? Kako jim vi pri tem pomagate in kako upoštevate njihove želje pri tem?

/Stanovanci oskrbe 1 sami odločajo kako in kaj si bodo oblekli./ (E27) /Stanovance, ki jih mi urejamo, jim oblečemo oblačila po naši izbiri./ (E28) /razen stanovalcem, ki sami povedo kaj ni v redu in kaj želijo da jim oblečemo./ (E29) /Stanovance spodbujamo, da sami kaj oblečejo./ (E30) ali /da nam pomagajo oz. sodelujejo pri oblačenju, da je njim in nam lažje./ (E31)

2.4. Skrb za osebno higieno: Kako jim pomagate pri osebni higieni in kako pri tem upoštevate njihove želje? Kako jih sami spodbujate k skrbi za osebno higieno?

/Stanovalcem pomagamo pri osebni higieni./ (E32) /čisto odvisno od kategorije oskrbe./ (E33) /Stanovanci oskrbe 1 večinoma poskrbijo popolnoma zase./ (E34) /lahko jim mi pomagamo pri kopanju, če tako želijo sami ali njihovi svojci (navadno jih potem kopamo 1krat na teden)./ (E35) /Moramo jih tudi kdaj spodbujati, da se bolje umijejo, da se preoblečejo./ (E36) /Za stanovance, ki niso tako samostojni in za katere skrbimo mi, jih vsako jutro umivamo./ (E37) /spodbujamo jih pri umivanju obraza, rok, kaj si vsak posamezen stanovalec umije sam./ (E38), /kopamo jih enkrat na teden po urniku./ (E39) /Stanovance spodbujamo tudi pri umivanju zob ali zobnih protez./ (E40)

2.5. Kako je z obroki? Kako jim dovolite oz. omogočite, da jedo hrano po izbiri, da jedo ob drugi uri kot navadno? Kakšne so prakse?

/Obroki so po navadi vsak dan ob istih urah in tega se stanovanci držijo./ (E41) /Omogočimo jim tudi, da če imajo zdravnika lahko pojejo prej ali pozneje zajtrk, kosilo ali večerjo./ (E42) vendar/ o tem morajo biti v kuhinji obveščeni./ (E43) /Hrane po izbiri ni./ (E44) /kaj je na jedilniku se je./ (E45) /razen mogoče za zajtrk, če kdo ne je paštete, dobi maslo ali če kdo nima rad masla in marmelade skupaj, dobi posamezno./ (E46) /če kdo nima rad praženih jajc, dobi kuhana./ (E47) /Pri kosilu pa je po navadi tako, da če ima stanovalec zelo rad krompir ga dobi več pa ostalo bolj malo ali pa če ne je krompirja ga ne dobi in dobi ostalo več./ (E48) /Pri zajtrku in večerji lahko omogočimo, da se kdaj kaj zamenja s čim drugim./ (E49) /pri kosilu pa je to težko, saj se ne kuha več različnih jedi./ (E50)

2.6. Kako stanovalcem omogočite, da si sobo izberejo sami? Kako omogočite stanovalcu vpliv na izbiro sobe? Če se v sobi ne počutijo dobro, kako jim pomagate pri tem? Kako jih spodbujate k razvijanju dobrih odnosov? Na kakšen način jim omogočite, da si uredijo sobo? Jim pri tem pomagate? Kako jim pomagate, da bi se počutili domače v domu?

/Glede izbire sob težko kaj rečem, ker ima to prek socialna delavka./ (E51) /Vem, da se najprej stanovalcu in svojcem pokaže soba in se odločijo, če jo sprejmejo ali če še počakajo na drugo./ (E52) /Če pa se stanovalec odloči za sobo in mu sčasoma ni všeč ali pa se ne razume z stanovalcem, se ga premesti takoj, ko je to mogoče./ (E53) /Sobe si kaj dosti ne morejo urediti po svoje./ (E54) /lahko si jo mogoče s kakšnimi osebnimi stvarmi popestrijo, da se počutijo bolj domače./ (E55)

2.7. Kako vstopate v sobe stanovalcev? Pozvonite/potrkate? Kdaj navadno vstopate v sobo? Počakate na njihovo privolitev ali da vam odprejo sobo ali greste kar v sobo? Vstopite v sobo sami od sebe ali zato ker vas je uporabnik klical?

/V sobo stanovalcev vstopamo tako, da potrkam in nato vstopimo./ (E56) /Do njih gremo čisto različno, k enim več, k drugim manj./ (E57) /Nekateri stanovalci velikokrat na dan pozvonijo./ (E58) /tako da smo veliko pri njih./ (E59) /K ostalim stanovalcem pa vstopamo, ko nas potrebujejo./ (E60) ali če potrebujejo kakšen pogovor z nami.

2.8. Na podlagi česa menite, da so stanovalci v domu samostojni? Kako opazite njihovo samostojnost? Pri katerih stvareh jim največkrat pomagata?

/Samostojni stanovalci so v večini le tisti iz oskrbe 1./ (E61) in /še ti potrebujejo kdaj pa kdaj našo pomoč./ (E62) /Po mojem je samostojnost stanovalcev odvisna od njihovega zdravstvenega stanja./ (E63) /Večina stanovalcev v domu je odvisnih od naše pomoči./ (E64) /Največkrat jim pomagamo pri osebni higieni./ (E65) /nekaterim pomagamo tudi pri oblačenju in prehranjevanju./ (E66)

2.9. Kako jim omogočite, da se ukvarjajo s stvarmi, s katerimi so se doma? Kako in na kakšen način jim to omogočate?

/Skozi različne aktivnosti znotraj doma./ (E67) /Skušamo jim s omogočiti takšne aktivnosti, kot so jih počeli doma./ (E68) /Recimo omogočamo jim, da šivajo./ (E69) /da pomagajo v kuhinji./ (E70) /da pomagajo na vrtu./ (E71) /da pomagajo v parku pri sajenju rož./ (E72) /grabljanju listja./ (E73) /Imamo tudi aktivnosti povezane na določene teme, letne čase, stare običaje (npr. trebljenje buč, pobiranje jabolk)./ (E74)

2.10. Na kakšen način upoštevate in ohranjate avtonomijo stanovalcev, ki niso samostojno gibljivi?

/Stanovalce, ki niso samostojno gibljivi, dajemo vsaki dan na vozičke ali počivalnike./ (E75) in jih /peljemo na telovadbo ali druge aktivnosti./ (E76) /Skušamo jih vseeno vključiti v vsakdanje življenje v domu./ (E77) /Stanovalce spodbujamo, da čim več hodijo./ (E78) /pri tem jim pomaga tudi fizioterapevt./ (E79)

3. Kakšne oblike in načine uporabljajo zaposleni za spodbujanje stanovalcev k ohranjanju avtonomije?

3.1. Kako spodbujate stanovalce, da se sami oblečejo, da se sami umijejo oz. poskrbijo za osebno higieno, da sami jedo, da sami hodijo? Prosim opišite kakšen primer.

/Stanovalci oskrbe 1 se navadno lahko sami oblečejo in umijejo./ (E80) /Zaposleni jih spodbujamo./ (E81) da se sami oblečejo in umijejo. /Stanovalci, ki so delno odvisni od naše pomoči, jih spodbujamo, da se skušajo sami oblečejo, umiti./ (E82) in /če kaj ne morejo, jim pomagamo./ (E83) /Stanovalcem, ki so popolnoma odvisni od naše pomoči, je zelo težko, da bi se umili in oblekli sami, kljub našemu spodbujanju./ (E84) /Glede hrane pa spodbujamo stanovalce, da jedo sami/ ali pa /jih po potrebi dohranimo./ (E85)

3.2. Kako nagovorite stanovalce, da so čim bolj samostojni? Kako jim rečete, da nekaj naredijo sami, npr. se sami oblečejo? Kakšen je vaš pristop do stanovalcev? Kakšne besede uporabite, ko želite nekoga spodbuditi k samostojnosti? Kakšen je vaš način govora pri spodbujanju stanovalcev k samostojnosti?

/Vsak pristop do stanovalca mora bit lep in spoštljiv./ (E86) /Stanovalce lepo nagovarjamo./ (E87) da kaj lahko naredijo, naj naredijo sami. /Včasih jih tudi vprašam, če bi lahko naredili nekaj sami./ (E88) na primer /vprašamo, če si lahko sami oblečejo jopico./ (E89)

3.3. Kakšne stvari naredite namesto stanovalca (npr. jih oblečete), čeprav bi še sami zmogli?

/Namesto stanovalca naredimo marsikaj (česanje, oblačenje, obuvanje),/ (E90) čeprav bi sami zmogli.

3.4. Če imajo stanovalci kakšne želje, glede oblačenja ali oblačil, umivanja, hrane (npr. da bi si sami prali oblačila, jedli zajtrk bolj pozno kot ostali), na kakšen način jim prisluhnete in kako jim skušate izpolniti želje ali pa jim priti nasproti? Kje lahko izrazijo svoje želje? Na kakšen način lahko dosežejo uresničenje svoje želje?

Na to vprašanje ne znam odgovoriti, ker je /to področje, s katerim se ukvarja socialna delavka./ (E91)

3.5. Kako zaposleni vključujete stanovalce v delovanje doma oz. da imajo vpliv na delovanje doma? Kaj menite, da je vloga sveta stanovalcev in predstavnika stanovalcev? Kaj menite, kako bi si stanovalci želeli, da jih predstavnik stanovalcev zastopa v svetu doma? Kako vi razumete predstavnika stanovalcev?

/Stanovalce spodbujamo, da se udeležujejo raznih aktivnosti, ki se dogajajo v domu./ (E92) /Omogočimo jim, da pomagajo v kuhinji, na vrtu, v parku./ (E93) /Predstavnika stanovalcev nimamo, no vsaj ne vem za njega./ (E94) /Mislim, da bi predstavnik stanovalcev skrbel za njihove želje oz. interese stanovalcev/ (E95) kot so jedilniki, kakšni pikniki, kakšno druženje ob kavicah, pogovorih.

4. Kako stanovalci sami skrbijo za ohranjanje lastne avtonomije?

4.1. Kako vi opazite, da stanovalci sami ohranjajo samostojnost?

/Pri stanovalcih opazim, da svojo samostojnost ohranjajo tako, da se sami uredijo./ (E96) Če /stanovalec lahko sam poskrbi za higieno, ki da je na prvem mestu, takrat vemo, da je stanovalec samostojen./ (E97) /Svojo samostojnost ohranjajo tudi tako, da se udeležujejo telovadbe in drugih aktivnosti./ (E98)

4.2. Kako vi opazite, da se stanovalci med seboj spodbujajo k temu, da bi bili čim bolj samostojni? Na kakšen način se spodbujajo? Prosim opišite takšno situacijo.

/Stanovalci se med sabo spodbujajo mogoče pri obrokih./ (E99) /to opažamo tako, da morda kdo komu reče, da je treba vse pojediti./ (E100)

4.3. Kako si stanovalci med seboj pomagajo? Kdaj in kje si največkrat medsebojno pomagajo?

/Stanovalci si med sabo največkrat pomagajo pri hranjenju, če kdo komu kaj da za jest, npr. sadje, jogurt./ (E101)

4.4. Kdaj menite, da se počutijo najbolj samostojne? Kako to opazite? Kaj takrat počnejo?

Ne vem. Mogoče takrat, /ko nekaj sami naredijo in jih mi pohvalimo, da so to sami naredili./ (E102) Ali pa /se mogoče počutijo samostojne takrat, ko vidijo, da so nekateri stanovalci še bolj odvisni od pomoči zaposlenih./ (E103)

4.5. Na koga se največkrat obrnejo po pomoč?

/Na pomoč se največkrat obrnejo na negovalke in na medicinske sestre./ (E104)

5. Kakšne so prakse spodbujanja avtonomije stanovalcev?

5.1. Kakšne besede uporabljate, ko stanovalce spodbujate, da bi bili čim bolj samostojni? Kako krepite, spodbujate stanovalce, da sami delajo tisto, česar so še zmožni?

/Skušam jih nagovoriti, da naj delajo stvari, ki še jih lahko./ (E105) /Prijazno nagovorim stanovalca, da naj naredi nekaj sam./ (E106)

5.2. Kakšne imajo stanovalci možnosti, da v domu pokažejo svoje znanje, talente, spretnosti? Kakšne aktivnosti jih v domu spodbujajo k samostojnosti? Menite, da bi bilo potrebnih več takšnih aktivnosti? Kako jih spodbujate k aktivnostim, ki so v lokalnem okolju zunaj doma?

/Svoje znanje, spretnosti lahko stanovalci pokažejo tako, da pomagajo v kuhinji, vrtu in v parku../(E107) /Včasih je stanovalce težko spodbuditi k aktivnostim/(E108) in jih je včasih zelo malo za razne aktivnosti.

5.3. Ko stanovalci potrebujejo pomoč, lahko sami pristopijo do vas ali jim vi ponudite pomoč? Ko jim pomagate, kako jih skušate motivirati, da sami iščejo možne rešitve, oz. da bi skušali sami narediti stvar, za katero so potrebovali pomoč?

/Vsak stanovalec, ki rabi pomoč, lahko vedno pristopi in prosi za pomoč/(E109) in /se mu z veseljem pomaga/(E110) in /tako vedno skupaj vse rešimo../(E111)

5.4. S kom so stanovalci največkrat v stiku? Kako jih k stikom s temi ljudmi spodbujate?

/V stiku so s svojimi sorodniki../(E112) /Mi jih nekaj ne spodbujamo k stikom../(E113) ker /vsak sorodnik ve, da je svojec v domu in da ga lahko vedno obišče ali pokliče../(E114)

5.5. Kako omogočite stanovalcem, da lahko vplivajo na potek obiskov, na mesto srečanja, pripravo prigrizkov, pijače, aktivnosti ipd.?

/Stanovalci in svojci si sami organizirajo potek obiskov../(E115) /Mi jim ne nudimo prigrizkov in pijače../(E116) /to si lahko stanovalci ali svojci sami organizirajo../(E117) /V sončnem hramu je tudi kavni avtomat, kjer si lahko kupijo kavico../(E118) /Stanovalci ali svojci lahko sami odločajo, kje bodo imeli obisk (znotraj ali zunaj doma)../(E119) /Pijačo in prigrizke ponudimo le ob posebnih praznikih, rojtnih dnevih/(E120) in /če stanovalec umira, potem ponudimo pijačo in prigrizke svojcem, ki so ob njem./ (E121)

9.2.2.2 Intervju F

1. Splošni podatki

1.1. Starost: 43let

1.2. Spol: ženski

1.3. Izobrazba: bolničar-negovalec

1.4. Delovno mesto: bolničar-negovalec

1.5. Čas zaposlitve v domu: 16let

2. Kako zaposleni v domu ohranjajo in upoštevajo avtonomijo stanovalcev?

2.1. Prosim opišite, kako po vašem mnenju poteka običajen dan stanovalca v domu?

/Zjutraj se zbudijo od 7. do 8. ure./ (F1) Nato /se samostojni stanovalci umijejo in oblečejo../(F2) /Nepokretnim in tistim, ki potrebujejo pomoč naredimo negovalci nego, jih umijemo, oblečemo../(F3) /Ob 8. uri imajo zajtrk../(F4) /Okrog 10. ure imajo stanovalci telovadbo../(F5) ki /se je veliko stanovalcev udeležilo../(F6) /Po telovadbi imajo

včasih še kakšne aktivnosti./ (F7) ali pa /gredo malo počivat./ (F8) /Okrog 12. ure imajo kosilo./ (F9) /Po kosilu gredo stanovalci navadno počivati./ (F10) /Popoldan so včasih kakšne aktivnosti npr. tombola./ (F11) in /se jih stanovalci lahko prostovoljno udeležijo./ (F12) /Popoldan se stanovalci medsebojno družijo./ (F13) /mnogi dobijo tudi takrat obiske./ (F14) /Okrog 18. ure imajo večerjo./ (F15) in /po večerji sledi priprava na spanje./ (F16) /Prav tako kot zjutraj, negovalci nepokretnim naredimo nego in jih pripravimo na spanje./ (F17) /Samostojni stanovalci se sami pripravijo na nočni počitek. / (F18)

2.2. Kako stanovalcem dovolite, da zjutraj spijo, kakor dolgo želijo? Jih vi budite? Na kakšen način storite to?

/V domu se stanovalci vstajajo med 7. in 8. uro./ (F19) /Če kateri od stanovalcev še spi, ga zbudimo zaposleni, ker imajo stanovalci skupen zajtrk ob 8. uri in da so pripravljene do zajtrka./ (F20) /Če je res kdo zelo zaspan, ga pustimo spati malo dlje./ (F21)

2.3. Kako poteka skrb za oblačenje? Spodbudite stanovalce, da se sami oblečejo in da si sami izberejo oblačila? Prosim opišite, kako jih spodbudite k temu? Kako jim vi pri tem pomagate in kako upoštevate njihove želje pri tem?

/Pokretni stanovalci se sami oblačijo./ (F22) in /si tudi sami izbirajo oblačila./ (F23) /Nepokretne stanovake oblačimo mi po svojem okusu./ (F24) oz. /kar pač imajo v svojih omarah od oblačil./ (F25)

2.4. Skrb za osebno higieno: Kako jim pomagate pri osebni higieni in kako pri tem upoštevate njihove želje? Kako jih sami spodbujate k skrbi za osebno higieno?

/Pri pokretnih stanovalcih, tistih, ki zmorejo sami poskrbeti zase in pri tistih, ki potrebujejo našo delno pomoč, jih zaposleni spodbujamo pri skrbi za osebno higieno, da česa ne pozabijo./ (F26) npr. da si umijejo zobe, se počesajo, da si pravilno obrnejo oblačila.

2.5. Kako je z obroki? Kako jim dovolite oz. omogočite, da jedo hrano po izbiri, da jedo ob drugi uri kot navadno? Kakšne so prakse?

/Jedilnik je za vsak mesec napisan./ (F27) /če kdo česa ne je, lahko izbere kaj bi jedel./ (F28) /vedno je na voljo kruh, namazi, sadje, jogurti, čaj ali mleko./ (F29) /Včasih se zgodi, da je kateri od stanovalcev zjutraj še zaspan in želi spati dlje in zato mu omogočimo, da izpusti zajtrk in lahko zajtrkuje, ko se zbudi./ (F30)

2.6. Kako stanovalcem omogočite, da si sobo izberejo sami? Kako omogočite stanovalcu vpliv na izbiro sobe? Če se v sobi ne počutijo dobro, kako jim pomagate pri tem? Kako jih spodbujate k razvijanju dobrih odnosov? Na kakšen način jim omogočite, da si uredijo sobo? Jim pri tem pomagate? Kako jim pomagate, da bi se počutili domače v domu?

/Stanovalec in njegov svojec se že ob prihodu v dom po navadi dogovorita glede izbire sobe./ (F31) /Navadno dobijo sobo, ki je trenutno prosta./ (F32) /Če se stanovalec v sobi ne počuti dobro (npr. če se ne razume s sostanovalcem), se mu omogoči premestitev./ (F33) /ponudi se mu tudi enoposteljna soba, takoj ko je to mogoče in če si to stanovalec želi./ (F34) /V sobi, kjer je nastanjen, si lahko omisli kakšen dodatek, npr. kakšno svojo omarico ali komodo./ (F35) /Stanovalci ki spadajo v I. kategorijo oskrbe, lahko uporabljajo tudi svojo posteljo./ (F36)

2.7. Kako vstopate v sobe stanovalcev? Pozvonite/potrkat? Kdaj navadno vstopate v sobo? Počakate na njihovo privolitev ali da vam odprejo sobo ali greste kar v sobo? Vstopite v sobo sami od sebe ali zato ker vas je uporabnik klical?

/V sobo stanovalcev, ki so samostojni, prihajamo le, ko nas potrebujejo./ (F37) /ali če želijo, da jih hodimo pogledati vsaj dvakrat ali trikrat na dan./ (F38) /Preden vstopimo vedno potrkamo ali pozvonimo./ (F39) /Pri stanovalcih, ki so v kategorijah oskrbe IIIa, IIIb in VI, jih večkrat na dan obiščemo, saj so odvisni od naše pomoči./ (F40) /Prav tako ko vstopimo v njihovo sobo, vedno potrkamo./ (F41)

2.8. Na podlagi česa menite, da so stanovalci v domu samostojni? Kako opazite njihovo samostojnost? Pri katerih stvareh jim največkrat pomagata?

/Da je stanovalec samostojen opazim tako, da aktivno sodeluje./ (F42) /da ne potrebuje dodatne razlage na svoja vprašanja./ (F43) /Lahko bi rekla, da je samostojen stanovalec tisti, ki ne potrebuje dodatne pomoči./ (F44) /Samostojni stanovalec je zame tudi tisti, ki sam jé, pije, da ga ni potrebno dodatno spodbujati./ (F45) /Večina stanovalcev potrebuje našo pomoč./ (F46) le /redki so popolnoma samostojni./ (F47) /Največ pomoči potrebujejo pri preoblačenju, hoji, osebni higieni./ (F48)

2.9. Kako jim omogočite, da se ukvarjajo s stvarmi, s katerimi so se doma? Kako in na kakšen način jim to omogočate?

/S stanovalci se ogromno pogovarjamo./ (F49) /izvajamo aktivnosti kot so telovadba, sprehodi, petje, branje, miselne igre./ (F50) /pomagajo tudi pri gospodinjskih opravilih./ (F51)

2.10. Na kakšen način upoštevate in ohranjate avtonomijo stanovalcev, ki niso samostojno gibljivi?

/S stanovalci, ki so gibalno ovirani se največ ukvarjata fizioterapevt in delavni terapevt./ (F52) /Dajemo jih tudi na vozičke in na tak način izvajamo transferje./ (F53)

3. Kakšne oblike in načine uporabljajo zaposleni za spodbujanje stanovalcev k ohranjanju avtonomije?

3.1. Kako spodbujate stanovalce, da se sami oblečejo, da se sami umijejo oz. poskrbijo za osebno higieno, da sami jedo, da sami hodijo? Prosim opišite, kakšen primer.

/Na primer gospa X se zjutraj zbudi, pospremim jo v kopalnico do umivalnika, ko se sleče iz pižame, ji dam krpico, da se lahko umije, nato ji dam brisačo. Potem jo posedemna stol in začnem z oblačenjem, najprej spodnje perilo, potem zgornji del oblačila, nato ji obujem nogavice in spodnji del oblačil. Ko je oblečena, si umije zobe, počese lase in jo pospremim do jedilnice. Pripravimo ji zajtrk in ji ga postrežem./ (F54) /Pomembno se mi zdi, da smo ob stanovalcu./ (F55) in /da mu pomagamo pri stvareh, ki jih tisti trenutek ne zmore oz. ne zna./ (F56) /Pomembno je tudi, da stanovalcu pokažemo, kako naj naredi./ (F57) /Negovalke in ostali zaposleni se zelo trudimo, da stanovalci čim več počnejo sami, kar še zmorejo./ (F58)

3.2. Kako nagovorite stanovalce, da so čim bolj samostojni? Kako jim rečete, da nekaj naredijo sami, npr. se sami oblečejo? Kakšen je vaš pristop do stanovalcev? Kakšne besede uporabite, ko želite nekoga spodbuditi k samostojnosti? Kakšen je vaš način govora pri spodbujanju stanovalcev k samostojnosti?

/Stanovalce poskušamo čim več spodbujati./ (F59) /jih pohvalimo./ (F60) in /jim rečemo, da je dobro za njih, da sami zjutraj vstanejo./ (F61) ali /da se čim več gibajo, ker to krepi njihovo zdravje./ (F62) /Ko želimo nekoga spodbuditi k samostojnosti, uporabimo nežne besede, miren glas, smo prijazni in dobre volje ter pozitivno smo naravnani./ (F63)

3.3. Kakšne stvari naredite namesto stanovalca (npr. jih oblečete), čeprav bi še sami zmogli?

/Stanovalcem pomagamo pri oblačenju./ (F64) /postiljanju postelje./ (F65) /prinašanjem čaja v sobe./ (F66) /čeprav bi še to mogoče zmogli sami./ (F67)

3.4. Če imajo stanovalci kakšne želje glede oblačenja ali oblačil, umivanja, hrane (npr. da bi si sami prali oblačila, jedli zajtrk bolj pozno kot ostali), na kakšen način jim prisluhnete in kako jim skušate izpolniti želje ali pa jim priti nasproti? Kje lahko izrazijo svoje želje? Na kakšen način lahko dosežejo uresničenje svoje želje?

/Ko imajo stanovalci posebne želje, se lahko vedno obrnejo na nas, medicinske sestre in na socialno delavko/(F68) in /skušamo skupaj uresničiti želje, da ne prihaja do nesoglasij./ (F69) /Stanovalci večinoma sami povedo./ (F70) /kaj želijo imeti oblečeno oz. kaj radi nosijo oblečeno./ (F71) /Če stanovalcu manjkajo kakšna oblačila ali ima glede oblačenja kakšne posebne želje, se zaposleni obrnemo na svoje/(F72) in /skupaj z njimi skušamo uresničiti želje stanovalcev./ (F73) / V domu imamo tudi knjigo pohval in pritožb, kjer lahko stanovalci anonimno napišejo kar želijo./ (F74)

3.5. Kako zaposleni vključujete stanovalce v delovanje doma oz. da imajo vpliv na delovanje doma? Kaj menite, da je vloga sveta stanovalcev in predstavnika stanovalcev? Kaj menite, kako bi si stanovalci želeli, da jih predstavnik stanovalcev zastopa v svetu doma? Kako vi razumete predstavnika stanovalcev?

/V svetu doma imamo predstavnika stanovalcev, ki ga izberejo stanovalci/(F75) in /ga svet zavoda potrdi./ (F76) /Predstavnika stanovalcev si prizadeva za pravice in dolžnosti stanovalcev./ (F77) /Mislim, da je v svet stanovalcev izbran stanovalec, ki zastopa svoj dom v svetu doma. / (F78)

4. Kako stanovalci sami skrbijo za ohranjanje lastne avtonomije?

4.1. Kako vi opazite, da stanovalci sami ohranjajo samostojnost? S kakšnimi aktivnostmi? Kaj delajo, da ohranjajo svojo samostojnost?

/Stanovalci sami ohranjajo svojo samostojnost tako, da še sami poskrbijo zase/(F79) in /da ne potrebujejo dosti naše pomoči./ (F80) /Stanovalci svojo samostojnost krepijo tako, da se vključujejo v gospodinjske aktivnosti./ (F81) /s tem ohranjajo svoje spretnosti in navade, ki so jih delali doma, / (F82) /velikokrat nam zaposlenim stanovalci pomagajo pri zlaganju perila (krpice, brisačke)/ (F83) /Mnogi svojo samostojnost krepijo na različnih aktivnostih, predvsem v sklopu delovne terapije./ (F84)

4.2. Kako vi opazite, da se stanovalci med seboj spodbujajo k temu, da bi bili čim bolj samostojni? Na kakšen način se spodbujajo? Prosim opišite takšno situacijo.

/Medsebojno se spodbujajo./ (F85) /ko se družijo na aktivnostih./ (F86) /pri hobijih/ (F87) in /pri prehrani./ (F88) /Največ se spodbujajo pri obrokih./ (F89) /to navadno zgleda tako, da reče en stanovalec drugemu: tako naredi, bo lažje./ (F90) /Nudijo si tudi veliko medsebojne pomoči./ (F91)

4.3. Kako si stanovalci med seboj pomagajo? Kdaj in kje si največkrat medsebojno pomagajo?

/Največkrat si stanovalci medsebojno pomagajo pri aktivnostih./ (F92) /Velikokrat si pomagajo pri hoji./ (F93) /recimo nekdo težje hodi in mu pri tem pomaga sostanovalec tako, da ga prime pod roko./ (F94) /Pri aktivnostih si pomagajo/ (F95) /tako, da če kaj izrezujejo, da en nariše nekaj na list in drugi izreže, ali mu kaj drži ko izrezuje./ (F96)

4.4. Kdaj menite, da se počutijo najbolj samostojne? Kako to opazite? Kaj takrat počnejo?

/Mislim, da se najbolj samostojne počutijo takrat, ko sami nekaj naredijo./ (F97)

4.5. Na koga se največkrat obrnejo po pomoč?

/Največkrat se obrnejo po pomoč na negovalke in medicinske sestre./ (F98)

5. Kakšne so prakse spodbujanja avtonomije stanovalcev?

5.1. Kakšne besede uporabljate, ko stanovalce spodbujate, da bi bili čim bolj samostojni? Kako krepite, spodbujate stanovalce, da sami delajo tisto, česar so še zmožni?

/Ko stanovalce spodbujamo, da so čimbolj samostojni, govorimo razločno./ (F99) /ne pretiho in ne preglasno./ (F100) /Ne smeš jim ukazovati./ (F101) /najboljše je če jih vprašaš, če lahko nekaj sami naredijo./ (F102)

5.2. Kakšne imajo stanovalci možnosti, da v domu pokažejo svoje znanje, talente, spretnosti? Kakšne aktivnosti jih v domu spodbujajo k samostojnosti? Menite, da bi bilo potrebnih več takšnih aktivnosti? Kako jih spodbujate k aktivnostim, ki so v lokalnem okolju zunaj doma?

/Stanovalci imajo v domu možnosti pokazati svoje znanje, talente na različnih aktivnostih./ (F103) /svoje znanje pokažejo tudi med druženjem in med telovadbo./ (F104) /Recimo, ko so praznovanja rojstnih dni, lahko marsikdo pokaže kako zna peti./ (F105)

5.3. Ko stanovalci potrebujejo pomoč, lahko sami pristopijo do vas ali jim vi ponudite pomoč? Ko jim pomagata, kako jih skušate motivirati, da sami iščejo možne rešitve, oz. da bi skušali sami narediti stvar, za katero so potrebovali pomoč?

/Ko stanovalci potrebujejo pomoč, lahko sami pristopijo do nas (negovalk, medicinskih sester) ali do socialne delavke./ (F106) /Ko pomagam stanovalcem, skušam včasih stvari malo obrniti ali narediti drugače, tako, da bi stanovalce spodbudila, da stvari naredijo sami in da jim sama ne ponudim takoj rešitve./ (F107) /Tukaj je potrebna potrpežljivost in vztrajnost./ (F108)

5.4. S kom so stanovalci največkrat v stiku? Kako jih k stikom s temi ljudmi spodbujate?

/Stanovalci so največkrat v stiku s svojci, s katerimi jim omogočamo obiske./ (F109) Seveda pa stanovalci niso v stiku le s svojci, ampak /so v vsakodnevnem stiku z nami zaposlenimi in z ostalimi stanovalci./ (F110)

5.5. Kako omogočite stanovalcem, da lahko vplivajo na potek obiskov, na mesto srečanja, pripravo prigrizkov, pijače, aktivnosti ipd.?

/Stanovalci lahko svoje obiske sprejemajo v svojih sobah, v skupnih prostorih./ (F111) /v so nčnem hramu, lahko si postrežejo s kavico./ (F112) /lahko so tudi zunaj v parku./ (F113) ali pa /lahko obisk preživijo izven doma./ (F114)

9.2.2.3 Intervju G

1. Splošni podatki

1.1. Starost: 46 let

1.2. Spol: Ž

1.3. Izobrazba: dipl. soc. del

1.4. Delovno mesto: soc. delavka in vodja enote

1.5. Čas zaposlitve v domu: 15 let

2. Kako zaposleni v domu ohranjajo in upoštevajo avtonomijo stanovalcev?

2.1. Prosim opišite, kako po vašem mnenju poteka običajen dan stanovalca v domu?

/Pomični oz. pokretni stanovalec se zjutraj sam zbudi in pripravi na zajtrk./ (G1) /Nepokretne stanovalce uredijo negovalke / (G2) in /ga tako tudi pripravijo na zajtrk./ (G3) /Po zajtrku še pijejo kavico, eni v jedilnici, drugi v sobi./ (G4) /Nekateri se grejo po zajtrku še malo urediti ali na stranišče./ (G5) /Potem gre večina stanovalcev na aktivnosti./ (G6) /Okrog 10. ure dopoldan imajo stanovalci skupinsko telovadbo./ (G7) /Tudi nepokretne stanovke damo na vozičke ali počivalnike in jih peljemo na telovadbo./ (G8) /Po aktivnostih sledi priprava na kosilo./ (G9) /Po kosilu navadno gre večina stanovalcev počivat za kakšno uro./ (G10) /Potem so spet kakšne aktivnosti./ (G11) ki /so lahko individualne ali skupinske, recimo kakšni obiski, gledanje nadaljevanj, sprehod, druženje s sostanovalci./ (G12) /Sledi večerja in priprava na nočni počitek./ (G13) /Določeni stanovalci pred spanje še gle dajo televizijo in nato sledi počitek./ (G14)

2.2. Kako stanovalcem dovolite, da zjutraj spijo, kakor dolgo želijo ? Jih vi budite? Na kakšen način storite to?

/V domu imamo sicer časovni okvir, kdaj so obroki ali kakšne aktivnosti./ (G15) vendar /če stanovalec želi dlje spati, mu to seveda omogočimo./ (G16) /Če stanovalec spi dlje, mu prihranimo zajtrk in ga dobi, ko se zbudi./ (G17) /Večji del stanovalcev se tega časovnega okvirja drži./ (G18)

2.3. Kako poteka skrb za oblačenje? Spodbudite stanovalce, da se sami oblečejo in da si sami izberejo oblačila? Prosim opišite, kako jih spodbudite k temu? Kako jim vi pri tem pomagate in kako upoštevate njihove želje pri tem?

/Tisti stanovalci, ki sami ne morejo izraziti želje, nam po navadi svoji izrazijo želje glede oblačenja, kakšne so navade glede oblačil in oblačenja, kaj ima stanovalec rad oblečeno./ (G19) /Stanovalci, ki lahko sami izrazijo želje glede oblačenja, pa jim pomagamo pri uresničevanju./ (G20) /Omogočimo jim tudi, da si sami izberejo oblačila./ (G21)

2.4. Skrb za osebno higieno: Kako jim pomagate pri osebni higieni in kako pri tem upoštevate njihove želje? Kako jih sami spodbujate k skrbi za osebno higieno?

/Glede zagotavljanja osebne higiene stanovalcev, ki sami niso tako samostojni in pri tem potrebujejo pomoč negovalk, imamo okvirni urnik./ (G22) /Če je nekdo na vrsti za kohanje in tega tisti dan ne želi, se lahko prestavi na kateri drugi dan./ (G23) /Stanovalci tudi izrazijo želje, da bi se tuširali kateri drugi dan, kot je v okvirnem urniku, ker bi npr. radi bili urejeni, ko grejo k zdravniku in potem skušamo urnik tako urediti, da stanovaku ustrežemo./ (G24) /Zaposleni čim bolj spodbujamo k samostojni skrbi za osebno higieno./ (G25) če ne drugo, /da si stanovalci sami umijejo obraz, zobe in potem mi oz. naše negovalke nadaljujemo nego./ (G26) /Zelo pomembno nam je, da vsaj nekaj stanovalec naredi sam./ (G27)

2.5. Kako je z obroki? Kako jim dovolite oz. omogočite, da jedo hrano po izbiri, da jedo ob drugi uri kot navadno? Kakšne so prakse?

/V domu imamo časovni okvir obrokov./ (G28) /Prednost v našem domu je to, da imamo gospodinjski sistem, kar pomeni, da je vsa hrana, ki jo stanovalci jedo, na etažah in tako imajo možnost izbire hrane./ (G29) /V hladilnikih v vsakem nadstropju, kjer je kuhinja, imamo vedno marmelado, maslo, paštete, Zdenka sir ipd./ (G30) /Tako imajo stanovalci večjo izbiro hrane./ (G31) /Stanovalci imajo tudi svoj hladilnik, kjer imajo stvari, npr. različne namaze, ki si jih po želji lahko sami vzamejo./ (G32) /V dom dobimo od vodje kuhinje okvirni jedilnik za naslednji mesec./ (G33) /Vsaka enota si lahko ta okvirni jedilnik tudi prilagaja./ (G34) /Pri nas imamo komisijo, katera je sestavljena iz predstavnikov stanovalcev in zaposlenih v kuhinji./ (G35) /Ta komisija pregleda jedilnik in potem skupaj naredijo manjše spremembe na jedilniku./ (G36) /Upoštevamo želje in pripombe stanovalcev in zaposlenih v kuhinji./ (G37) /Imamo tudi pogovorne ure, kjer lahko stanovalci izrazijo pripombe, želje glede hrane./ (G38)

2.6. Kako stanovalcem omogočite, da si sobo izberejo sami? Kako omogočite stanovalcu vpliv na izbiro sobe? Če se v sobi ne počutijo dobro, kako jim pomagate pri tem? Kako jih spodbujate k razvijanju dobrih odnosov? Na kakšen način jim omogočite, da si uredijo sobo? Jim pri tem pomagate? Kako jim pomagate, da bi se počutili domače v domu?

/Stanovaleci žal res nimajo dosti izbire oz. vpliva na izbiro sobe./ (G39) saj /jim je dodeljena tista, kjer se sprosti prosto mesto./ (G40) /Vsakemu bodočemu stanovalcu pred vselitvijo pokažemo sobo./ (G41) /spoznamo ga s sostanovalecem./ (G42) tako /se lažje odločijo, če jim odgovarja soba in sostanovalec./ (G43) /Tekom bivanja lahko stanovalec izrazi željo po premestitvi./ (G44) /če s svojo odločitvijo glede sobe ali glede sostanovalca ni zadovoljen./ (G45) /Takrat mu skušamo čimprej omogočiti premestitev v drugo sobo./ (G46) /Pri ureditvi sobe imajo popolnoma prosto pot./ (G47) /Načeloma si stanovaleci ne prinašajo svojih stvari v dom, kljub temu, da imajo to možnost./ (G48) /Včasih si kdo prinese kakšno komodo, omarico./ (G49) /Soba bi si lahko opremili popolnoma po svoji želji, s svojim pohištvom./ (G50) /Spodbujamo jih, da si v dom prinesejo nekaj, na kar so bili doma navezani, saj se potem tudi stanovaleci tako dosti boljše počutijo./ (G51)

2.7. Kako vstopate v sobe stanovalecev? Pozvonite/potrkat? Kdaj navadno vstopate v sobo? Počakate na njihovo privolitev ali da vam odprejo sobo ali greste kar v sobo? Vstopite v sobo sami od sebe ali zato ker vas je uporabnik klical?

/Vsaka soba ima zvonec, zato se zaposleni poslužujemo, da pozvonimo ali vsaj potrkamo./ (G52) /Stanovalecem želimo omogočiti zasebnost./ (G53) saj /soba je le njihov prostor./ (G54) /V sobe vstopimo, ko nas stanovalec potrebuje./ (G55) /ali pa ko mi zaposleni kaj potrebujemo, npr. kakšen podpis, da ga povabimo na prireditev, da ga nekdo išče./ (G56) /Vstopimo pa na način, da se najaviš, torej da pozvoniš ali potrkáš./ (G57)

2.8. Na podlagi česa menite, da so stanovaleci v domu samostojni? Kako opazite njihovo samostojnost? Pri katerih stvareh jim največkrat pomagata?

/Stanovalečevo samostojnost opazimo že pri sami vlogi za sprejem./ (G58) /na podlagi zdravniškega mnenja./ (G59) in takrat /komisija za sprejem približno oceni njihovo samostojnost./ (G60) /Že ob samem sprejemu stanovaleci po navadi sami povedo, če so samostojni ali pa nam pri tem pomagajo njihovi svojci./ (G61) /Ko se stanovalec vseli, v primeru, da je samostojen, mu povemo, da če nas potrebuje, nas lahko zmeraj pokliče./ (G62) /Tekom bivanja spoznamo stanovalca in njegov način življenja./ (G63) /če pa opazimo kakšne spremembe, mu ponudimo pomoč./ (G64) /Da upada samostojnost stanovalca opazimo tako, da se težje tuširajo./ (G65) takrat jim ponudimo pomoč, velikokrat tudi /sami opazijo in prosijo za pomoč pri tuširanju./ (G66) /Največkrat jim pomagamo pri tuširanju ali pri oblačenju nogavic./ (G67)

2.9. Kako jim omogočate, da se ukvarjajo s stvarmi, s katerimi so se doma? Kako in na kakšen način jim to omogočate?

/Ko stanovalec pride v dom, se z njim strokovni delavci z različnimi profili v domu vključujemo v pogovore pri že utečenih aktivnostih, ki jih ponujamo./ (G68) /Skozi njegovo življenjsko zgodbo skušamo ugotoviti, kaj rad počne./ (G69) in zato /mu ponudimo aktivnost, ki jo je doma rad počel./ (G70) in /če jo želi početi tudi tukaj, mu skušamo to omogočiti (npr. vrtnarjenje)./ (G71)

2.10. Na kakšen način upoštevate in ohranjate avtonomijo stanovalecev, ki niso samostojno gibljivi?

/Vsakega stanovalec skušamo spodbuditi, da skuša nekaj sam, četudi je to najmanjša možna gibljivost, kar jo je zmožen narediti./ (G72) /Vsakega stanovalca spodbujamo, da sam prime žlico v roke in skuša jesti./ (G73) /da stopi na noge./ (G74) /Tudi, če si stanovalec obuje nogavice narobe, je bolje to in potem mi popravimo./ (G75) Bolje, da stanovalec sam naredi oz. poskuša narediti, kot da čaka, da bomo mi zaposleni vse naredili namesto njega./ (G76) /K samostojnosti jim pomagamo s spodbujanjem, z motivacijo, da poskušajo narediti stvari sami./ (G77) /Z delovno terapijo in fizioterapijo ohranjamo njihovo fizično gibljivost./ (G78) /S prilagoditvijo okolja ali pripomočkov skušamo ohraniti njihovo avtonomijo./ (G79)

3. Kakšne oblike in načine uporabljajo zaposleni za spodbujanje stanovalecev k ohranjanju avtonomije?

3.1. Kako spodbujate stanovalece, da se sami oblečejo, da se sami umijejo oz. poskrbijo za osebno higieno, da sami jedo, da sami hodijo? Prosim opišite kakšen primer.

/Ko stanovalca sprejmemo, opazujemo, kaj stanovalec zmore sam./ (G80) pri tem /ga besedno spodbujaš./ (G81) ali /mu nakažeš./ (G82) /Delovna terapevtka se zelo vključuje v spodbujanje stanovalcev pri oblačenju, pri samostojnem umivanju, pri hranjenju./ (G83) /Pomembno se mi zdi, da stanovalcu pokažeš ali ga naučiš, na kakšen drugačen način je mogoče doseči cilj, ki bi ga želel./ (G84) /Pri stanovalcih, ki samostojno ne zmorejo ali ne znajo narediti nekaterih stvari, mu nakažemo kako naj naredi./ (G85) /npr. umivanje zob, skušaš mu pokazati s čim si bo umil zobe, torej zobno ščetko in kako jo naj uporablja./ (G86) /Pomembno je nakazovanje in spodbujanje./ (G87)

3.2. Kako nagovorite stanovalce, da so čimbolj samostojni? Kako jim rečete, da nekaj naredijo sami npr. se sami oblečejo? Kakšen je vaš pristop do stanovalcev? Kakšne besede uporabite, ko želite nekoga spodbuditi k samostojnosti? Kakšen je vaš način govora pri spodbujanju stanovalcev k samostojnosti?

/Pomembno je, da stanovalce spodbujamo k samostojnosti./ (G88) /na umirjen način in z nakazovanjem./ (G89) /Pri spodbujanju si moramo vzeti tudi čas./ (G90) /ne smemo hiteti, saj vsako delo potrebuje svoj čas./ (G91) in /ne smemo biti nervozni./ (G92) /Govoriti moramo razločno, umirjeno, počasi./ (G93)

3.3. Kakšne stvari naredite namesto stanovalca (npr. jih oblečete), čeprav bi še sami zmogli?

/Namesto stanovalcev naredimo vse, kar pa ni prav./ (G94) /Vsakega stanovalca bi morali res spodbujati k samostojnosti./ (G95) /Res je, da včasih, če se stanovalcu mudi in prosi za pomoč, mu pomagamo./ (G96) /Mnogi stanovalci si želijo, da namesto njih naredimo./ (G97) /nekateri pa tudi zahtevajo, da namesto njih naredimo določene stvari./ (G98) /takrat skušamo skupaj z delovno terapevtko skozi pogovor pojasniti stanovalcu in njegovim svojcem, da to ni v njihovo korist./ (G99) in /da je dobro, če sami naredijo določene stvari./ (G100)

3.4. Če imajo stanovalci, kakšne želje glede oblačenja ali oblačil, umivanja, hrane (npr. da bi si sami prali oblačila, jedli zajtrk bolj pozno kot ostali), na kakšen način jim prisluhnete in kako jim skušate izpolniti želje ali pa jim priti nasproti? Kje lahko izrazijo svoje želje? Na kakšen način lahko dosežejo uresničenje svoje želje?

/Stanovalci, ki se lahko sami odločajo in izrazijo svoje želje, to tudi storijo./ (G101) /Stanovalci, ki so gibljivo ovirani in lahko sami izrazijo želje, jim pokažemo oblačila in se potem odločijo ali pa jih vprašamo, kaj želijo./ (G102) /Pri stanovalcih, ki sami ne zmorejo izražati želja, pa nam pri tem pomagajo njihovi svojci in skušajo namesto njih izraziti želje./ (G103) /svojci tudi povedo, kakšne so bile navade glede oblačenja, kaj so radi jedli./ (G104) /Stanovalec je omogočeno, da si tudi sami pripravijo hrano./ (G105) /imamo tudi pralni stroj, kjer si stanovalci lahko sami operejo oblačila./ (G106) in /tudi likajo si lahko sami, saj imajo v domu likalni kotiček, kjer je likalnik./ (G107) /Stanovalci najpogosteje neposredno izražajo želje tistim, ki jim zaupajo npr. negovalkam, medicinskim sestram./ (G108) /mnogi se tudi obrnejo name kot na socialno delavko./ (G109) /Stanovalec skušamo uresničiti želje./ (G110) in /skupaj z njimi soustvarjamo najboljše možne rešitve./ (G111) /Tudi na samem sprejemu stanovalci socialni delavki, torej meni, povejo svoje želje./ (G112) /V domu oz. na vsakem nadstropju imamo skrinjico pripomb, želja in predlogov, stanovalci lahko tako anonimno izrazijo, kar želijo./ (G113) /Večinoma so skrinjice prazne./ (G114) saj smo mala enota in /stanovalci neposredno povedo svoje želje, pohvale, pripombe nam zaposlenim./ (G115)

3.5. Kako zaposleni vključujete stanovalce v delovanje doma oz. da imajo vpliv na delovanje doma? Kaj menite, da je vloga sveta stanovalcev in predstavnika stanovalcev? Kaj menite, kako bi si stanovalci želeli, da jih predstavnik stanovalcev zastopa v svetu doma? Kako vi razumete predstavnika stanovalcev?

/Stanovalce vključujemo v delovanje doma tako, da imamo enkrat letno ankete zadovoljstva./ (G116) /Stanovalci imajo vpliv na delovanje doma tako, da preko pogovornih ur, dnevnih razgovorov, pogovorne ure ugotovimo njihove potrebe, želje, predloge, pripombe glede bivanja v domu./ (G117) /Stanovalci imajo tudi svojega predstavnika v svetu zavoda./ (G118) ki se sestaja po potrebi./ Vloga sveta stanovalcev in predstavnika stanovalcev je po mojem zelo pomembna pri delovanju doma./ (G119) /Stanovalci sami izberejo predstavnika./ (G120) /Navadno izberejo tistega stanovalca, kateremu zaupajo, ki mu lahko povedo, če je karkoli narobe./ (G121) /Predstavniku stanovalcev ni problem pristopiti do kateregakoli zaposlenega (npr. socialne delavke, direktorice)/ (G122) in /povedati problemov, ki jih skušamo skupaj rešiti./ (G123) /Našo enoto zastopajo trije stanovalci v svetu stanovalcev./ (G124) /v svetu zavoda pa je eden predstavnik stanovalcev vseh enot./ (G125) /Stanovalci si želijo, da bi bil predstavnik stanovalcev njihov glas, da bi povedal, kaj si stanovalci želijo, s čim se

stanovalci srečujejo./ (G126) /Sama razumem predstavnika stanovalcev kot enega partnerja, kot glas stanovalcev/ (G127)

4. Kako stanovalci sami skrbijo za ohranjanje lastne avtonomije?

4.1. Kako vi opazite, da stanovalci sami ohranjajo samostojnost?

/Svojo samostojnost ohranjajo s telovadbo, miselnimi vajami, križankami, z druženjem, z vključevanjem v aktivnosti (gospodinjske in ostale, ki se dogajajo v domu), s socialnimi stiki./ (G128)

4.2. Kako vi opazite, da se stanovalci med seboj spodbujajo k temu, da bi bili čim bolj samostojni? Na kakšen način se spodbujajo? Prosim opišite takšno situacijo.

/Stanovalci se med seboj spodbujajo podobno kot jih mi zaposleni spodbujamo./ (G129) /Bolj aktivni stanovalci spodbujajo tiste stanovalce, ki so manj aktivni./ (G130) to storijo tako, da jih /povabijo na sprehod, na telovadbo, na druge aktivnosti./ (G131) /Recimo gospa, ki je padla in si zlomila kolk, je zelo dolgo okrevala, sama tudi ni izražala volje po tem, da bi sama začela hoditi. Pri okrevanju in pri tem, da gospa sedaj samostojno hodi, ji je pomagala sostanovalka, ki je zelo mobilna. Sostanovalka je gospo spodbujala k skupnim sprehodom in skupaj z njo je začela postopoma hoditi./ (G132)

4.3. Kako si stanovalci med seboj pomagajo? Kdaj in kje si največkrat medsebojno pomagajo?

/Stanovalci si med seboj pomagajo./ (G133) /tako, da nekdo komu nekaj da (npr. stanovalce nepokretnemu sostanovalku prinese oz. da v roke skodelico čaja)./ (G134) /Če kateri stanovalce potrebuje pomoč, mu sostanovalec pomaga poiskati pomoč (npr. namesto njega pozovi, poišče negovalko)./ (G135) / pomagajo si pri hoji./ (G136)

4.4. Kdaj menite, da se počutijo najbolj samostojne? Kako to opazite? Kaj takrat počnejo?

/Stanovalci se najbolj samostojne počutijo, ko lahko za sebe skrbijo. Takrat so najbolj samostojni in tudi zadovoljni./ (G137) /Samostojne se počutijo tudi, ko jim zaposleni, svojci povemo, da vidimo, da se trudijo, da so napredovali, da smo ponosni na njih, ko naredijo nekaj za sebe, da smo mi zadovoljni in navdušeni, ko sami naredijo stvari./ (G138)

4.5. Na koga se največkrat obrnejo po pomoč?

/Zelo različno se obračajo po pomoč./ (G139) /Najlažje prosijo za pomoč negovalko ali medicinsko sestro, ki je vsakodnevno na oddelku./ (G140) /Na koga se obrnejo po pomoč, je velikokrat odvisno od problema, ki ga imajo v tistem trenutku./ (G141) /Tudi name kot na socialno delavko se velikokrat obrnejo po pomoč./ (G142) /Veliko stanovalcev se na pomoč obrne tudi na svoje./ (G143)

5. Kakšni so prakse spodbujanja avtonomije stanovalcev?

5.1. Kakšne besede uporabljate, ko stanovalce spodbujate, da bi bili čim bolj samostojni? Kako krepite, spodbujate stanovalce, da sami delajo tisto, česar so še zmožni?

/Različno spodbujamo stanovalce, to je odvisno od stanovalca do stanovalca./ (G144) /Včasih rečeš stanovalcu naj poskusi./ (G145) /npr. če ne more dvigniti polnega kozarca, mu najprej ponudiš prazni kozarec in ga spodbudiš, da naj dvigne prazni kozarec, če mu uspe, ga nagovoriš, da bi v kozarec nalila malo čaja./ (G146) / Zelo moraš biti potrpežljiv, vztrajen./ (G147) in predvsem /moraš pristopiti do stanovalca na prijazen način./ (G148) /Velikokrat uporabljam besede: prosim poskusite sami, vidite da zmorete sami, bomo skupaj poskusili narediti./ (G149) /Pomembno je, da stanovalcem pokažeš in nakažeš, da bi bil spodoben narediti nekatere stvari sam./ (G150)

5.2. Kakšne imajo stanovalci možnosti, da v domu pokažejo svoje znanje, talente, spretnosti? Kakšne aktivnosti jih v domu spodbujajo k samostojnosti? Menite, da bi bilo potrebnih več takšnih aktivnosti? Kako jih spodbujate k aktivnostim, ki so v lokalnem okolju zunaj doma?

/Že pred sprejemom stanovalca ga prosimo, da skupaj s svojci izpolnijo vprašalnik »moja življenjska zgodba«, kjer nam napišejo svoje navade, kaj so radi počeli, kaj znajo, kakšen talent imajo./ (G151) Tudi potem/ tekom bivanja spodbujamo, da ohranja te navade, da še vedno počne kar je rad počel doma./ (G152) /Imamo različne aktivnosti, ki jih spodbujajo k ohranjanju samostojnosti./ (G153) /Samostojnost krepijo tekom vsakodnevne telovadbe, telovadbe z rokami, vajami za krepitev spomina, tematskih aktivnosti./ (G154) /Mislim, da imamo veliko aktivnosti in veliko možnosti, da ohranjajo svojo samostojnost./ (G155) /Trenutno smo zaradi Covid razmer zelo omejeni z izvajanjem različnih aktivnostmi./ (G156) /Stanovalce spodbujamo k aktivnostim v lokalnem okolju, kot so aktivnosti znotraj društva upokojujencev, družinskega centra, različnih društev (npr. Društvo gospodinj)/. (G157) /Tudi starejši iz lokalnega okolja so se brezplačno vključevali v naše domske aktivnosti/ (G158) ali pa /so prišli na neformalna druženja s stanovalci./ (G159)

5.3. Ko stanovalci potrebujejo pomoč, lahko sami pristopijo do vas ali jim vi ponudite pomoč? Ko jim pomagate, kako jih skušate motivirati, da sami iščejo možne rešitve, oz. da bi skušali sami narediti stvar, za katero so potrebovali pomoč?

/Stanovalci včasih sami prosijo za pomoč./ (G160) /včasih zaposleni ponudimo pomoč./ (G161)/ Glede iskanja in nudenja pomoči je odvisno od situacije./ (G162) /Stanovalce najprej skušamo motiviramo, da sami naredijo oz. najdejo rešitev/ (G163) in /mi zaposleni ne ponudimo rešitve takoj./ (G164) /Prednost naše enote je to, da smo mala enota in se med seboj vsi poznamo./ (G165) /vsizaposleni poznajo stanovalce ne le na videz, ampak vedo za njih točno, kaj zmorejo, koliko potrebujejo pomoči, kakšne navade imajo./ (G166)

5.4. S kom so stanovalci največkrat v stiku? Kako jih k stikom s temi ljudmi spodbujate?

/Stanovalci so največ v stiku s svojci, z zaposlenimi in sostanovalci./ (G167) /Stanovalci se med seboj veliko družijo/ (G168) in /so med seboj tudi zelo so povezani./ (G169) /Stanovalci naše enote so dokaj mobilni/ (G170) in /se tudi sami trudijo za ohranjanje stikov./ (G171) /Večina stanovalecev ima svoje mobilne telefone./ (G172) /kdor ga nima, mu omogočimo stacionarni telefon v sobi in mu tako omogočimo, da se lahko sliši s sorodniki, prijatelji, znanci./ (G173) /Tudi če stanovalec ne zna poklicati nekoga in si to želi, mu skušamo omogočiti, da pokliče iz našega telefona./ (G174) /Velikokrat kot socialna delavka pokličem svoje in jih skušam spodbuditi, da pridejo na obisk./ (G175)

5.5. Kako omogočite stanovalcem, da lahko vplivajo na potek obiskov, na mesto srečanja, pripravo prigrizkov, pijače, aktivnosti ipd.?

/Glede obiskov so se stanovalci sami odločali./ (G176) /Glede obiskov ni bilo problema./ (G177) saj /so stanovalci obiske lahko imeli kadarkoli./ (G178) /če so prišli recimo v času nege, so negovalke prosile svoje oz. tiste, ki so bili na obisku, da stopijo ven iz sobe, da uredijo nego in potem se je lahko obisk nadaljeval./ (G179) /Tudi etažne kuhinje so namenjene stanovalcem, da si lahko kuhajo kavo, naredijo prigrizek, kaj pripravijo tudi za obiske./ (G180) /Zagovarjamo, da so obiski zmeraj dobrodošli./ (G181) /Stanovalci so na potek obiskov sami vplivali./ (G182) /Na žalost pa trenutno ne morejo vplivati na potek obiskov, saj so zaradi trenutnih Covid razmer napovedani in omejeni obiski./ (G183) /Upam, da se čimprej stvari normalizirajo in da bodo stanovalci spet imeli možnost avtonomnega odločanja o obiskih./ (G184)

9.2.2.4 Intervju H

1. Splošni podatki

1.1. Starost: 23 let

1.2. Spol: Ž

1.3. Izobrazba: srednja medicinska sestra

1.4. Delovno mesto: srednja medicinska sestra

1.5. Čas zaposlitve v domu: 3 leta

2. Kako zaposleni v domu ohranjajo in upoštevajo avtonomijo stanovalcev?

2.1. Prosim opišite, kako po vašem mnenju poteka običajen dan stanovalca v domu?

/Običajen dan stanovalca se začne z bujenjem ob 7. uri, nekateri stanovalci se zbudijo že prej. / (H1) /Stanovalce, ki potrebujejo našo pomoč umijemo, uredimo in pripravimo na zajtrk./ (H2) /Ob 8. uri imajo zajtrk./ (H3) /Po zajtrku jih gre večina za kako uro ali dve počivat, temu sledi gledanje televizije, branje knjig, reševanje križank in podobno./ (H4) /Ob 10. uri imajo telovadbo./ (H5) /po njej po navadi ob lepem vremenu sledi še sprehod/ (H6) ali /kakšna prireditev, aktivnost, praznovanje rojstnih dni./ (H7) /Ob 12. uri imajo kosilo/ (H8) in /po kosilu gredo skoraj vsi stanovalci počivat./ (H9) /Ob 14. uri imajo miselne igre, kot so spomin, tombola, človek ne jezi se./ (H10) /Preostanek popoldneva stanovalci običajno preživijo kot ga sami želijo preživeti./ (H11) /Za nepomične stanovalce seveda poskrbi osebje./ (H12) /peljemo jih na sprehod, jim beremo, se z njimi pogovarjamo./ (H13) /Ob 18. uri je večerja./ (H14) /Po večerji se stanovalci sami ali z našo pomočjo pripravijo na nočni počitek./ (H15) /K počitku gredo od 19.30 do 20.30./ (H16) /Nekateri stanovalci gredo k nočnemu počitku tudi že prej ali pozneje, to je popolnoma odvisno od stanovalca in njegovega počutja./ (H17)

2.2. Kako stanovalcem dovolite, da zjutraj spijo, kakor dolgo želijo? Jih vi budite? Na kakšen način storite to?

/Večino stanovalcev budimo mi od 7. ure naprej./ (H18) /Če stanovalec izrazi željo, da ga ne budimo to tudi upoštevamo./ (H19) /Ko stanovalec želi spati dlje, ga tudi pustimo spati./ (H20) /Stanovalce budimo s trkanjem na vrata, pozdravom in jih po potrebi tudi rahlo potapljam./ (H21) /Večina stanovalcev je ob 7. uri že budnih./ (H22)

2.3. Kako poteka skrb za oblačenje? Spodbudite stanovalce da se sami oblečejo in da si sami izberejo oblačila? Prosim opišite, kako jih spodbudite k temu? Kako jim vi pri tem pomagate in kako upoštevate njihove želje pri tem?

/Stanovalci, ki se lahko sami uredijo, se brez problema v celoti sami oblečejo./ (H23) /Veliko stanovalcev potrebuje pri oblačenju pomoč./ (H24) /Tisti stanovalci, ki lahko sami hodijo ali se sami lahko pripeljejo z vozičkom do omare, jih po navadi pokličemo k omari in jih prosimo naj si iz omare izberejo, kaj si želijo obleči./ (H25) /Če stanovalec ne more do omare, mu mi pokažemo oblačila in si tako skuša sam izbrati./ (H26) /Pri tem jih opomnimo na letni čas, vreme, na kose oblačil, ki jih po navadi ljudje oblečejo./ (H27) /Nato jih vzpodbujamo, da se oblečejo sami in če česa ne zmorejo, jim mi pomagamo./ (H28)

2.4. Skrb za osebno higieno: Kako jim pomagate pri osebni higieni in kako pri tem upoštevate njihove želje? Kako jih sami spodbujate k skrbi za osebno higieno?

/Tudi k osebni higieni jih vzpodbujamo./ (H29) /Prinesemo jim pripomočke za nego./ (H30) /če ne vejo oz. ne znajo, kaj je potrebno narediti, jim zaposleni pokažemo, demonstriramo./ (H31) /Nepomične stanovalce v celoti uredimo mi./ (H32) oz. /poskusimo nepomične stanovalce vzpodbuditi pri tem, kar še lahko sami storijo (npr. umivanje obraza, rok.) / (H33)

2.5. Kako je z obroki? Kako jim dovolite oz. omogočite, da jedo hrano po izbiri, da jedo ob drugi uri kot navadno? Kakšne so prakse?

/Stanovalci so na ure obrokov navajeni in je to njihova ustaljena rutina./ (H34) /V kolikor ob uri stanovalec ni lačen, se dogovorimo, da mu hrano prinesemo kasneje./ (H35) /Če česa ne jé, mu ponudimo drugo opcijo./ (H36)

2.6. Kako stanovalcem omogočite, da si sobo izberejo sami? Kako omogočite stanovalcu vpliv na izbiro sobe? Če se v sobi ne počutijo dobro, kako jim pomagata pri tem? Kako jih spodbujate k razvijanju dobrih odnosov? Na kakšen način jim omogočite, da si uredijo sobo? Jim pri tem pomagata? Kako jim pomagata, da bi se počutili domače v domu?

/Bodočim stanovalcem sobo pred samim sprejemom razkaže socialna delavka./ (H37) /v kolikor mu soba ne ustreza, mu pokaže še druge proste sobe, če je to le mogoče./ (H38) /S tem, ko si bodoči stanovalec in svojci ogledajo sobo, jim omogočimo, da na nek način sami vplivajo na odločitev glede proste sobe./ (H39) /Stanovalcem povemo, da si lahko sobo uredijo kakor želijo./ (H40) in da /si lahko prinesejo osebne stvari, dekoracije, ure, slike- / (H41) /Pri ureditvi sobe jim mi pomagamo, če je to potrebno./ (H42) /Če izrazijo željo po drugačni postavitvi pohištva, jim pri tem pomagamo in prestavimo pohištvo./ (H43)

2.7. Kako vstopate v sobe stanovalcev? Pozvonite/potrkate? Kdaj navadno vstopate v sobo? Počakate na njihovo privolitev ali da vam odprejo sobo ali greste kar v sobo? Vstopite v sobo sami od sebe ali zato ker vas je uporabnik klical?

/Preden vstopimo v sobo zmeraj potrkamo, pozdravimo./ (H44) oz. /vprašamo, če lahko vstopimo./ (H45) /Ne čakamo, da nam stanovalci sami odprejo, ker so po navadi v sedečem ali ležečem položaju in se težje vstanejo./ (H46) /V sobo vstopimo, kadar nas stanovalec potrebuje/ (H47) ter /včasih vstopimo sami od sebe, ker želimo preveriti ali je stanovalec v redu ali ker ga sami kaj potrebujemo./ (H48)

2.8. Na podlagi česa menite, da so stanovalci v domu samostojni? Kako opazite njihovo samostojnost? Pri katerih stvareh jim največkrat pomagata?

/Njihovo samostojnost opazim tako, da stanovalci veliko aktivnosti izvajajo sami./ (H49) /Sami se oblečejo, hranijo, umijejo, si krajšajo čas./ (H50) /Zaposleni jim največkrat pomagamo pri urejanju./ (H51)

2.9. Kako jim omogočite, da se ukvarjajo s stvarmi, s katerimi so se doma? Kako in na kakšen način jim to omogočate?

/Stanovalce vprašamo, kaj so radi počeli doma in jim skušamo to omogočiti./ (H52) /Če so radi brali, jim prinesemo knjige./ (H53) /če so radi vrtnarili, jim to omogočimo in nam pomagajo na vrtu, sajenju rož./ (H54)

2.10. Na kakšen način upoštevate in ohranjate avtonomijo stanovalcev, ki niso samostojno gibljivi?

/V kolikor nam stanovalec sam ne more povedati in izraziti svojih želja in potreb, sodelujemo s svojci./ (H55) in /z njihovo pomočjo skušamo omogočiti stanovalcu, da se v domu počuti udobno./ (H56) /Tudi z nepomičnimi stanovalci se v popoldanskem času ukvarjamo tako, da se z njimi pogovarjamo, jih peljemo na sprehod, jih peljemo v skupne prostore, da se tam družijo s sostanovalci./ (H57) /Nepomične stanovalce s pomočjo invalidskih vozičkov in počivalnikov peljemo na razne aktivnosti, druženja, prireditve./ (H58)

3. Kakšne oblike in načine uporabljajo zaposleni za spodbujanje stanovalcev k ohranjanju avtonomije?

3.1. Kako spodbujate stanovalce, da se sami oblečejo, da se sami umijejo oz. poskrbijo za osebno higieno, da sami jedo, da sami hodijo? Prosim opišite kakšen primer.

/Če stanovalec ne razume, ne zna oz. ne ve, da se mora obleči, da mora jesti, skrbeti za osebno higieno, ga zaposleni opomnimo, mu pomagamo, mu pokažemo, kako se stvari izvajajo./ (H59)

3.2. Kako nagovorite stanovalce, da so čimbolj samostojni? Kako jim rečete, da nekaj naredijo sami, npr. se sami oblečejo.? Kakšen je vaš pristop do stanovalcev? Kakšne besede uporabite, ko želite nekoga spodbuditi k samostojnosti? Kakšen je vaš način govora pri spodbujanju stanovalcev k samostojnosti?

/Stanovalcem recimo rečemo: gremo se obleči, to morate sami narediti, da ohranjate samostojnost./(H60) /Pri tem uporabljamo besede kot so: saj bo šlo, vem, da zmorete, poskusite sami in boste videli, da vam bo uspelo./(H61) /Pomembno je, da smo pozitivno naravnani in da motiviramo stanovalce./(H62)

3.3. Kakšne stvari naredite namesto stanovalca (npr. jih oblečete), čeprav bi še sami zmogli?

/Namesto stanovalcev naredimo veliko stvari, npr. da jim oblečemo hlače, obujemo čevlje, umijemo zobe./(H63)

3.4. Če imajo stanovalci, kakšne želje glede oblačenja ali oblačil, umivanja, hrane (npr. da bi si sami prali oblačila, jedli zajtrk bolj pozno kot ostali), na kakšen način jim prisluhnete in kako jim skušate izpolniti želje ali pa jim priti nasproti? Kje lahko izrazijo svoje želje? Na kakšen način lahko dosežejo uresničenje svoje želje?

/Stanovalci po navadi ob sprejemu povedo svoje želje./(H64) /Povedo nam tudi, kaj radi jedo, česa ne marajo, kaj radi počnejo, kaj imajo radi oblečeno./(H65) /Stanovalci nam tudi sami tekom bivanja povedo, kakšne so njihove želje./ (H66) /Zaposleni spoštujemo želje stanovalcev/(H67) in /se jim skušamo prilagoditi/(H68) ter /jim pomagamo pri uresničevanju želja./(H69) /S stanovalci se sproti dogovarjamo in jih tudi vedno vprašamo o stvareh./(H70)

3.5. Kako zaposleni vključujete stanovalce v delovanje doma oz. da imajo vpliv na delovanje doma? Kaj menite, da je vloga sveta stanovalcev in predstavnika stanovalcev? Kaj menite, kako bi si stanovalci želeli, da jih predstavnik stanovalcev zastopa v svetu doma? Kako vi razumete predstavnika stanovalcev?

/Stanovalce vključujemo v delovanje doma preko različnih aktivnosti./(H71) Seveda pa /pri organizaciji dela upoštevamo tudi želje, predloge, interese in potrebe naših stanovalcev./(H72) /Sama ne poznam ravno vlog sveta stanovalcev in predstavnika stanovalcev./(H73) ampak /mislim, da delajo v dobro stanovalcev./(H74) /Po mojem mnenju predstavnik stanovalcev zastopa interese stanovalcev/(H75) in po mojem /si to tudi stanovalci želijo, da jih v njihovo korist predstavnik stanovalcev zastopa./ (H76)

4. Kako stanovalci sami skrbijo za ohranjanje lastne avtonomije?

4.1. Kako vi opazite, da stanovalci sami ohranjajo samostojnost?

/Stanovalci ohranjajo svojo samostojnost tako, da se sami urejajo, hranijo, skrbijo za osebno higieno in da si z različnimi aktivnostmi krajšajo čas./ (H77)

4.2. Kako vi opazite, da se stanovalci med seboj spodbujajo k temu, da bi bili čimbolj samostojni? Na kakšen način se spodbujajo? Prosim opišite takšno situacijo.

/Veliko se stanovalci medsebojno spodbujajo./(H78) /Spodbujajo se večinoma stanovalci, ki so skupaj v sobah/(H79) / npr. »cimra« spodbuja sostanovalko, da se obleče, da pojé obrok./(H80) /Velikokrat se en drugega spodbujajo, da gredo na sprehod./(H81) /spodbujajo se pri igranju družabnih iger./ (H82)

4.3. Kako si stanovalci med seboj pomagajo? Kdaj in kje si največkrat medsebojno pomagajo?

/Največ si pomagajo stanovalci, ki so skupaj v sobah, torej »cimri«./(H83) /Velikokrat si kaj prinesejo, če komu kaj pade na tla, mu sostanovalec pobere./(H84)

4.4. Kdaj menite, da se počutijo najbolj samostojne? Kako to opazite? Kaj takrat počnejo?

/Mislim, da se samostojne počutijo takrat, ko si sami krajšajo prosti čas/(H85) in /so vidno zadovoljni s tem, da so se sami nečesa spomnili./ (H86)

4.5. Na koga se največkrat obrnejo po pomoč?

/Največkrat se obrnejo po pomoč na negovalke in medicinske sestre./ (H87)

5. Kakšni so prakse spodbujanja avtonomije stanovalcev?

5.1. Kakšne besede uporabljate, ko stanovalce spodbujate, da bi bili čim bolj samostojni? Kako krepite, spodbujate stanovalce, da sami delajo tisto, česar so še zmožni?

/Največkrat uporabljamo besedne zveze kot so »vem, da zmorete« ali »saj bo šlo« ali pa »vem, da vam to gre dobro od rok«./ (H88) /Velikokrat se tudi s stanovalci kaj pošalimo./ (H89) da /jih na zabaven način skušamo bolj motivirati k samostojnosti./ (H90) /S stanovalci se moramo veliko pogovarjati, da dobijo občutek, da jim zaupamo in da lahko tudi nam zaupajo./ (H91) /Uporabljati moramo spodbudne besede, da jim damo občutek, da verjameмо v njihove sposobnosti./ (H92)

5.2. Kakšne imajo stanovalci možnosti, da v domu pokažejo svoje znanje, talente, spretnosti? Kakšne aktivnosti jih v domu spodbujajo k samostojnosti? Menite, da bi bilo potrebnih več takšnih aktivnosti? Kako jih spodbujate k aktivnostim, ki so v lokalnem okolju zunaj doma?

/Imamo veliko različnih aktivnosti, kjer lahko stanovalci pokažejo svoje talente./ (H93) /Izvajamo telovadbo, družabne igre, tombolo./ (H94) /Menim, da imamo kar nekaj aktivnosti, vendar bi jih lahko bilo še več, ampak zaradi pomanjkanja osebja to ni možno./ (H95) /Stanovalce tudi vključujemo pri vsakodnevnih opravilih kot tudi pri sezonskih delih npr. sajenje rož, obiranje sadja./ (H96)

5.3. Ko stanovalci potrebujejo pomoč, lahko sami pristopijo do vas ali jim vi ponudite pomoč? Ko jim pomagata, kako jih skušate motivirati, da sami iščejo možne rešitve oz. da bi skušali sami narediti stvar, za katero so potrebovali pomoč?

/Če opazimo, da stanovalec potrebuje pomoč, seveda pristopimo do njega./ (H97) /Velikokrat pa tudi stanovalci sami pristopijo do nas./ (H98) in /nas prosijo za pomoč./ (H99) /S stanovalci se pogovorimo o »težavi«./ (H100) /jim stvari razložimo in jih usmerimo oz. jim pokažemo, kako lahko sami rešijo »težavo«./ (H101)

5.4. S kom so stanovalci največkrat v stiku? Kako jih k stikom s temi ljudmi spodbujate?

/V stiku so z nami zaposlenimi./ (H102) /največ so v stiku z negovalkami in medicinskimi sestrami./ (H103) /Seveda pa so v stiku tudi s svojci in sostanovalci./ (H104) /Sami jih vzpodbujamo, da se z nami veliko pogovarjajo, nam zaupajo svoje želje, strahove, pripombe./ (H105)

5.5. Kako omogočite stanovalcem, da lahko vplivajo na potek obiskov, na mesto srečanja, pripravo prigrizkov, pijače, aktivnosti ipd.?

/Ko so stanovalci dobili obisk, so se skupaj z njihovim obiskovalcem odločili glede poteka obiska./ (H106) /Sami se lahko odločijo, kjer bodo v času obiska, kako dolgo bo trajal obisk in kaj bodo počeli./ (H107) /Načeloma si stanovalci sami priskrbijo pijačo in prigrizke./ (H108) /Velikokrat so stanovalci skupaj z obiskom odšli tudi na sprehod, v trgovino, na pijačo./ (H109) /V domu pa imamo tudi sončni hram, kjer je kavni avtomat in kotichek za druženje, tudi tam so mnogokrat zadržujejo stanovalci in njihovi obiski./ (H110) /Zaposleni glede obiskov pomagamo pri organizaciji ob praznikih, največkrat ob praznovanju rojstnega dne./ (H111) in /takrat se skupaj s stanovalcem in svojci vnaprej dogovorimo o poteku obiska in pripravi glede prigrizkov in pijače./ (H112)

9.2.2.5 Intervju I

1. Splošni podatki

1.1. Starost: 29 let

1.2. Spol: M

1.3. Izobrazba: Tehnik zdravstvene nege

1.4. Delovno mesto: Srednja medicinska sestra

1.5. Čas zaposlitve v domu: 4 leta

2. Kako zaposleni v domu ohranjajo in upoštevajo avtonomijo stanovalcev?

2.1. Prosim opišite, kako po vašem mnenju poteka običajen dan stanovalca v domu?

/Stanovalec se zjutraj zbudi ali ga mi zbudimo./ (I1) /Samostojni stanovalci jutranjo nego sami opravijo in se pripravijo na zajtrk./ (I2) /Nepokretnim stanovalcem mi zaposleni opravimo jutranjo nego./ (I3) /Stanovalce pripravimo na zajtrk./ (I4) ki je ob 8. uri. /Po zajtrku oz. okrog 10. ure je vsak dan, razen vikendov, telovadba./ (I5) /V dopoldanskem času so tudi kakšne aktivnosti ali prireditve./ (I6) /Ob 12. uri imajo stanovalci kosilo/ (I7) in /po kosilu sledi počitek./ (I8) /Popoldan so razne aktivnosti kot so petje, družabne igre, obiski./ (I9) /Mnogi stanovalci se popoldan tudi sami zaposlijo in preživijo popoldan kot ga želijo./ (I10) /Okrog 18. ure je večerja./ (I11) /Po večerji sledi priprava na nočni počitek./ (I12) /Samostojni stanovalci se sami uredijo za spanje./ (I13) /nepokretnim stanovalcem pa mi zaposleni pomagamo pri pripravi na spanje./ (I14) /Nekateri stanovalci pred spanjem še gledajo televizijo./ (I15) /Stanovalci različno zaspijo in tukaj jih ne omejujemo na uro, kdaj morajo iti spat./ (I16)

2.2. Kako stanovalcem dovolite, da zjutraj spijo, kakor dolgo želijo? Jih vi budite? Na kakšen način storite to?

/Običajno stanovalce zbudimo mi/ (I17) ali pa /so že zbudjeni./ (I18) /Predvsem v poletnem času so stanovalci hitro budni./ (I19) /Ko stanovalce zbudimo, vstopimo v sobo, jih prijazno nagovorimo in pozdravimo, vprašamo jih, če so dobro spali./ (I20) /Stanovalcev načeloma ne pustimo spati dlje./ (I21) saj /je veliko takih stanovalcev, ki potrebujejo pomoč pri negi in smo tukaj vezani na čas, saj je potrebno stanovalce urediti do zajtrka./ (I22) /Stanovalcem na varovanem oddelku omogočimo, da spijo dlje./ (I23) saj /je tam manj stanovalcev kot na negovalnih oddelkih in si lažje razporedimo delo in čas./ (I24)

2.3. Kako poteka skrb za oblačenje? Spodbudite stanovalce da se sami oblečejo in da si sami izberejo oblačila? Prosim opišite, kako jih spodbudite k temu? Kako jim vi pri tem pomagate in kako upoštevate njihove želje pri tem?

/Glede spodbujanja stanovalcev pri oblačenju in pri izražanju želj glede oblačil, je čisto odvisno od tega, kakšen je stanovalec, česa je še sam sposoben./ (I25) /Pri nepokretnem stanovalcu, ki tudi ne govori več, ga mi po naši presoji oblečemo./ (I26) /Upoštevajo se želje stanovalcev glede oblačil in oblačenja./ (I27) /Ko stanovalca oblačim, ga spodbudim, da mi pri tem pomaga recimo rečem mu, dvignite roko ali dajte majico čez glavo./ (I28)

2.4. Skrb za osebno higieno: Kako jim pomagate pri osebni higieni in kako pri tem upoštevate njihove želje? Kako jih sami spodbujate k skrbi za osebno higieno?

/Nekateri stanovalci sami skrbijo za osebno higieno./ (I29) /Večini stanovalcev mi pomagamo pri osebni higieni./ (I30) /Nekateri stanovalci lahko nekatere stvari sami naredijo, npr. umijejo si obraz/ (I31) in /smo mi ob njih, da jim pomagamo pri stvareh, ki jih sami ne zmorejo./ (I32) /Stanovalcem, ki potrebujejo popolno pomoč nas zaposlenih, jim pri negi vedno razložim, kaj bomo naredili (npr. si bova umila obraz, zobe),/ (I33) /tako tudi spodbudim stanovalca, da pomaga in skuša sam nekaj naredit./ (I34) /Stanovalca spodbudim k samostojnemu umivanju tako, da mu v roko dam krpico in mu povem in po potrebi tudi pokažem, kako naj naredi./ (I35) /Stanovalcem največkrat pomagamo pri kopanju, to pomagamo tudi tistim, ki so drugače samostojni./ (I36) /Za kopanje imamo razpored, kdaj je kateri stanovalec na vrsti za kopanje/ (I37) /Razpored po potrebi prilagajamo glede na želje stanovalcev, glede na to kdaj ima stanovalec obisk, odvajanje, pregled pri zdravniku. / (I38)

2.5. Kako je z obroki? Kako jim dovolite oz. omogočite, da jedo hrano po izbiri, da jedo ob drugi uri kot navadno? Kakšne so prakse?

/Stanovalcem se omogoča izbira hrane./ (I39) npr. če kdo ne je črnega kruha, ima na voljo tudi bel kruh, če kdo ne je paštete, lahko dobi margarino, marmelado./ Skušamo omogočiti stanovalcem, da dobijo tisto, kar si želijo./ (I40) /Vedno ni možno, da jim omogočimo hrano, ki si jo želijo./ (I41) /Zjutraj pri zajtrku je veliko izbire glede hrane./ (I42) /Pri kosilu je najmanj možnosti glede izbire hrane, saj imamo že vnaprej določen jedilnik./ (I43) /Pri kosilu omogočimo stanovalcem, da dobijo več juhe ali krompirja kot mesa, če to želijo./ (I44) / Če imamo pri kosilu recimo ribe in vemo, da marsikateri stanovalec ne mara rib, takrat v kuhinji pripravijo tudi zelenjavne polpete in tako omogočijo več izbire pri hrani./ (I45) /Stanovalcem, ki imajo zaradi zdravstvenih razlogov kakšne diete, jim seveda omogočimo dietno hrano./ (I46) /Stanovalcem omogočimo, da jedo obrok ob drugi uri le takrat, ko imajo pregled pri zdravniku, takrat lahko jedo prej ali pozneje, ko se vrnejo. / (I47)

2.6. Kako stanovalcem omogočite, da si sobo izberejo sami? Kako omogočite stanovalcu vpliv na izbiro sobe? Če se v sobi ne počutijo dobro, kako jim pomagata pri tem? Kako jih spodbujate k razvijanju dobrih odnosov? Na kakšen način jim omogočite, da si uredijo sobo? Jim pri tem pomagata? Kako jim pomagata, da bi se počutili domače v domu?

/Stanovalci ali njihove kontaktne osebe si pridejo pred vselitvijo v dom pogledati sobo/ (I48) in /se ob ogledu sobe odločijo, če jim ustreza ali ne./ (I49) /Če se stanovalec tekom bivanja ne počuti dobro v sobi in to mi opazimo ali nam stanovalec sam pove, mi posredujemo to informacijo socialni delavki in stanovalcu potem pri tem pomaga ona./ (I50) /Socialna delavka skuša urediti premestitev in pri tem skuša upoštevati želje stanovalca in ostalih sstanovalcev glede na možnosti, ki jih sploh imamo v tistem trenutku./ (I51) /Stanovalci si lahko svojo nočno omarico uredijo sami, na steno si lahko dajo slike in prinesejo si lahko kakšne osebne stvari./ (I52) /Če je stanovalec v enoposteljni sobi, se da vse urediti./ (I53) /Stanovalcem pri ureditvi sobe pomagamo tako, da jim osebne stvari postavimo na vidno mesto./ (I54)

2.7. Kako vstopate v sobe stanovalcev? Pozvonite/potrkat? Kdaj navadno vstopate v sobo? Počakate na njihovo privolitev ali da vam odprejo sobo ali gresite kar v sobo? Vstopite v sobo sami od sebe ali zato ker vas je uporabnik klical?

/Ko vstopim v sobo, potrkam in na glas pozdravim./ (I55) /Skoraj nikoli ne počakam, na njihovo privolitev za vstop, saj marsikdaj kdo spi ali gledajo televizijo ali kaj drugega in ne slišijo trkanja./ (I56) /V sobe stanovalec grem tudi čez dan/ (I57) in seveda /tudi takrat, ko me potrebujejo./ (I58) /Večkrat grem v sobo stanovalca, ko se stanovalec slabo počuti./ (I59) /Imamo pa tudi nočne obhode/ (I60) in /takrat samo pogledam v sobo, če je vse v redu in obračamo stanovalec, katere je potrebno./ (I61) /Ob nočnih obhodih ne trkam, da ne zbudim stanovalcev./ (I62)

2.8. Na podlagi česa menite, da so stanovalci v domu samostojni? Kako opazite njihovo samostojnost? Pri katerih stvareh jim največkrat pomagata?

/Najprej stanovalčevo samostojnost ocenim po tem, v katero kategorijo oskrbe spada stanovalec./ (I63) /Da so stanovalci samostojni pa opazim tudi tako, da se aktivno vključujejo v aktivnosti in da pomagajo v kuhinji./ (I64)

2.9. Kako jim omogočite, da se ukvarjajo s stvarmi, s katerimi so se doma? Kako in na kakšen način jim to omogočate?

/Preko pogovora s stanovalci izvemo, kaj so radi počeli doma in jim skušamo to omogočiti./ (I65) /Spodbujamo jih, da pomagajo v kuhinji, da se igrajo družabne igre./ (I66) /Skozi bralne in glasbene ure jim omogočimo, da se ukvarjajo s tem, kar jih veseli./ (I67) /V domu prirejamo različne aktivnosti, ki so navezane na stare običaje (npr. luščenje koruze, trebljenje buč) / (I68) in /stanovalcem tako skušamo približati njihovo mladost in otroštvo./ (I69) /Imamo tudi aktivnosti povezane z letnimi časi (npr. pobiranje lešnikov, jabolk, grabljanje listja)/ (I70)

2.10. Na kakšen način upoštevate in ohranjate avtonomijo stanovalcev, ki niso samostojno gibljivi?

/Nepokretne stanovalce vključujemo v domske aktivnosti/ (I71) tako, da /jih damo na vozičke ali počivalnike/ (I72) in pri tem /upoštevamo njihovo željo, počutje in njihovo zdravstveno stanje./ (I73)

3. Kakšne oblike in načine uporabljajo zaposleni za spodbujanje stanovalcev k ohranjanju avtonomije?

3.1. Kako spodbujate stanovalce, da se sami oblečejo, da se sami umijejo oz. poskrbijo za osebno higieno, da sami jedo, da sami hodijo? Prosim opišite kakšen primer.

/Recimo zjutraj dam gospe v roko krpico in si sama umije obraz./ (I74) /Skušamo jih spodbuditi, da si oblečejo zgornji del oblačila in jim potem mi pomagamo pri oblačenju spodnjega dela oblačila./ (I75)

3.2. Kako nagovorite stanovalce, da so čim bolj samostojni? Kako jim rečete, da nekaj naredijo sami, npr. se sami oblečejo? Kakšen je vaš pristop do stanovalcev? Kakšne besede uporabite, ko želite nekoga spodbuditi k samostojnosti? Kakšen je vaš način govora pri spodbujanju stanovalcev k samostojnosti?

/Naš pristop do stanovalcev mora biti prijazen./ (I76) /Pri negi jih spodbujam tako, da jih prosim, če dvignejo nogo ali roko, prosim jih tudi, da skušajo sami dati majico čez glavo. / (I77) /Rečem jim tudi pomagajte mi malo, da nama bo lažje šlo se umiti ali obleči./ (I78) /Včasih stanovalca spodbudim tudi tako, da rečem, da vem da to zmore sam narediti ali pa da naj poskusi sam narediti in če ne bo šlo mu bom pomagal./ (I79)

3.3. Kakšne stvari naredite namesto stanovalca (npr. jih oblečete), čeprav bi še sami zmogli?

/Namesto stanovalcem naredimo veliko stvari./ (I80) /Včasih naredimo stvari namesto stanovalca zato, ker nas čas preganja in nam čas ne dopušča, da bi bili zraven stanovalca in bi on sam naredil, ker včasih traja predolgo./ (I81) /Marsikdaj ni izvedljivo, da bi enemu stanovalcu delal nego in hkrati drugega spodbujal in nadzoroval, če dela v redu, saj so mnogokrat prisotne kakšne okužbe pri stanovalcih in ne moreš zaradi tega skakat sem in tja ter pomagat dvema stanovalcema hkrati./ (I82) / Stvari naredimo namesto stanovalcev tudi zato, ker sami ne naredijo v redu, recimo oblečemo nekoga, ki bi se lahko sam, samo zato, ker si obleče stara, umazana oblačila in ne čistih, tudi če mu jih nastavimo./ (I83)

3.4. Če imajo stanovalci, kakšne želje glede oblačenja ali oblačil, umivanja, hrane (npr. da bi si sami prali oblačila, jedli zajtrk bolj pozno kot ostali), na kakšen način jim prisluhnete in kako jim skušate izpolniti želje ali pa jim priti nasproti? Kje lahko izrazijo svoje želje? Na kakšen način lahko dosežejo uresničenje svoje želje?

/Stanovalce sproti sprašujemo, kaj želijo imeti oblečeno, kaj želijo jesti, kako se bi umili./ (I84) /Želje stanovalcev se upoštevajo, kolikor se lahko, oz. kolikor je v naši moči./ (I85) /Že ob samem sprejemu stanovalci sami povedo, kaj želijo/ (I86) ter tudi /mi zaposleni poizvemo, kaj imajo radi in česa ne marajo./ (I87) /Če imajo stanovalci glede prehrane kakšne želje, to povemo v kuhinjo in skušamo omogočiti stanovalcem./ (I88) /Če ima stanovalec kakšno željo in mu ne znamo oz. ne moramo pomagati pri uresničevanju, ga napotimo k socialni delavki/ (I89) ali /sami stopimo do socialne delavke in ji povemo glede želja stanovalcev./ (I90) /Stanovalci lahko svoje želje povedo nam zaposlenim./ (I91) /Imajo knjigo pohval in pritožb/ (I92) ter /ankete zadovoljstva, kjer lahko izrazijo svoje zadovoljstvo in predloge./ (I93)

3.5. Kako zaposleni vključujete stanovalce v delovanje doma oz. da imajo vpliv na delovanje doma? Kaj menite, da je vloga sveta stanovalcev in predstavnik stanovalcev? Kaj menite, kako bi si stanovalci želeli, da jih predstavnik stanovalcev zastopa v svetu doma? Kako vi razumete predstavnik stanovalcev?

/Stanovalce vključujemo v delovanje doma tako, da imajo veliko vpliva na oblikovanje jedilnika./ (I94) /Dva predstavnika stanovalcev in predstavniki kuhinje skupaj na sestanku pregledajo jedilnik in ga skupaj preoblikujejo na podlagi danih predlogov za spremembe v jedilniku./ (I95) /Tudi delovna terapevtka skuša poizvedeti od stanovalcev, kaj želijo delati in jih tako skuša vključiti v delovanje doma./ (I96) /Mislim, da predstavnik stanovalcev zagovarja interese in želje stanovalcev./ (I97) oz. da /dela v dobrobit stanovalcev in zaposlenih, tako da bi bili v domu zadovoljni stanovalci in zaposleni./ (I98) / Sam menim, da predstavnik stanovalcev sodeluje z zaposlenimi v dobrobit vseh./ (I99)

4. Kako stanovalci sami skrbijo za ohranjanje lastne avtonomije?

4.1. Kako vi opazite, da stanovalci sami ohranjajo samostojnost?

/Stanovalci ohranjajo svojo samostojnost tako, da se ukvarjajo s stvarmi, ki jih veselijo./ (I100) npr. /ukvarjanje z zelišči, vključevanje v pomoč v kuhinji, vključevanje v aktivnosti, ki jih veselijo./ (I101)

4.2. Kako vi opazite, da se stanovalci med seboj spodbujajo k temu, da bi bili čim bolj samostojni? Na kakšen način se spodbujajo? Prosim opišite takšno situacijo.

/Stanovalci se spodbujajo, da ostajajo samostojni. / (I102) /Predvsem z nakazovanjem se spodbujajo. / (I103) /Velikokrat je kdo do terapije odklonilen in mu kateri sostanovalec pokaže, da naj vzame tablete ali mu pove, da naj vzame, da se bo v redu počutil./ (I104) /Velikokrat slišim, da stanovalci besedno spodbudijo sostanovalca, npr. oblecite si jopico in greva na sprehod./ (I105) /Stanovalci si med seboj veliko svetujejo, kako narediti stvari, da jim je lažje./ (I106)

4.3. Kako si stanovalci med seboj pomagajo? Kdaj in kje si največkrat medsebojno pomagajo?

/Stanovalci si medsebojno pomagajo tako, da kateri stanovalec, ki lahko sam hodi pelje sostanovalca na vozičku na telovadbo, na kavico ali kakšne druge aktivnosti./ (I107) /Velikokrat si pomagajo tudi tako, da kakšnemu nepokretnemu stanovalcu da pokretni stanovalec kaj za pit, za jest ali mu pokliče koga, ker rabi pomoč./ (I108)

4.4. Kdaj menite, da se počutijo najbolj samostojne? Kako to opazite? Kaj takrat počnejo?

/Ko sami kaj naredijo in jim je to v neko zadovoljstvo, takrat se smejejo in so videti dobre volje./ (I109) / Po mojem se samostojne počutijo tudi takrat, ko nekaj dosežejo, da je njim prav in takrat ko so upoštevane njihove želje./ (I110)

4.5. Na koga se največkrat obrnejo po pomoč?

/Največkrat se obrnejo po pomoč na negovalke in medicinske sestre./ (I111) /Obrčajo se po pomoč pri stvareh, ki jih sami ne zmorejo več npr. pri tuširanju (npr. umivanje glave, umivanje po hrbtu), hranjenju, oblačenju./ (I112)

5. Kakšni so prakse spodbujanja avtonomije stanovalcev?

5.1. Kakšne besede uporabljate, ko stanovalce spodbujate, da bi bili čim bolj samostojni? Kako krepite, spodbujate stanovalce, da sami delajo tisto, česar so še zmožni?

/Uporabljamo pozitivno naravnane besede./ (I113) /veliko jih prosimo, da naj sami kaj naredijo./ (I114) /Sam jim velikokrat rečem pomagajte mi in s tem jih spodbudim, ker jim je lažje, če slišijo, da oni meni pomagajo kot jaz

njim. / (I115) /Velikokrat moram stanovalcem tudi pokazati, kako naj naredijo, npr. kako naj primejo žlico v roke, da naj primejo kruh v roke in naj jejo./ (I116) /Stanovalcu dajem tudi neka navodila, kako in kaj bova delala pri negi in se tako vključuje v samo nego in skuša kaj sam narediti./ (I117) /Spodbujam jih tudi z nekimi prisposodobami ali pogovori, npr. ko pomagam komu pri hranjenju mu rečem: malo še vam je ostalo pa boste zlata ptička./ (I118)

5.2. Kakšne imajo stanovalci možnosti, da v domu pokažejo svoje znanje, talente, spretnosti? Kakšne aktivnosti jih v domu spodbujajo k samostojnosti? Menite, da bi bilo potrebnih več takšnih aktivnosti? Kako jih spodbujate k aktivnostim, ki so v lokalnem okolju zunaj doma?

/Pri aktivnostih, ki so v domu lahko pokažejo svoje znanje in talente./ (I119) Prav tako /lahko pokažejo svoje znanje pri reševanju križank./ (I120) /Pri petju in poslušanju glasbe lahko pokažejo svoj talent in znanje./ (I121) /Aktivnosti jim veliko pomenijo./ (I122) in /menim, da bi včasih lahko bilo več aktivnosti./ (I123) / Stanovalce seveda spodbujamo tudi k aktivnostim v lokalnem okolju, da gredo na kakšne sprehode, na prireditve v lokalno okolje znotraj društva upokojencev ali na pustovanje starejših./ (I124)

5.3. Ko stanovalci potrebujejo pomoč, lahko sami pristopijo do vas ali jim vi ponudite pomoč? Ko jim pomagate, kako jih skušate motivirati, da sami iščejo možne rešitve oz. da bi skušali sami narediti stvar, za katero so potrebovali pomoč?

/Marsikateri stanovalec ne vpraša za pomoč, ampak zaposleni vidimo po njegovem počutju ali izrazu na obrazu, da potrebuje pomoč in mu jo mi ponudimo./ (I125) /Nekateri stanovalci pa tudi sami pristopijo do nas in nas prosijo za pomoč./ (I126) /Stanovalce marsikdaj skušam napeljati na rešitev, da vseeno skušajo sami rešiti problem./ (I127) /Velikokrat jim dam nasvet, oz. se vživim v njegovo vlogo in mu povem, kako bi sam rešil problem, tako da v bistvu mu predlagam rešitev./ (I128) a /obenem spoštujem njegovo odločitev in mu ne vsiljujem svoje rešitve, če je ne želi sprejeti./ (I129) /Na nevtralen način skušam nakazati stanovalcu, kako priti do rešitve in da do nje pride sam./ (I130)

5.4. S kom so stanovalci največkrat v stiku? Kako jih k stikom s temi ljudmi spodbujate?

/Največ so stanovalci v stiku z negovalnim osebjem, to mislim z negovalkami./ (I131) /V stiku so tudi z nami medicinskimi sestrami./ (I132) Seveda so pa /v stiku tudi z ostalimi zaposlenimi kot so delovni terapevti, fizioterapevti, socialna delavka, čistilke./ (I133) /V stiku so tudi s sostanovalci in s svojci./ (I134)

5.5. Kako omogočite stanovalcem, da lahko vplivajo na potek obiskov, na mesto srečanja, pripravo prigrizkov, pijače, aktivnosti ipd.?

/Sedaj so obiski zelo omejeni in stanovalci nanje skoraj ne morajo vplivati zaradi trenutnih Covid razmer./ (I135) /Pred tem pa so na obiske stanovalci sami vplivali, na to zaposleni nismo imeli nobenega vpliva./ (I136) /Obiski so lahko prišli neomejeno, torej kdaj so želeli, tudi med obroki, če so svoje hranili, tudi zvečer./ (I137) /Obiski stanovalcev so lahko prišli tudi na prireditve, kakšne delavnice./ (I138) / Obiski so lahko potekali po sobah, zunaj doma, v sončnem hramu, v domskem parku./ (I139) /lahko so stanovalce odpeljali domov./ (I140) /v glavnem obiski so lahko potekali, kjer so želeli. / (I141)

9.3 Osno kodiranje

9.3.1 Osno kodiranje intervjujev s stanovalci

1. OHRANJANJE AVTONOMIJE

- vsakodnevno življenje
 - zburjanje (A1, B1, C1, Č1, D1)
 - vklop radia (A2, Č2)
 - priprava na zajtrk (A3, C7)
 - zajtrk ob 8. uri (A4, C8, D9)
 - pomoč v kuhinji (A5)
 - kosilo okrog 12. ure (A7, B11, C14, Č13, D16)

-
- rada pomagam (A10)
 - aktivna stanovalka (A11)
 - druženje v skupnih prostorih (A12)
 - druženje s prijateljico (A13)
 - večerja ob 18. uri (A14, C20)
 - branje (A16)
 - urejanje (B2)
 - delo v kuhinji (B3, B7)
 - kuhanje kave, čaja (B4)
 - priprava kruhov (B5)
 - priprava čajnikov (B6)
 - čas po telovadbi (B10, Č8, D14)
 - pospravljanje posode (B12)
 - pomoč pri pospravljanju sostanovalcem (B13)
 - priprava na večerjo (B21)
 - sam zbudim (C2)
 - umivanje (C5)
 - oblačenje (C6)
 - obiski (C16)
 - pitje kavice (C17)
 - bitje (C19)
 - priprava na spanje (C21)
 - zajtrk (Č5)
 - čas po počitku (Č15)
 - večerja (Č21)
 - česanje in mazanje obraza (D7)
 - priprava na telovadbo (D12)
 - park (D19)
 - kavica (D20)
 - čas popoldan (D25)
 - **aktivnosti v domu**
 - telovadba (A6, B9, C10, Č6, Č7, D11)
 - popoldanske aktivnosti (A9, B14, B17)
 - vsakodnevne aktivnosti (B18)
 - delanje podstavkov (B19)
 - aktivnosti po telovadbi (C11)
 - dogajanje v pritličju (Č19)
 - tombola (D22)
 - **aktivnosti**
 - preživljanje časa v parku (A8)
 - ukvarjanje z nordijsko hojo (A71)
 - kegljanje (A72)
 - vsakodnevna nordijska hoja (A73)
 - druženje s prijateljem (B15)
 - druženje (B16, Č12, D21)
 - iskanje dela (B20)
 - kuhanje (B63)
 - pomoč v kuhinji (B64, B67)
 - branje časopisa (C12, C15)
 - klepeti s sostanovalci (C18)
 - sprehod (Č16, D13)
 - klepet (Č17)
 - čas druženja (Č18)
 - ukvarjanje z novimi aktivnostmi (Č66)
 - Človek ne jezi se (Č68)
 - reševanje križank (D10, D15, D89)
 - krajšanje časa s križankami (D90)
 - **bujenje**
 - samostojno zbujanje (A20, B26, Č24, D32)
 - zbujanje ob 5.30 uri (B25)
-

-
- budilka (B27)
 - zbujanje okrog 7. ure (D31)
 - ni potrebno zbujanje (D35)
 - zaposlenim ni potrebno zbuhati stanovalke (B28)
 - zbujanje okrog 6. ure (C24)
 - **jutranja nega**
 - urejanje (A22)
 - **oblačenje**
 - samostojno oblačenje (A25, C30)
 - samostojno oblačenje, kljub uporabi invalidskega vozička (C33)
 - **oblačila**
 - samostojna izbira oblek (A26)
 - samostojna izbira oblačil (C34)
 - **skrb za oblačila**
 - lasten likalnik (A31)
 - **osebna higiena**
 - samostojna skrb za osebno higieno (A32, B34)
 - samostojna jutranja nega (A33)
 - urejanje frizure (A34)
 - samostojno priskrbeti kozmetiko (A35, B37)
 - tuširanje (B22)
 - skrb zase (B35)
 - umivanje (B36)
 - samostojnost pri osebni higieni (B38)
 - samostojno umivanje obraza (C40, D44)
 - samostojna uporaba stranišča (C41)
 - samostojno umivanje zob (C42)
 - samostojno britje (C43)
 - samostojno mazanje obraza (D45)
 - samostojno česanje las (D46)
 - **skrb zase**
 - samostojna skrb (A56)
 - obisk frizerja in pedikerja (A57)
 - skrb zase zaradi občutka ženstvenosti (A58)
 - v veliki meri (C63)
 - nesamostojna skrb zase (Č57)
 - občutek odvisnosti od drugih (D78)
 - **samostojnosti**
 - ni potrebe po pomoči (A61, B53)
 - samostojna skrb (B52)
 - ne iskanje pomoči (B58)
 - **samostojna skrb za zdravila**
 - zdravila (B55)
 - strinjanje z nadzorom nad zdravili (B57)
 - **samostojna skrb za čistočo in urejenost sobe**
 - vzdrževanje čistoče (A63)
 - vsakodnevno zračenje (A64)
 - samostojno pospravljanje postelje (A65, B62, C72)
 - samostojno preoblačenje postelje (A66)
 - urejenost (A69)
 - skrb za čistočo (A70)
 - čista soba (B60)
 - čistost in urejenost (B61)
 - paziti na čistočo (C70, Č64, D86)
 - poskušati vzdrževati čistočo (C71, Č63, D87)
 - zračenje sobe (C73, Č61)
 - skrb za urejenost (Č62)
 - pomoč negovalke (Č65)
 - **ohranjanje stikov z obiskom**
 - obisk sina (A76)
-

-
- obiski prijateljev (A77)
 - obisk vnuka (A79)
 - obisk nečakinje (B72)
 - obisk sestre (C82)
 - obiski (Č70)
 - obiski sina in hčere (D96)
 - obisk vnukinj (D97)
 - **ohranjanje stikov preko telefona**
 - telefonski stiki (A75)
 - stik z vnukom preko telefona (A78)
 - hčer (B70)
 - nečakinja (B71)
 - stik s sestro preko telefona (C83)
 - telefonski stiki (Č69)
 - večinoma telefonski stiki (D94)
 - **samostojno ohranjanje stikov**
 - ni potrebe po spodbujanju k stikom (B73)
 - druženje s prijatelji (B74)
 - aktivnosti ob druženju (B75)
 - druženje (B76)
 - ohranjanje malo stikov (C80)
 - največ v stiku s sestro (C81)
 - sam skrbim za stike (Č71)
 - največ stikov z sinom in hčerjo (D95)
 - pomoč hčere in sina pri ohranjanju stikov (D98)
 - pošiljanje pozdravov in dobivanje informacij preko sina in hčere (D99)

2. UPOŠTEVANJE AVTONOMIJE

- **vsakodnevno življenje**
 - čas po večerji (A15, D27)
 - gledanje nadaljevanj (A17)
 - nočni počitek (A18, B24, Č23, D30)
 - gledanje televizije pred spanjem (A19, B23, C22)
 - dopoldanski počitek (B8)
 - jutranja pomoč negovalke (C3)
 - povijanje noge (C4)
 - čas po zajtrku (C9)
 - počitek (C13, Č10, D17)
 - spanje okrog 22. ure (C23)
 - umivanje in oblačenje s pomočjo negovalke (Č3)
 - pomoč negovalke pri pripravi na zajtrk (Č4)
 - počitek po zajtrku (Č6)
 - različno preživljanje dni (Č9)
 - gledanje televizije (Č11, Č20, D24)
 - počitek po kosilu (Č14)
 - pomoč negovalke pred spanjem (Č22, D28)
 - čakanje na negovalko (D2)
 - pomoč pri umivanju (D3)
 - pomoč pri oblačenju (D4)
 - menjava hlačnih predlog/plenic (D5)
 - priprava za na voziček (D6)
 - s pomočjo negovalke pripravljena na zajtrk (D8)
 - čas počitka (D18)
 - ni počitka, ko je tombola (D23)
 - do večerje gledava televizijo (D26)
 - pomoč pri uporabi stranišča (D29)
- **aktivnosti v domu**
 - različen čas druženja (Č18)
 - pomoč hčere pri nabavi križank (D91)

-
- **bujenje**
 - navada stanovalke/stanovalca, kdaj se zjutraj zbudi (A21, Č25, D33)
 - ne spim dolgo (A23)
 - omogočeno spanje dlje časa (A24)
 - dogovor z zaposlenimi o zbujanju (C25, C29)
 - zaspati (C26, D34)
 - pravočasno bujenje (C28)
 - nikoli ne spim dlje (Č26)
 - zamujanje na zajtrk (C27)
 - **oblačenje**
 - pomoč pri zapenjanju gumbov (C31)
 - pomoč pri oblačenju (C32, Č27, D40)
 - **oblačila**
 - osebna oblačila (A27, B29, C35, Č28, D36)
 - domska posteljnina (B33)
 - izražanje želj glede oblačil (Č29, D41, D42)
 - zadovoljstvo z upoštevanjem želj glede obleke (D43)
 - **skrb za oblačila**
 - pralnica (A28, B30, C36, Č31, D37)
 - samostojna skrb za občutljiva oblačila (A29, B31)
 - pomoč sina pri skrbi za oblačila (A30)
 - neznanje za skrb za oblačila (C37)
 - pomoč negovalke pri pospravljanju oblačil (C38, Č32)
 - pomoč sestre pri pospravljanju oblačil (C39)
 - skrb zaposlenih (Č30, D38)
 - onemogočena skrb za oblačila zaradi pešanje zdravstvenega stanja (Č33)
 - zaposlene urejajo omare (D39)
 - **osebna higiena**
 - izražanje želja glede osebne higiene (D50)
 - **pomoč pri osebni higieni**
 - pomoč sina pri nabavi kozmetike (A36)
 - obisk frizerja (A37)
 - obisk pedikerja (A38)
 - pomoč negovalke (C44, Č34, D47)
 - pomoč pri kopanju (C45, Č37, D48)
 - pomoč pri umivanju (Č35, D49)
 - pomoč pri umivanju zob (Č36)
 - prilagajanje zaposlenih glede na želje (Č38)
 - ustrežljivost (D51)
 - **prehrana**
 - zadovoljstvo s hrano (A39, Č39, D52, D55)
 - nezadovoljstvo s hrano (C46)
 - sladico, sadje odnesti v sobo (Č42)
 - **možnost izbire časa obrokov**
 - določene ure obrokov (A40)
 - ni potrebe po obrokih ob drugačnih urah (A41)
 - omogočeno obedovanje ob različnih urah (B39)
 - informiranje zaposlenih (B40)
 - prilagajanje časa obrokov (C48)
 - ni težav (C49)
 - zamujanje na obroke (C50)
 - možnost obedovati prej (Č40)
 - možnost obedovati pozneje (Č41)
 - prilagoditev na časovni okvir obrokov (D56)
 - ustrežanje časa obrokov (D58)
 - **možnost izbire hrane pri obrokih**
 - možnost zamenjave hrane (A42, B41)
 - velika izbira hrane (D53)
 - več vrst hrane (D54)
 - **izbira sobe**
-

-
- dodeljena dvoposteljna soba (A43, C51)
 - dobro počutje v dodeljeni sobi (A44)
 - dodeljena soba (B42)
 - dvoposteljna soba (B43)
 - prosta soba (Č43, D65)
 - zadovoljstvo s sobo (D59)
 - večina zasadenih sob (D66)
 - **vpliv na izbiro sobe**
 - premestitev zaradi izboljšanja zdravstvenega stanja (A45)
 - ogled nove sobe (A46)
 - enoposteljna soba (A47)
 - zadovoljstvo s sobo, kljub dodelitvi sobe (A49, Č47)
 - nagovor kuharice za enoposteljno sobo (B44)
 - izražanje želje po enoposteljni sobi (B45)
 - težave s sostanovalcem (C52)
 - želja po enoposteljni sobi (C53)
 - spoznavanje in namestitve v sobo (Č44)
 - zadovoljstvo s sobo (Č45)
 - dobro razumevanje s sostanovalcem (Č46)
 - namestitve v različnih sobah (D60)
 - ureditev skupne sobe z možem (D61)
 - želja po skupni sobi izražena že v prošnji za v dom (D62)
 - drugo nadstropje (D63)
 - selitev v prvo nadstropje (D64)
 - udomačitev (D67)
 - dom (D68)
 - **ureditev sobe**
 - osebne stvari za popestritev sobe (A48)
 - dodatne omarice (B46)
 - dobro počutje v sobi (B47)
 - radio (C56, Č48)
 - ura (C57)
 - koledar (C58)
 - budilka (Č49)
 - ureditev nočne omarice (Č50)
 - rože (D69)
 - **vstop zaposlenih v sobo**
 - trkanje ali zvonjenje (A50, B48)
 - trkanje (C59, Č51, D70)
 - lep pozdrav (Č52)
 - dovoljenje za vstop (D71)
 - tih vstop ponoči (D74)
 - **razlog vstopa v sobo**
 - nočni obhod (A51, C62, Č53, D73)
 - ni potrebe po dnevni obhodu, ker je stanovalka zelo mobilna (A52)
 - vstop zaposlenih v sobo ob slabem počutju stanovalca (A53, B51)
 - dovoljenje za nočni vstop v sobo (A54)
 - iskanje pomoči (A55, Č56)
 - zaposleni ne vstopajo v sobo sami od sebe (B49)
 - dnevni obhodi zaposlenih po sobah (C60)
 - obhod zaposlenih ne le, ko jih stanovalec potrebuje (C61, Č55)
 - dnevni obhod (Č54)
 - prost vstop (D72)
 - pogostejši vstop zaposlenih v sobo ob slabem počutju stanovalca (D75)
 - redkejši vstopi zaposlenih v sobo ob dobrem počutju stanovalca (D76)
 - zvonjenje stanovalca za pomoč (D77)
 - **možnost izbire**
 - omogočeno sodelovanje v kuhinji (B65)
 - dogovor z zaposlenimi (B66)
 - izposoja knjig v knjižnici (C76)
-

-
- izposoja časopisa nedeljski (C77)
 - časopis za izposajo pred jedilnico (C78)
 - pomoč sestre pri dobavi časopisa (C79)
 - **primerjava primarnega doma in doma za stare ljudi**
 - ni takšna hrana kot doma (C47)
 - več dela doma (C74)
 - branje velikega pomena (C75)
 - podoben čas obrokov kot doma (D57)
 - **pomoč zaposlenih**
 - iskanje pomoči pri negovalkah (A60)
 - ponujena pomoč s strani negovalk (A67)
 - iskanje pomoči pri socialni delavki (C54)
 - uresničevanje želja (C55)
 - največ pomoči pri kopanju (C64)
 - pomoč negovalk (C65, Č58)
 - pomoč pri zapenjanju gumbov (C66)
 - pomoč pri kavnem avtomatu (C67)
 - pomoč pri namestitvi slušnih aparatov (C68)
 - pomoč medicinskih sester (Č59)
 - pomoč pri menjavi hlačnih podlog zaradi pešanja zdravstvenega stanja (D79)
 - nesamostojnost (D80)
 - pomoč pri osebni higieni (D81)
 - pomoč pri kopanju in oblačenju (D82)
 - težave pri samostojnem oblačenju (D83)
 - odvisnost od pomoči drugih (D84)
 - negovalka pospravi posteljo (D88)
 - nudenje križank od zaposlenih (D92)
 - zaposlene ponudijo križanke z majhnimi črkami (D93)
 - pomoč negovalke pri oblačenju spodnjega dela oblačila (D105)
 - **naloga zaposlenih**
 - tehnična pomoč hišnika (A59)
 - čiščenje sobe (A62, B59, C69, Č60, D85)
 - umazana oblačila odnesejo zaposlene (B32)
 - pomoč medicinske sestre pri zdravlilih (B54)
 - želja medicinske sestre po nadzoru nad zdravili (B56)
 - **spodbujanje k ohranjanju stikov**
 - nagovor negovalke (C84)
 - opomniti na obisk (C85)

3. VLOGA ZAPOSLENIH PRI OHRANJANJU AVTONOMIJE

- **spodbujanje stanovalcev**
 - pohvale motivirajo (A74)
 - spodbujanje k čim večji samostojnosti (A80, B80)
 - ni potrebe po spodbujanju zaradi dobrega zdravstvenega stanja (A82)
 - samostojna stanovalka (A83)
 - ni potrebno spodbujanje (A89)
 - nepotrebno spodbujanje (B77)
 - ni potrebe po spodbujanju zaradi samostojnosti stanovalke (B78)
 - zaposleni spodbujajo stanovalce (B79)
 - negovalke in sestre spodbujajo stanovalce (B103)
 - nagovor zaposlenih (C86)
 - pri tuširanju dati milo stanovalcu na roke (C87)
 - spodbuditi k sodelovanju pri umivanju (C88)
 - priprava oblačil stanovalcu (C96)
 - pomoč pri oblačenju (C97)
 - pomoč pri vožnji z vozičkom (C98)
 - opomniti na aktivnosti (C99)
 - spodbujanje k sodelovanju pri oblačenju (Č72)
 - spodbujanje na prijazen način (Č73)

-
- spodbujanje preko vprašanj (Č74)
 - izražanje mnenj stanovalcev (Č75)
 - spodbujanje k samostojnosti (D100)
 - nudenje pomoči (D101)
 - nagovor k samostojnosti (D106)
 - **vključevanje v delovanje doma**
 - vključevanje v delovanje doma preko pomoči v kuhinji (A100)
 - vključenost v delovanje doma (B89)
 - sestanki za jedilnik (B91)
 - pomoč socialne delavke (B96)
 - upoštevanje predlogov predstavnika stanovalcev (C106)
 - onemogočeno vplivanje na delovanje doma (C102)
 - pravila in red delovanja (C103)
 - nesoglasja med zaposlenimi in predstavnikom stanovalcev (C110, C109)
 - vključevanje v delovanje doma preko aktivnosti (Č86)
 - izražanje želj preko aktivnosti (Č87)
 - sodelovanje z zaposlenimi oz. nadrejenimi (Č89)
 - zaposleni dojemajo predstavnika stanovalcev kot nasprotnika (Č91)
 - obveščanje stanovalcev (D122)
 - opomniti stanovalce na telovadbo (D123)
 - konflikti med predstavnikom stanovalcev in zaposlenimi (D129)
 - držati vsakna svojo stran (D130)
 - **prevzemanje odgovornosti**
 - medicinska sestra (A97)
 - zaposleni počnejo stvari namesto stanovalcev (A98)
 - pomoč zaposlenih (B85)
 - pomoč pri oblačenju zgornjega dela (D119)
 - zaposlene prinesejo vodo (D121)

4.VLOGA STANOVALCEV PRI OHRANJAJU LASTNE AVTONOMIJE

- **vključevanje v delovanje doma**
 - različne aktivnosti (A99)
 - svet stanovalcev (A101, B94, D124)
 - vloga predstavnika stanovalcev (A102)
 - zastopanje stanovalcev (A103)
 - izražanje predlogov za spremembe jedilnika (B92)
 - pomoč v kuhinji (B90)
 - organizacija med stanovalci (B93)
 - reševanje problemov (B95)
 - samoiniciativno vključevanje (C100)
 - telovadba (C101)
 - nezanimanje za delovanje doma (C104)
 - pomembna vloga predstavnika stanovalcev (C105)
 - predstavnik stanovalcev zastopa stanovalce (C107)
 - zastopanje odvisno od stvari, ki jih zagovarja predstavnik stanovalcev (C108)
 - svet stanovalcev zastopa stanovalce (Č88)
 - predstavnik stanovalcev drži s stanovalci (Č90)
 - svet stanovalcev obravnava in odpravlja težave (D125)
 - predstavnik stanovalcev (D126)
 - zaupanje predstavniku stanovalcev (D127)
 - zastopanje stanovalcev (D128)
- **prevzemanje odgovornosti**
 - zaposlenim ni potrebno početi stvari namesto stanovalcev (A96)
 - narediti sam (B86)
 - sleči posteljnino (B87)
 - obleči posteljnino (B88)
 - negovalke namesto stanovalcev (Č84)
 - sam naredi (Č85)

-
- samostojno sleči zgornji del oblačil (D102)
 - trud za samostojnost (D103)
 - trud k samostojnemu slačenju in oblačenju (D104)
 - vztrajnost pri samostojnosti (D107)
 - občasno samostojno oblačenje zgornjega dela (D120)

5. OBLIKE IN NAČINI SPODBUJANJA K OHRANJANJU AVTONOMIJE

- **odnos zaposlenih**
 - prijaznost (A81)
 - prijazne negovalke (A84)
 - prijazne besede (A85)
 - vztrajnost (A86)
 - potrpežljivost (A87)
 - vztrajnost zaposlenih (A88)
 - pohvale od zaposlenih (A90)
 - odprtost zaposlenih (A94)
 - prijazen način komuniciranja (B81)
 - nudenje pomoči (B82, C90)
 - lepo rečejo (C89)
 - motiviranje (C91)
 - včasih neprijazen način komuniciranja (C92)
 - odvisno od zaposlene, kako vprašajo (Č76)
 - v redu odnos zaposlenih (Č77)
 - tečne zaposlene (Č78)
 - odnos odvisen od počutja zaposlenih (Č79)
 - zadovoljstvo negovalk, ko stanovalka samostojno nekaj naredi (D108)
 - zaposlene vprašajo (D109)
 - vprašajo na prijazen način (D110)
 - zaposlene ne pritiskajo (D111)
 - razumevanje stanovalcev ob slabem počutju (D112)
 - pomoč negovalk (D113)
 - dogovarjanje z zaposlenimi (D114)
- **upoštevanje želja**
 - izražanje želj (A91, Č80, D116)
 - omogočeno uresničevanje želj (A92)
 - pomoč socialne delavke pri uresničevanju želj (A93)
 - slišani stanovalci (A95)
 - neposredno izražanje želja (B83, C95, D117)
 - ni omogočeno posredno izražanje želja (B84)
 - zaposleni prisluhnejo željam (C93)
 - neuresničitev želj (C94)
 - prisluhniti stanovalcem (Č81)
 - ni knjige želj (Č82)
 - izražanje želj negovalkam ali medicinskim sestram (Č83)
 - stanovalcem poskušajo ugoditi (D118)

6. SKRIB STANOVALCEV ZA OHRANJANJE LASTNE AVTONOMIJE

- **občutek samostojnosti**
 - občutek samostojnosti (A121)
 - opazovanje drugih, ki so odvisni od pomoči zaposlenih (A122)
 - zdravje (B97)
 - samostojno počutje (B110)
 - sama naredim stvari (B111)
 - ni potrebna pomoč (B112)
 - samostojno narediti nekatere stvari (C124, Č105, D142)
 - primer, kdaj se stanovalec počuti samostojnega (Č106)
 - narediti nekaj sam (Č107)

- pohvala negovalke (Č108)
- lepe besede iz stani zaposlenih (Č109)
- samostojnost pri telovadbi (Č110)
- samostojno izvajanje vaj (Č111)
- opazovanje nesamostojnih sstanovalcev (D140)
- počutiti samostojnega ob sstanovalcu, ki sam ne zmore več jesti (D141)
- delna odvisnost od zaposlenih (D143)
- **ohranjanje samostojnosti**
 - čimbolj aktivna (A104)
 - vse sama narediti (A105)
 - krepitev telesa (A106, Č94)
 - krepitev samostojnosti (A107)
 - udeleževanje na aktivnostih (A108)
 - branje (A109)
 - seznanitev z aktualnimi stvarmi (A110)
 - veliko stvari pripomore k samostojnosti (B98)
 - pomoč v kuhinji (A111, B99)
 - urejanje doma okolice (A112)
 - telovadba (B100)
 - aktivno vključevanje pri aktivnostih (B101)
 - poskušanje stvari narediti sami (C110, Č95)
 - krepitev samostojnosti s telovadbo in vztrajnostjo (C112)
 - skrb zase (C113)
 - samostojna uporaba stanišča (C114)
 - samostojno oblačenje (C115)
 - prenesti se iz vozička na stol (C116)
 - aktiven (Č92)
 - sprehajanje (Č93)
 - samostojno slačenje srajce (Č96)
 - razgibavanje prstov (Č97)
 - truditi se sam nekaj storiti (D131)
 - samostojno zbujanje (D132)
 - sodelovanje pri osebni higieni (D133)

7. POMOČ PRI OHRANJANJU AVTONOMIJE

- **medsebojno spodbujanje sstanovalcev**
 - spodbudne besede sstanovalcem (A113, Č98)
 - nakazovanje (A114, Č99)
 - spodbujanje z besedami, da zmorejo oz. znajo sami narediti (A115)
 - pohvale (A116)
 - spomniti oz. opomniti na stvari (A117)
 - primer pohvale (A118)
 - nespodbujanje sstanovalcev (B102, C117)
 - napotitev sstanovalca k iskanju pomoči pri negovalki (B104)
 - občasno spodbujanje k samostojnosti (C119)
 - spodbujanje preko vprašanj (C120)
 - neželjeno ukazovanje (C118, D134)
 - ne zanimanje za druge (D135)
- **medsebojna pomoč sstanovalcev**
 - medsebojna pomoč v kuhinji (A119)
 - povezanost sstanovalcev (A120)
 - medsebojna pomoč s prijateljico (A125)
 - pomoč pri mazanju kruha (B105)
 - pomoč pri lažjem prehranjevanju (B106)
 - povezanost med samostojnimi sstanovalci (B107)
 - pomoč samostojnih sstanovalcev v kuhinji (B108)
 - pomoč prijatelja (B109)
 - pomoč pri vsakodnevnih opravilih (C121)

- pomoč pri kavnem avtomatu (C122)
- pomoč pri vožnji z invalidskim vozičkom (C123)
- pomoč sostanovalcu (Č100)
- iskanje pomoči sostanovalca (Č101)
- primer pomoči sostanovalcu (Č102)
- pomembna medsebojna pomoč (Č103)
- pomoč sostanovalcu pri stvareh, ki jih stanovalec sam težko naredi (Č104)
- pomoč sostanovalcem (D136)
- nagovoriti moža, da pomaga sostanovalcem (D137)
- pomoč sostanovalcu pri kosilu (D138)
- primer pomoči pri kosilu (D139)
- pomoč moža (D147)
- najlažje prositi za pomoč moža (D148)
- pomoč moža pri vsakodnevnih aktivnostih (D149)
- pomoč moža pri vožnji z vozičkom (D150)
- **iskanje pomoči**
 - medicinske sestre (A123)
 - negovalke (A124)
 - pomoč negovalk (B113, C125)
 - pomoč medicinskih sester (B114, D146)
 - iskanje pomoči ob neuspehu (C111)
 - pripravljenost negovalk (C126)
 - iskanje pomoči pri negovalkah (Č112)
 - pomoč socialne delavke (Č113)
 - pomoč negovalk pri iskanju pomoči (D145)

8. PRAKSE SPODBUJANJA K OHRANJANJU AVTONOMIJE

- **komunikacija zaposlenih**
 - ni potrebe po spodbujanju (A126)
 - trud in prijazne besede (A127)
 - potrpežljivost (A128)
 - vztrajnost (A129)
 - lepo in mirno ponavljanje (A130)
 - prošnja zaposlenih (A131)
 - pohvale in komplimenti za samostojnost (A132)
 - pohvale (B115, C128, D156)
 - komplimenti (B116)
 - prijaznost (B117)
 - spodbude od zaposlenih (B118, D152)
 - motiviranje stanovalcev (C127)
 - »vem, da vi to zmorete« (Č114)
 - spodbudne, prijazne besede (Č115)
 - prijazen način komunikacije (D151)
 - »saj to zmorete sami« (D153)
 - naslavljanje z gospa (D154)
 - vljudnost (D155)
- **spodbujanje stanovalcev h kazanju svojega znanja, spretnosti, talentov**
 - veliko možnosti (A133)
 - pokazati znanje, spretnosti pri različnih aktivnostih (A134)
 - spretnosti pri telovadbi (A135, Č118)
 - vaje za krepitev spomina (A136, Č117, D157)
 - možno pokazati svoje znanje (B119)
 - pokazati znanje pri kuhanju (B120)
 - skozi pogovore s stanovalci lahko opazijo svoje znanje (C129)
 - praktične aktivnosti (Č119)
 - znanje od doma (Č120)
 - različne aktivnosti (D158)
 - šivanje (D159)

-
- **pomen domskih aktivnosti**
 - vsakodnevna telovadba (A137, Č121)
 - tombola (A138, D161)
 - tematske aktivnosti (A139)
 - veselje do udeleževanja na aktivnostih (A140)
 - ohranjanje aktivnosti (A141)
 - krajšanje časa (A142, B122, B125, Č123, D163)
 - druženje (A143, D164)
 - učenje novih stvari (A144, B123)
 - nagovor zaposlenih za zastopanje enote na športnih igrah (A145)
 - ni potrebe po spodbujanju k aktivnostim (A146, B126)
 - veselje do aktivnosti (A147)
 - prisotnost na aktivnostih (B121)
 - veselje do dela (B124)
 - telovadba (C130, D160)
 - velik pomen telovadbe (C131)
 - druženje s sostanovalci (C132)
 - hitrejše minevanje časa (C133)
 - popoldansko medsebojno druženje (Č122)
 - udeleževanje na različnih aktivnostih (D162)
 - zadovoljstvo zaposlenim, da se udeležujemo aktivnosti (D165)
 - **pomoč zaposlenih**
 - samostojno iskanje pomoči (A148, B128)
 - nasvet zaposlenih (B127)
 - opomniti na aktivnosti (C134)
 - iskanje pomoči (C135, Č126, D168)
 - nudenje pomoči od zaposlenih (C136, Č116, D167)
 - opomniti stanovalce na dogajanje v domu (Č124)
 - samoiniciativna pomoč zaposlenih (Č125)
 - obveščanje o aktivnostih (D166)
 - **ohranjanje socialne mreže**
 - vsakodnevni stiki s sostanovalci (A149, Č127, D174)
 - nova prijateljstva (A150)
 - vsakodnevno druženje (A151)
 - obisk sina (A152)
 - obisk vnuka (A153)
 - zaposlenim ni potrebno skrbeti za stike (A154)
 - stiki s hčerko in nečakinjo (B129)
 - telefonski stiki (B130)
 - vsakodnevni stiki s sostanovalci in zaposlenimi (B131)
 - ni potrebno spodbujanje k ohranjanju stikov (B132, C138, Č130)
 - samostojna skrb za ohranjanje stikov (B133, C137, D175)
 - samostojno organiziranje za druženje (Č128)
 - igranje družabnih iger (Č129)
 - stiki z domačimi (D169)
 - stiki z hčerko (D170)
 - stiki s sinom (D171)
 - preko telefona v stikih s sorodniki (D172)
 - vsakodnevni stiki z zaposlenimi (D173)
 - **vpliv na organizacijo obiskov**
 - obiski v sobi (A155, B135, D176)
 - balkon (A156)
 - gostilna (A157)
 - zasebnost in sproščenost (A158)
 - sprehod (A159, C143, D177)
 - sončni hram (A160)
 - obiski kadarkoli (A161, C140, Č134)
 - neomejeno trajanje obiskov (A162, Č135)
 - samostojno odločanje o obiskih (B134)
 - samostojna priprava kapučina (B136)
-

- dobiti pecivo iz kuhinje (B137)
- obiski so »osebna stvar« (B138, C139, Č136)
- samostojno odločanje o prostoru (C141)
- soba ali sončni hram (C142)
- samostojna organizacija obiskov (Č131, D181)
- obiski znotraj doma upokojencev (Č132)
- obiski zunaj doma upokojencev (Č133)
- kavica (D178)
- ni težav glede obiskov (D179)
- obiski zmeraj dobrodošli (D180)

9.3.2 Osno kodiranje intervjujev z zaposlenimi

1. OHRANJANJE AVTONOMIJE

- **vsakodnevno življenje**
 - zbujanje (E1, F1, G1, H1, I1)
 - različno zbujanje stanovalcev (E2)
 - samostojno urejanje pokretnih stanovalcev (E5)
 - zajtrk okrog 8. ure (E8, F4, H3)
 - pomoč nepokretnim stanovalcem pri obisku telovadbe (E12)
 - kosilo (E13, F9, H9, I7)
 - počitek po kosilu (E14, I8)
 - zadrževanje v sobi (E15)
 - popoldansko druženje (E16)
 - večerja (E18, F15, H14, I11)
 - priprava na spanje (E19, F16)
 - samostojna jutranja nega pri samostojnih stanovalcih (F2, I2)
 - obiski (F14)
 - samostojna večerna nega (F18)
 - pitje kavnice po zajtrku (G4)
 - urejanje po zajtrku (G5)
 - priprava na kosilo (G9)
 - večerja in priprava na nočni počitek (G13)
 - počitek po zajtrku (H4)
 - sprehod, branje, pogovarjanje z nepomičnimi stanovalci (H13)
 - priprava na nočni počitek (H15, I12)
 - nočni počitek (H16)
 - neomejenost s časom za spanje (H17, I16)
 - čas po telovadbi (I6)
 - samostojna priprava na počitek (I13)
- **aktivnosti v domu**
 - telovadba (E9, F5, G7, H5, I5)
 - velika udeležba na telovadbi (E10, F6)
 - udeležba pokretnih in nepokretnih stanovalcev na telovadbi (E11)
 - različne aktivnosti znotraj doma (E67)
 - aktivnosti, ki stanovalce spominjajo na dom (E68)
 - šivanje (E69)
 - pomoč v kuhinji (E70)
 - pomoč na vrtu (E71)
 - pomoč v parku (E72)
 - grabljanje listja (E73)
 - tematske aktivnosti (E74, I69)
 - aktivnosti po telovadbi (F7)
 - popoldanske aktivnosti (F11, G11, I9)
 - pogovarjanje (F49)
 - različne aktivnosti (F50)
 - gospodinjska opravila (F51)
 - aktivnosti (G6)
 - prisotnost nepokretnih stanovalcev na telovadbi (G8)
 - miselne igre (H10)

-
- spodbujanje k pomoči v kuhinji in k igranju družabnih iger (I65)
 - aktivnosti, povezane s starimi običaji (I67)
 - z aktivnostmi spomniti stanovalce na njihovo mladost in otroštvo (I68)
 - **aktivnosti**
 - družabne igre (E17)
 - medsebojno druženje (F13)
 - individualne ali skupinske aktivnosti (G12)
 - spoznavanje stanovalca pri aktivnostih (G68)
 - spoznavanje stanovalca skozi njegovo življenjsko zgodbo (G69)
 - nudenje aktivnosti (G70)
 - omogočanje aktivnosti (G71)
 - sprehod (H6)
 - prireditve, aktivnosti, praznovanja (H7)
 - **bujenje**
 - samostojno zbujanje samostojnih stanovalcev (E25)
 - zbujanje med 7. in 8. uro (F19)
 - večina stanovalcev samostojno zbujenih (H22)
 - samostojno zbujeni stanovalci (I18)
 - hitreje zbujeni v poletnem času (I19)
 - **jutranja nega**
 - samostojno urejanje (E26)
 - **oblačenje**
 - spodbujanje k samostojnemu oblačenju (E30, H28)
 - spodbujanje k sodelovanju pri oblačenju (E31, I28)
 - samostojno oblačenje pokretnih stanovalcev (F22)
 - samostojno izražanje želja glede oblačenja (G20)
 - samostojno oblačenje (H23)
 - sposobnosti stanovalca (I25)
 - **oblačila**
 - stanovalci oskrbe I. se sami odločajo glede oblačil (E27)
 - samostojna izbira oblačil (F24, G21)
 - sodelovanje pri izbiri oblačil (H25)
 - **osebna higiena**
 - samostojna skrb za osebno higieno stanovalca oskrbe I. (E34)
 - samostojno ali z delno pomočjo umiranje obraza, zob (G26)
 - pomembno, da stanovalec naredi nekaj sam za osebno higieno (G27)
 - samostojna skrb za osebno higieno (I29)
 - sodelovanje pri skrbi za osebno higieno (I31)
 - **spodbujanje k skrbi za osebno higieno**
 - spodbujanje k samostojnemu umivanju, oblačenju (E36)
 - spodbujanje k samostojnemu umivanju rok, obraza (E38)
 - spodbujanje pri umivanju zob ali zobnih protez (E40)
 - spodbujanje samostojnih stanovalcev pri skrbi za osebno higieno (F26)
 - spodbujanje k samostojni skrbi za osebno higieno (G25)
 - spodbujanje k skrbi za osebno higieno (H29)
 - spodbujanje nepomičnih stanovalcev k skrbi za osebno higieno (H33)
 - razlaga dela ob pomoči pri osebni higieni spodbudi k sodelovanju (I34)
 - usmerjanje stanovalca pri skrbi za osebno higieno (I35)
 - **samostojnost stanovalcev**
 - samostojni stanovalci so v kategoriji oskrbe I. (E61)
 - spoznavanje stanovalca tekom bivanja (G63)
 - opazanje upada samostojnosti pri tuširanju (G65)
 - **opazanje samostojnosti stanovalcev**
 - samostojnost odvisna od zdravstvenega stanja stanovalca (E63)
 - aktivno sodelovanje (F42)
 - nepotrebne dodatne razlage (F43)
 - nepotrebna dodatna pomoč (F44)
 - nepotrebno dodatno spodbujanje pri prehrani (F45)
 - na podlagi vloge za sprejem (G58)
 - na podlagi zdravniškega mnenja (G59)
-

-
- komisijška ocena samostojnosti (G60)
 - ob sprejemu stanovalci sami izrazijo svojo samostojnost (G61)
 - samostojno izvajanje aktivnosti (H49)
 - samostojno oblačenje, hranjenje, umivanje (H50)
 - samostojnost stanovalcev ocenjena na pogladi kategorije oskrbe (I62)
 - aktivno vključevanje v aktivnosti (I63)

2. UPOŠTEVANJE AVTONOMIJE

- **vsakodnevno življenje**
 - jutranja nega nepokretnih stanovalcev (E3, F3, I3)
 - negovalke opravijo jutranjo nego (E4)
 - občasna pomoč (E6)
 - pomoč stanovalcu (E7)
 - počitek (F8)
 - počitek po kosilu (F10, G10)
 - večerna nega (E20, F17)
 - urejanje nepokretnih stanovalcev (G2)
 - priprava nepokretnih stanovalcev na zajtrk (G3, I4)
 - gledanje televizije (G14, I15)
 - časovni okvir (G15)
 - prilagajanje časovnemu okvirju (G18)
 - pomoč pri jutranji negi (H2)
 - skrb zaposlenih za nepomične stanovalce (H12)
 - preživljanje popoldneva po izbiri stanovalcev (H11, I10)
 - pomoč nepokretnim stanovalcem pri pripravi na nočni počitek (I14)
- **aktivnosti v domu**
 - prostovoljna udeležba (F12)
 - pogovorski stanovalcem o aktivnostih (H52)
 - nudenje aktivnosti (H53)
 - omogočanje aktivnosti, ki so jih stanovalci počeli doma (I64)
 - omogočanje aktivnosti, ki stanovalce veselijo (I66)
- **bujenje**
 - omogočeno spanje dlje (E24, F21, G16, H20)
 - onemogočeno spanje dlje stanovalcem, ki jim pri jutranji negi pomagajo negovalke (E21)
 - zbujanje stanovalcev zaradi skupnega zajtrka (F20)
 - prihraniti obrok zaradi daljšega spanja (G17)
 - zaposleni zbujajo stanovalce (H18, I17)
 - upoštevanje želj stanovalca glede bujenja (H19)
 - potek bujenja stanovalcev (H21, I20)
 - onemogočeno spanje dlje (I21)
 - onemogočeno spanje dlje zaradi časovne stiske (I22)
 - omogočeno spanje dlje na varovanem oddelku (I23)
 - omogočeno spanje dlje zaradi manjšega števila stanovalcev (I24)
- **jutranja nega**
 - nego narediti pri velikih stanovalcih (E22)
 - jutranja nega opravljena do zajtrka (E23)
- **oblačila**
 - zaposleni izberejo oblačila (E28, I26)
 - upoštevanje želj stanovalcev pri oblačenju (E29)
 - zaposleni izbirajo oblačila (F25)
 - spodbujanje stanovalcev k izražanju želj glede oblačenja (H26)
- **oblačenje**
 - pomoč pri oblačenju (F24, H24)
 - pomoč svojcev pri izražanju želj glede oblačil in oblačenja (G19)
 - pomoč pri izbiranju oblačil (H27)
 - upoštevanje želj glede oblačil in oblačenja (I27)
- **osebna higiena**
 - nudenje pomoči pri kopanju (E35)

-
- **pomoč pri osebni higieni**
 - vsakodnevna pomoč zaposlenih pri osebni higieni (E37)
 - kopanje enkrat na teden (E39)
 - okvirni urnik opravljanja pomoči pri osebni higieni (G22)
 - prilagajanje stanovalcem (G23)
 - prilagajanje okvirnega urnika zaradi želj in potreb stanovalcev (G24, I38)
 - nudenje pripomočkov za nego (H30)
 - demonstracija pri uporabi pripomočkov (H31)
 - zaposleni urejajo nepomične stanovalce (H32)
 - pomoč pri osebni higieni večini stanovalcem (I30)
 - pomoč pri stvareh, ki jih stanovalec ne zmore sam (I32)
 - razlaga dela ob pomoči pri osebni higieni (I33)
 - pomoč pri kopanju (I36)
 - razpored kopanja (I37)
 - **prehrana**
 - jedilnik vnaprej določen (F27)
 - okvirni jedilnik (G33)
 - prilagajanje jedilnika (G34)
 - komisija za jedilnik (G35)
 - komisija prilagaja oz. spreminja jedilnik (G36)
 - upoštevanje želj in pripomb glede jedilnika (G37)
 - izražanje želj, pripomb glede hrane na pogovornih urah (G38)
 - **možnost izbire časa obrokov**
 - obroki ob določenih urah (E41)
 - omogočeno obedovati ob drugi uri (E42)
 - obveščenost kuhinje (E43)
 - prilagoditev stanovalcu glede časa obrokov (F30)
 - časovni okvir obrokov (G28)
 - navada na ure obrokov (H34)
 - dogovarjanje glede časa obroka (H35)
 - možnost obedovanja ob drugi uri, zaradi pregleda pri zdravniku (I47)
 - **možnost izbire hrane pri obrokih**
 - malo izbire hrane (E44)
 - kuhanje po jedilniku (E45)
 - več možnosti izbire hrane pri zajtrku (E46)
 - možna zamenjava hrane (E47)
 - prilagajanje stanovalcem (E48)
 - zamenjava hrane pri zajtrku in večerji (E49)
 - ni veliko možnosti izbire hrane pri kosilu (E50, I43)
 - možna izbira hrane (F28, G31)
 - več vrst hrane (F29)
 - gospodinjski sistem omogoča več izbire hrane (G29)
 - v hladilniku so vedno razni namazi (G30)
 - hladilnik namenjen stanovalcem (G32)
 - ponujanje druge opcije (H36)
 - omogočena izbira hrane (I39)
 - omogočanje hrane, ki si jo stanovalci želijo (I40)
 - nemogoče vedno ustreči glede hrane (I41)
 - več možnosti izbire hrane pri zajtrku (I42)
 - prilagajanje pri kosilu (I44)
 - ponujanje druge opcije (I45)
 - omogočanje dietne hrane (I46)
 - **izbira sobe**
 - področje socialne delavke (E51)
 - predhodni dogovor glede sobe (F31)
 - **vpliv na izbiro sobe**
 - možnost ogleda sobe (E52, I48)
 - možnost premestitve (E53, F33, G46)
 - prosta soba (F32)
 - enoposteljna soba (F34)
-

-
- malo vpliva na izbiro sobe (G39)
 - dodeljena prosta soba (G40)
 - ogled sobe pred vselitvijo (G41, H37)
 - spoznavanje s sostanovalcem (G42)
 - lažje odločanje glede na ogled sobe (G43, I49)
 - želja po premestitvi (G44)
 - nezadovoljstvo s sobo (G45)
 - ogled prostih sob (H38)
 - lažje odločanje glede na ogled sobe (H39)
 - možna premestitev na podlagi opažanja nelagodnega počutja stanovalca v sobi (I50)
 - pomoč socialne delavke pri premestitvi (I51)
 - **ureditev sobe**
 - ni veliko možnosti za ureditev sobe (E54)
 - popestritev sobe z osebnimi stvarmi (E55)
 - dodatki (F35)
 - možnost namestitve osebne postelje (F36)
 - prosta pot pri urejanju sobe (G47)
 - redko prinašanje stvari v dom (G48)
 - komoda, omarica (G49)
 - ureditev sobe po lastni želji (G50)
 - spodbujanje stanovalcev, da si prinesejo osebne stvari (G51)
 - prosta pot pri urejanju sobe (H40)
 - osebne stvari (H41)
 - pomoč zaposlenih pri ureditvi sobe (H42, I54)
 - upoštevanje želj glede postavitve pohištva (H43)
 - možnost ureditve sobe po želji (I52)
 - več možnosti ureditve sobe v enoposteljni sobi (I53)
 - **vstop zaposlenih v sobo**
 - trkanje (E56)
 - velikokrat vstopimo (E59)
 - trkanje ali zvonjenje (F39)
 - vedno potrkati (F41)
 - zvonjenje ali trkanje (G52)
 - omogočanje zasebnosti (G53)
 - prostor stanovalcev (G54)
 - najava pred vstopom (G57)
 - trkanje in pozdrav (H44, I55)
 - vprašati za dovoljenje za vstop (H45)
 - ne čakanje na dovoljeni vstop (H46, I56)
 - tih vstop ob nočnih obhodih (I61)
 - **razlog vstopa v sobo**
 - različni razlogi za vstop (E57)
 - zvonjenje stanovalcev za pomoč (E58)
 - vstop v sobo, ko stanovalec potrebuje zaposlene (E60, F37)
 - želja stanovalca po obhodih v sobo (F38)
 - večkratni obisk stanovalcev kategorij oskrbe IIIa, IIIb in VI. (F40)
 - vstop zaposlenih, ko jih stanovalec potrebuje (G55, H47, I58)
 - vstop zaposlenih, ko oni potrebujejo stanovalca (G56)
 - vstop zaposlenih, ko oni potrebujejo stanovalca ali ko preverijo, kako je stanovalec (H48)
 - vstop zaposlenih v sobe tudi čez dan (I57)
 - vstop zaposlenih v sobo ob slabem počutju stanovalca (I59)
 - nočni obhodi (I60)
 - **pomoč stanovalcem**
 - občasna pomoč samostojnim stanovalcem (E62)
 - veliko stanovalcev odvisnih od pomoči zaposlenih (E64)
 - pomoč pri osebni higieni (E65)
 - pomoč pri oblačenju in prehranjevanju (E66)
 - pomoč zaposlenih potrebuje večina stanovalcev (F46)
 - redki stanovalci so popolnoma samostojni (F47)
 - pomoč pri oblačenju, hoji in osebni higieni (F48)
-

- nudenje pomoči tudi samostojnim stanovalcem (G62)
- opažanje sprememb (G64)
- stanovalci samopazi spremembe in prosijo za pomoč (G66)
- pomoč pri tuširanju in obujanju nogavic (G67)
- pomoč pri urejanju (H51)
- **način dela z nesamostojno gibljivimi stanovalci**
 - nesamostojno gibljive stanovalce dajejo na vozičke ali počivalnike (E75, F53, I71)
 - omogočanje udeleževanja aktivnosti (E76)
 - vključevanje v vsakodnevno življenje (E77)
 - spodbujanje k hoji (E78)
 - pomoč fizioterapevta (E79)
 - pomoč fizioterapevta in delovnega terapevta (F52)
 - spodbujanje stanovalcev v manjšim možnim gibljivostim (G72)
 - spodbujanje pri prehrani (G73)
 - spodbujanje k stopanju na noge (G74)
 - trud stanovalca k samostojnosti (G75)
 - bolje narediti sam ali poskušati narediti, kot samo čakati na zaposlene (G76)
 - spodbujanje in motiviranje stanovalcev (G77)
 - ohranjanje fizične gibljivosti s pomočjo delovne terapije in fizioterapije (G78)
 - prilagajanje okolja ali pripomočkov (G79)
 - zaposleni animirajo nepomične stanovalce (H57)
 - sodelovanje na aktivnostih (H58)
 - vključevanje v domače aktivnosti (I70)
 - upoštevanje želja, počutja in zdravstvenega stanja (I72)

3. VLOGA ZAPOSLENIH PRI OHRANJANJU AVTONOMIJE

- **vključevanje v delovanje doma**
 - spodbujanje k različnim aktivnostim (E92)
 - omogočeno sodelovanje v kuhinji, na vrtu, v parku (E93)
 - ni predstavnika stanovalcev (E94)
 - potrditev sveta zavoda (F76)
 - ankete zadovoljstva (G116)
 - ugotavljanje potreb, želj, predlogov in pripomb stanovalcev (G117)
 - skupno reševanje problemov (G123)
 - predstavnik stanovalcev kot partner (G127)
 - vključevanje preko različnih aktivnosti (H71)
 - upoštevanje želj, predlogov, potreb stanovalcev (H72)
 - nepoznavanje sveta stanovalcev in predstavnika stanovalcev (H73)
 - stanovalci imajo vpliv na jedilnik (I93)
 - komisija za jedilnik (I94)
 - felovna terapija (I95)
 - sodelovanje med predstavnikom stanovalcev in zaposlenimi (I98)
- **prevzemanje odgovornosti**
 - zaposleni počnejo stvari namesto stanovalcev (E90, G94)
 - pomoč stanovalcu, ko je v časovni stiski (G96)
 - želja stanovalcev, da zaposleni počnejo stvari namesto njih (G97)
 - zahteva stanovalcev, da zaposleni počnejo stvari namesto njih (G98)
 - skozi pogovor pojasniti stanovalcu in svojcem, kaj je v njihovo korist in kaj ne (G99)
 - dobro je, da stanovalci sami naredijo določene stvari (G100)
 - zaposleni počnejo veliko stvari namesto stanovalcev (H63, I79)
 - narediti stvari namesto stanovalcev zaradi časovne stiske (I80)
 - omejena pomoč večim stanovalcem hkrati (I81)
 - narediti namesto stanovalcev (I82)
 - pomoč pri oblačenju (F64)
 - pospravljanje postelje (F65)
 - prinesiti čas v sobo (F66)
 - bi stanovalci zmogli sami (F67)
- **spodbujanje stanovalcev**

- spodbujanje stanovalcev (E81)
- spodbujanje delno odvisnih stanovalcev od pomoči zaposlenih k sodelovanju pri negi (E82)
- pomoč stanovalcem, ko ne zmorejo (E83)
- težko spodbujanje popolno odvisnih stanovalcev od pomoči zaposlenih k sodelovanju pri negi (E84)
- spodbujanje k samostojnemu prehranjevanju (E85)
- primer pomoči pri jutranji negi (F54)
- pomembno biti ob stanovalcu (F55)
- pomoč pri stvareh, ki jih stanovalec ne zmore oz. ne zna (F56)
- nakazovanje (F57, G82)
- spodbujanje k samostojnosti (F58, G95)
- čim več spodbujanja stanovalcev (F59)
- besedno spodbujanje (G81)
- vključevanje delovne terapevtke v spodbujanje stanovalcev (G83)
- pokazati način ali ga naučiti, kako dosegati cilje (G84)
- spodbujanje z nakazovanjem (G85, G87)
- primer nakazovanja (G86)
- pomembno spodbujanje k samostojnosti (G88)
- potreben čas pri spodbujanju (G90)
- opomniti, nakazati ali pokazati izvajanje stvari (H59)
- nagovarjati stanovalce (H60)
- spodbujanje k skrbi za osebno higieno (I73)
- spodbujanje pri oblačenju (I74)

4.VLOGA STANOVALCEV PRI OHRANJAJU LASTNE AVTONOMIJE

- **vključevanje v delovanje doma**
 - prizadevanje za pravice in dolžnosti stanovalcev (F77)
 - predstavnik stanovalcev v svetu zavoda (G118)
 - pomembna vloga predstavnika stanovalcev in sveta stanovalcev (G119)
 - stanovalci izberejo predstavnika (G120)
 - zaupanje stanovalcu, ki je predstavnik (G121)
 - predstavnik stanovalcev pristopi do zaposlenih (G122)
 - svet stanovalcev (F78, G124)
 - predstavnik stanovalcev (F75, G125)
 - glas stanovalcev (G126)
 - delovanje v dobrobit stanovalcev (H74)
 - zastopanje interesov stanovalcev (H75)
 - predstavnik stanovalcev zastopa stanovalce (H76)
 - predstavnik stanovalcev zagovarja interese in želje stanovalcev (I96)
 - predstavnik stanovalcev dela v dobrobit vseh v domu (I97)
 - skrb za želje in interese stanovalcev (E95)
- **prevzemanje odgovornosti**
 - samostojnost stanovalcev oskrbe I. (E80)

5. OBLIKE IN NAČINI SPODBUJANJA KOHRANJANJU AVTONOMIJE

- **odnos zaposlenih**
 - lep in spoštljiv pristop do stanovalcev (E86)
 - lepo nagovarjanje stanovalcev (E87)
 - nagovarjanje z vprašanjem (E88)
 - primer nagovarjanja z vprašanjem (E89)
 - pohvale (F60)
 - miren glas, nežne besede, prijaznost, pozitivna naravnost, dobra volja (F63)
 - opazovanje stanovalca ob sprejemu (G80)
 - spodbujanje z nakazovanjem na umirjen način (G89)
 - potrebno si je vzeti čas (G91)
 - brez nervoze (G92)
 - razločen, umirjen, počasen govor (G93)

- motivirati z besedami (H61)
- pozitivna naravnost zaposlenih (H62)
- šrijazen pristop do stanovalcev (I75)
- nagovarjanje stanovalcev tako, da jih zaposleni prosijo, da sami poskušajo narediti stvari (I76)
- nagovarjanje stanovalcev tako, da jih zaposleni prosijo za pomoč (I77)
- spodbujanje stanovalcev tako, da jim zaposleni dajo občutek, da so zmožni narediti stvari (I78)
- **upoštevanje želja**
 - področje socialne delavke (E91)
 - iskanje pomoči pri izražanju želja (F68)
 - uresničevanje želja (F69)
 - neposredno izražanje (F70)
 - želje glede oblačenja (F71)
 - iskanje pomoči pri svojih glede želj stanovalca (F72)
 - uresničevanje želj s pomočjo svojcev (F73)
 - knjiga pohval in pritožb (F74, I91)
 - samostojno odločanje in izražanje želj (G101)
 - izražanje želja glede oblačil (G102)
 - pomoč svojcev pri izražanju želj, če stanovalci sami tega ne zmorejo (G103, H55)
 - navade stanovalcev izrazijo svojci (G104)
 - omogočena samostojna priprava hrane (G105)
 - možnost uporabe pralnega stroja (G106)
 - možnost uporabe likalnika (G107)
 - neposredno izražanje želj negovalkam in medicinskim sestram (G108, H65)
 - neposredno izražanje želj socialni delavki (G109)
 - omogočanje želj (G110)
 - soustvarjanje rešitev (G111)
 - izražanje želja ob sprejemu v dom (G112, H64, I85)
 - skrinjice pripomb, želj, predlogov (G113)
 - prazne skrinjice (G114)
 - neposredno izražanje stanovalcev (G115, H66, I90)
 - omogočanje udobnega počutja (H56)
 - spoštovanje želj stanovalcev (H67)
 - prilagajanje (H68)
 - pomoč pri uresničevanju želja (H69)
 - dogovarjanje s stanovalci (H70)
 - sprotno preverjanje želj stanovalcev (I83)
 - upoštevanje želj kolikor se le da (I84)
 - poizvedovanje po željah, potrebah (I86)
 - želje glede prehrane zaposleni sporočijo v kuhinjo (I87)
 - usmerjanje stanovalcev k socialni delavki (I88)
 - stanovalci s svojimi željami sami pristopijo od socialne delavke (I89)
 - ankete zadovoljstva (I92)

6. SKRB STANOVALCEV ZA OHRANJANJE LASTNE AVTONOMIJE

- **občutek samostojnosti**
 - pohvala zaposlenih, ko stanovalec sam naredi stvari (E102)
 - opazovanje drugih stanovalcev, ki so še bolj odvisni od pomoči zaposlenih (E103)
 - samostojno nekaj naredijo (F97)
 - občutek samostojnosti in zadovoljstva ob skrbi zase (G137)
 - zaposleni in svojci izrazijo svoje mnenje o napredovanju oz. o trudu za samostojnost (G138)
 - samostojno krajšanje časa (H85)
 - zadovoljstvo ob samostojnem krajšanju časa (H86)
 - zadovoljstvo stanovalcev, ko sami nekaj naredijo (I108)
 - doseganje in upoštevanje želj (I109)
- **ohranjanje samostojnosti**
 - samostojno urejanje (E96)
 - samostojna skrb za osebno higieno (E97)

- udeleževanje telovadbe in aktivnosti (E98)
- skrb zase (F79)
- ne potrebujejo veliko pomoči (F80)
- vključevanje v gospodinjske dejavnosti (F81)
- ohranjanje spretnosti in navad (F82)
- pomoč stanovalcev zaposlenim (F83)
- krepitev samostojnosti na aktivnostih (F84)
- telovadba, miselne vaje, križanke, druženje, vključevanje v aktivnosti (G128)
- samostojno urejanje, hranjenje, skrb za osebno higieno (H77)
- ukvarjanje s stvarmi, ki stanovalce veselijo (I99)
- vključevanje v delovanje doma (I100)

7. POMOČ PRI OHRANJANJU AVTONOMIJE

- **medsebojno spodbujanje sostanovalcev**
 - medsebojno spodbujanje pri obrokih (E99, F89)
 - medsebojno spodbujanje stanovalcev, da čim več pojedjo (E100)
 - medsebojno spodbujanje (F85)
 - spodbujanje pri druženjih na aktivnostih (F86)
 - spodbujanje pri hobijih (F87)
 - spodbujanje pri prehrani (F88)
 - medsebojno spodbujanje podobno kot zaposleni spodbujajo stanovalce (G129)
 - aktivni stanovalci spodbujajo manj aktivne stanovalce (G130)
 - vabijo na sprehod, aktivnosti, telovadbo (G131)
 - primer medsebojnega spodbujanja k okrevanju (G132)
 - veliko medsebojnega spodbujanja (H78)
 - spodbujanje stanovalcev v skupnih sobah (H79)
 - spodbujanje »cimrov« (H80)
 - spodbujanje k sprehodom (H81)
 - spodbujanje pri družabnih igrah (H82)
 - medsebojno spodbujanje k samostojnosti (I101)
 - spodbujanje z nakazovanjem (I102)
 - spodbujanje sostanovalcev pri odklanjanju terapije (I103)
 - besedno spodbujanje (I104)
 - medsebojno svetovanje (I105)
- **medsebojna pomoč sostanovalcev**
 - medsebojna pomoč pri hranjenju (E101)
 - pomoč sostanovalcu z nakazovanjem (F90)
 - medsebojna pomoč pri aktivnostih (F91, F95)
 - pomoč pri hoji (F92, G136)
 - opora pri hoji (F93)
 - primer pomoči pri aktivnostih (F96)
 - medsebojna pomoč (G133)
 - pomoč nepokretnim stanovalcem (G134, I107)
 - pomoč pri iskanju pomoči (G135)
 - medsebojna pomoč »cimrov« (H83)
 - primer medsebojne pomoči (H84)
 - šomoč stanovalcem na invalidskih vozičkih (I106)
- **iskanje pomoči**
 - iskanje pomoči pri negovalkah in medicinskih sestrah (E104, F98, G140, H87, I110)
 - različno iskane pomoči (G139)
 - iskanje pomoči odvisno od problema (G141)
 - iskanje pomoči pri socialni delavki (G142)
 - iskanje pomoči pri svojcih (G143)
 - iskanje pomoči pri stvareh, ki jih stanovalci sami ne zmorejo (I111)

8. PRAKSE SPODBUJANJA K OHRANJANJU AVTONOMIJE

- **komunikacija zaposlenih**

-
- nagovarjanje stanovalcev (E105)
 - prijazno nagovarjanje stanovalcev (E106)
 - razločno govorjenje (F99)
 - govoriti »normalno« (F100)
 - ne ukazovalno (F101)
 - spraševati (F102)
 - razločno spodbujanje (G144)
 - »poskusite« (G145)
 - primer komunikacije s stanovalcem (G146)
 - potrpežljivost in vztrajnost (G147)
 - prijazen pristop do stanovalcev (G148)
 - uporabljanje besed »prosim«, »poskusite sami«, »vidite da zmorete«, »bova skupaj poskusila narediti« (G149)
 - nakazati stanovalcu, da je spodoben sam narediti (G150)
 - uporaba besed »vem, da zmorete«, »saj bo šlo«, »vem, da vam to gre dobro od rok« (H88)
 - humor (H89)
 - zabaven način (H90)
 - preko pogovora ustvariti občutek zaupanja (H91)
 - uporaba spodbudnih besed, ki dajejo občutek, da zaposleni verjamejo v spodobnosti stanovalcev (H92)
 - pozitivno naravnane besede (I112)
 - zaposleni prosijo stanovalce, da sami naredijo stvari (I113)
 - nagovarjanje stanovalcev k pomoči (I114)
 - nagovarjanje stanovalcev k pomoči (I115)
 - usmerjanje stanovalcev z navodili (I116)
 - uporaba prispevkov oz. pregovorov (I117)
 - **spodbujanje stanovalcev k kazanju svojega znanja, spretnosti, talentov**
 - omogočeno pokazati znanje, spretnosti v kuhinji, na vrtu, v parku (E107)
 - možnosti pokazati znanje in talente (F103)
 - kazanje znanja med druženjem, telovadbo (F104)
 - petje na rojstnih dnevih (F105)
 - spoznavanje stanovalca preko izpolnjevanja vprašalnika »moja življenjska zgodba« (G151)
 - spodbujanje k ohranjanju navad (G152)
 - različne aktivnosti (H93)
 - vključevanje stanovalcev pri vsakodnevni opravi (H96)
 - možnosti pokazati znanje in talente pri aktivnostih (I118)
 - kazanje znanja pri reševanju križank (I119)
 - kazanje znanja pri petju in poslušanju glasbe (I120)
 - **pomen domskih aktivnosti**
 - težko spodbujanje k udeleževanju na aktivnosti (E108)
 - z aktivnostmi spodbujajo k ohranjanju samostojnosti (G153)
 - krepitev samostojnosti (G154)
 - veliko aktivnosti in veliko možnosti za ohranjanje samostojnosti (G155)
 - Covid razmere omejujejo aktivnosti (G156)
 - družabne aktivnosti (H94)
 - potrebnih več aktivnosti (H95)
 - velik pomen aktivnosti (I121)
 - potreba po več aktivnostih (I122)
 - **spodbujanje k aktivnostim v lokalnem okolju**
 - lokalno okolje (G157)
 - vključevanje starejših iz lokalnega okolja v domske aktivnosti (G158)
 - neformalna druženja (G159)
 - spodbujanje k aktivnostim v lokalnem okolju društva upokojencev, pustovanje starejših (I123)
 - **pomoč zaposlenih**
 - iskanje pomoči (E109, H98, I125)
 - z veseljem pomagajo zaposleni (E110)
 - skupno reševanje težav (E111)
 - pristopiti do zaposlenih (F106)
 - spodbujanje k samostojnemu iskanju možnih rešitev (F107, I126)
 - potrpežljivost in vztrajnost (F108)
-

-
- stanovalci sami iščejo pomoč (G160)
 - nudenje pomoči stanovalcem (G161, H97, I124)
 - iskanje in nudenje pomoči odvisno od situacije (G162)
 - motiviranje stanovalcev k samostojnemu reševanju težav (G163, H101)
 - zaposleni ne ponudijo takoj rešitve stanovalcem (G164)
 - poznavanje vseh zaposlenih in stanovalcev (G165)
 - poznavanje stanovalcev in njihovih sposobnosti (G166)
 - prosijo za pomoč (H99)
 - pogovarjanje o težavah (H100)
 - dati nasvet in se vživeti v vlogo stanovalca (I127)
 - spoštujemo stanovalčevo odločitev (I128)
 - nudenje pomoči stanovalcu z nevtralnimi nakazom, kako priti do rešitve (I129)
 - **ohranjanje socialne mreže**
 - stiki s sorodniki (E112, F109)
 - zaposleni ne spodbujajo k stikom (E113)
 - omogočen stik s sorodniki (E114)
 - vsakodnevni stiki (F110)
 - stiki stanovalcev (G167)
 - veliko medsebojnega druženja (G168)
 - povezanost stanovalcev (G169)
 - mobilni stanovalci (G170)
 - samostojna skrb stanovalcev za ohranjanje stikov (G171)
 - mobilni telefon (G172)
 - omogočanje stacionarnega telefona (G173)
 - pomoč pri telefoniranju (G174)
 - pomoč socialne delavke pri ohranjanju stikov (G175)
 - stiki z zaposlenimi (H102, I132)
 - največ v stiki z negovalkami in medicinskimi sestrami (H103)
 - stiki s svojci in sostanovalci (H104)
 - spodbujanje k pogovarjanju z zaposlenimi (H105)
 - največ v stiku z negovalnim osebjem (I130)
 - stik z medicinskimi sestrami (I131)
 - stik s sostanovalci in svojci (I133)
 - **vpliv na organizacijo obiskov**
 - samostojna organizacija obiskov (E115, I140)
 - zaposleni ne nudijo pijače, prigrizkov (E116)
 - samostojna organizacija pijače in prigrizkov na obisku (E117)
 - obisk sončnega hrama (E118, F112)
 - samostojna izbira prostora za obisk (E119, I138)
 - nudenje pijače in prigrizkov ob posebnih dogodkih (E120)
 - nudenje pijače in prigrizkov svojcem umirajočega stanovalca (E121)
 - sprejemanje obiskov (F111)
 - obisk v parku (F113)
 - obisk izven doma (F114)
 - samostojno odločanje glede obiskov (G176, H106)
 - ni težav glede obiskov (G177)
 - obiski kadarkoli (G178)
 - obiski v času nege (G179)
 - omogočena uporaba kuhinje (G180)
 - dobrodošli obiski (G181, I136)
 - samostojen vpliv na potek obiskov (G182, H107, I135)
 - omejeni obiski zaradi Covid razmer (G183)
 - normaliziranje razmer (G184)
 - samostojna priprava pijače in prigrizkov (H108)
 - odšli na sprehod, trgovino, na pijačo (H109)
 - sončni hram (H110)
 - pomoč zaposlenih pri organiziranju obiskov ob praznikih (H111)
 - dogovarjanje s svojci glede pomoči pri organizaciji obiska (H112)
 - omejenost zaradi Covid razmer (I134)
 - obiski so se udeleževali prirediteljev, delavnic (I137)
-

-
- stanovalci lahko odšli na obisk domov (I139)